HISTORIA

E ŠĔŃTESẸ ŠKRŌ̄YẸ

pẹr diĕľmt.

Pẹrmbẹľĕδunẹ

kah Δiata e Vietẹr' eδe kah historia e bŏtẹsẹ,

eδe kẹθu̯em Škip ndẹ ǵuhẹ Gegẹnište

PREI

KONSTANTINIT KRISTOFORIDIT, ELBASANASIT.

Perẹndia ngriti dešmĭm te Iakobi,
Eδe vū̄ni ľiǵẹ ndẹ Israĕľ,
Pẹr sā̄ urδẹnōi ătẹnitẹ ťanẹ,
Me i bā̄mẹ tẹ nǵŏfuna te biyť e vet:
Pẹr me nǵŏfunẹ brezi tiĕtẹrẹ, biytẹ ḱi kā̄nẹ pẹr me ľemẹ:
Dotẹ ṙiten' e doť ua tregŏynẹ biyvet vet:
Ḱi tẹ vē̄nẹ špẹresẹn' e vet mbẹ Perẹndinẹ,
Eδe tẹ rŭein' urδẹnimeť e atī. (Psalmẹ 78.. 5-7).

KONSTANTINOPOL.

Ndẹ štu̯pa-škrōyẹ tẹ A. H. Boyaǵianit.

Šitunẹ ndẹ Stambŏl, uδa Tahta-kaľeh, Nŭmẹri 52.

1870.

ВКSH

BKSH

BKSH

HISTORIA

E ŠĔŃTESẸ ŠKRŌ̃YẸ

pẹr diĕĺmt.

Pẹrmbẹĺĕδunẹ

kah Δiata e Vietẹr' eδe kah historia e bŏtẹsẹ,

eδe kẹθu̯em Šḱip ndẹ ǵuhẹ Gegẹnište

PREI

KONSTANTINIT KRISTOFORIDIT, ELBASANASIT.

Perẹndia ngriti dešmĭm te Iakobi,
Eδe vū̃ni ĺiǵẹ ndẹ Israĕĺ,
Pẹr sā urδẹnōi ătẹnitẹ ťanẹ,
Me i bā̃mẹ tẹ nǵŏfuna te biyť e vet:
Pẹr me nǵŏfunẹ brezi tiĕtẹrẹ, biytẹ ḱi kā̃nẹ pẹr me ĺemẹ:
Dotẹ ṙiten' e doť ua tregŏynẹ biyvet vet:
Ḱi tẹ vē̃nẹ špẹresẹn' e vet mbẹ Perẹndinẹ,
Eδe tẹ rŭein' urδẹnimeť e atī. (Psalmẹ 78.. 5-7).

KONSTANTINOPOL.

Ndẹ štu̯pa-škrō̃yẹ tẹ A. H. Boyaǵi̯anit.

Šĭtunẹ ndẹ Stambŏl, uδa Tahta-kaĺeh,, Nŭmẹri 52.

1870.

BKSH

BKSH

Alfabět Škip.

A	a	ⱥ	**A**	*α*	*a* ـَ آ
B	b	в	**Б**	*б*	*b* ب
D	d	д	**D**	*d*	*d* د
Δ	*δ*	ⱦ	**Δ**	*δ*	ξ ذ
Θ	*θ*	ѳ	**Θ**	*θ*	ξξ ث
E	e	ɛ	**E**	*ε*	*e* ا
Ę	ę	ꙁ	**Ę**	*ε*	*e fermo.* *
F	f	ф	**Ф**	*φ*	*f* ف
G	g	г	**Γ**	*γ*	*gh* غ
Ġ	ġ	гї	**Ġ**	*γ̇*	*g* ك
H	h	х	**Ẋ**	*χ̇*	*h* ه
I	i	ї	**I**	*ι*	*i* ا
K	k	к	**K**	*κ*	*k* ق
Ḱ	ḱ	кї	**Ḱ**	*κ̇*	*ch* ک
L	l	л	**Λ**	*λ*	*λ* ل
Ĺ	ĺ	лї	**Λ̇**	*λ̇*	*gl* ل
M	m	м	**M**	*μ*	*m* م
N	n	н	**N**	*ν*	*n* ن
Ń	ń	нь	**Ṅ**	*ν̇*	*gn* ني
O	o	о	**O**	*o*	*o* *
P	p	п	**Π**	*π*	*p* پ
R	r	р	**P**	*ρ*	*r* ر
Ṙ	ṙ	рр	**Ṗ**	*ρ̇*	*rr* رر
S	s	с	**Σ**	*σ*	*s* س
Š	š	ш	**Σ̈**	*σ̈*	*sc* ش
T	t	т	**T**	*τ*	*t* ت
U	u	ȣ	**Ȣ**	*ȣ*	*u* او
Ụ	ụ		**Ƴ**	*υ*	ȣ و
V	v	в	**B**	*β*	*v* و
Y	y	ѣ	**J**	*j*	*j italiano.* ى
Z	z	ʒ	**Z**	*ζ*	*ɛ* ز
Ž	ž	ж	**Ż**	*ζ̇*	*j francese.* ژ
TS	ts	ц	**TΣ**	*τσ*	*zz* تس
TŠ	tš	ч	**TΣ̈**	*τσ̈*	*ci* چ
DS	ds	ʤ	**DΣ**	*dσ*	*z* دس
DŠ	dš	џ	**DΣ̈**	*dσ̈*	*gi* ج

BIGH

ă	ĕ	ĭ	ŏ	ŭ	ṳ̆	zantore tę škŭrtęna.
ā	ē	ī	ō	ū	ṳ̄	zantore tę ǵata.
ā̆	ē̆	ī̆	ō̆	ū̆	ṳ̆̄	zantore hundare tę škŭrtęna.
ā̃	ē̃	ī̃	ō̃	ū̃	ṳ̃̄	zantore hundare tę ǵata.

TRUVEZA.

Kaptina.		*Făḱeya.*
1.	Kriyesa.	1
2.	Tę rā̆nętę poštę.	2
3.	Vrăsia e vęlāit.	5
4.	Enohu.	6
5.	Pęrmbṳ̆tęya.	7
6.	Profezia e Noesę.	10
7.	Pyrgu i Babelit.	10
8.	Tę θiṙęť e Abramit.	12
9.	Abrami eδe Melhisedeku.	12
10.	Besa e Abramit.	13
11.	Sodoma e Gomorra	15
12.	Ismaeľi.	16
13.	Isaaku.	18
14.	Vdeka e Săręsę, eδe tę voṙŭemiť e asāi.	19
15.	Tę martŭemiť e Isaakut.	20
16.	Iakobi eδe Esau.	21
17.	Uδa ḱi bā̃ni Iakobi.	23
18.	Tę šĭtuniť e Iosefit.	26
19.	Iosefi ndę Eǵypt.	27
20.	Tę naľtŭemiť e Iosefit.	29
21.	Tę vęlăzęniť e Iosefit vī̃nę ndę Eǵypt.	30
22.	Ūδ' e dṳtę ḱi bā̃nę tę vęlăzęniť e Iosefit.	32
23.	Iakobi škon ndę Eǵypt.	34
24.	Provimi i Iobit.	36
25.	Iobi eδe miḱť e vet.	38
26.	Eǵypti a Misiri.	39

BKSH

27. Moiseu. 44
28. Moiseu pẹrpara Faraonit. 46
29. Paška eðe tẹ ïkunitẹ prei Eǵyptit. . . . 50
30. Israeli ndẹ škretinẹt. 52
31. Tẹ ðānẹt e Lïǵẹsẹ. 54
32. Ļiǵa kụtetore. 56
33. Ļiǵa e ļŭtẹyesẹ. 57
34. Maļi i Sinait eðe Škretina. 60
35. Voŧeť e atụne ki dẹšẹrŭenẹ tẹ ngrāna. . . 62
36. Pẹrǵŏisitẹ. 63
37. Murmurimi i Israeļit. 64
38. Ǵărpẹni i ramtẹ. 65
39. Vdeka e Aaronit. — Balaami. 66
40. Vdeka e Moiseut. 68
41. Iošuai, eðe tẹ škẽļuniť e Ierihosẹ. . . . 69
42. Gibeonitẹt. 70
43. Tẹ puštŭemiť e Hanaanïtẹvet. 70
44. Ǵụkẹtărẹtẹ. — Gideoni. 72
45. Ruθa. 74
46. Eliu eðe Samueli. 76
47. Samueli eðe Sauli. 78
48. Davidi kur ište barī. 79
49. Davidi eðe Goļiaθi. 80
50. Tẹ ndiẽkuniť e Davidit. 82
51. Vdeka e Saulit. — Davidi bāhetẹ mbẹrẽt. . 84
52. Uria uvrā. 86
53. Absalomi. 88
54. Murtaya ndẹ Israẽļ. 90
55. Solomoni. 92
56. Tẹ damiť e mbẹretẹnisẹ. 94
57. Ieroboami eðe profeti. 95
58. Profeti Eļia. 96
59. Ahazia eðe kapidanať e vet. 99
60. Ẹļiša. 100

61. Naamani. 100
62. Profeti Ionă. 103
63. Mberetenia e Asyrise. — Ninevia. . . . 106
64. Robenia e te δēte făravet. 109
65. Mberĕtenit e hĕrešim te Iŭdese. . . . 110
66. Te mberăpenite mberĕtenit e Iŭdese. . . 112
66. Profĕtenite. 113
67. Robenia e Israeľitevet nde Babylone. . . 116
68. Diaľošat e Hebrevet. 117
69. Mberetenia e Haldese. — Babylona. . . 120
70. Danieľi. 123
71. Mberetenešа Esθire. 124
72. Te ndertŭemit e Ierusaľemit per se duti. . 127
73. Tšę prei Δiătęsę Viĕtęrę nǵer mbę kohę tę Krištit. 130
74. Pŏpuli i Israeľit. 131
75. Bibla, a Šĕńteya Škrō̄ye. 134

BKSH

Anĭ, ἔπειτα, *poi.*
aŗęsụe, λόγος, *ragione.*
beſas, ἔξαφνα, *improvvisamente.*
biša, θηρίον, *fiera.*
brohorĭy, *gridare di gioia.*
burgu, φυλακὴ, *prigione.*
dęĭr, ἐλευθερῶ, *liberare.*
i-e dęĭrę, ἐλεύθερος, *libero.*
đešmoy, μαρτυρῶ, *testimoniare.*
đešmia, μαρτυρία, *testimonianza.*
đešmĭm, μαρτύρον, *testimonio.*
đešmitār-i, μάρτυς, *testimonio.*
đetār-i, θαλασσινός, *marinajo.*
đetụra, χρέος, *debito.*
detuer, χρεώστης, *debitore.*
dinăk-u, πανοῦργος, *furbo.*
dinakęni-a, πανουργία, *furberia.*
dritār-i, φωστήρ, *luminare.*
điata, διαθήκη, *testamento.*
đerŏre-ya, θυσιαστήριον, *altare.*
đesŏre-ya, θυσαυρός, *tesono.*
đurăke-ya, θώραξ, *corazza.*
i-e epęr, ὁ, ἡ ἄνω, *l'alto, l'alta.*
ġatŏre-ya, κυνγετικὴ, *cacciatrice.*
harkuer, τοξότης, *arciere.*
hobē-ya, σφενδόνη, *frombola.*
hụy-i, θεός, *dio.*
hụyęni-a, θεότης, *divinità.*
i hụyęnŭešim, θεῖος, *divino.*
Iehovah, ĕmęni i Perędisę Israeĭit
koditi, συνέβη, *succedere.*
kriyoy, δημιουργῶ, *creare.*
kriyesa, δημιουργία, *creazione.*
kreatụra, δημιούργημα, *creatura.*
kriyues-i, δημιουργός, *creatore.*
kriyetār-i, πλάστης, *creatore.*
krụe-prift-i, ἀρχιερεύς, *gran sommo sacerdote.*
krụe-ķụtĕt-i, μητρόπολις, *capitale*
kundruel, ἀντηκρὺ, *di rimpetto.*
kurbăn i diĕgunę, ὁλοκαύτωμα, *olocausto.*
ķiθarori, κιθαριστής, *chitarrista.*
ķindresa, στερέωμα, *firmamento.*
ķụtĕt-i, πόλις, *città.*
i ĺaim-i, μηνυτὴς, *dinunziatore.*
ĺatoy, γλύφω, *scolpire.*
ĺęġiratę, ὁμιλία, *discorso.*
ĺeŏn-i, λέων, *leone.*
ĺiġa, νόμος, *lege.*
ĺiġa ķụtetore, νόμος πολιτικὸς, *lege civile.*
ĺiġa e ĺŭtiesę, νόμος θρησκευτικός, *lege ceremoniale.*
ĺundroy, πλέω, *navigare.*
mandorĺe, ἀμυγδάλη, *mandorla.*
mađęštohem, ὑπεριφανόμαι, *insuperbirsi.*
mađęšti-a, ὑπεριφανεία, *alterigia.*
mađęštuer, ὑπερίφανος, *superbo.*
męnđurę, τρόπος, *maniera.*
mburoy, ὑπερασπίζω τινα, *difendere.*
mburońę, ἀσπίς, *scudo.*
mburońęs-i, ὑπερασπιστής, *difensore.*
miĕk-u, ἰατρός, *medico.*
miekęsi-a, ἰατρεία, *guaragione.*
miekęsoy, ἰατρεύω τινά, *medicare.*
mieštri-a, τέχνη, *arte, mestiere.*

mohoy, ἀρνοῦμαι, *negare.*
nday, παρὰ, πλησίον, *presso.*
ngínoy, γεύομαι, *gustare.*
ngušuloy, παρηγορῶ, *consolare.*
pękisa, πλίνθος, *mattone.*
i pęrbŭzunę, καταφρονημένος, *dispregiato.*
pęrdęley, ἐλεῶ, *fare misericordia, perdonare.*
pęrdęlĭm, ἔλεως, *misericordia, perdono.*
i pęrdęlŭešim, ἐλεήμων, *misericordioso.*
pęrfĭlăs, κατηγορῶ, *parlare contro qualcheduno.*
pęrgoy, κατασκοπεύω, *spiare.*
pęrgŏyęs-i, κατάσκοπος, *spione.*
pęrmbŭtęya, καταχλεισμὸς, *diluvio.*
pęrkrenăre-ya, περικεφαλαία, *elmo.*
pęrungem, ταπεινοῦμαι, *umiliarsi.*
pĭaf-i, ἐφάπλωμα, *teppeto.*
pa-ĭigęnī, ἀνομία, *iniquità.*
pa-uδęni-a, ἀδικία, *ingustizia.*
rame, χαλκός, *rame.*
i-e ramtę, χαλκοῦς, *di rame.*
reθ-prĕs, περιτέμνω, *circoncidere.*
roña, φυλακή, *guardio.*
roñęs-i ἢ rōyęs-i, φύλαξ, *guardiano.*
stęrpĭk, ῥαντίζω, *aspergere.*
sbuĭoy, ἀποκαλύπτω, *rivelare.*
sbuĭesa, ἀποκάλυψις, *rivelazione.*
šęrbey, ὑπηρετῶ, *servire.*
šęrbętuer, ὑπηρέτης, *servitore.*
šęrbętore, ὑπηρέτρια, *serva.*
šęfręy, ὑποφέρω, *soffrire.*
duroy, ὑπομένω, *durare.*
šęĭboy, σώζω, *salvare.*
šęĭbues-i, σωτὴρ, *salvatore.*
šeńtęnore-ya, ἁγιαστήριον, *santuario.*
šin-vendi, *il luogo santo.*
štęrpĭy, ἑρπετὰ, *rettile.*
štŭpa-škrōyę, τυπογραφία, *stamperia.*
štiza, λόγχη, *lancia.*
tiĕtrazi, ἀλλέως, *altrimente.*
tĕmpulę, ναός, *tempio.*
trašigoy, *ereditare.*
treg-u, ἀγορὰ, *mercato.*
tręgętoy, ἐμπορεύομαι, *commercicare.*
tręgęti-a, ἐμπόριον, *mercatura.*
tręgętār-i, ἔμπορος, *mercante.*
tregoy, διηγοῦμαι, *raccontare.*
truveza, τράπεζα, *tavola.*
tŭmoy, καπνίζω, *profumare.*
vęrtetoy, βεβαιόνω, *verificare.*
i voběk, πτωχός, *povero.*
e voběkętę, πτωχή, *povera.*
vobezi-a, πτωχεία, *povertà.*
zmir, φθόνος, *invidia.*

prei sę ĭĕmesę dielit, πρὸς ἀνατολάς, *verso l'oriente.*
prei sę perendŭemesę dielit, πρὸς δυσμάς, *verso l'occidente.*
prei ănęsę bŏręsę, πρὸς βορρέαν, *verso tramontana.*
prei mies-dĭtęsę, πρὸς μεσημβρίαν, *verso pomeridiane.*

ĻĘĠIRATAT' E ΔIĂTĘSE VIĔTĘRĘ.

P. K. *do me θãnę, Para Krištit, a kaki viĕt pęrpara tę lemit Krištit.*

1. Kriyesa. 4004 P. K.

Perędia kriyōi kiyeť eðe ðēnę prei fyăĺęsę vet, eðe kęštŭ i pęĺkeu, ki tę mos bãhenę tę ġiθa pęrńiherę, por daĺę ka daĺę: ndonęse ai pat urðęnuem, tšę ndę krụe tę hĕręsę, nŭmęrin' eðe formęn' e ġiθę kăfšavet.

Taštĭ pa ndęġŏ, se si Perędia bãni kiyeť eðe ðēnę pęr ġaštę ditt,

Perędia θa, "Ubãftę dritę: eðe ubã dritę". (Gen. 1.. 3.) Atęherę "Perędia dāu drĭtęnę prei eręsĭnęsę". (Gen. 1.. 4.) Ayŏ ke e para natę, eðe e para ditę.

Tiĕtęra kafšę prei asŏš ki kriyōi Perędia ke kindresa e kielit ki teθŏn ðēnę. "Perędia dāu ŭyęnatę ki ĭšinę ndęnę kindrĕsęnę prei ŭyęnaš ki ĭšinę mbi kindrĕsęnę. Eðe Perędia kŭeiti kindrĕsęnę kiel". (Gen. 1.. 6-8.) Ayŏ ke e dụta ditę.

Tę trĕtęnę ditę Perędia dāu tŏkęnę prei ŭyęnaš ki ĭšinę mbi faket tę ðēut; eðe θa tę bĭyę prei ðēut bār e drū ki bă̆ynę pemę.

Tę kătęrtęnę ditę Perędia bãni dritărętę ndę kindresę tę kielit, ki tę yēnę pęr šeńe te ðēu, eðe pęr kŏhęna, eðe pęr ditt, eðe pęr viĕt: do me θãnę, "dritarin' e maθ pęr me zotęnuem mbi ditęt, eðe dritarin' e vŏgęĺę pęr me zotęnuem mbi natęt": eðe ŭyetę. (Gen. 1.. 14-16.)

Tę pĕsetęnę ditę Perędia kriyōi pešk tę męðĕy, eðe kiš-do ġã tę ġalę ki livĭs ndępęr ŭyęnat, eðe ġiθę tš' farę zokš, eðe u ða atụne kętĕ bekĭm, "Uštofši e ušumofši". (Gen. 1.. 22).

Tę ǵăšttęnę ditę Perędia kriyōi ǵiθę bišať e δēut, e ǵiθę štā̆zętę, e ǵiθę štęrpĭ̆ytę ḱi ľĕynę mbas făręsę vet. Atęherę Perędia θa, "Ľetę bā̆ymę nierinę mbas sę pęrǵăitęmesę ťonę, eδe mbas šęmbęlętü̯ręsę ťonę: eδe ľetę zotęnŏynę mbi pešḱit e dētit, eδe mbi špendęt e ḱielit, eδe mbi štā̆zęt, eδe mbi ǵiθę δēnę, eδe mbi ǵiθę štęrpĭ̆yt ḱi hĭḱenę bărkazę mbi δēt. Kęštū̆ Perędia kriyōi nierinę mbas sę pęrǵăitęmesę vet". (Gen. 1.. 26, 27.) Ai kriyōi ńi būŕ e ńī grue, eδe i bekōi e u θa, "Uštofši e ušumofši, e mbušši δēnę, eδe e zotęnofši". (Gen. 1.. 28.) Ayŏ ḱe e ǵaštta ditę. "Eδe Perędia pā ǵiθę sā bā̆ni, eδe ḱe tek ĭšinę fort tę mira". (Gen. 1.. 31.)

Taštĭ pa ven orē, o diaľθi em ḱi yē tue kęnduem, se ḱiš bā̆ni Perędia tę štăttęnę ditę. Ai urδęnōi atĕ̆ ditę, tę yetę pęr festę, eδe e bā̆ni ńī ditę pušimi pęr nē. Sepsĕ "Ai pušōi tę štăttęnę ditę prei ǵiθę pŭnęvet veta ḱi bā̆ni. Eδe Perędia bekōi tę štăttęnę ditę, eδe e šeńtęnōi: sepsĕ nď atĕ̆ *ditę* pušōi prei ǵiθę pŭnęvet veta ḱi kriyōi e bā̆ni Perędia". (Gen. 2.. 2, 3.)

E štatta ditę uḱŭeit "Sabbăt", ḱi do me θā̆nę pušĭm; eδe ńī e atilę dite pušimi ā̆štę fort mirę pęr nierinę, eδe pęr ǵiθę ǵā̆t e ǵala ḱi punŏynę pęr nierinę. Dīť e Sabbatit ā̆štę ńī prūv' e maδe dašunisę Perędisę, eδe se, "Ǵiθę pęrdęlimeť e atī yā̆nę mbę ǵiθę punęt e atī". (Psal. 145.. 9.) Pęr ǵiθę monę kur sbarθ dīť e sabbatit, a nuk' ā̆štę pęr me pęrmĕndunę na fuḱīn' eδe ditunīn' eδe mirędīn' e Perędisę, ḱi kā diftuem ndę kriyesęt tę bŏtęsę, eδe pęr kuydĕsinę ḱi kā păsunę pęr kreatu̯ręt e veta tšę mb̆ atęherę deri sot? Posī; eδe na dŭhetę me pęrmĕndunę eδe pęrdęlimeť e Perędisę tę męδatę, kur špęrbľeu niĕręzitę me anę tę dăšunit Bīrit vet, Zotit Iesu-Krišt; eδe pęr atĕ̆ kriyesę tę rē mbę Iesu-Krĭštinę, ḱi dŭhetę me upęnuem ndęr špĭrtęnat ťanę tę pęrmękatęnŭešimitę, para se tę bā̆hemi tę vęyü̯ešim pęr ḱiĕlinę, eδe pęr atĕ̆ sabbatin' e pa-mbaruem ḱi ā̆štę pęr pŏpulin' e Perędisę.

2. Tę rā̆nętę poštę. 4004 P. K.

Ište ńi kopęšt i bŭkurę ḱi e kište mbielę Perędia, eδe nď atĕ̆ vū̆ niĕrinę. Ndę kętĕ̆ kopęšt ĭšinę ǵiθę tš' farę drūš tę pęľḱü̯ešime pęr tę pamę, eδe tę mira pęr tę ngrā̆nę. Ndę miedĭs tę kŏpęštit

ĭšinę dṳ̄ drū ḱi dăišinę ńiana prei tiĕtęręsę: Drūya e yĕtęsę, "eδe Drūya e sę nǵŏfęmesę sę miręs' eδe sę kĕḱesę". Pęr ńiănęnę prei kęsŏš Perę-ndia urδęnōi nierinę mos me ngrā̃nę prei asoye, tue θā̃nę, "Prei ǵiθę ḱiš-do drūye tę kŏpęštit mundeš me ngrā̃nę dęḷirę: por prei drūsę tę nǵŏfęmesę sę miręs' eδe sę kĕḱesę s' kē me ngrā̃nę prei asoye: sepsĕ mb̓ atĕ̃ ditę ḱi tę hāš prei asoye, kē me vdĕkunę kreit". (Gen. 2.. 16, 17.)

Taštĭ ǵărpęni ište fort i mentšim, eδe i θotę grŭesę, "A me tę vęrtĕt θa Perędia, Mos hani prei ǵiθę ḱiš do drūye tę kŏpęštit? Eδe grŭeya i θa ǵărpęnit, Mŭndemi me ngrā̃nę prei pĕmęsę drūvet kŏpęštit: por prei pĕmęsę drūsę ḱi ā̃štę ndę miedĭs tę kŏpęštit, Perędia θa, Mos hani prei asoye, as mos e pęrkitni, ḱi tę mos vdisni. Eδe ǵărpęni i θa grŭesę, Me tę vęrtĕt s' kē̃ni me vdĕkunę: por Perędia e di, se asŏ dite ḱi tę hani prei asāi, kā̃nę me uhăpunę sṳ̄tę tŭei, eδe dotę ini porsi perędina, tue nǵŏfunę tę miręn' eδe tę kĕḱenę. Eδe grŭeya pā, se drūya ište e mirę mbę tę ngrā̃nęt, eδe se ište e pęḷḱṳ̄ešime mbę sṳ̄t, eδe drū e dęšęrŭešime ḱi ep mend: eδe ayŏ muer prei pemęs' asāi, eδe hangęr: eδe i δā eδe būṙit vet baškę me vĕtęhenę, eδe ai hangęr. E uhapnę sṳ̄tę tę dụve, eδe e nǵofnę se ĭšinę svĕšunę: eδe ḱepnę ǵeθe fiku, eδe nǵešnę pęrḱărk vetęvĕtęhenę.

Eδe ndęǵŭenę zā̃nin' e Zotit Perędisę, tue ĕtsunę ndę kopęšt nd' erę tę dĭtęsę: eδe upšefnę Adami eδe grŭeya e atī prei făḱesę Zotit Perędisę ndęrmiĕt drūvet kŏpęštit.

Eδe Zoti Perędia θęṙiti Adăminę, eδe i θa, Ku yē? Eδe ai θa, Ndęǵova zā̃ninę tand ndę kopęšt, eδe ufrikŭešę, sepsĕ yam svĕšunę: eδe upšefa. Eδe Perędia θa, Kuš tę diftōi se yē svĕšunę? Mos hangre prei drūsę, ḱi tę urδęnova mos hāš prei asoyet? Eδe Adami θa, grŭeya ḱi mę δē tę yetę baškę me mue, ayŏ mę δa prei drūsę, eδe hangra. Eδe Zoti Perędia i θa grŭesę, Ḱis ā̃štę kęyŏ ḱi bā̃ne? Eδe grŭeya θa, Mę gęńeu ǵărpęni, eδe hangra.

Eðe Zoti Perẹndia i θa ǵărpẹnit, Sepsĕ bãne kẹtĕ, ḱofś i malẹkuem ndẹrmiĕt ǵiθẹ bagẹtivet, eðe ndẹrmiĕt ǵiθẹ ştãzẹvet fŭšẹsẹ: kē me ĕtsunẹ mbi bărkunẹ tand, eðe kē me grãnẹ ðē ǵiθẹ ditt e yĕtẹsẹ s'ate: eðe kam me vũm' anẹmikẹsī ndẹrmiĕt teye eðe grŭesẹ, eðe ndẹrmiĕt fărẹsẹ s'ate eðe farẹś asāi: ayŏ kā me tẹ dẹrmuem ḱrŭetẹ, eðe ti kē me i ḱŭkunẹ θĕmbẹrẹnẹ". (Gen. 3.. 1-15).

Pẹr kẹtĕ farẹ ḱi uzotue, šẹnŏhei Zoti Krišt, i Bīr' i Perẹndisẹ, ḱi kište pẹr tẹ ărðunẹ ndẹ botẹt, eðe me ubãmẹ nierī, pẹr me špẹtuem faytŏrẹtẹ. Satani fitōi šumẹ mbẹ tẹ ŧẹzŭemit e nieriut, sepsĕ priši mendimeť e Perẹndisẹ; por pak me ukuituem mĭŕetẹ vešt se kište pẹr ť ubãmẹ pẹr tẹ măðinẹ ľaftin' e Perẹndisẹ, eðe pẹr tẹ ŧenŭemen' e diālitt sẹ mbrăpẹni.

"Eðe grueś i θa, Kam me štuem tĕpẹrẹ tẹ ðĭmtunať e tua, eðe tẹ ðĭmtunať e sẹ piĕlẹmesẹ s'ate: me tẹ ðĭmtuna kē me pielẹ diĕĺm: eðe dẹšẹrimi ụt dotẹ yetẹ te būri ụt, eðe ai kā me tẹ urðẹnuem.

Eðe būŕit i θa, Sepsĕ ndẹǵove fyaľẹn' e grŭesẹ s'ate, eðe hangre prei drūsẹ, ḱi ť urðẹnova, tue θãnẹ, Mos hāš prei asāi, ḱoftẹ malẹkuem ðēu pẹr punẹt tande: me tẹ ðĭmtuna kē me ngrãnẹ prei pĕmẹvet atī ǵiθẹ ditt e yĕtẹsẹ s'ate: eðe feŕa e driza kā me bĭmẹ pẹr tũi: eðe kē me ngrãnẹ bārin' e fŭšẹsẹ: eðe me diersẹn' e fákesẹ s'ate kē me ngrãnẹ bŭkẹnẹ, deri sā tẹ kẹθĕhešẹ ndẹ ðēt, prei tẹ tsilit umore: sepsĕ yē ðē, eðe kē me ukẹθụem ndẹ ðēt". (Gen. 3.. 16-19).

Mbasandai upẹrzũ nieriu prei kŏpẹštit, eðe uvũ ńi ḱerubĭm me špatẹ fľake pẹr me rŭeitun' uðẹn' e Drūsẹ yĕtẹsẹ.

Por ndonẹse upẹrzũnẹ prei Paradisit, Adami eðe Eva s' ḱẽnẹ haŕuem prei mirẹnīś e prei pẹrdẹlimit Kriyŭesit vet. Ai u ða atụne tẹ vĕšunẹ, ḱi deri mb atĕ herẹ s' kĭšinẹ păsunẹ nevoyẹ as pẹr tẹ mbuľuem as pẹr stoľī. "Eðe Zoti Perẹndia i bãni Adamit eðe grueś atī pĕtẹka tẹ ľikŭrẹta, eðe i veši atā". (Gen. 3.. 21). Kẹtŏ pĕtẹka mund tẹ kẽnẹ ḱẽnunẹ ľikura štãzẹš ḱi pat urðẹnuem Perẹndia Adăminẹ me i vramẹ, e me ia prũmẹ kurľăn, pẹr šeńẹn' e špẹrbľimit ḱi kište pẹr me ubãmẹ ndẹ kŏhẹna tẹ mbrăpẹna, me anẹ tẹ kurbanit tẹ Bīrit Perẹndisẹ.

Pęr kętẽ tę kodĭtunę tę zī ki hũni pękati ndę ŀotęt, eðe prei pękatit erði vdeka, škurt me θãnę, gjθę kŏmbetę kãnę ŀãnę do fyaŀę tę mŏtšime. Ată fŀăsinę pęr tę filŭemiť e bŏtęsę, se ište ńī yẽť e ārtę, ki ŧŏišinę niĕręzitę šumę viĕt ndę paktĭm, eðe hăišinę miăft prei pĕmęvet ðēut: eðe ată θõnę se ayŏ ŀumęnī ubuer prei sę pa-ndęgŭemesę disa vĕtęve, ki ugęńŭenę prei ńi gărpęni, eðe hangrẹn pemę ki s' kĭšinę ŭrðęnę. Tę tierę fŀăsinę pęr disa pemę ť ārta ki rŭhešinę prei ńi gărpęni. Fort pęr tę šęnuem ăštę ńī fyāŀ' e mŏtšime ki kãnę Hindiănętę, ată škrŭeynę Krišnanę, ńi prei perẹndĭnavet atụne, tue škĕŀunę mbi krụet tę ńi gărpęni, eðe tue mbăitunę korpin' e atī me duert mbi krụet tę vet. Sā tę ŀŭmunę yemi na ki kemi ndęr duert ŧona Fyaŀęn' e Perẹndisę, ki na diftŏn historīn' e vęrtetę kętī tę kodĭtuni tę zī. Sa-do-mos kętŏ fyaŀę tę mŏtšime ki kãnę ŀãnę tę viĕtęritę, provŏinę se gjθę niĕręzitę yãnę tę biyť e Adamit: sepsĕ tiĕtęrazi, kętă kombe špęrdamę mbę tę katęr aneť e bŏtęsę, eðe tue mos păsunę tę mārˈ e tę ðãnę ńiani me tiĕtęrinę, si mŭndenę me păsunę si-ńi-ńĭ atŏ fyaŀę tę mŏtšime tę kęsāi historie tę šęnŭešime?

3. Vrăsia e vęlāit. 3875 P. K.

Prei tę biyvet Adamit ńiani kŭhei Kain eðe tiĕtęri Abel. Kaini ište būĺk, e Abeli ište barī ðenš. Ńī ditę tę dụ vęlăzẹnitę i prũnę ðunętī Zotit. Kaini i prũ prei pemęš tŏkęsę, eðe Abeli prei kęrθĭńavet ðenvet. Eðe Perẹndisę i pęĺkeu ðunętia e Abelit, por yo eðe e Kainit: sepsĕ Abeli ia prũ ðunętinę me gjθę zĕmęrę. Me kętẽ kurbanin' e kenġit ai nukę nġifte Perẹndinę vĕtęmę pęr Kriyues eðe pęr Δanęs gjθę kiš do gãye tę mirę, por aĭ ŧęfente eðe vĕtęhenę se ište faytuer i vdieŧę, eðe besonte se fayeť e veta ŀŭpinę vdekę, eðe ndę daštę me undęyụem ńi faytuer, dŭhetę me uvramę tietęr kuš ndę vend ť atī. Por Kaini ište zemęr'-ăšpęrę, e i pa-besę, e maðęštuer. Ai s' ŧęfente vĕtęhenę pęr faytuer pęrpara Perẹndisę, me tę prũmen' e kăfšęsę pęr kurbăn ki

kęrkonte Perędia: eðe pęrandai Perędia me uðę nuk' e pęĺkente. "Eðe Kaini uzemęrue fort, eðe vranōi faken' e vet. Eðe Zoti i θa Kainit, Pęrsē uzemęrove? eðe pęrsē vranove fākenę tande? ndę bāfš mirę, a s' kē me uprītunę? eðe ndę mos bāfš mirę, fayi mbet ndę deręt".

"Eðe Kaini i foĺi Abelit tę vęlāit vet: eðe kur išinę ndę fušęt, ungrīt Kaini kundrę Abelit tę vęlāit vet, eðe e vrau. Eðe Zoti i θa Kainit, Ku āšt Abeli ụt-vęlā? Eðe ai θa, Nukę diy: mos yam unę rōńęsi i ťem-vęlā? Eðe Perędia i θa, Kiš bāne? zāni i ǵakut ťụt-vęlā bęrtēt tek unę prei ðēut: eðe taštī kofš i malękuem prei ðēut ki hapi gōyęnę me prītunę ǵakun' e ťụt-vęlā prei dōręsę śate: kur tę punoyš ðēnę, mbaskędai s' kā me tę ðānę pemęn' e vet: i ikun' e i pęrzānę kē me kenę mbi ðēt. Eðe Kaini i θa Zotit, Mundimi em āštę mā i maθ, se sā mundem me e bărtunę. — (Fayi em āštę mā i maθ, se sā mundetę me m' ufęyụem.) — Eðe ǵiθę kuš tę mę ǵēyę, kā me mę vramę. Por Zoti i θa, Yo, eðe i vūni ńī šeńę Kainit, ki tę mos e vrasi ǵiθę kuš ta ǵēyę". (Gen. 4.. 3-17.) Eðe Kaini iku prei fākesę Zotit baškę me gruen' e vet eðe me fęmiyt, eðe ndęrtōi ńi kụtēt.

Adami ke ńi kind e ðētę viētš i viētęrę kur koditi kęyŏ punę. Eðe Eva puel ńi tiētęrę bīr, eðe e kŭeiti Seθ, ki do me θānę "Vūmę ndę vend" *tę tiētęrit ki wrā.*

Ľeta štīyemę ndęr mend kętē ťenim ki i ǵau Kainit pęr punę tę zmirit eðe tę maðęštisę: eðe ľetę rŭhemi mos lišōimę vētęhenę ndońī herę ndę zemęrim e ndę męnī, ki mund tę bāymę ǵak e vrāsęye, ndę mos i ndaltę kętŏ tę kękia pęrdęlimi i Perędisę.

4. Enohu. 3382—3017 P. K.

Yu mbani mend se u θašę yuve, Se Eva pat ńi bīr ki kŭhei Seθ. Ayŏ pat pasun' eðe tę tierę diēĺm, tę tsīlętę nukę zīhenę n'goyę ndę Škrońęt: por Seθi zīhetę n'goyę, sepsē prei fęmīyvet atī mā pari kište pęr me urŭeitun' e vęrteta besę e Perędinę: eðe prei fareś atī, ndę motet tę mbrăpęme, kište pęr me daĺę Zoti i ľaftit, Špęrbĺimtār' i bŏtęsę. Sā pęr fęmiyt e Kainit, eðe tę tiērętę diēĺmt e tę păręvet pęrintvet ťanę, ată špeit filŭenę me

diftuem punęť e kęḱia ḱi dăľinę prei sę ṙęzŭemesę nieriut. Ată ś dešnę me e păsunę ndęr mend Perędinę; pęrandai eδe ai i haṙōi, eδe i ľa tę bĭyenę mbas tę kęḱiaš ḱi špĭfinę me mend.

Kęštŭ eδe ndęr atŏ motet e para ĭšinę dṳ duer niĕręziš ndę botęt: — ată ḱi drŏyinę Perędinę, eδe ată ḱi nuk' e drŏyinę. Ată ḱi i besŏynę Šęľbŭesit ḱi u pat zotuem atṳne Perędia, eδe škŏyinę ńī yetę me besę mbi atĕ, kętă išin' atęherę kiša e Perędisę, sikurse yā̃n' eδe sot: por ayŏ dora tietęr' e bŏtęsę ĭšinę pľot me pa-besęnī e me tę keḱe. Fęmiyť e besętarit Seθ ǵān tę kĭšinę pasę ḱĕnunę ńī piēś e vŏgęľę prei vĕndęsiš bŏtęsę: eδe ndęrmiĕt kętṳne tę păkęve, šumę vetę haṙŭenę Perędīn' e ătęnavet vet, eδe upoḱnę me niĕręzit e kęḱiy, sepsĕ "eδe kur filŭenę niĕręzitę me uštuem mbi faḱet tę δēut, eδe ľēnę biya ndęr ată, tę biyť e Perędisę kur panę biyať e niĕręzęvet, se ĭšinę tę bŭkura, mŭernę pęr grā prei sę ǵiθaš sā sǵoθnę". (Gen. 6.. 1-2).

Por, pęr pęrdęlimin' e maθ, eδe pęr me i bā̃mę hīr niĕręzisę, Perędia rŭeiti disa besętarę pęr vĕtęhenę; eδe ndęrmiĕt kętṳne ḱe Enohu, i tsili ište i štatti bres mbas Adamit. Ai ište fort ńi nierī i šeńtęnŭešim; "ai etsi baškę me Perędinę, eδe ś ǵĭndei mā̃: sepsĕ Perędia e muer"; (Gen. 5.. 24.) do me θā̃nę, e ngriti me miš e me špīrt, eδe e prū̃ ndę ḱiel pa vdĕkunę. Prei kęsāi męrekulie puna e špęrbľimit ḱe diftuem mā̃ tĕpęrę ndę botęt e ndę kišęt, se pat ḱĕnunę pęrpara. Kęyŏ diftŏn se yo vĕtęmę špĭrtęnať e šĕńtęnavet špęrbľṳem, por eδe miši i atṳne dŭhetę me uľavduem ndę ḱiel.

5. Pęrmbṳ̆tęya. 2348 P. K.

Niĕręziť e parę ndę botęt ĭšinę mā̃ tę šęndošę, eδe ṙŏyinę δētę herę mā̃ šumę se niĕręziť e sotšim. Adami ište nandę ḱind e tri-δētę viĕtš pľaḱ; eδe kur vdiḱ, ľa biy e biya prei Seθit deri mbę tę nănttinę bres, eδe prei Kainit deri mbę tę δĕttinę bres. Kęštŭ ĭšinę yetę-ǵatę niĕręzitę mď-atĕ-herę. Meθusela ṙōi nandę ḱind e ǵaštę-δētę

viĕt; Noeya ṙōi nandę ḱind e pē̃sę-δētę viĕt. Nŭmęri i fęmĭyvet Adamit prei tę biyvet dotę kište pašę ḱĕnunę fort i maθ. Por sā mā̃ štŏhešinę niĕręzitę mbę δēt, kaḱi štoheš' eδe e kĕḱeya.

"Eδe Zoti θa, S' kā me mbĕtunę pęrherę frū̃ma eme baskę me nierinę, sepsĕ ā̃štę miš: ditt e atī dotę yē̃n' eδe ńi ḱind e ńizĕt viĕt". (Gen. 6.. 3.) Nď atĕ̃ kohę s' ište škruem ľiǵa e Peręndisę, as Bibla: por niĕręzitę ḱirtŏhešinę prei frū̃męsę Peręndisę.

"Eδe Zoti θa, Kam me šuem nierinę ḱi bā̃na prei făḱesę δēut". "Por Noeya ǵeti hīr pęrpara Zotit", (Gen. 6.. 7, 8.) eδe ai ište ńi nieri i drĕitę. Eδe Peręndia i θa Noesę, Bā̃n ńi arkę tre ḱind kutę tę ǵatę, pē̃sę-δētę kutę tę ǵā̃nę, eδe tri-δētę kutę tę naľtę, (porsi ńī štępī tę maδe,) eδe bā̃n kamare nď atĕ̃. "Sepsĕ ḱe unę te dotę biye pęrmbū̃tęye ŭyęnaš mbi δēt, pęr me prĭšunę ḱiš-do miš ḱi kā frū̃mę tę ǵalę ndę vĕtęhet, ndęnę ḱiel: ǵiθę ḱiš ā̃štę mbi δēt, kā me vdĕkunę. Eδe kam me vū̃mę δiătęnę ťeme te ti: eδe kē me hū̃mę nď arkęt, ti, eδe biyť e tū, eδe grŭeya yote, eδe grāť e biyvet tū baškę me tū̃i. Eδe prei ḱiš-do štā̃ze prei ḱiš-do miši, ḵa dū̃ prei sę ǵiθaš kē me prū̃mę nď arkęt, pęr me i rŭeitunę tę ǵalę baškę me tū̃i". (Gen. 6.. 17-19.)—"Eδe ti meṙ me vĕtęhe prei ḱiš-do tę ngrā̃ni ḱi hăhetę, eδe kā me ḱĕnunę pęr uškĭm pęr tū̃i eδe pęr atŏ". (Gen. 6.. 21).

Taštĭ Noeya ište ǵaštę ḱind viĕtš pľak kur hū̃ni nď arkęt; eδe ŭyęnať e pęrmbū̃tęyesę erθnę mbi δēt. Atęherę pľăsnę ǵiθę kroṅeť e abyssit maθ, eδe uhapnę dụerť e ŭyęnavet prei ḱiyeš. Eδe rā šī mbi δēt katęr-δētę ditt e katęr-δētę nett. — Eδe uštuen' ŭyęnatę, eδe ngritnę ărkęnę"; kęštŭ ḱi arka bĭhei mbi faḱen' e ŭyęnavet. "Eδe ŭyęnať uštŭenę kaḱi fort mbi δēt, sā umbuľŭenę ǵiθę maľeť e naľtę ḱi ĭšinę ndęnę ǵiθę ḱiĕlinę. Pē̃sę-mbę-δētę kutę e pęrsipęr hụpnę ŭyęnatę, eδe umbęľŭenę măľetę". (Gen. 7.. 6-24.) Eδe ŭyęnatę ndĕ̃ynę mbi δēt ńi ḱind e pē̃sę-δētę ditt, eδe mbasandai filŭenę me umenguem. Noeya hū̃ni nď arkęt mbę δētę ditt tę mŭeyit dụtę, eδe mbę tę štatę-mbę-δĕttęnę ditę pľasnę kroṅeť e abyssit maθ.

Kęštŭ Peręndia priši ǵiθę faręn' e nieriut, pęrvĕtš Noes' eδe fęmiyvet atī; eδe mbę kętĕ̃ punę tę frĭkęšime ḱi ǵau, šŏfimę tę măδinę pęrdęlĭm eδe tę măδenę dreitęnīn' e Peręndisę ḱi dęfteu,

Na e dimę se "ðēu ke mbŭšunę me pa-uðęnī"; eðe ayŏ pa-uðęnī bǎhei kundrę pŏpulit Peręndisę, pęr me umbaruem ayŏ ki ke θǎnę pęrpara, se kā me kenun' anęmikęsī ndęrmiĕt făręsę gărpęnit eðe ndęrmiĕt făręsę grŭesę: — a sikurse me θǎnę, ndęrmiĕt atŭneve ki i besŏynę fyăļęsę Peręndisę, eðe e dŏyinę, eðe i šęrbĕyinę, eðe ndęrmiĕt atŭnevė ki nuk' i besŏynę, por kĭšinę męnī tę drĕitinę eðe šĕńtinę Kriyŭesin' e tę gĭθave.

Kęyŏ anęmikęsī eðe pa-uðęnī ište kaki e maðe, eðe anęmĭkť e pŏpulit Peręndisę ĭšinę kaki šumę, sā kište ărðunę mbę tę mbrăpęmenę fiye. Kirtimeť eðe tę lŭtunať e Noesę pęr dreitęnī s' ndęgŏhešin' as pak. Frŭma e Perendisę hăhei me niĕręzit pęr ńi kind e ńizĕt viĕt, kur ište tue undęrtuem arka, por kot. Kiša e Perendisę ište vogęļuem kaki fort, sā s' kište tę tierę, vetš ńī štępī ki i besŏynę. As ište mǎ tiĕtęrę špęresę, vetše se me i pęrpĭmę tę gĭθę pęr pak kohę; eðe kęštŭ me prĭšunę tę tăn' atĕ ťańę tę vŏgęļę, ki kište pęr me daļę Špęrbļimtari prei asāi. Por me anę tę kęsāi pęrmbŭtęye upęrpĭnę pęrńiherę gĭθ' anęmĭkť e kĭšęsę Perendisę, eðe gĭθę ðēu i uðă Noes' eðe fęmĭyvet atī me e gęzuem.

Eðe tę părenę ditęn' e tę nanttit mŭey, uduknę pęr-sę-rī mayeť e măļevet. Por Noeya priti eðe katęr-ðētę ditt tę tiera, mbasandaí hapi paraθyrinę. Atęherę ai dęrgōi yaštę ńi korp, i tsili fļuturōi andey e kęndey, eðe s' ukęθųe mǎ mbrapa. Mbasandai ai dęrgōi yaštę ńi pulŭmp, por pulumbi ukęθųe tek ai nď arkęt. Mbas štatę ditš, ai dęrgōi yaštę pęr-sę-rī pulŭmbinę prei ărkęsę, eðe ai ukęθųe mbrapa pęr-sę-rī ndę mbrămiet; eðe kište ńī ģeθe ulĭni tę ngomę ndę skupt. Atęherę mbas štatę ditš, ai dęrgōi yaštę pęr-sę-rī pulŭmbinę, i tsili s' ukęθųe mǎ mbrapa tek ai. Kęyŏ ke tę părenę ditę tę mŭeyit parę. Eðe taštī Noeya sbuļōi ărkęnę, eðe pā se făkeya e ðēut ište e θatę. Noeya mbeti deri mbę ńizĕt e štatę ditt tę mŭeyit dutę; deri sā u θā mirę toka, pęr me mŭndunę me daļę prei ărkęsę. Atęherę Noeya i bǎni kurbăn Zotit ki e špętōi. Eðe Zoti θa, "S' kam me malękuem mǎ ðēnę pęr punę tę nieriut: sepsĕ mendimi i zĕmęręsę nieriut ǎšť i keť tšę prei fōšńenīs atī, as s' kam me vramę mǎ gĭθę štăzętę, sikurse ťăna: deri sā tę yetę ðēu, făr' e tę korę, e tę ftofęť e vapę, e vĕr' e dĭmęnę, e dīť e natę, s' kǎnę me pušuem". (Gen. 8.. 21, 22.)

Eðe Perẹndia bekōi Noenẹ, eðe bãni ðiatẹ me atẽ, eðe vũni ụl-bërinẹ ndẹ rẽt pẹr šeńẹ tẹ ðiătẹsẹ ki bãni me atẽ. "Eðe Perẹndia i θa Nŏesẹ, Kẹyŏ ăštẹ šeńa e ðiătẹsẹ, ki vũna ndẹrmiët meye eðe gjiθẹ kiš-do miši ki ăštẹ mbi ðët". (Gen. 9.. 17.)

Kẹštũ škōi pẹrmbụtẹya, 1656 viët mbas sẹ kriyŭemes' Adamit, mbassi ngati ńi vit tẹ tãnẹ. Pẹr pẹrmbụtẹyenẹ sikundrẹ eðe pẹr tẹ fẹzŭemit tẹ Adamit gjiθẹ kombeť e zãnẹ n'goyẹ, ndonẹse šišinẹ fort tẹ pa-ditšim. Ľeta kemi frikẹ Perẹndinẹ gjiθẹ monẹ, sepsĕ ăšť i zoti me vdieťẹ ată ki ngrenẹ krụe kundrẹ atī.

6. Profezia e Noesẹ. 2347 P. K.

Mbas kẹsāi Noeya mbuel ńi vẹneštẹ, eðe udëit prei vẽnẹsẹ. Hami, i bīri mã i võgẹli, e pẹrkeši: por Šemi eðe Iafeθi, dụ tẹ biyť e tierẹ, e nderŭenẹ. Anī si ukue Noeya foli kẹtẽ profezī me anẹ tẹ Špirtit Perẹndisẹ: — "Kŏftẹ malẹkuem Hanaani: dotẹ yetẹ šẹrbẹtori i šẹrbẹtŏrẹvet ndẹr vẹlăzẹnit vet. Eðe koftẹ bekuem Zoti Perẹndia i Šemit: eðe Hanaani doť i bãhetẹ šẹrbẹtuer: Perẹndia kã me sganuem Iafẽθinẹ, eðe kã me e bãmẹ tẹ fiyẹ ndẹ tendat tẹ Šemit: eðe Hanaani kã me i ubãmẹ šẹrbẹtuer". Hanaani ište i bīr' i Hamit, eðe tẹ biytẹ i găitnẹ ť ĕt mbẹ punẹ tẹ kẹkia. Tẹ biyť e Hamit ndẽytnẹ nď Afrikẹ: e tẹ biyť e Šemit ndẽytnẹ nď Asī, do me θãnẹ ndẹpẹr Assyrī, e ndẹpẹr Babylonī, e ndẹpẹr Arabī, e ndẹpẹr Syrī: eðe tẹ biyť e Iafeθit ndẽytnẹ nď Europẹ, e prei andụi kapẹrtsụenẹ mb' ať-anẹ dẽtinẹ nď Amerikẹ e ndẹpẹr ŭyẹðẹsat. Kẹštũ Perẹndia i ða bekĭminẹ Iafeθit me ušumuem. Por tue kyŭeitunẹ Zotin' e Šemit, Noeya donte me θãnẹ pẹr tẹ mĭrẹnẹ ki kište me i bãmẹ Perẹndia fẹmĭyvet atī mã pẹrpara, eðe kẹyŏ umbŭš kur i uðă ľiga pŏpulit Israelit, eðe vetẹ Zoti Krišt ľeu prei atī kombi. Por tẹ ngrătẹtẹ tẹ biyť e Hamit ki yãnẹ tẹ zesť e Afrĭkẹsẹ, tše herẹn' e parẹ deri mbẹ kẹtẽ ditẹ i fẹmbein' e i šẽsinẹ šẹrbẹtorẹ ndẹpẹr kombeť e tierẹ. Kẹštũ prā ăštẹ mbušun' ayŏ profezia e viëtẹrẹ.

7. Pyrgu i Babelit.

Noeya fōi mbas pẹrmbụtiesẹ tre kind e pẽsẹ-ðẽtẹ viët. Kụi ke i mbrăpẹni nieri ki ia mbẹtini kẹsāi moše. I bīr' i atī Šemi fōi

mbas pęrmbṷ̆tiesę pẽ̄sę ḱind viĕt, eδe ṙōi me pamę šumę fęmiy. Por Arfaksadi, i nipi i Noesę, ṙōi vetš katęr ḱind e tri-δēť e tetę viĕt, eδe i bīr' i atī katęr ḱind e tri-δēť e trī. Eberi, i nipi, ṙōi katęr ḱind e ǵaštę-δēť e katęr viĕt. Por tšę mb̓ atẽ̄ herę fuḱia e niĕręzęvet uvogęľue kaḱi špeit, sā askuši prei sę vonęš nuk' i mbęṙini mā̃ as dṷ ḱind e pẽ̄sę-δētę viĕt. Šemi ndiefi me pamę biy, e nipęn, e štęrnipęn, deri mbę tę δĕttinę bres. Nď atẽ̄ kohę filŭenę nieręs tę fortę me vū̃mę ndęn' ŭrδęnę tę vet pŏpuy. I pari mbęrĕt ḱe Nimrodi, i nipi i Hamit, eδe stęrnipi i Noesę: eδe tę filŭemiť e mbęretęnīs̓ atī ḱe Babeli.

Nď atẽ̄ kohę ǵiθę bota fľiste ńī ǵuhę. Ată vū̃nę ndęr mend me ndęrtuem ńi ḱṷtĕt ndę fušę tę Šinarit, pęr-anę ľumit Eufratit, eδe me ndęrtuem nď atẽ̄ ńi pyrg, tę tsilit maya me e mbęṙimę deri ndę ḱiel, ḱi tę fitŏyin' ĕmęnę pęr vetęvĕtęhenę, eδe tę mos pęrdăhešinę andey e kęndey ndępęr ǵiθę δēnę. Por mendimi i atṷne s̓ i pęľḱeu Peręndisę. Eδe Zoti θa, "Ĕyani, ľetę sdrṷ̆pimę, eδe ľeť u pęrzieim' atiĕ atṷne ǵŭhęnę, ḱi tę mos kupętoyę ńiani ǵuhęn' e tiĕtęrit. Eδe Zoti špęrdāu ată prei andṷy mbi faḱen' e ǵiθę δēut: eδe ată pušŭenę tue ndęrtuem ḱṷtĕtinę". (Gen. 11.. 7, 8). Nď u kište pasę vŏtunę mbarę puna atṷne pęr me ndęrtuem atẽ̄ ḱṷtĕt eδe atẽ̄ pyrg, eδe me upęrmbęľĕδunę nď atẽ̄ sikurse e patnę ndęr mend, atęherę s̓ doť ište pasę rŭeitunę bota prei niĕręziš kęḱiy ḱi išin' anęmĭḱť e pŏpulit Peręndisę. Ată dotę kĭšinę pasę ndẽ̄yunę tę ǵiθę baškę, e doť ĭšinę bā̃mę ńī ǵĭndęye e maδe, kundrę kĭšęsę Peręndisę. Kęštŭ ubā̃ pęr tę miręn' e kĭšęsę vet ndę δēt, eδe pęr atẽ̄ špęrbľimin' e maθ ḱi e kište ndęr mend, pęrandai Peręndia ndaľi tę ndęrtŭemiť e ḱṷtetit eδe tę pyrgut Babelit.

Por ndonęse tę ndęrtŭemitę undăľ mb̓ atẽ̄ kohę, mbasandai ḱṷteti eδe pyrgu umbarŭenę prei Nimrodit, tę nipit Hamit, i tsili e bā̃ni krṷe-ḱṷtetin' e mbęretęnisę vet. Pęr ḱṷtetin' e Babelit a tę Babylŏnęsę, kemi me škruem mbasandai: por pęr pyrgunę mŭndemi me θā̃nę kętŭ, se ḱe ndęrtuem me tetę pate 500 kambę i naľtę, eδe se ndę mayę tę pyrgut ište tĕmpuli i Belit a i Baalit, ĭδulit Babyloniănęvet.

8. Tę θiŗęť e Abramit.

Pak kohę para vdĕkęsę Noesę, Abrami kište ľemę, mbę tę ðĕttinę bres prei Šemit. Atęherę niĕręziť ĭšinę damę mbę šumę kombe, eðe kĭšinę rãnę mbas iðullatrisę.

"Atęherę Zoti i θa Abramit, Deľ prei ðēut tand, eðe prei fisit tąnd, eðe prei štępisę ťųt-ĕt, nď atĕ ðē ki kam me tę diftuem: eðe kam me tę bãmę komp tę maθ: eðe kam me tę bekuem, eðe kam me maðęnuem ĕmęninę tand: eðe dotę yēš pęr bekĭm: eðe dotę bekoy ată ki tę bekŏynę tųi, eðe dotę malękoy ată ki tę malękŏynę tųi: eðe ģiθę kombeť e ðēut kãnę me ubekuem te ti". (Gen. 12.. 1-3). Atęherę Abrami dueľ yaštę, kur ište štatę-ðĕť e pēsę viětš pľak, baškę me Lŏtinę, tę nĭpinę.

Por mbasandai, "ģaiti ńī ķartę ndęrmiĕt barĭvet bagętivet Abramit, eðe ndęrmiĕt barĭvet bagętivet Lotit": (Gen. 13.. 7.) sepsĕ tę dų ată kĭšinę šumę ģã tę ģala, eðe nuk' i ndsinte vendi pęr me ndĕyunę tę dų baškę. Eðe Abrami i θa Lotit, Tę ľutem, ľetę mos yetę ķartę ndęrmiĕt meye, eðe ndęrmiĕt teye, eðe ndęrmiĕt barĭvet mī, eðe ndęrmiĕt barĭvet tū: sepsĕ yemi vęlazęn. A nuk' ăštę ģiθę ðēu pęrpara teye? dahu prā prei meye: ndę vofš ti prei sę măngętęsę, unę vete prei sę diăθtęsę, eðe ndę vofš ti prei sę diăθtęsę, unę vete prei sę măngętęsę". (Gen. 13.. 8, 9.)

Atęherę Loti sģoði fušęn' e Siddimit, atiĕ ku ište ngŭľunę ķųteti i Sodomęs' eðe i Gomŏrręsę. Por Abrami ndĕy ndę ðē tę Hanaanit.

9. Abrami eðe Melhisedeku. 1913 P. K.

Pēsę viĕt mbas kęsăi erθnę katęr mbęretęn, eðe ľuftŭenę me mbęretin' e Sodomęs' eðe me katęr mbęrĕtęnit e tierę tę ķųtĕtevet fŭšęsę, eðe i puštŭenę; eðe pľatškitnę ģiθę Sodomęn' eðe Gomŏręnę, eðe mŭernę rop ģiθę pŏpuiin' eðe Lŏtinę tę nipęn' e Abramit me

ǵiθę ǵãn' e vet, eðe iknę. Kur ndęǵōi kętĕ Abrami, armatisi šęrbętoręt e vet, 318 vetę ki kĭšinę ľemę ndę štępī tę vet, eðe i dau trīš, eðe ndoǩ anęmiktę. Eðe u rā natęn' eðe i mundi, eðe prūni me vĕtęhe ǵiθę ǵãnę, eðe tę vęlanę Lŏtinę me ǵãn' e atī, eðe me grāt e atī, eðe me ǵindien' e atī.

"Eðe Melhisedeku, mbęreti i Salemit, ndsuer pęrpara būk' e vẽnę: eðe ište kruę-prifti i Perędisę naľtę. Eðe e bekōi e θa, Ǩoftę bekuem Abrami prei Perędisę naľtę ki kā ndęrtuem kielin' e ðēnę: eðe ǩoftę bekuem Perędia i naľtę ki tę ðā n'dorę anęmĭkt e tū. Eðe Abrami i ðā tę ðēttęn' e ǵiθę ǵãsę. Eðe mbęreti i Sodŏmęvet i θa Abramit, Ep-mę niĕręzitę, eðe ǵãnę ki more pęr vĕtęhe. Eðe Abrami i θa mbęretit Sodŏmęvet, Unę ngrita dŏręnę te Zoti Perędia i naľtę ki kā ndęrtuem kielin' e ðēnę, se s' kam me maťę asǵã prei ǵãs; s' ate tšę prei fĭyesę deri mbę ŗup tę šŏlęsę, ki tę mos θueš se Unę bãna tę pasun' Abrămině". (Gen. 14.. 17-24.) Kęštŭ Abrami s' donte me păsunę mikęsī me niĕręzit e kękī ki ĭšinę pęrkărk atī. Por me Melhisedekun' uprū tiętęrazi, i tsili ište šęrbętori i tę vęrtetit Perędī, eðe sepsĕ ište mbęrĕt eðe prĭft, eðe pęr tietęr' aŗęsųe ai ke sǵĕðunę prei Špirtit Perędisę pęr šębęlęturęn' e Mesisę: porsikur ăštę škruem mbę 110 Psalmę mbę 4 ŗuvī: — "Zoti bãni bē, eðe s' kā me upenduem: Ti yē prift pęr ǵiθę yĕtęnę mbas ŗĕgulit Melhisedekut". Kęštŭ prā ǵindešinę nieręs tę mirę ki i šęrbĕišinę tę ǵalit Perędī eðe ndęrmiĕt Hanaanĭtęvet.

10. Besa e Abramit.

Eðe Perędia bekōi Abramin', e i θa, "Mos kī frikę, Abram: unę yam mbuŗŏńęsi ųt: paga yote kā me ķĕnunę fort šumę". (Gen. 15.. 1-6.) Por Abrami anękŏhei se s' kište diāl. "Eðe Zoti e prū yaštę, eðe i θa, Štierę sūtę ndę ķiel taštĭ, eðe numęrŏ ŭyetę ndę mūfš me i numęruem: eðe i θa, Kęštŭ kā me ķĕnunę fara yote. Eðe ai i zū besę Zotit: eðe i ungŏf pęr dreitęnī" (Gen. 15.. 5, 6).

"Abrami kur ište nandę-ðēt e nandę viětš pľak, i udŭk Zoti, e i θa, Unę yam Ǵiθę-puštętęsi Perędī: ets pęrpara meye, eðe kē me ķenun' i kulutę. Eðe kam me bãmę ðiătęnę ťeme ndęrmiĕt meye eðe ndęrmiĕt tęye: eðe kam me tę šumuem fort tĕpęrę".

(Gen. 17.. 1, 2). "Eðe s'kā me uk'yŭeitunę mā ĕmęni ųt Abram, por ĕmęni ųt kā me k'enun' Abraham: sepsĕ tę bā̆na ātę šumę kombeš". (Gen. 17.. 5.) Eðe Perę̆ndia vūni r'eθ-prĕsęyenę pęr šeńę tę ðiătęsę vet.

"Mbasandai Zoti i udŭk Abrahamit ndę fušat tę Mamrit, atiĕ ku po r'inte ndę derąt tę tĕndęsę prei văpęsę dĭtęsę. Eðe ai ngriti sų̄t', e pā: eðe k'e te po r'iyinę tre būr'a pęrpara atī: eðe kur pā ată, vrapętōi me u dă'lunę pęrpara atųne prei dĕrę̆sę tĕndęsę, eðe u'li vĕtęhenę deri pęr ðē: eðe θa, em-Zot, ndę ǵeta hīr ndęr sų̄t tę tū, tę l'utem, mos ik prei šęrbętorit t'ųt: tę l'utem, l'etę bĭyenę pak uyę, eðe l'ani kămbętę tŭei, eðe prā̆hi ndęnę drūt". (Gen. 18.. 1-4.) "Atęherę Abrahami vote me vrap ndę tendąt te Sarra, e θa, Ndsitŏ špeit, e ńgiš tre mătęsa mieli tę ĭmętę, eðe bă̆n kul'etšę ndę vŏtęrąt". (Gen. 18.. 6.) Eðe ai vote e muer ńi vitš tę būt' e tę mirę, eðe e bā̆ni gati: mbasandai muer tę l'ų̄nę eðe t' ămbęl'ę, eðe vĭtšinę k'i bā̆ni gati, e ua vūni pęrpara atųne, eðe ată hangrę̆n". (Gen. 18.. 7, 8.) "Atęherę Zoti i θa, Me tę vęrtĕt kam me ukęθųem te ti vĭtinę k'i viĕn porsi mbę kętĕ kohę, eðe k'e Sarra grŭeya yote te dotę ketę bīr". (Gen. 18.. 10.) "Eðe niĕrę̆zit' ungritnę prei andųy, eðe mbăitnę drĕitę prei Sodomet: eðe Abrahami vote baškę me ată, pęr me i pęrsielę. Eðe Zoti θa, A dŭhetę me e mpšefun' unę prei Abrahamit, atĕ punę k'i bă̆y? Sepsĕ un' e ńgof atĕ, se kā me urðęnuem biyt' e vet, eðe štępīn' e vet, baškę me atĕ, eðe kā̆nę me rŭeitun' uðę̆n' e Zotit, pęr me bā̆mę dreitęnī e ǵų̄k, k'i tę bierę Zoti mbi Abrahăminę atŏ k'i i fol'i atī". (Gen. 18.. 16-19.)

Atęherę Zoti i diftōi Abrahamit, se po škonte ndę Sodom' e ndę Gomorrę pęr me munduem vĕndęsit' e atųne k'ųtĕtevet pęr fayet. "Sepsĕ θa, fayi i atųne ăštę fort i rā̆ndę". (Gen. 18.. 20). Eðe Abrahami i ul'ŭt pęr pŏpulinę, e i θa, "Ndę k'ŏfšinę pĕsę-ðētę tę drĕitę ndę k'ųtĕt, valę kē me i prišunę? eðe nukę dotę fă'lie vĕndinę pęr pĕsę-ðētę tę drĕitęt k'i yā̆nę nd' atĕ? k'oftę l'ark prei teye! kuŕę mos bă̆yš t' atilę punę, tę vrasiš tę drĕitinę baškę me tę štrĕmbętinę, eðe tę yĕt' i drĕiti porsi i štrĕmbętі! k'oftę l'ark prei teye! ti k'i ǵukŏn ǵiθę ðēnę, s'kē me bā̆mę ǵų̄k? Eðe Zoti θa, Ndę ǵetša ndę Sodomę pĕsę-ðētę tę drĕitę mbrenda ndę k'ųtĕt, kam me fă'lunę

ǵiθę vëndinę pęr ată". Eðe Abrahami θa pęr-sę-rī, "Por ndę mengŏfšinę pẽsę vetę prei pẽsę-ðētę tę drĕitęvet, kẽ me prĭšunę ǵiθę kụtĕtinę pęr punę tę pẽsęve"? E e kęštŭ škonte tue e pụĕtunę ǵiθę-ńi: "Por nd' u ǵetšin' atiĕ katęr-ðētę vetę, ą tri-ðētę vetę, a ńizĕt vetę, a ðētę vetę". Eðe Zoti θa, "S' kam me e prišun' atĕ pęr punę tę ðētę vĕtęve". "Eðe Zoti škōi ŭðęsę vet: eðe Abrahami ukęθụe ndę vend tę vet". (Gen.. 18. 23-33).

Ľetę mendŏhemi ńī grimę herę, si uľi vĕtęhenę kaǩi poštę i maði Iehova, sā tę dŭketę ndę šęmbęlĭm tę nieriut, e tę fľasi sụ̃ ndęr sụ̃ me šęrbętorin' e vet Abrahămine, porsi ńi nierī ǩi fľet me mikun' e vet. Por sā mã̃ męrekulī e maðe ãštę, kur vetę ai Zoti i tę ǵĭθęve, ǩi i udŭk kęštŭ Abrahamit, kište pęr me ndẽyunę, mbas moteš, baškę me niĕręzit ndę ðēt, yo pęr me munduem e pęr me prĭšunę, sikurse udŭk taštī, por pęr me faľun' e pęr me špętuem — e "pęr me ðãnę yetęn' e vet špęrblĭm pęr šumę vetę!" (Mat. 20.. 28.)

11. Sodoma e Gomorra.

Ište mbrămie kur erθnę tę dụ ĕnǵuytę ndę Sodomę. Loti u dueľ pęrpara atụne, tue kuytuem se yãn' uðętarę, eðe i uľŭt atụne miǩęsĭšt tę ťiyin' atĕ nate tek ai: eðe ată i ndęǵŭenę. Por niĕręziť e Sodŏmęsę ǵiθę natęn' e ǵatę vëyinę mbas punęš ndụ̃ta, mbrapa maškuyš, deri sę mbrăpęni ĕnǵuyť u verbuen' atụne sụ̃tę, ǩi tę mos mŭndešinę me ǵĕtunę deręn' e štępisę Lotit. "Eðe niĕręziť i θãnę Lotit, A kẽ ti kętŭ tietęr kend? ndsir-i yaštę kętī vendi: sepsĕ dota prĭšimę kętĕ vend." Eðe Loti u θa ðandŭrẹvet vet, por ată kĕššinę me atĕ.

Eðe kur sbarði drita ĕnǵuytę ngutnę Lŏtinę. Eðe ai mbassi uǩēl, niĕręzitę ťoknę pęr dore atĕ, eðe gruen' e atī, eðe dụ̃ tę biyať e atī, eðe i ndsŭernę yaštę kụtetit. Atęherę engul' i Zotit θa, "Špętŏ yĕtęnę tande: mos šikŏ mbrapa teye, as mos ťi ndępęr ǵiθ' atĕ vend". "Eðe kište ľemę dieli, kur hụ̃ni Loti ndę Zoar. Atęherę Zoti ľišōi šī šǩŭfuri e ziaṭmi kah Zoti prei ǩielit mbi Sodomęť e mbi Gomorẹt, eðe priši ǵiθ' atĕ vend". (Gen. 29.. 12-24.) Eðe ai vendi ku kãnę ǩenę kętŏ ǩutete, ãštę taštī Dēti

Vdĕkunę. Tšę sot mbę kętĕ ditę ai vend, me atĕ tę peme tę šumtŭeme, na bãn me dĭtunę, se si mundŏn Perendia tę pa-bĕsetę. Por e šŏkeya e Lotit vũni orē mbrapa, "eðe ubã štulę krupe". (Gen. 29.. 26.)

Kur ke ndę ðēt Zoti Iesu-Krišt, foli pęr fayet e kutetit Sodomit, eðe pęr mundimin' e atī. Eðe kęštŭ θa pęr atĕ, Se ndę ðē tę Sodomit kã me kĕnunę mundimi mã i durŭešim ndę ditę tę gũkit, se ndę ðē tę Kapernaumit, atiĕ ku bãni kaki męrekulī. Eðe pęr kiš punę kęyŏ? Sepsĕ, ndonęse gindia e Kapernaumit pã męrekulĭt e atī, eðe ndęgōi fyalęt e atī, por uašpęrŭenę kundrę atī, eðe nukę dešnę me upenduem pęr fayet e atune.

Kęyŏ na bãn me ditun', o dielmθit e mī, neve ki kemi ndęguem tę bŭkurinę zãnin' e ungĭlit, eðe na ukã diftuem uða e Perendisę ki tšeli pęr dęyesęn' e fáyevet tona, eðe pęr špętimin' e špĭrtęnavet tanę, me anę tę dvĕkęsę tę Bĭrit vet. Ndę mos i rafšim mbrapa kętī špętimi tę maθ, kã me ubãmę mã kek pęr nē ndę ditę tę gukit, se pęr ată faytoręt e atune kutĕtevet ki zũm n'goyę.

Ai dēt ki mbulŏn kętŏ kutete kŭhetę Dēt i Šelĭtę a Dēt i Vdĕkunę, sepsĕ ŭyęnatę yãnę kaki tę šelĭtę, sã s'mŭndetę me tuem gã e galę mbrenda. Mbę disa vende ãštę 1300 kambę i θelę, e mbę disa vende tę tierę vętęmę 13: por fãkeya e ŭyęnavet kętī dēti ãštę mã tępęrę se 1300 kambę mã i ŭlętę se dętęnat e męðĕy tę giθę l ŏtęsę. Mã šumę vend i naltę ngrĭhetę prei fundit atī dēti, pęrandai θŏhetę Asfaltę.

Loti kište dų biy, Moabin' eðe Ammonę, prei atune dŭelnę kom!et e Moabĭtęvet eðe tę Ammonĭtęvet. Kętă kom!e mbasandai rãnę mbas idullatrisę, eðe tę giθ' išin' anęmĭkt e Israelĭtęvet.

12. Ismaeli.

Abrahami pat ni bĭr prei Hagăręsę, ki e kište ĕmęnin' Ismael, i tsili i pat lemę Abrahamit kur ište tetę-ðēt e gaštę viętš plak.

Pęr kętĕ diāl̦ para se tę ĺente, enǵul' i Zoti i θa Hagăręsę, kur iku ndę škretinęt prei Săręsę,—"Kęθehu te yot-zońę, eδe pęrunǵu ndęnę duert ť asāi. Kam me šumuem fărenę tande fort šumę, kaḱi sā s̓ kā me unǵĕfunę prei sę šŭmęsę. Ḱe t̲e dotę nǵiteš me baṙę, eδe kē me pielę bīr, eδe kē me ia vū̃m' ĕmęnin' Ismaeĺ: sepsĕ Zoti ndęǵōi štręngĭminę tand. Eδe kā me ubā̃mę ńi nieri porsi gomār i egrę: dora e atī dotę yetę kundrę ǵiθę nieriu, eδe ǵiθę dora e nieriut *dotę yetę* kundrę atī, eδe ai dotę ṙiyę pęrpara ǵiθę vęlăzęnavet vet". Eδe Hagara θiṙi ĕmęnin' e Zotit, ḱi i foĺi asāi, Ti, o Peręndī, ḱi mę pē, eδe ĕmęnin' e pusit ḱi ḱe ayŏ afęr atī, Beer-lahai-roi, ḱi do me θā̃nę, pusi i tę ǵalit ḱi mę pā". (Gen. 16.. 5-14. Iobi 39.. 5-8.)

Eδe taštĭ Zoti vū̃ni orē Săręnę, eδe ayŏ i puel Abrahamit ńi bīr, kur ište ńi ḱind viĕtš pĺak, eδe ia vū̃ni ĕmęnin' Isaak. Eδe Sara pā se Ismaeĺi ište pęrḱešęs: "eδe ayŏ i θa Abrahamit, Pęrzĕn̲ kętĕ šęrbętore, eδe bīrin' e asāi". Abrahamit i erδi fort keḱ pęr kętĕ fyaĺę: "Por Peręndia i θa Abrahamit, Ḷetę mos tę vī̃yę keḱ pęr diăĺinę, eδe pęr šęrbętŏrenę tande: eδe ǵiθę ḱiš tę θotę Sara, ndęǵoya fyăĺętę: sepsĕ fara yote kā me uḱŭeitunę mbę Isaăkunę: eδe bīrin' e šęrbętŏresę s̓ate kam me e bā̃mę ńi komp, sepsĕ ā̃štę fara yote. Eδe Abrahami utšue heret me nătie, e muer bukę, eδe ńi ĺikūr me uyę, eδe ia δa Hagăręsę, eδe ia vū̃ni ndę kraha: eδe diăĺinę, eδe e dęrgōi tey: eδe ayŏ iku, e sĭlei andey e kęndey ndępęr Škretinęt tę Beeršebasę. Eδe si umbarue uyęť e ĺikŭręsę, hoδi diăĺinę ndęnę ńī drū: eδe erδi e ndeńi kundruel pęr sę ĺargu, sā ńī tę hĕδęme harku: sepsĕ θa, Mos šof vdekęn' e diāĺit. Eδe ndeńi kundruel, eδe ngriti zā̃nin' e vet, e ḱyau. Eδe Peręndia ndęǵōi zā̃nin' e diāĺit: eδe enǵul' i Peręndisę i θęṙiti Hagăręsę prei ḱieli, e i θa, Ḱiš kē, Hagarę? Mos kiy frikę: sepsĕ Peręndia ndęǵōi zā̃nin' e diāĺit prei vendit ku dĭrǵetę: tšohu e meṙ diăĺinę, e mbaye pęr dore: sepsĕ kam me e bā̃m' atĕ ńi komp tę maθ. Eδe Peręndia i tšeĺi sṳ̄ť asāi, eδe pā ńi pus uyi, eδe vote, e mbuši ĺikŭręnę me uyę, eδe i δa diāĺit me pimę. Eδe Peręndia ište baškę me diăĺinę, eδe uṙĭt, e zū̃ vend ndę škretinęt, eδe ubā̃ ńi harkuer". (Gen. 21.. 9-20.)

Prei kętī Ismaeľit ľenę dų-mbę-ðētę zotęnī, eðe prei fāręsę kętųne kānę dăľunę Ismaeľitęt eðe Arăpętę.

Ndę Historī tę Arăpęvet, tšę kurę se yānę zānę filę deri mbę kętĕ ditę tę sŏtšime, e męrekulŭešimeya profezia e Peręndisę pęr Hagaręn' ăštę mbŭšunę. Arăpętę ģiθę-ńi yānę tue ľuftuem ńiani me tiĕtęrinę, eðe me ģiθę fękińęt e vet: eðe askuši s'kā mŭftunę me i puštuem ată. Prei kęsāi ģindie dueľ Mohameti profeti i Isľămęvet, 600 viĕt mbas Iesu Krištit. Tę paręt e atī ki ľa mbę kambę tę vet yānę pasę kyŭetunę Haľifę, prei tę tsilęvet ungrĕf e măðeya mbęretęnī e Sarakĭnęvet. A kā me undęģuem urata e Abrahamit pęr Ismaĕľinę, ki uľŭt, "Ŗoftę Ismaeľi pęrpara teye, *o Peręndī!*" (Gen. 17.. 18.) por kā me i undęģuem ayŏ uratę, "sepsĕ ðēu kā me umbŭšunę me tę ngŏfęmen' e Perendisę, porsi ŭyęnatę ki mbuľŏinę dĕtinę". (Isaia 11.. 9.)

13. Isaaku. 1872 P. K.

Mbas kętųne pŭnęve Perendia deš me provuem Abrahămine, eðe i θa, Meť taštī ťųt-bīr, Isaăkunę bīrin' e vĕtęmę ki don, eðe ško ndę ðē tę Moriahut, eðe bă̆n-e kurbăn tę diegun' atiĕ pęrmbi atĕ maľ ki kam pęr tę θānę tųi. Eðe Abrahami utšue heret me nătie, eðe i vū samărinę gomarit, eðe muer me vete dų šęrbętorę, eðe Isaăkunę bīrin' e vet. Eðe tę tiĕtęnę ditę kur pā vĕndinę pęr sę ľargu, u θa šęrbętŏręvet tę ťinę mbę-ń'-anę me gomărinę: "eðe Abrahami muer drūť e ia vū mbę kraha Isaakut bīrit vet: eðe ai muer ziăŕminę n'dorę, eðe θīkęnę, eðe votnę tę dų baškę". Abrahami e dinte se Perendia mundeš me e ngalun' Isaăkunę eðe prei sę vdĕkuniš. Eðe Isaaku θa, "Āti em, ke ziaŕmi eðe drūtę: por ku ăštę daši pęr kurbăn?" Eðe Abrahami θa, "Bīri em, Perendia kā me ģĕtunę pęr vete dăšinę pęr kurbăn. Eðe kęštŭ škŏyšinę tę dų baškę'.

"Eðe mbassi e mbęŕīnę mb atĕ vend ki u pat θānę Perendia,

Abrahami ndęrtōi atiĕ ńi θerore, eðe vũni drũtę, eðe ľiði Isaăkunę bīrin' e vet, eðe e vũ mbi θerŏrenę sipęr drũvet: eðe Abrahami štrĩni dorę̆n' e vet, e muer θĭkęnę, pęr me θerę bīrin' e vet. Por engúl' i Zotit i θęŗiti prei ķieli, e i θa, Abraham, Abraham, mos ven dŏrę̆nę mbi diăľinę, eðe mos i bẵn gą̃: sepsĕ taštĭ e ngofa, se ti kē frikę Perę̆ndinę, sepsĕ nukę t' uðĭms ụt-bīr i vętęmi pęr mue. Eðe Abrahami kur ngriti sũtę, pā ńi daš mbrapa atī, tek ište zã̄nę pęr bŗĩš ndęr degat tę ńī druye: eðe Abrahami erði, e muer dăšinę, eðe e bã̄ni kurbă̆n tę diĕgunę ndę vend tę bīrit vet. — Eðe engúl' i Zotit i θęŗiti Abrahamit pęr sę dụti prei ķieli, e i θa, Bã̄na bē mbę vętęhenę ťeme, θa Zoti, sepsĕ bã̄ne kętĕ punę, eðe nukę t' uðĭms ụt-bīr i vętęmi, pęrandai me bekime kam me tę bekuem, eðe me tę štŭeme kam me štuem fărę̆nę tande porsi ụyeť e ķielit, eðe porsi rã̄nę̆nę ķi ăštę pęr-anę bŭzęsę dētit: eðe fara yote kā me puštuem dụerť e anęmikvet vet: eðe ndę farę̆t tande kã̄nę me ubekuem gíθę kombeť e ðēut: sepsĕ i ndęgove zã̄nit ťem". (Gen. 22. 1-18.) Kęyŏ ķe ńī sbuľesę e kęθiĕlętę pęr Krĭštinę, i tsili kište pęr me ărðunę, sikurse e pat zotuem mã̄ pari. Taštĭ usbuľue, se ai kište pęr me ľemę prei fărę̆sę Abrahamit, eðe se gíθę kombeť e ðēut kĭšinę me ubekuem prei atī.

Kęyŏ historia e Isaakut ķi i ndęgōi tę ātit, eðe deš tę vdesi mbas ŭrðęnit Perę̆ndisę, na biye ndęr mend dašunīn' e atī "ķi uľi krụętę deri mbę vdeket, eðe mbę vdeket tę krụķit", eðe vdiķ pęr faytoręt, ķi t' u api yetę atụne me anę tę vdekę̆sʼ atī.

14. Vdeka e Să̆rę̆sę, eðe tę vorŭemiť e asāi. 1860 P. K.

Kur ište Abrahami ńi ķind e tri-ðēť e štatę viětš pľak, vdiķ Sara ndę Hebron. Abrahami pat ndĕńunę gáštę-ðētę viět ndę ðē tę Hanaanit: por deri mbę kętĕ kohę ai s' pat puštuem as ńī pęlambę vend mb atĕ ðē: ai pat kuľŏtunę grigę̆n' e vet ndępęr fušat, eðe ŗinte si i huey ndęrmiět Hanaanĭtęvet. Ai šikonte pęr ńi vend mã̄ tę mirę, do me θã̄nę pęr ķiĕlinę. Taštĭ ai dęšęronte pęr me bľemę ńī tsopę vend pęr vete, ķi tę mŭndei me vorŭem tę vdękuniť e niĕrę̆zisę vet. Eðe kęštŭ vote e foľi me tę paręt e Hittĭtęvet. Eðe diĕľmť e Heθit i upęrgę̆gę̆n Abrahamit, e i θã̄nę,

"Pa na ndẹ́gŏ, zoti em: ti yē ńi zotẹnī i maθ ndẹrmiĕt neš: voťŏ tẹ vdĕkuninẹ tand ndẹr voťet ťanẹ mbẹ mā̃ tẹ mĭrinẹ ki tẹ pẹ́ťkeyẹ: askuš prei neš s'kā me θā̃nẹ se s'ep voťin' e vet, pẹr me voťuem tẹ vdĕkuninẹ tand". Abrahami ťụpi me bťemẹ arẹn' e Mahpelahit, ki ište e Efronit, ńianit tẹ părẹvet tẹ Hittĭtẹvet. Efroni i uťŭt me e maťẹ ðunẹtī: por Abrahami donte me e bťemẹ: eðe sẹ mi răpẹni Efroni muer katẹr kind šĕkẹla arg̣andi. Eðe Abrahami voťōi Sā̃rẹnẹ tẹ šŏkenẹ ndẹ špelẹt t'ărẹsẹ Mahpelahit ndẹ Hebron, kundruel Mamresẹ. (Gen. 23.)

15. Tẹ martŭemiť e Isaakut. 1857 P. K.

Abrahami kur ište fort pťak dẹrgōi mā̃ tẹ viĕtẹrinẹ šẹrbẹtorin' e štẹpisẹ vet ndẹ Mesopotamī, atiĕ ku ťiyinẹ niĕrẹzia e vet, pẹr me maťẹ nuse pẹr Isaăkunẹ tẹ bīrin' e vet. Šẹrbẹtori muer me vĕtẹhe ðētẹ kamile ngarkuem me g̣iθẹ kiš farẹ pťătšẹkaš pẹr ðunẹtī t'asāi nŭsesẹ ki kište urðẹnuem Zoti pẹr Isaăkunẹ. "Eðe ai erði ndẹ kụtĕt tẹ Nahorit, eðe uťi mbẹ g̣uńẹ kamĭletẹ pẹryašia kụtetit nday ńi pus uyi, ndẹ kohẹ tẹ mbrămiesẹ kur vĭyinẹ grātẹ me mbŭšunẹ uyẹ. Eðe ai θa, o Zot Perẹndia i Abrahamit ťem-zot, tẹ ťutem, ep-mẹ ńi tẹ godĭtunẹ tẹ mirẹ sot, eðe pẹrdẹlĕ Abrahămminẹ ťem-zot: ke unẹ te po ťiy afẹr kroit uyit: eðe tẹ biyať e niĕrẹzevet kụtetit vĭnẹ me mbušun' uyẹ: eðe asāi văizẹsẹ ki t'i θom, Tẹ ťutem, sdrụp štămbẹnẹ tande ki tẹ piy uyẹ: eðe ayŏ tẹ θotẹ, Pi, eðe kam me i ðā̃n' uyẹ eðe kamĭlevet tū, ayŏ ťetẹ yēť ayŏ ki kē bā̃mẹ gati pẹr šẹrbẹtŏrinẹ tand Isaăkunẹ".

Sā pat ndsieťẹ ai kętŏ fyaťẹ, ke Rebeka e biya e Beθuelit tek erði me štambẹn' e asāi mbẹ kraha: eðe ayŏ vote ndẹ pust, eðe mbuši štămbẹnẹ, eðe ukẹθụe mbrapa. "Eðe šẹrbẹtori utūr me hăsunẹ me atĕ, eðe i θa, Tẹ ťutem, ep-mẹ păkẹzẹ uyẹ me pimẹ prei štămbẹsẹ s'ate. Eðe ayŏ θa, Pi, zoti em: eðe kam me ndsieťẹ uyẹ eðe pẹr kamileť e tū". Eðe ayŏ vote e ndsuer uyẹ eðe pẹr g̣iθẹ kamilet e atī. Eðe nieriu umẹrekulue pẹr bukurīn' e asāi. Eðe ai muer ńi paťẹ ťaθẹ t'ārtẹ, eðe dụ ťaθẹ duerš t'ārtẹ, eðe ia vūni asāi. "Eðe i θa, E biy' e kuit yē tī?" eðe ayŏ upẹrg̣ĕk, "Yam e biya e Baθuelit, tẹ bīrit Nahorit" (ki ište i kušẹrini Abrahamit).

"Eðe nieriu uľi krŭętę e aðurōi Zŏtinę: eðe θa, I bekuem ķoftę Zcti Perędia i Abrahamit ťem-zot, ķi s' hoķ pęrdęlimin' e vet eðe tę vęrtetęn' e vet prei ťem-zot: Zoti mę hoķi ŭðęnę ndę štępī tę vęlăzęnavet ťem-zot".

Ndę nĕsęret, ai θa, "Mę ľini tę vete tek em-zot, eðe mos mę ndaľni". Atęherę ată pŭetnę Rebekęn', e i θ̄ānę, "A do me vŏtunę me kętĕ nieri?" eðe ayŏ θa, Due. Eðe ată e bekuen' e i θ̄ānę, "Ti yē mŏtęra yonę, ubăfš amę mbi mĭyęna e ðētę mĭyęna". Eðe kęštŭ Isaaku ungušulue mbas vdĕkęsę s' ămęsę. (Gen. 24.. 10-67.)

16. Iakobi eðe Esau. 1837-1760 P. K.

Isaaku ķe dų-zĕt viĕtš kur muer Rebĕkęnę pęr grue. Eðe kur ubā ģaštę-ðētę viĕtš pľak, i ľenę dų biṅakę. Kętă dų vęlazęn s' i ģăyinę ńiani tiętęrit: i pari ište i egrę si mbę tę pamit, kęštŭ eðe mbę punęt: i dųti ište i ŀutę eðe i bŭkurę. Tę parit ia θošin' ĕmęnin' Esau, e tiętęrit Iakŏp. Si uľitęn ată, Esau ubā ģatuer, ńi nieri i fŭšavet: por Iakobi i ģăiti t' et, eðe ubā barī ðenš, e ťinte ndęr tenda. Isaaku, sa do mos, donte Esaun' e egrę, por Rebeka donte mā fort Iakobin' e butę.

Ńī dite Iakobi pat ziem grošę, eðe Esau erði ndę štępī ľŏðunę prei ģāsę, e i θa Iakobit, "Tę ľutem, ep-mę tę hā prei atųne grošęš: sepsĕ yam ľŏðunę": eðe Iakobi i θa atī, "Šit-mę sot paręsīn' e biręnisę šate". Eðe Esau θa, "Ķe unę tę po vdes, ķiš dobī mę bān kęyŏ paręsia e biręnisę?" Eðe kęštŭ Esau i šiti paręsīn' e biręnisę, eðe i bāni bē. Por i āti nukę ndoði atŭ, kur ľiðęn atĕ fyaľę, eðe pęranday mundeš me ia ðānę ŀekimin' Esaut.

Isaaku si ubā pľak, nukę šifte mirę me sų, pęrandai ai kuitōi, se kā pęr me vdĕkunę špeit: eðe ai θiti Esaun' e i θa, "Ķe unę taštī tek upľākš: eðe nuk' e diy ditęn' e vdĕkęsę šeme: tę ľutem prā, meť armęť e tū, kuľętęnę tande, eðe hărkunę tand, eðe diľ fŭšęsę, e mę ģŭei pęr ģā: eðe mę bān ģelę sikurse due unę, eðe bier-mę tę hā, ķi tę ŀekoyę tųi špirti em para se tę vdes".

Mbassi iku Esau, Rebeka muer dų eða, eðe bāni ģelę tę šišime, porsikur donte Isaaku, eðe dęrgōi Iakŏbinę, ķi tę maťi bekimin' e t' et. Atęherę Iakobi erθ, e i θa, "Āti em": eðe Isaaku upęrģĕķ,

"Kuš yē ti, bīri em?" Iakobi i θa, "Yam un' Esau bīri u̯t i pari: bā̃na sikurse mę θē, ngreu prā, ṙi e ha prei ǵāsę s'eme, ḱi tę mę bekoyę špirti u̯t". Atęherę i āti e pęrkau me dorę, sepsĕ Esau i kište dŭertę tę ăšpęra, por Iakobi i kište tę buta. Por Rebeka ia kište mpęštielę me ľikura tę ăšpęra. Atęherę Isaaku θa, "Zā̃ni ā̃štę porsi i Iakobit, por dŭertę yā̃nę porsi tę Esaut". Eδe ai e pu̯eti pęr-sę-rī, "Ti yē bīri em vetę Esau?" eδe ai θa, "Unę yam". Atęherę ai hangri, eδe mbassi hangri e piu, i θa Iakobit, "Afrohu taštĭ, eδe puθ-mę, bīri em". Atęherę ai e bekōi, eδe θa, "Perędia tę δaštę prei vĕsęsę ḱielit, eδe prei sę mā̆yęmesę δēut, eδe męyăft grū̃n' e vē̃nę: tę šęrbĕfšinę pŏpuy, eδe tę aδurŏfšinę kombe: ḱofš zot mbi vęlăzęnit e tū, eδe tę biyať e sat-amę tę aδurŏfšinę: ḱoftę malękuem ai ḱi tę malękoyę tū̯i, eδe ḱoftę bekuem ai ḱi tę bekoyę tu̯i!" (Gen. 27.. 1-29.)

Eδe porsa dueľ Iakobi, e mbęṙī̃ni Esau ndę štępī prei sę ǵŭeitęmesę, tue bărunę n'dorę disa ǵelę tę šĭšime, eδe θa, "Ngreu, āti em, eδe ha prei ǵāsę ťu̯t-bīr, ḱi tę mę bekoyę špirti u̯t". Eδe Isaaku uhabĭt, e θa, "Kuš ḱe prā ai ḱi ǵŭeiti pęr ǵā, eδe mę prū̃ni, e hangra prei sę ǵiθaš para se tę vĭ̆yš ti, eδe e bekova atĕ̃: eδe ḱoftę bekuem". Eδe Esau kur ndęǵōi fyaľęť e ť et, bęrtiti me zā̃ tę maθ e fort tę ĭδętę: eδe i θa ť et, Beko-mę eδe mue, o āti em! Eδe ai θa, U̯t-vęlā erδi me gęńeštrę, eδe muer bekĭminę tand". Atęherę Esau ḱyau me vayę tę maδe. Eδe Isaaku θa, "Ḱe tę ndĕńunitę ťat te kā me ḱĕnunę ndę δē tę mā̆yunę, eδe ndę vesę tę ḱielit pęrsĭpęri: eδe kē me ṙuem me θĭkęnę tande, eδe kē me i šęrbu̯em ťu̯t-vęlā: por kur tę bā̃heš mā̃ i fortę, kē me θu̯em sǵeδęn' e atī prei ḱăfęsę s'ate".

Prei kętī Esaut kā̃nę daľę Idumenęť e vietęr, a Edomęť, eδe Beduinęť e Arabisę ḱi ǵĭndenę sot mbę kętĕ̃ ditę. Idumĕnętę, mbas

disa brezaš ubãnę Iðullatrę: eðe ndę vonę ǩenę puštuem prei mbęretit Davĭd; por sikurse profetizōi Isaaku, ată ubãnę tę fortę, eðe špętŭenę prei sǧĕðęsę ndę ditt tę Iehoramit, mbęretit Iŭdęsę, eðe ubãn' anęmĭǩt e Israelit. Sę mbrăpęni ată mŭernę besęn' e vęrtetę, eðe Herŏd Edomiti ǩe mbęreti i Iudevet, kur ǩeu Iesu Krišti. Krụe-kụteti i Idumesę ǩŭhei Sela, a Petra, ǩi do me θãnę, škamp gūri, eðe tę ŗenŭemeť e kụtetit dŭkenę deri sot. Por vendi ãšť i škretę pa nieręs: kęštŭ umbŭš kreit profezia e Zotit me anę tę Obediahut e tę tiĕręve profĕtęnave.

Eðe Esau e kište męnī Iakŏbinę pęr punę tę bekimit, eðe i upęrǧęrue se kište pęr ta vramę. Pęrandai e ama e nguti tę bĭrinę tę iki prei štępisę vet, e tę veyę tek i vęlāi asāi Labani, ndę ðē tę Haranit. (Gen. 27.. 30-45.)

Ndę kętĕ tę ĭkunę Iakobi kište pęr tę hiĕkunę šumę tę kęǩia, ǩi bĭyenę mbę krụet atī ǩi gęńēn tiĕtęrinę. Kište pęr me šęfrụem šumę tę vęštira mb uðę, me ľãnę tę mirať e štępisę vet, e me ubãmę šęrbętuer ndę ńi ǧĭndie tę huey: ai s' kište pęr ta pamę kurę mã ť ămęnę: eðe ǧiθę-ńi dotę kište frikę tę vęlanę se mos ia špagŭei ndońī herę pęr gęńĭminę ǩi i bãni. Eðe kur upľăk ai, diĕľmť e atī e mĭršinę ndępęr kambę, porsi ai vetę pat gęńụem ť ātin' e vet Isaăkunę. Sā e vęrtēt ãštę kęyŏ fyāľ e Škrŏyęsę, "Mieri ti ǩi ŗenŏn, e nuk' urenove: eðe mundŏm, e nuk' umundove! kur tę pušoiš sę ŗenŭemi, kē me urenuem: kur tę pušoiš sę mundŭemi, kē me umunduem". Mos kuitoni, o dieľmθiť e mī, se i pęľǩeu Perendisę gęńimi i Iakobit e i Rebĕkęsę: por ta maŗiš vešt prei kęsāi šęmbęlętụre tę mos bãyš ndońī punę ǩi e meŗ me mend se ãšť e keǩe, ndonęse ndę patš pęr me fituem ndońī ǧã tę maðe.

17. Uða ǩi bãni Iakobi. 1760-1739 P. K.

Iakobi muer tę ľirę prei ť et, i tsili pat ľãnę fyaľę tę mos maŗi grue prei sę biyaš Hanaanit, por tę vẽyę ndę Padan-aram, e tę maŗi gruë prei sę biyaš Labanit, tę vęlāit s' ămęsę. Ai tue bãm' uðę ǧiθę dĭtęnę, ndę mbrămiet ndaľōi mbę ńi vend, eðe vũ ńī gūr ndęnę krụe pęr me fyĕtunę: eðe si e zũ gũmi, pā nď ăndęŗę ńi paľę škalę tę ǧata pęr ðē ǩi e mbęŗĭyinę kụš ndę ǩiel, eðe ĕnǧuyť

• Peręndisę tue hipun' e tue sdrĭpunę mb̓ atĕ̄. Eδe ḱe Zoti te po ṙinte naľt mb̓ atĕ̄, eδe θa, "Unę yam Zoti Peręndia i Abrahamit ťu̯t-ĕt, eδe Peręndia i Isaakut: kętĕ̄ δē ḱi po fľĕ̄ pęrmbi atĕ̄ kam pęr me ta δā̄nę tū̯i, eδe fāręsę s̓ate: eδe fara yote kā me ḱĕnunę porsi rā̄na e δēut, eδe kē me uštrī̄mę prei sę peręndŭemesę, e prei sę ľĕmesę, e prei ănęsę bŏręsę, e prei ănęsę mies-dĭtęsę: eδe ǵiθę farať e δēut kā̄nę me ubekuem te ti e te fara yote: eδe ḱe unę te yam baškę me tū̯i, eδe kam me tę rŭeitunę ǵiθę-kundi, ku-dŏ tę vetš, eδe kam me tę prū̄mę pęr-sę-rī ndę kętĕ̄ δē: sepsĕ s̓ kam me hiĕkunę dorę prei teye, ḱuš sā tę bā̄y atŏ ḱi tę θašę".

"Eδe Iakobi kur uḱue prei ǵū̄mit, θa, Me tę vęrtĕt Zoti ḱĕnęka mbę kętĕ̄ vend, eδe unę nuk' e dĭtękam. Eδe e muer frika, e θa, Sā i frĭkęšim ḱenęka ku̯i vend! nuk' ā̆štę tiĕtęrę ǵā̄, vetš štępia e Peręndisę, eδe kęyŏ ā̆štę dera e ḱielit. Eδe Iakobi ungrĭt heret me nătie, eδe muer atĕ̄ gŭrinę ḱi kište vū̄mę ndęnę kru̯e, eδe e ngrefi pęr štu̯lę, eδe derδi voy ndę mayęt ť asāi. Eδe ia vū̄ ĕmęnin' atī vendi "Beθel" do me θā̄nę, "štępia e Peręndisę". (Gen. 28.. 13-19.)

Mbassi bā̄ni ńī uδę tę ǵatę, Iakobi erδi ndę Haran, atiĕ ku ṙinte Labani: eδe porsi Eliezeri pat hăsunę pęrpara me Rebĕkęnę, kęštū̆ eδe ai hasi me Rahelęn' e bŭkurę nday pusin' e uyit. Ai e deši atĕ̄, eδe i šęrbeu Labanit štatę viĕt pęr atĕ̄. Por Labani e gęńeu Iakŏbinę, e i δa Leahęnę pęr grue ndę vend tę Rahĕlęsę, eδe i θa atī me šęrbu̯em eδe štatę viĕt tę tiera pęr Rahĕlęnę. Iakobi pat du̯-mbę-δētę diĕľm, tę tsilęť išin' ătęniť e du̯-mbę-δētę fāravet Israeľit. Ĕmęnať e atū̯neve ĭšinę, Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Dan, Naftali, Gad, Ašer, Issahar, Zebulun, Iosef, eδe Beniamin.

Mbassi umbarŭenę katęr-mbę-δētę viĕt ḱi pat šęrbu̯em, Iakobi ndĕ̄iti eδe ǵaštę viĕt tę tiera baškę me Labăninę: Eδe Peręndia e bekōi atĕ̄, kaḱi sā ubā̄ fort i păsunę me šęrbętōr' e me šęrbętorę,

e me kamile, e me gomarę, e me ľopę, e me ðen. Pęr punę tę ģāsę ki i uštue, Labani e kište zmir tę ðändęrinę. Eðe Iakobi u dęrgōi fyaľę tę dų tę šōkevet veta, eðe dieľmvet vet, tę vĭyinę tek ai yaštę ndę fušęt, eðe mbassi ua prū ndęr mend sā kek ia pat bām' i āti, u θa atų̄neve se engul' i Zotit i foľi atī nď ändęrę, e i θa, Iakŏp! eðe ai i upęrģēk, ke te yam kętū: atęherę ĕngŭli i θa — Unę pašę ģiθę kiš tę kā bāmę tųi Labani. "Unę yam Perędia i Beθĕlęsę, ki ľeve štų̄lęnę, eðe mę urove me uratę: taštī ngreu, e deľ prei kętī ðēu, eðe ųkęθĕ ndę dēt tę ģindiesę šate". Eðe Raheľa eðe Ľeaha i upęrģeģęn atī — Bān kiš tę kā θānę Zoti tųi. Atęherę Iakobi ungrit, eðe iku baškę me ģiθę griģęn' e kāfšavet e me ģiθę ģān' e vet, pa i θānę gā Labanit. Kur e muer vešt Labani, mbas trī ditš, se kište ĭkunę Iakobi, ai e ndok mbrapa, eðe mbas štatę ditš uðę e zū. Por Perędia i udŭk nď ändęrę Labanit, e i θa, "Ruhu mos i flasiš kek Iakobit". Atęherę Labani bāni ðiatę baškę me Iakŏbinę ndę maľ tę Gileadit, eðe i ľānę šędĕt ńiani tiętęrit, e udanę.

Iakobi i dęrgōi ľāimęsa Esaut, me i ðānę zā se po viĕn. Eðe Esau i dueľ pęrpara me katęr kind vetę, pęr me upiekę. "Eðe Iakobi ufrikue fort, eðe ište habĭtunę: eðe dāu ģindienę ki kište me vete, eðe griģęn' e ðenvet, eðe kētę, eðe kamĭletę, mbę dų̄ tufa: e θa, Nď arθtę Esau mbi ńiānęnę tufę, e t' i bierę, kā me špętuem tufa tiętęrę. Eðe Iakobi θa, o Perędia i tem-ātę Abrahamit, eðe Perędia i tem-ātę Isaakut, o Zot, ti ki mę θē, Kęθehu ndę ðē tat, eðe ndę ģindiet tate, eðe kam me tę bāmę mirę: šumę i vŏgęlę yam pęr ģiθę pęrdęlimet, e pęr ģiθę tę vęrtĕtęnę ki i kē bāmę šęrbętorit tųt: sepsĕ me škŏpinę tem kapęrtseva kętĕ Iordăninę, eðe tahī ubāsę dų̄ tufaš: tę ľutem, špętŏ-mę prei dŏręsę tem-vęlā, prei dŏręsę Esaut, sepsĕ kam frikę mos vĭyę tę mę bierę mue, eðe s' ămęsę dieľmvet: ti vetę θē, Pęr tę vęrtĕt kam me tę bāmę mirę, eðe kam me bāmę fārenę tate porsi rānęn' e dētit ki s' mŭndetę me ungĕfunę prei sę šumit". (Gen. 32.. 7-12.) Eðe i dęrgōi ðunętī Esaut tę vęlāit, prei mā tę mĭravet kāfšavet veta, e prei ðenvet, e prei kamĭlevet. Eðe u θa šęrbętŏręvet ki mŭernę atŏ, t' i θŏnę Esaut, kur t' i pųesi, tę kuit yānę kętŏ? se "Yanę tę Iakobit

šęrbętorit tųt; ðunętī dęrguem tem-zot Esaut". Eðe ai muer gĩndien' e vet ndę pęrue tę Iabbokut, eðe Iakobi mbeti vętęmę nătęnę: "eðe pęrpĩkei ńi nierī baškę me atẽ kųš mbę tę sbărðunit tę drĩtęsę". Eðe si sbarði drita, nieriu i θa atī, "Letę iki, sepsĕ sbarði drita". Eðe Iakobi θa, "Nukę tę lã tę ikiš, ndę mos mę bekŏfš". Eðe ai θa, "S' kãnę pęr ta θãnę mã ĕmęninę tat Iakŏp, por Israeĺ" (do me θãnę, Fukia e Peręndisę): sepsĕ doĺe i fortę me Peręndinę, eðe me niĕręzit dotę yēš' i fortę". (Gen. 32.. 24-28.)

Iakobi kur pā tę vęlānę Esaunę tue ărðunę, uĺi krųętę deri mbę ðēt štatę herę. Eðe Esau uĺišue me upiĕkunę me atẽ, eðe e ŧoku mbę kafę eðe kyau. Peręndia i kęθeu zĕmęręn' Esaut, ndę vend tę anęmikut tę băhei mik. Pęrpara Esau nukę donte me maŧę ðunętīt e Iakobit, por Iakobi e nguti me i maŧę. Anĩ Esau iku, e Iakobi erði pęr-sę-rī ndę ðē tę Hanaanit.

Ai nieriu ki upęrpŏk Iakobi me atẽ, eðe dueĺ i fortę, nuk' ište si kiš-do nierī, por ai ište i Bīr' i Peręndisę, i tsili, para se tę vinte ndę botęt, me ndẽyunę baškę me niĕręzit, šumę herę udiftue ndę fitŭrę tę nieriut mb ată ki i donte, pęr me i špętuem prei štręngimeš, e me i fortsuem ndę besęt. Nd' atẽ tę pęrpiĕkunę ai e ĺa Iakobinę tę daĺi i fortę, eðe tę maŧi bekĩm prei atī, ki t' u api zĕmęrę pŏpulit vet deri mbę kohę tę mbrăpęme tę kindroyn' e tę yẽnę tę ndsẽtę mbę lŭtęyet.

Eðe Iakobi ia vũ ĕmęnin' atī vendi Peniel, tue θãnę, "se pašę Peręndinę fake ndęr fake, eðe m' urũeit yeta". Tšę mb atẽ herę Iakobi tšaĺonte me ńī kambę.

18. Tę šĩtuniť e Iosefit. 1729 P. K.

Prei gióę tę biyvet Iakobit ki kĩšinę ĺemę ndę Padan-aram, Iosefi ište mã i vŏgęĺi, tę tsilin' e kište pielę Rahela: Beniamini ki kište ĺemę ndę Hanaan ište i dų-mbę-ðētti. Eðe Israeĺi donte Iosẽfinę mã fort se diĕĺmť e tierę, eðe i kište ðãnę ńi petkę tę bŭkurę. Pęrandai tę vęlăzęniť e atī e kĩšinę zmir, eðe e kĩšinę męnī, kaki sā s' i fĺisinę kuŧę me tę mirę. Eðe Iosefi pā ńī ăndęŧę sikur ĩšinę ndę fušęt, e po ĺiðinę dŏręza: eðe dŏręzať e tę vęlăzęnavet i uĺnę krŭętę dŏręzęsę vet. Kur u diftōi atŭneve kętẽ ăndęŧę, ată e

mŭernę męnī mā̆ tĕpęrę. Mbasandai ńī tiĕtęrę herę u ϑa atụne, "Ḱe te pašę ńī tietęr' ăndęŕę: eǒe ḱe dieli eǒe hana eǒe tę ńi-mbę-ǒēť ŭ̧yetę mę aǒurŏišinę". "Eǒe i āti e ḱartōi atĕ̆, eǒe i ϑa, Ḱiš ăštę kęyŏ ăndęŕę ḱi pē? valę kemi me ărǒunę, un' eǒe yot-amę, eǒe ťụt-vęlazęn, ḱi tę aǒurŏimę tụ̄i deri pęr ǒē?" (Gen. 37.. 9, 10.) Por i āti i rŭente kętŏ fyaľę.

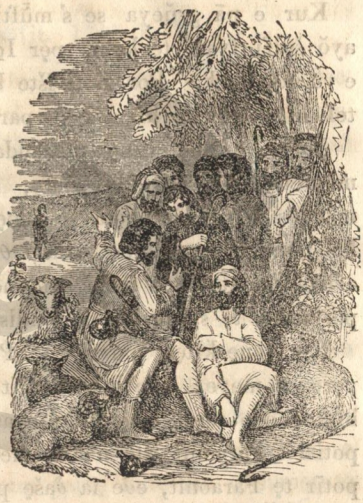

Ńī ditę Iakobi dęrgōi Iosĕfinę me pamę tę vęlăzęnitę, atiĕ ku po kulŏsinę ǒentę, mbę ńi vend disa ditt ľark prei Hebronit. Ai i ǵet ată ndę Doϑan. Ată kur pān' atĕ̆ tue ărǒunę, i ϑā̆nę ńiani tiĕtęrit, "Ńe te po viĕn ai ḱi pā ăndęŕatę:—ľeta vrăsimę,— eǒe dotę šŏfimę ḱiš kā̆nę pęr ť ubā̆mę ăndęŕať e atī". Por Rubeni mā̆ i maǒi vęlăzęnavet ϑa, "Mos dirϑni ǵak: por hĕϑnia ndę kętĕ̆ gropę": sepsĕ ai e kište ndęr mend tę vinte mbasandai pšĕfazę me e ndsieŕę.

Mbassi e hoϑnę ndę gropęt, ată panę disa treǵetarę Ismaeľitę te po bă̆yin' uǒę pęr Eǵypt. Atęherę ată e ndsŭernę prei gropet, eǒe ia šitnę Ismaeľitęvet pęr ńi-zĕt tšopę arǵănd. Eǒe ată mŭernę pĕtękun' e atī, eǒe ϑernę ńi eϑ, eǒe nǵụ̈enę pĕtękunę ndę ǵakt, eǒe ia prŭnę ť et, e i ϑā̆nę, "Kemi ǵĕtunę kętĕ̆: nǵif-e taštĭ, paľe ăštę pĕtęku i ťụt-bīr, a por yo. Eǒe ai e nǵofi, eǒe ϑa, Ă̆štę pĕtęku i ťem-bīr, bīš' e keḱe e păsęka ngrā̆n' atĕ̆: Iosefi ḱĕnęka tsopęzuem kreit". "Eǒe ungritnę ǵiϑę tę bĭytę, eǒe ǵiϑę tę bĭyatę pęr me ngušuluem atĕ̆: por ai nukę ngušulŏhei, e ϑošte, Se tue mbă̆itunę zī kam me sdrĭpunę ndę voŕt tek em-bīr". (Gen. 37.. 23-35.)

19. Iosefi ndę Eǵypt. 1729-1716 P. K.

Ismaeľitętę mŭernę Iosĕfinę ndę Eǵypt, eǒe ia šitnę Potifarit pęr šęrbętuer, i tsili ište nieriu i Faraonit, i pari uštŏrę̆vet. Eǒe i zoti kur pā se Iosefi ište i mentšim eǒe i drĕitę, eǒe pā se Perę̆ndia

ia bãnte mbarę ġiθę pũnętę, ai e vũ kuydestār pęrmbi štępīt, eðe ia ľa n'dorę tę ġiθa. Kęštũ Iosefi škōi ditt tę mira eðe kur ište šęrbętuer.

Potifari kište ńī grue tę keke, e tsila nguti Iosẽfinę mbę punę tę keke eðe mbę fulikęnī: por Iosefi nukę ndęġōi, eðe i θa asāi, "Ku̇š tę bãy kętẽ punę tę keke, eðe tę fęyey kundrę Perendisę?"

Kur e pā grũeya se s' mũfti me e bãmę Iosẽfinę me fęyuem, ayŏ špifi fyaľę tę kękia pęr Iosẽfinę tek i šoki. Atęherę Potifari e vũ ndę burk. "Por Zoti ište baškę me Iosẽfinę, eðe bãni pęrdęlĭm tek ai, eðe i ðа hīr atī pęrpara rŏyęsit parę".

Nď atẽ kohę ĭšinę mbrenda ndę burk dų vetę prei niĕręziš mbętretit, buka-piękęsi parę, eðe venę-kĭtęsi parę. Ńī ditę ndę męngĕs Iosefi šef kętă se ĭšinę fort iðęnutę: eðe kur i pųeti pęr kiš punę ĭšinę iðęnutę, ată i θãnę se tę dų atẽ natę panę ăndęŕa, eðe s' ġindetę kuš me i sgĭðunę. Eðe Iosefi upęrġĕk, "A nuk' i pęrkăsinę tę sgĭðunatę Perendisę? mę diftoni, u ľutem yuve".

Eðe venę-kĭtęsi parę θa, "Pašę nď ăndęŕę, sikurse ište ńi harðī pęrpara meye: eðe ndę harðīt ĭšinę trī dega, eðe dŭkei sikur po bĩnte, eðe sbęrθųenę ľŭľeť e asāi, eðe upokęn pupať e ŕušit: eðe potiri i Faraonit ište n'dorę meye: eðe mora ŕuštę, e i štrųða ndę potīr tę Faraonit, eðe ia ðašę potĭrinę n'dorę Faraonit". Eðe Iosefi i θa, "Trī dĕgatę yãnę trī ditt: mbas trī ditš Faraoni kā me ngrĭtunę krų̆etę tand, eðe kā me tę vũmę ndę punęt tande: eðe kē me i ðãnę potĭrinę n'dorę tę Faraonit porsi pęrpara, kur ĭšie venę-kĭtęsi i atī: por kuito-mę, kur tę bãhetę kęyŏ e mirę tų̆i, eðe ia zen n'goyę Faraonit pęr mue, eðe ndsier-mę prei kęsāi štępie".

Kur pā buka-piękęsi parę se ia sgiði mirę ăndęŕęnę venę-kĭtęsit parę ugęzue, eðe i θa Iosefit, "Eðe unę pašę nď ăndęrę, sikurse kĭšiem trī kanistra tę barða mbi krųet ťem: eðe ndę kanistręt tę sĭpęrme ĭšinę prei ġiθę ġelęš Faraonit, tę mieštrisę buka-piękęsit, eðe zokť i hangręn ată prei kanĭstręsę ki kĭšiem pęrmbi krų̆e". Eðe Iosefi i θa, Trī kanĭstratę yãnę trī dittę: mbas trī ditš Faraoni kā me ngrĭtunę krų̆etę tat sipęr teye, eðe kā me tę varę mbę drũt, eðe zoktę kãnę me ngrãnę mišt tat pęrsipęr teye".

Eðe kilōi mbę tę tretęt ditę, Faraoni kur po festonte ditęn' e sę

ľëmesę vet, i rā ndęr mend pęr ată tę dų ki i kište vūmę mbrenda, eðe ai vūni pęrsęrī mbę kambę tę parę venę-kĭtęsinę, por buka-piëkęsin' e vari, porsi kur u pat θānę atųnë Iosefi: por venę-kĭtęsi nuk' e prū ndęr mend Iosëfinę, por e haŕōi, eðe kęštŭ ai bāni eðe dų viët tę tiera ndę burk. — Peręndia e di se kurę ăštę koh' e mirę pęr špętĭm.

20. Tę naľtŭemiť e Iosefit. 1715 P. K.

Mbas dų viëtš Faraoni pā ńī ăndęŕę, eðe askuši s'ke i zoti me ia sgĭðunę. Taštĭ vënę-kĭtęsit parę i rā ndęr mend kiš i pat zotuem Iosefit. I θa mbęretit se ište ńi dialŏš ndę burk, ki na pat sgiðun' ăndęŕatę mue eðe buka-piëkęsit parę. Pęrńiherę ndsŭernę Iosëfinę prei burgut, eðe e prūnę pęrpara mbęretit. "Faraoni i θa Iosefit, Pašę ńī ăndęŕę, eðe sgĭndetę askuši me ma sgĭðunę: eðe ndęģova se θonę pęr tūi, se di me sgiðun' ăndęŕatę. Eðe Iosefi upęrģëk, Yo unę, por Perendia kā me i ðānę Faraonit ńi tę pęrģëģunę špętimi. Eðe Faraoni i θa Iosefit, Pašę nď ăndęŕęt ťeme sikur po ťiyem mbę buzę tę ľumit: eðe ke štatę dema tę ušķŭešim e tę bŭkurę te po hĭpšinę kah ľumi, e po kulŏtšinę ndę merayę: eðe ke štatę dema tę tierę te po hĭpšinę mbrapa atŭneve, tę lĭgętę, e šumę tę šumętuem, e tę θatę, sā s'kam pamę kurę mā tę šumętutę ndępęr ģiθę ðēn' e Egyptit: eðe kętă demať e holę eðe tę šumętutę hangręn ată štatę demať e parę tę măyęmitę: eðe si hŭnę ndę barkt ť atųne, nukę dŭkešinę se hŭnę ndę barkt ť atųne, por tę pamiť e atųne ište i šumętutę porsi pęrpara: atęherę ukova. Mbasandai pašę nď ăndęŕęt ťeme štatę kalī te po hĭpšinę prei ńi kalami tę plotę eðe tę mirę: eðe ke štatę kalī tę tierę tę θatę e tę holę, e tę diëgunę prei ëręsę dielit te bĭnę mbrapa atųne: eðe kętă kalīť e holę pęrpĭnę ată kalīť e mirę:"

"Eðe Iosefi i θa Faraonit, Ăndęŕa e Faraonit ăštę ńī: Perendia i diftōi Faraonit sā kā pęr me bāmę. Štatę demať e mirę, yănę štatę viët: eðe štatę kalīť e mirę, yănę štatę viët: ăndęŕa ăštę ńī. Eðe štatę demať e holę e tę šumętutę ki hĭpšinę mbrapa atŭneve, yănę štatę viët: eðe štatę kalīť e pa-mbŭšunę, eðe tę diëgunę prei ëręsę dielit dotę yënę štatę viët unie. Kęyŏ ăštę kafša ki i θašę

Faraonit: Perẹndia ia diftōi Faraonit sā kā pẹr me bā̃mẹ. Ḱe te vī̃nẹ štatẹ viĕt pl̓ot me tẹ mira ndẹpẹr ǵiθẹ δēn' e Eǵyptit: eδe kā̃nẹ me ărδunẹ mbasandai štatẹ viĕt unie: eδe ǵiθẹ tẹ mĭratẹ kā̃nẹ me uhaṙue ndẹ δēt tẹ Eǵyptit, eδe unia kā me prĭšunẹ δēnẹ: eδe s̓ kā̃nẹ me i nǵŏfunẹ tẹ mĭratẹ mbi δēnẹ pẹr punẹ ť asāi unie ḱi kā me ărδunẹ mbrapa: sepsĕ dotẹ yetẹ fort e rā̃ndẹ. Eδe se i udŭk dṳ̄ herẹ ăndẹṙa Faraonit, diftŏn se kafša ā̃šť urδẹnuem prei Perẹndiet, eδe Perẹndia kā me e bā̃mẹ pẹr sẹ špĕiti. Taštĭ prā Faraoni l̓etẹ ǵē̃yẹ ńi nierī tẹ mentšim e tẹ urtẹ, eδe l̓eta vē̃yẹ pẹrmbi δēt tẹ Eǵyptit: l̓etẹ bā̃yẹ Faraoni, eδe l̓eť urδẹnoyẹ kuydestarẹ mbi δēt: eδe l̓etẹ maṙi tẹ pĕ̃sẹtẹn' e δēut Eǵyptit, nď atŏ štatẹ viĕt pl̓ot me tẹ mira: eδe l̓etẹ mbẹl̓ĕδinẹ ǵiθ' ušḱimeť e atṳne štatẹ viĕtẹvet mira ḱi vī̃nẹ: eδe l̓etẹ mbẹl̓ĕδinẹ driθẹ ndẹnẹ dorẹt tẹ Faraonit, pẹr ušḱime tẹ ḱṳtĕtevet, eδe l̓eta rŭeynẹ: eδe ušḱĭmetẹ tẹ rŭhenẹ pẹr δēnẹ pẹr atŏ štatẹ viĕt e unisẹ ḱi kā̃nẹ me ărδunẹ mbrapa ndẹ δēt tẹ Eǵyptit: ḱi tẹ mos humbi vendi prei uniet". (Gen. 41.. 1-36.)

Eδe Faraonit i pẹl̓ḱeu tẹ sgĭδuniť e ăndẹṙẹsẹ, eδe kẹšĭleya e mirẹ ḱi i δa. "Eδe Faraoni u θa šẹrbẹtŏrẹvet, A mŭndemi me ǵĕtunẹ porsi kẹtĕ̃ nieri ḱi kā frṳmẹn' e Perẹndisẹ?" Kẹštŭ̃ Faraoni vū̃ Iosĕfinẹ pẹrmbi ǵiθẹ δēnẹ, eδe i θa, "Vetš mbẹ škampt unẹ dotẹ yemi mā̃ i maθ se ti". Eδe ai ndsuer unăzẹnẹ prei dŏrẹsẹ vet, eδe ia vū̃ n'dorẹ tẹ Iosefit, eδe e veši me pĕtẹka tẹ kuḱe, eδe i vari ńi vark ť ārtẹ ndẹ ḱafẹt, eδe e hipi ndẹ kaṙotsẹt tẹ vet tẹ dṳ̆tẹnẹ, eδe l̓etšĭtšinẹ pẹrpara atī, "Bini mbẹ ǵuńẹ". Eδe Faraoni i θa Iosefit, Sā tẹ yemi unẹ Faraoni, pa tṳ̄i askuši s̓ kā me ngrĭtunẹ dorẹn' e vet a kambẹn' e vet ndẹpẹr ǵiθẹ δēn' e Eǵyptit". (Gen. 41.. 37-44.)

Kẹštŭ̃ Perẹndia muer mbrapa Iosĕfinẹ prei štẹpisẹ ť et ndẹ gropẹt — prei grŏpẹsẹ ndẹ šẹrbẹtṳ̄r' e ndẹ burk — eδe prei burgut ndẹ palatet tẹ mbẹretit. Iosefi ḱe afẹr štatẹ-mbẹ-δētẹ viĕtš kur ušĭt ndẹ Eǵypt, eδe tri-δētẹ viĕtš kur duel̓ pẹrpara mbẹretit.

21. Tẹ vẹlăzẹniť e Iosefit vī̃nẹ ndẹ Eǵypt. 1708 P. K.

Sikurse i pat diftuem pẹrpara Perẹndia, kẹštŭ̃ ḱilōi. Erθnẹ štatẹ viĕt pl̓ot me tẹ mira, eδe Iosefi mbẹl̓oδi tẹ pĕ̃sẹtẹn' e ǵiθẹ grū̃nit

ndępęr ǵiθę ðēn' e Egyptit: eðe kaki šumę mbęľiθšinę, sā mā e ľānę mbę-ń'-anę tę ngëfunitę. Kęštŭ mbasandai erθnę eðe štatę viět e zizę: eðe motin' e parę ki sǵindei driθę, kaki ńi zī e maðe ubā ndępęr ǵiθę ðēnat, sā ǵiθę ǵindia erθ nď Egypt pęr me bľemę driθę prei Iosefit.

Kište rānę zia eðe ndę ðēt tę Hanaanit. Atęherę Israeľi u θotę tę bĭyvet, "Kiš vēni orē ndęr sų ńiani tiětęrinę? Ke te kam ndęǵų-em, se ǵindetę driθę nď Egypt: sdripni atiĕ, eðe bľini pęr nē anduį ki tę ťŏimę e tę mos vděsimę". Kęštŭ tę ðētę vęlăzęnitę votnę ndę Egypt. Vĕtęmę Beniamini mbet baškę me ťătinę. Ată i dŭeľnę pęrpara Iosefit, eðe i uľnę krų̆etę deri pęr ðē, porsi pęrpara ńi Egyptiani tę maθ. Ai ndonęse i ngofi ată, por štiu vĕtęhenę pęr tę hŭey tek ată, eðe u foľi vrăžętę, e u θa, "Kah vĭni?" Eðe ată upęrǵegęn, "Kah ðēu i Hanaanit, pęr me bľemę driθę". Iosefi θa, Yu yēni pęrǵŏyęsa, kēni ărðunę pęr me vŭm' orē tę sbaθtať e vendit. Eðe ată i θānę, Yo zoti em: por kemi ărðunę na šęrbętoręť e tū pęr me bľemę driθę: na tę ǵiθę yemi tę biyť e ńi nieriu: yemi nieręs tę mirę: na šęrbętoręť e tū nukę yemi pęrǵŏyęsa". Eðe Iosefi u θa atųne, "Me kętĕ kēni me umaťę vešt. Dęrgoni ńi prei yuš eðe ľetę bierę vęlanę tŭei, eðe yu tę tiĕrętę kēni me mbĕtunę kętŭ ľiðunę".

Eðe ai i vŭni mbę-ń'-anę tę rŭhenę, eðe i ľa atiĕ trī ditt. Tę trětęnę ditę i prŭ pęrpara pęr-sę-rī, eðe u θa, "Kętĕ bāni, ndę datši me ťuem: sepsĕ unę kam frikę Perendinę: ndę kofši nieręs tę mirę, ńiani prei vęlăzęniš tŭei ľetę mbesi ľiðunę ndę burk, atų̆ ku yēni: eðe škoni, meťni grŭnę pęr unīn' e štępivet tŭeya: por mę bini vęlanę tŭei mā tę vŏgęľinę: kęštŭ atęherę kānę me dăľunę tę vęrteta fyăľętę tŭeya, eðe s'kēni pęr tę vdekę". Atęherę vęlăzęniť

i ðõnę ńiaṇi tiętęrit ndę ġuhę tę vet, "Me tę vęrtĕt yemi faytorę pęr vęlanę ťanę, sepsĕ pām štrẹngimin' e špirtit atī, kur na ľŭtei, e nuk' i ndęġuem: pęrandai na rā kụi štrẹngĭm mbi krụet". Ată nukę dĭyšinę se Iosefi i mirte veš, ată kuitŏišinę, se ai ište ńi Egyptianę: por ai kur ndęġōi kętŏ fyaľę, kęθeu vĕtęhenę mbę-ń'-anę prei atụne, eðe ķyau. Atęherę ai urðęnōi tę ľiðetę Simeoni pęrpara sụ̃vet atụne, e tę vĭhetę ndę burk: eðe tę tiĕrętę votnę ndę štępī te Iakobi ndę Hanaanę. Por, kur ndęġōi pľaku ġiθę kętŏ punę, upiklue fort, e θa, "Mę ľătę pa diāľ: Iosefi nuk' ăštę, eðe Simeoni nuk' ăštę, doni me maťę eðe Beniamĭninę: tę ġiθa kętŏ rānę mbi krụet ťem". (Gen. 42.. 1-21, 36, 38.) Eðe ai s' deš me ľānę Beniamĭninę tę škonte baškę me ată.

22. Ūð' e dụtę ķi bānę tę vęlăzęniť e Iosefit. 1707 P. K.

Por zia pęr bukę ište kaķi e maðe ndę ðē tę Hanaanit, sā tę biyť e Iakobit uštrẹngŭenę me vŏtunę ndę Egypt pęr-sę-rī. Iakobi s' donte me u ðānę Beniamĭninę tę vinte baškę me ată, por s' kište se ķiš tę bānte. Ai u ða atụne eðe ðunętī tę mira prei asŏš ķi ndsirte vendi i Hanaanit, balsăm e miaľtę, ĕrẹna tę mira e mirrę, aťa e mandorľe: eðe θa, "Perẹndia Fuķi-maði u ðaštę hīr pęrpara nieriut, ķi ť u ľišoyę yuve vęlanę tietęr' eðe Beniamĭninę: eðe unę ľetę mbes pa diāľ, ľetę mbes pa diāľ".

Iosefi kur e muer vešt se e mberrĭnę, urðęnōi, e i prŭnę pęrpara atī, eðe u foľi ămbęľę: "Ăštę šęndošę āti yŭei, ai pľaku ķi mę patęt θānę? Kụi ăštę vęlāi yuei mā i vŏgęľi, ķi mę patęt θānę? Eðe θa, Perẹndia tę pęrdęleftę diāľi em". Ai kur pā Beniamĭninę, s' mūfti mā me mbăitunę vĕtęhenę. Po i pęrveľŏhei zŏmęra pęr tę vęlăzęnit, eðe ai hụ̃ni mbrenda, e ķyau. (Gen. 43.. 26-30).

Atęherę mbassi ľau sụ̃tę, dueľ pęryašta pęr-sę-rī, eðe mbăiti vĕtęhenę. Ai i θiri ată tę drekŏynę baškę me atĕ, eðe urðęnōi tę vẽnę bukę: eðe vūnę ńi truvezę vetš pęr atĕ, eðe ńi tiĕtęrę vetš pęr ată, mbas zakonit ðēut atụne. Vęlăzęniť umęrekulŭenę fort, kur panę se i vū me ndĕyunę ndę truvezęt ġiθę-se-tsĭlinę mbas mŏšęsę atụne: eðe ată ugęzŭenę fort.

Atęherę Iosefi urðęnōi ť u mbŭšinę θăsętę me grūnę, eðe ġiθę-sę-

tsilit ť ia vẽnę arǵăndinę ndę gruķę tę θesit, por ndę θes tę Beniaminit tę vẽyę eðe potirin' e vẽnęsę tę arǵănttinę ki pinte Iosefi me atẽ. Porsa kĭšinę dăľunę yaštę, Iosefi dęrgōi mbrapa atụ̃neve kuydestarin' e vet: "e u θōť atụne, Pęrsẽ bẵtę keķ ndę vend tę mĭręsę?" Vęlăzęnitę vũn' orẽ ndęr sụ̃ ńiani tĭẽtęrinę, eðe s' po mẽršinę vešt, pęrsẽ θōť aštŭ. Eðe kuydestari u θōť atụne, "Nuk' ăštę kụ̃i potiri, ki pī em-zot me atẽ, kuš e kā vieðun' atẽ?" Eðe ată θã̄nę, "Pęrsẽ fľet kętŏ fyaľę, zoti em? na yemi nieręs tę mirę: atī šęrbętori prei neš ki ť i ǵindetę potiri, ľetę vrĭtetę, eðe na doť i bẵhemi šęrbętorę zotit tụnę". Pęrńiherę sgiðęn ǵiθę θăsętę, eðe šikŭenę, eðe potiri uǵẽt ndę θes tę Beniaminit. Atęherę ată grisnę pẽtękatę, eðe ukęθụ̈enę ndę ķutẽt.

Mbassi i prũnę pęr-sę-rī pęrpara Iosefit, ai i pụeti šumę męndụręš pęr potĭrinę. Atęherę Iuda zũ me fōľunę: "Kiš ť i θemi ťem-zot? Kiš tę fľăsimę? a kụš dotę ľăimę vętęhenę? Perendia ǵeti tę štrẽmbętęn' e šęrbętōręvet tū: ke te yemi šęrbętoręť e ťem-zot eðe na, eðe ai ki i uǵẽt potiri". Iosefi θa, "Koftę ľark, tę bẵy unę kętẽ punę: atī nieriu ki i uǵĭnd potiri, ai dotę bẵhetę šęrbętori em: por yu škoni ndę paktĭm tek āti yŭei". (Gen. 44.. 1-17.)

Atęherę Iuda zũ e foľi: eðe i uľŭt fort, ki tę mos bẵhetę kęyŏ punę. "Taštĭ prā kur tę vete te šęrbętori ụt em-ātę, e tę mos yetę tšuni baškę me mue, (sepsẽ yeta e atī văretę ndę yetęt tę diăľit,) porsa tę šofi se nuk' ăštę tšuni, kā me vdękunę: eðe šęrbętoręť e tū dotę sbrẽsinę ndę voŕ ķimeť e barða tę šęrbętorit ťụt ātit ťunę baškę me iðęnĭm. Sepsẽ unę šęrbętori ụt ubā̃šę dorę-zā̃nę pęr tšŭninę tek em-ātę, e i θašę, Ndę mos ta prũfša atẽ, dotę yemi faytuer tek em-ātę ǵiθę monę. Taštĭ prā tę ľutem, ľetę mbesi šęrbętori ụt tek em-zot ndę vend tę tšunit, eðe tšuni ľetę škoyę baškę me vęlăzęnit e vet. Sepsẽ kụš tę vete tek em-ātę pa tšŭninę? ki tę mos šof tę kẽkenę ki kā pęr ta ǵẽtunę ťem-ātę". (Gen. 44.. 16-34.)

Taštĭ Iosefi pā se tę vęlăzęniť ĭšinę pęrŭǵunę pęr fă̄yinę, eðe i ḥante zẽmęra pęr ť ătinę, eðe donte Beniamĭninę: eðe ai s' mũfti mā̃ me mbăitunę vętęhenę: ai bęrtiti, tę dăľinę yaštę ǵiθ' Egyptiănętę: as ndońi i hŭey mos yetę, kur ndsuer pęr faķe

vẽtẹhenẹ Iosefi te tẹ vẹlăzẹnitẹ. Atẹherẹ ai derði ľott mbas făkesẹ, eðe bẹrtiti me zã̄ tẹ maθ tue ķyamẹ, "Unẹ yam Iosefi, ăštẹ ġalẹ em-ātẹ?" Eðe tẹ vẹlăzẹnitẹ s' mŭndešinẹ me i upẹrġẽġunẹ, sepsẽ upẹrzienẹ prei sū̄š atī. Turp e frikẹ upẹrzienẹ baškẹ me gẹzĭm e me mẹrekulī, kaki sā tẹ ġiθẹ ndẽytnẹ si tẹ ngrĩtẹ. Atẹherẹ ai u θa tẹ vẹlăzẹnavet, "Afrohi pẹr-anẹ meye, u ľutem". "Eðe ată uafrŭenẹ. Anĭ u θa atụne, Unẹ yam Iosefi, vẹlāi yŭei, ķi šitẹt nď Eġypt. Taštĭ prā mos iðẹnohi, as mos u vĩyẹ keķ, se mẹ šitẹt kẹtŭ: sepsẽ Perẹndia mẹ dẹrgōi pẹrpara yuš pẹr me u rŭeitunẹ yẽtẹnẹ. Eðe epni zã̄ ťemẽt pẹr ġiθẹ ľăftinẹ ťem nď Eġypt, eðe ġiθẹ sā patẹ, eðe ndsitoni me prŭmẹ ťem-ātẹ kẹtŭ". (Gen. 45.. 1-24.)

Eðe ai i rā mbẹ ķafẹ Beniaminit tẹ vẹlāit, eðe ķyau: eðe Beniamini ķyau mbẹ ķyafẹ ť atī. Por ai puθi ġiθẹ tẹ vẹlăzẹnitẹ, eðe ķyau mbi ată: anĭ mā̄ tẹ vẹlăzẹnitẹ foľnẹ baškẹ me atẽ. Vetẹ mbẹreti dẹrgōi me θẹťĭtunẹ Iakŏbinẹ me ărðunẹ nď Eġypt: eðe Iosefi i dẹrgōi ťet ķeťe pẹr ŭðẹnẹ, eðe tẹ tiera ðunẹtia tẹ vẹyẽfšime.

Eðe Iosefi kur u ľa šẹndẽt tẹ vẹlăzẹnavet, u θa, "Šikoni mos iðẹnohi mb̃ uðẹ": eðe ukẹθŭ̃enẹ ndẹ Hanaan pľot me gẹzĭm.

23. Iakobi škon nď Eġypt. 1706 P. K.

Porsā ukẹθŭ̃enẹ diẽľmt tek i āti bẹrtitnẹ, "Iosefi ăštẹ ġalẹ, eðe ai ăšť i pari ġiθẹ ðēut Eġyptit. Por Iakobi nuk' u zĩnte besẹ atụne. Por ată mbassi i diftŭenẹ ġiθẹ fyăľẹtẹ ķi u pat θã̄n' atụne Iosefi: eðe kur pā kẽťetẹ ķi kište dẹrguem Iosefi, i ungāl špirti Iakobit, eðe bẹrtiti, "Mẹyăft: Iosefi em-bīr ťŭeka: kam me vŏtunẹ, eðe kam me e pamẹ, para se tẹ vdes". (Gen. 45.. 28).

Kẹštŭ Iakobi škōi nď Eġypt baškẹ me diẽľmt eðe me tẹ nĭpẹnit,

ǵaštę-ð̄ēť e ǵaštę vetę, eðe baškę me ǵiθę ǵān' e vet, eðe me ǵiθę̄ šęrbętoręt e me ǵiθę šęrbętoret. Eðe Iosefi dueľ pęrpara mbę ǩeret tę vet pęr me prĭtunę ť ătinę, eðe i rā mbę ǩafę, eðe ǩyau šumę mbę ǩafę ť atī.

Eðe Israeľi i θa Iosefi, "Taštĭ ľetę vdes, mbassi tę pašę sū̆tę, sepsĕ ti kĕnęke ǵalę". Eðe Iosefi ndsuer pęrpara Faraonit Iakōbinę ť ătinę. Mbęreti e pū̆eti. "Sā viětš ye ti?" "Eðe Iakobi i θa Faraonit, Ditť e vietvet mia ndę ð̄ē tę huey yān̆ę ńi ǩind e tri-ð̄ēt viět: ditť e vietvet yětęsę s̀eme ǩenę tę paka eðe tę kękia, eðe nuk' ua mbętinę ditvet viětvet yětęsę pęrĭntvet mī ndę ditt ť atųne ndę ð̄ē tę huey". (Gen. 47.. 1-9.)

Iakobi ťōi štatę-mbę-ð̄ētę viět nď Egypt. Kur i erθ e mbrăpęna ditę, Iosefi erθ baškę me tę dų biyt, Efraimin' eðe Manassĕhunę, pęr me pamę ť ătinę te po vdiste. "Eðe Israeli i θa Iosefit, Nukę špęreyem me tę pamę sū̆tę: eðe ǩe Perędia te mę diftōi eðe fărędę tande". Eðe Iosefi muer tę biyť e i vū̆ni pęrpara ť et pęr me vū̆mę dŭertę mbi ată, e me i bekuem. Eðe Israeľi vū̆ dorędn' e diaθtę mbi krųe tę Efraimit mā̆ tę vŏgęľit, eðe tę măngętęnę mbi krųe tę Manassehut diaľit parę, eðe i bekōi, e θa, "Perędia, pęrpara tę tsilit ětsęn ătęniť e mī Abrahami eðe Isaaku, Perędia ki mę kuloti tšę kurse ľeva kųš mbę kętĕ ditę, ĕnǵuli ki mę špętōi prei ǵiθę tę kękiaš, bekoftę kętă tšuna: eðe uǩyŭeť ĕmęni em mbi ată, eðe ĕmęni i ătęnavet mī Abrahamit eðe Isaakut, eðe uštŏfšinę fort šumę mbi ð̄ēt!" (Gen. 48.. 5-16.) Kęštŭ ai u θa atųne ńi beǩĭm baškę me diĕľmť e vet, kęštŭ prā prei Efraimit eðe prei Manassehut dueľnę tę dū̆ farať e pŏpulit Israeľit: anĭ ai θa eðe mā̆ se, "Kur tę bekoyę ndońi prei Israeľit, ľetę θotę, Perędia tę bā̆ftę porsi Efraimin' e porsi Manassĕhunę".

Anĭ Iakobi, kur po vdiste, mbęľŏθ ǵiθę tę bĭytę ŗeθ štratit, eðe ǵiθę-se-tsilin' e bekōi vetš e vetš.

Mb atĕ herę kur bekōi Iŭdęnę, Iakobi foľi atĕ profezī tę šęnŭešime pęr Špęrbľimtărinę, se kište pęr me ľemę prei fărędę Iŭdęsę, eðe se kište pęr me mbęretęnuem yo vętęmę mbi Isrăeľinę, por mbi ǵiθę kombet: — "S' kā me mędnguem škopi prei Iudęs, as ľiǵę-ð̄ănęsi prei miedizit kămbęvet atī, deri sā tę vĭyę Šilohu: eðe

mb̆ atĕ̄ kā̄nę me špęrṷem kŏmbetę". (Gen. 49.. 10.) Tue pamę kŏhęnę ḱi kište pęr me arδę me anę tę Špirtit Perędisę, ai u diftōi tę biyvet se ḱiš kište pęr me ubā̄mę mbas fęmiyvet atṷne: eδe mbasandai porositi ată ku me e voṙuem, anĭ tęrhŏḱ kămbętę ndę štrat, eδe δa špĭrtinę.

Mbas vdĕkęsę Iakobit, Iosefi eδe tę vęlăzęnitę, baškę me ǵiθę krenęť e Eǵyptiănęvet, e me ḱeṙe e me kaľorī, ngritnę tę vdĕkuninę, eδe e prū̃nę ndę δē tę Hanaanit, eδe e voṙŭenę ndę spelę tę Malpelahut nday Abrahăminę. Mbassi ukęθṷ̆enę prapę nď Eǵypt, tę vęlăzęniť e Iosefit kĭšinę frinę taštĭ ḱi u vdiḱ i āti, mos ua špagŭeyę atṷne pęr tę kĕḱenę ḱi i patnę bā̄mę. Por Iosefi u θa atṷne, "Mos kini frikę: sepsĕ unę nukę yam ndę vend tę Perędisę. Yu bā̄tę kęšile tę keḱe kundrę meye: por Perędia deš ta keθeyę kętĕ̄ pęr tę mirę, ḱi tę bā̆hetę porsi sot, ḱi tę špętoyę yetęn' e šumę pŏpuli". (Gen. 50.. 15-21.)

Taštĭ yu dota meṙni vešt, pęr ḱiš punę Iosefi i štręngonte kaḱi fort tę vęlăzęnitę, para se tę špęrfaḱei tek ată. Yo se e kište ndęr mend pęr me u bā̄mę keḱ atṷne: por Iosefi bā̄ni kęštū̆, pęr me maṙę vešt mĕndien' e tę vęlăzęnavet, paľe si e kĭšinę ńiani mbę tiĕtęrinę, e mbę ť ătinę, e mb̆ atĕ̄ vetę: sepsĕ ište nevoyę pęr me e dĭtunę kętĕ̄, ḱi tę mŭndei me u bā̄mę mirę atṷne. Kęštū̆ Iosefi ṙōi baškę me tę vęlăzęnit, eδe pā diĕľm e nipęn e stęrnipęn.

Eδe Iosefi ndĕ̄yti nď Eǵypt baškę me niĕręzit e štępisę ť et. "Eδe Iosefi ṙōi ńi ḱind e δētę viĕt. Eδe Iosefi u θa tę vęlăzęnavet, Unę po vdes: por Perędia me tę vęrtĕt kā me u vęštruem, eδe kā me u špuem prei kętī δēu nď atĕ̄ δē ḱi i upęrbetue Abrahamit e Isaakut e Iakobit. Eδe Iakobi i vū̃ni mbę bē tę biyť e Israeľit, e u θa, Perędia me tę vęrtĕt kā me u vęštruem yuve, eδe kē̄ni me maṙę ĕštęnať e mia prei kęndṷi. Eδe Iosefi vdiḱ ńi ḱind e ńi-zĕt viĕtš ndę mošę: eδe e balsamosnę: eδe e vū̃nę ndę ńī arkę ndę Eǵypt". (Gen. 50.. 24-26.)

24. Provimi i Iobit. 1520 P. K.

Atĕ̄ moti ṙonte ńi nierī, ḱi e kište ĕmęninę Iop. Ai ište ńi nierī šumę i păsunę, eδe fort i fēšim. Atĕ̄ e dŏišin' eδe e kĭšinę pęr

ndër tę ǵiθę. Ai nukę ŧinte as ndę Hanaanę as nď Egypt, por ndę ðē tę Uzit, ki ište ńi piesę e atī vendit ki ķyŭhetę taštī Arabī. Ai kište štatę biy e trī biya, tę tsilętę šumę herę mbęlĭðešinę ndępęr štępīt tę ńianit e tę tiětęrit, e băišinę gostī: eðe si mbarŏhešinę ditď e gostisę, Iobi ngrĭhei heret ndę nĕsęret, e bănte kurbăn pęr diĕlmt e vet, paľe mos kĭšinę fęyŭem mbę Peręndinę.

Satanai foľi keķ pęr Iŏbinę, se besa e atī nuk' ište me ǵiθę zĕmęrę, por se ai i šęrbente Perendisę, sepsĕ Perendia ia bănte mbarę pŭnętę. Eðe Perendia e ľa Satăninę pęr me provuem atĕ, ki tę šifte paľe e donte me tę vęrtĕt Perendinę Iobi. Kęštŭ prā Perendia e ľa Satăninę me i maŧę Iobit ǵiθę ķiš kište: por vĕtęmę Iobit mos i bănte keķ.

"Ńī ditę, tę biyť e atī e tę biyať e atī po hăišin' e po pĭyšinę vēnę ndę štępī tę vęlăit parę. Eðe erði ńi i ľaim te Iobi, e θa, Ķĕť išinę tue ľavruem, eðe gomărętę po kulŏtšime pęr-ān' atŭneve: eðe rānę Sabeaneť e i ŧembŭenę: eðe škŭenę šęrbętŏrętę ndępęr goyę tę θĭkęsę: eðe unę vĕtęmę špętova pęr me tę ðānę zā.

Eðe kŭi kur ište por tue fŏľunę, erði ńi tietęr', e i θa, Rā ziăŧm Perendie prei ķieli, eðe doǵi ðenť e šęrbętŏrętę, eðe i hangęr: eðe unę vĕtęmę špętova pęr me tę ðānę zā.

Eðe kŭi kur ište por tue fŏľunę, erði eðe ńi tietęr' e i θa, Haldeănętę bāmę trī tufaš, utuŧnę mbi kamileť eðe i ŧembŭenę: eðe škŭenę ndępęr goyę tę θĭkęsę šęrbętŏrętę, eðe unę vĕtęmę špętova pęr me tę ðānę zā.

Eðe kŭi kur ište por tue fŏľunę, erði ńi tietęr', e θa, Biyť e tū eðe biyať e tua te po hăišin' e te po pĭyšinę vēnę ndę štępī tę vęlăit parę: erði ńī ēr' e maðe kah škretina mb-aŧ-anę, eðe i rā tę katęr kăntevet štępisę, eðe rā mbi fęmiyt, eðe vdiknę: eðe unę vĕtęmę špętova pęr me tę ðānę zā.

Ateherę Iobi ungrĭt e škeu pĕtękun' e vet, eðe ŧŭeiti krųeť e vet, eðe rā pęr ðē e aðurōi, eðe θa, Ľakurĭķ doľa prei barkut ămęsę seme, eðe ľakurĭķ kam me ukęθųem atiĕ: Zoti i ða, eðe Zoti i muer: ķoftę bekuem ĕmęni i Zotit.

Ndęr ǵiθę kętŏ Iobi nukę fęyeu, as nuk' i ða maĭ Perendisę". (Iobi 1.. 1-22.) Iobi nukę dinte pęr kiš punę e ľa Perendia ť i

bĭyinę mbę krụe kętŏ tę zeza: por ai e dinte, se Perẹndia ia pat ðãnę tę ǵiθa pẹrpara, eðe se ai mund t' ia meĭte prap tę ǵiθa, kur ta šifte me uðę.

Por Satani pẹr-sẹ-rī flĭste keḱ pẹr atẽ, e θošte, Se ndę kište pasę hiĕkunę keḱ ndę korp tę vet, dotę kište nĕmunę Perẹndinę. Eðe Perẹndia e ľa Satanę me i bãmę keḱ ľobit ndę korp: vetš mos i maŕi yĕtẹnę. Eðe Satani i rā Iobit me pľagę tę keḱe, tšę prei šŏlęsę kămbẹvet, kụš ndę mayę tę kresę: eðe ai nukę ndiente vĕtẹmę tę ðĭmtuniť e pľăgẹvet, por e kĭšinę tę ndū̆tę eðe miḱť e vet. Por Iobi θa, "Dotę măŕimę vĕtemę tę mĭratę prei Perẹndisę, e s' kemi me pritun' eðe tę kęḱiatę?"

25. Iobi eðe miḱť e vet. 1520 P. K.

Erθnę tre miḱť e Iobit pẹr me e pām' e pẹr me e ngušuluem. "Eðe kur ngritnę sū̆tę pẹr sę ľargu, eðe nuk' e nǵofnę, ľišŭenę zãnin' e ḱyanę: eðe šḱụen ǵiθẹ-se-tsili petkun' e vet, eðe derθnę pľŭhunę mbi krenẹt e vet pẹr ḱiel. Eðe ndĕytnę baškę me atẽ pẹr ðē štatę ditt e štatę nett, eðe askuši nuk' i foľi ńī fyaľę atī, sepsĕ šĭfšinę se tę ðĭmtuniť e atī ište fort i maθ".

Eðe Iobi kur po priste me i fŏľunę ndońī fyaľę pẹr me e ngušuluem, ată filŭenę me i fŏľunę keḱ. Ată kuitŏišinę, se Iobi po hiḱte mb atẽ mẹndụrę, sepsĕ s' kište ḱenę nieriu i mirę, sikurse patnę kuituem ată ǵiθę herę pẹr atẽ, por θŏšinę se ai păsęka ḱĕnunę hypokrĭt ǵiθę monę—a se păsęka bãmę pšĕfazę ndońī punę fort tę keḱe,—e pẹrandai po e mundŭeka taštī Perẹndia pẹr fayet e veta. Ată i θãnę Iobit, se tę kĭšie pasę ḱĕnunę nieriu i mirę, dotę kište ndĭfunę Perẹndia: eðe e kęšilŏišinę me upenduem pẹr tę kęḱiat e veta.

Iobi upẹrǵĕḱ miḱvet, e u θa, se s' kište fáy. Ai e dinte, se s' kište bãmę ndońi fáy, pẹr sā ată i vĕyinę bār' atī. Ai θa, se ka ńī herę šumę tę kęḱia bĭyenę mbę kruet tę niĕrẹzẹvet mirę: eðe u ľŭtei miḱvet t' u ðĭmetę pẹr atẽ: eðe anękŏhei se s' kĭšinę tę ðĭmtunę pẹr atẽ. Ai θiťi Perẹndisę t' i daľi zot, e θošte, "Eðe ndę mę vraftę, unę dotę špẹrey mb atẽ".

Eðe Iobi θa: —

"Oh tę škrŭhešinę fyaľęť e mia, e tę štŭ̯pešinę ndę ľibęr!
Tę gęrvĭštešinę mbę škamp tę gūrit me pendę tę hĕkurit e tę pľumit pęr ǵiθę monę!
Sepsĕ e diy se ṙon Špęrbľŭ̯esi em, eδe kā me ungrĭtunę ndę kŏhęna tę mbrăpęme mbi δēt:
Eδe mbassi kā pęr ť uvdieṙę ku̯i korpi em baškę me ľikŭręnę ťeme, pęr-sę-rī kam me pamę Perędinę me mĭšinę ťem:
Unę vetę kam me pamę atĕ̄, eδe sū̯ť e mī kā̄nę me e vū̄m' orē, e yo tietęr: ndonęse vešńeť e mia trĕtenę ndę ǵī̄t ťem".

Por miḱť e atī ḱindrŏišin' e θŏišinę, se ište faytuer: eδe mbassi uhangręn šumę ndęrmiĕt atŭ̯neve, Perędia hū̯ni ndęrmiĕt, eδe diftōi tę pa-nǵĕfęmenę maδęnīn' e vet, eδe tę pa-kęrkŭešimenę ditunīn' e vet. Eδe pęr me i mbŭšunę mĕndienę Iobit sā i pa-dĭtunę ā̆štę ndęr sū̯ tę Perędisę, e pŭ̯eti mbę šumę punę pęr kriyesęn' e bŏtęsę, e pęr dētin' e maθ, e pęr štā̆zęt, eδe se ḱŭ̯š i pęrmbā atŏ Perędia.

Iobi upęrŭnǵ, eδe ṙęfeu me goyę sā i pa-vęyefšim e i poštęr ište ndęr sū̯ tę maδit eδe tę šeńtęnŭešimit Perędī. Perędia priti ṙęfesęn' e atī, eδe pęľḱeu ǵiθę tę pęrŭnǵuniť e atī. Anĭ ḱirtōi tę tre miḱť e atī pęr ǵukimin' e štręngŭešim ḱi bā̆nę kundrę atī, eδe u θa tę bā̆ynę kurbăn pęr fayet e atŭ̯ne: eδe urδęnōi Iŏbinę tę ľŭtetę pęr ată ḱi ť u fāľenę fayeť atŭ̯ne. Eδe Perędia e bā̆ni mirę pęr-sę-rī Iŏbinę: eδe i δa Iobit dū̯ herę mā̆ šumę, se sā pat pęrpara: eδe bekōi tę mbrăpęmen' e Iobit mā̆ tĕpęrę se tę filŭemitę: Iobi ṙōi mbasandai eδe ńi ḱind e dū̯-zĕt viĕt.

26. Eǵypti a Misiri.

Nukę škōi šumę kohę mbassi ušpęrdanę niĕręzitę prei Babelit. Mitzraimi i bīri Hamit nguľi fušęn' e Nilit, atī ľumit maθ ndę Eǵypt, i tsili burŏn (vriŏn) prei kęrθĭ̆zęsę Afrĭkęsę. Tšę mb̓ atĕ̄ herę Eǵypti uḱyuet prei Israeľĭtęvet Mitzraim, eδe prei Arăpęvet ḱyŭhetę deri mbę sot Misīr. Nili ā̆štę fort ńi ľum i maθ ndęr ǵiθę ľŭmęvet e bŏtęsę, eδe etsęn 3000 miľa prei ľęḱĕnavet Abyssinisę, e dĕrδetę ndę Dēt tę Barδę. Ǵiθ' ai vend, ḱi ľak ku̯i ľum, 500 miľa e pęrpĭetę pęr sę ǵati, ḱyuheť Eǵypt a Misīr: por fuša ḱi ľăgetę nuk' ā̆štę

mã̄ šumę se dụ a tre miľa e ǵãnę: e∂e 80 miľa ľark dētit, ľumi dãhetę dụ ṛụmaš, e∂e te dĕr∂etę ndę dēt štie ndęrmiët ńi ∂ē me trī faḱe, pęrandai ḱyuheť ai vend Δelta, sepsĕ i pęrǵanę ľętęręsę Δ.

E∂e kętŭ mb anęt sę ľĕmęsę dielit kā pasę ḱĕnunę ∂ēu i Gošenit, atiĕ ku ṛĭyšinę Israeľĭtętę. Ndonęse nukę biye šī kuṛę ndońī herę nď Eǵypt, por ai ∂ē nǵŏmetę mot pęr mot prei Nilit, i tsili filŏn me vęršuem ndę muey tę ḱeršorit, e∂e ǵi0ę-ńĭ vĭnę tue uštuem ŭyęnať e ľumit, deri ndę vieštę tę parę, kur mbuľŏn ŭyętę ǵi0' atĕ ∂ē, e∂e mbasandai štereť ŭyetę pęr ńi muey. Tę vęršŭemiť e ľumit bãhetę prei šinaš ḱi bĭyenę, e prei boraš ḱi trĕtenę ndępęr maľet e Abyssinisę. Vĕndęsiť e kãnę fort pęr ndĕr ŭyętę, e∂e Eǵyptianęť e vietęr' e ľŭsinę ľŭminę pęr perendī.

Mitzraimi dŭketę se do tę ketę ḱenun' ai nierī ḱi e ḱyŭeyin' Eǵyptiănętę Menes, i tsili mbęretęnōi 2300 viët pęrpara Krištit: Kụteti ḱi kā pasę ndĕytun' ai, ḱyŭhei Nof a Memfis, ḱi sot ăštę ńi katŭnd i vŏgęľę pęrmbi Kaĭrinę. Ńi tietęr kụtĕt i ma0 kā pasę ḱĕnunę Zoani ndę ∂ē tę Gošenit, ḱi sot ăštę ńi katŭnd i vŏgęľę i Sanit: e∂e ńi tietęr kụtĕt kā pasę ḱĕnunę Oni, ḱi ḱyŭhei kụtĕť i dielit, atiĕ ku kā pasę ndĕytun' i āti sę šŏḱesę Iosefit. Pākęzę pęrmbi kụtĕtinę Memf yãnę pyramideť e mę∂ā, maľe ndęrtuem me gurę, mã̄ i ma∂i prei atụne ăštę ngrĕfunę pęrmbi ∂ēt me katęr faḱe, ǵi0ę-se-tsila faḱe ăšť e ǵãnę 740 kambę, e∂e mãya ăštę 480 kambę e naľtę. Dŭenę me 0ãnę se (360,000) tre ḱind e ǵaštę-∂ētę miy vetę kãnę punuem ńi-zĕt viët pęr me ndęrtuem atĕ; e∂e mŭndetę me ḱĕnunę, se ăštę ndęrtuem pęrpara Abrahamit, 1921 viët pęrpara Krištit. Kętŏ maľe tę mę∂ĕy ndęrtuem me dorę, yãnę bãmę pęr voṛe, pęr me voṛuem mbęrĕtęnitę mbrenda.

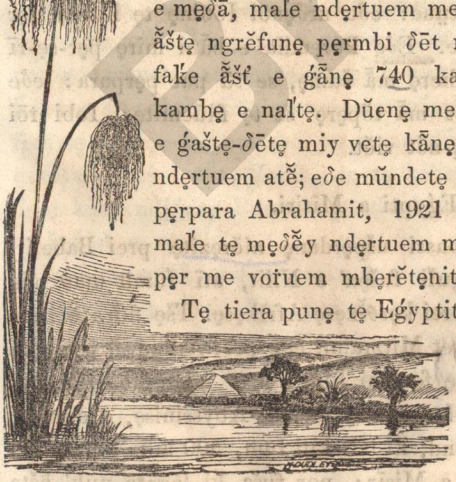

Tę tiera punę tę Eǵyptit yãn' Obeľĭskętę, disa štụla tę naľta me katęr faḱe, e me ńī mãyę ndę krụet, mbŭšunę ǵi0ę fãḱetę me škrōya, porsi ǵi0ę tę tiĕratę punęť e Eǵyptit. Šumę kęsŏ

štu̯laš i kā̃nę maṙę prei Eǵyptit, e i kā̃nę prū̃mę ndępęr tę tiera ḱu̯tete, si ndę Romę, e ndę Konstantinopol, e ndę Parĭs.

Škrŏyatę ḱi ǵĭndenę ndępęr punęt e Eǵyptit θŏhenę hierogľyfike, eδe yā̃nę porsi figure štā̃zęš e špendęš e štęrpĭ̃yš e tę tiera sendeš, tę tsilať i kĭšinę pęr ľĕtęra Alfabeti. Kętŏ farę škrō̃yaš yā̃nę fort tę viĕtęra, eδe i kā̃nę pęrdŏrunę deri ndę kohę tę Romănęvet, por tšę mb̆ atĕ̃ herę uhaṙue tę sǵĕδunitę, eδe pęr 2000 viĕt e tethŭ̃ askuši s̓ mŭndei me i kęnduem, por kā 60 viĕt ḱi mū̃fti me i sǵĕδunę Youngu prei Enǵęľteret eδe Ḱapollioni prei Frantset, tšę kurę se uǵĭnd gūri i Rosĕtęsę me trī tę škrŭeme pęrmbi atĕ̃, kętă du̯ vetę mū̃ftnę me i kęθu̯em škrŏyatę hierogľyfike.

Ńiherę moti pa dăľunę karta, Eǵyptiănętę škrŭešinę mbi ǵeθet tę papyrit ḱi bĭ̃n ndę buzę tę ľumit Nilit. Eδe disa kęsŏ ǵeθe tę papyrit tę škrŭeme, trī miy viĕtš tę viĕtęra, ǵĭndenę ndępęr voṙezę tę vietęr, me tę tsĭlatę mbęštiĕlšinę tę vdĕkunitę.

Sepsĕ Eǵyptianęť e vietęr e kĭšinę zakŏn me balsamuem kŏrpęnať e tę vdĕkunavet, e me i rŭeitunę ndęr arka tę gūrta ľatuem prei šḱembeš gūri. Kętŏ kŏrpęna tę vdĕkuniš ḱyŭhenę mŭmie, eδe sot mbę kętĕ̃ kohę ǵĭndenę me miy kęsĭ kŏrpęna tę vdĕkuniš pa trĕtunę, mbęštiĕlunę me pęľhurę tę holę, e ľĭδunę me ǵeθe tę papyrit tę škrŭeme, a me peta ť ārta. Kętŭ ā̃štę nī figure arke, ḱi

vĕyšinę tę vdĕkunitę nď atĕ. Kŏrpęniť e Iakobit e tę Iosefit kãnę pasę ḱĕnunę balsamuem.

Eǵyptianęť e vieter dĭyinę astronomī fort mirę, eðe nǵĭfinę sã ditt kište viti i dielit, e nǵĭfinę kur mbuľŏhešinę dieli e hãna, e nǵifin' uðęn' e ų̆yevet: por me ǵiθę kętĕ ditunī ḱi kišin' Eǵyptianęť, ată išin' iðullatęr. Prĭftęniť e atųne męsŏišinę tę dĭtšimitę se ãštę vĕtęmę ńi Perędī; por pŏpulin' e męsŏyinę me aðuruem nieręs e štãzę e drū tę nǵoma, kaḱi šumę perędina kĭšinę; eðe perędinať e atųne nuk' išinę vĕtęmę būŕa e grā, por kĭšinę pęr perędina eðe krokodĭlatę, ḱi Iobi i ḱyuen ľeviaθãn, e kĭšinę mătsenę, e kišin' Ibis ńi zok ľeiľeku, e kĭšinę skĭftĕrin', e kĭšinę ǵinkalęn', e kĭšinę ḱĕpęnę. Kān' e kĭšinę pęr perędī tę parę, ḱi e ḱyŭeišin' Apis, eðe e rŭeišinę mbrenda ndę ńi tĕmpulę tę bŭkurę ndę ḱųtĕt tę Memfit, ŕeθuem prei prĭftęniš, e aðŭruem prei ǵĭndiesę. Kur ngorθte ai kāu, balsamŏsinę korpin' e atī, eðe ǵiθę prĭftęnitę vĭšešinę me ľikura ľeopardali, eðe e bĭyšinę ndę voŕ bãmę ndę škap tę gūrit, eðe e vĭyšinę mbrenda ndę ńi arkę tę mermerit fort tę bŭkurę. Afęr ḱųtetit Memfit ǵĭndenę šumę kęsŏ arka tę gūrta pľot me kŏrpęna tę vdĕkuniš, e me ĕštęna krokodilaš e štãzęš e špendęš

e štęrpĭ̆yš, e ǵiθę ḱiš mos, ḱi i kĭšinę pęr šĕńtęna: eδe yā̃nę špęrdamę ǵāť e ǵā̃nę afęr štatę miy kutę. Mbę kętĕ̃ figure ḱi šifni, ā̃štę škruem ńi tempul' i Eǵyptiănęvet vietęr, ḱi kā ńi Obel'ĭsk (štu̯lę tę gūrit), e ńi pyramide, e disa figure tę męδā me nieręs e me pęręndina.

Ndęr ǵiθę ḱu̯teteť e Eǵyptit No, a No-ammon, kā pasę ḱĕnunę me ĕmęnę, Grekęť i θŏšinę Θibę kętī ḱu̯teti, eδe dŭenę me θā̃nę se kište păsunę ńi ḱind du̯er pęr me hū̃mę mbrenda. Ište kru̯e-ḱu̯teti i Misirit Epęr, a i vendit Paθresę, eδe ndę kohę tę Iosefit ište fort i maθ. Sot mbę kętĕ̃ ditę ǵĭndenę tę ṙenŭemeť e atī ḱu̯teti, eδe prei kętu̯ne mĭṙetę vešt sā i maθ, e sā i bukur', e sā i męrekulŭešim ndę ǵiθę bŏtęnę kište pasę ḱenun' ai ḱu̯tĕt. Ndę kętĕ̃ ḱu̯tĕt ǵĭndetę tempuli i Karnakut ḱi kā 134 štu̯la tę gūrit ndę 16 ṙiešta, eδe ǵiθę-se-tsila štu̯lę ā̃štę 43 kambę e nal'tę, e nandę kambę e trašę, por ndę ṙieštę tę miedĭsęme štŭ̯latę yā̃nę 72 kambę tę nal'ta, e 11 1/2 kambę tę traša, eδe tę ǵiθa štŭ̯latę yā̃nę mbul'uem me škrō̃ya hierogl'yfike. Kętŭ ā̃štę škruem figŭreya e tempulit Denderăhesę.

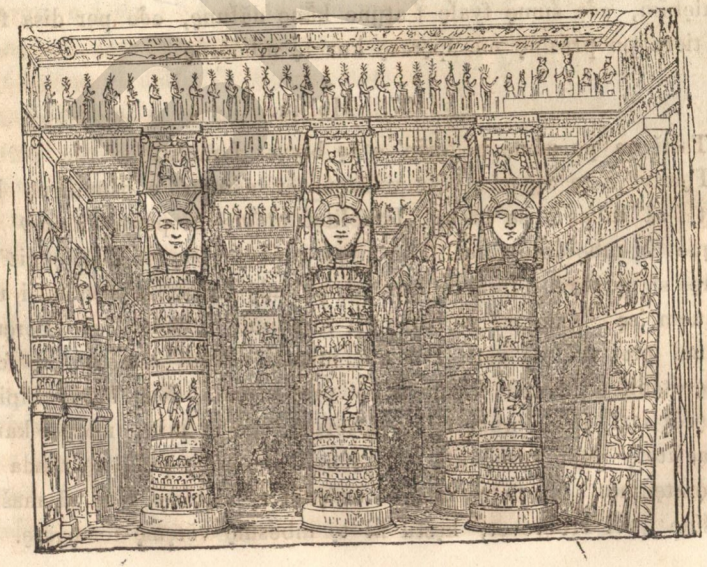

Eǵypti kā pasę ǩënunę me ëmęnę pęr ðēn' e mirę, e pęr kuāĺt, e pęr ǩeŕet, e pęr punęt e dŭervet ǩi bãnte, e pęr dituninę ǩi kā păsunę. Šëńteya Škrõyę pęrmënd ĺŭftęnatę ǩi kā bãmę Eǵypti me Babylonęn' e me Ninevīn' e me Eθiopinę, sikundrę eðe me Israeĺitęt.

Mbęrëtęniť e Eǵyptit vietęr kãnę pasę ǩenę ǩyŭeitunę Faraonę, ǩi do me ðãnę rigę a mbęrët, eðe kãnę pasę mbęretęnuem deri ndę kohę tę Aĺeksandrit maθ, 330 viët pęrpara Krištit. Mbasandai Eǵypti rā nď ŭrðęnę tę Romănęvet, ndę ditę tę perandorit Iuĺiut Kaisar, eðe mbas pak kohet para se pat ĺemę Krišti, Eǵypti rā n'dorę tę Haĺifevet 640 viët mbas Krištit, eðe tšę mb atë herę e deri mbę sot kā mbëtunę n'dorę tę Arăpęvet e tę Tŭrkęvet Muhametănęvet.

Tę kętilę ǵindie kā pasun' Eǵipti, ǩi Perędia dęrgōi pŏpulin' e vet Israëĺinę me ndëyunę ndęr ată. Eðe nuk' ăštę pęr ť umęrekuluem, sepsë Iosefi deš tę vęlăzęnit tę ŕiyinę ndę ðē tę Gošenit, ǩi tę mos kĭšinę šoǩęnī me ată iðullatęr: eðe pęrandai Iakobi eðe Iosefi tę dụ ĺãnę fyaĺę me uvoŧuem ndę ðē tę Hanaanit.

Eǵypti zĭhetę n'goyę šumę herę ndę Šëńtenę Škrõyę, eðe profëtęnit kãnę fõĺunę tšę pęrpara pęr šumę punę, sikundrę pęr bekĭm e pęr malękĭm, eðe šumę fyaĺę ť atụne kãnę dăĺunę, eðe pęr disa fyaĺę tę tiera po prësinę me špęresę kur tę mbŭšenę.

27. Moisiu.

Taštĭ na po zãmę historīn' e tę biyvet Israeĺit.

Fęmiyť e tę dụ-mbę-ðētę vęlăzęnavet uštuen' e ušumŭenę kaki fort, sā mbas disa brezaš Israeĺitęť ubãnę ńi popuĺ' i maθ prei atụne dụ-mbę-ðētę faraš. Por mbas vdëkęsę Iosefit s' ĭšinę ǵiθ' aki mirę si pęrpara. Israeĺi kur sdripi ndę Misīr, Perędia i upăt zotuem, se "Kam me tę bãmę tụi ńi pŏpulę tę maθ:" eðe Perędia s' dueĺ prei fyăĺęsę vet. Por ată mbassi uštuen' e ubãnę tę fortę, mbęrëtęniť e Misirit kĭšinę frikę prei atụne. Ndę Misīr hipi ńi mbęrët i rī, i tsili nukę ngifte Iosëfinę, eðe ai miŕte ndępęr kambę Israeĺitętę porsi šęrbętorę, eðe i ngŭtšinę mbę punę tę rãnda pęr mbęretęninę. Ńi tietęr mbęrët urðęnōi tę vrĭtenę ǵiθę sā maškuy ĺëišinę prei Hebrevet, kętŭ ǩi tę mbësinę vëtęmę fëmęnatę. Ai

urδęnōi Eǵyptiănętę tę ṙęmbĕišinę ǵiθę măškuytę ḱi ľĕišinę prei grāvet Hebrevet, e ť i hĕθšinę ndę ľumt.

Nď atĕ̄ kohę ńī grue Israeľite puel ńi diāľ tę bŭkurę. Ayŏ e mpęšefi atĕ̄ tre mŭey: eδe mbassi s̓ mŭndei me e mpęšefę mā̄ šumę, ayŏ bā̄ni ńi športę, eδe vū̄ni diăľinę nď atĕ̄, eδe e hoδi ndę ľumt. Atęherę erδi e biya e Faraonit pęr me uľamę ndę ľum tę Nilit: eδe kur pā špŏrtęnę tue ľundruem mbi uyęt, urδęnōi ńī šęrbętore me e maṙę. Eδe kur e hapnę, panę ńi diāľ tę bŭkurę mbrenda tue ḱyamę. Eδe ayŏ e muer, e θa, "Kụi ā̆štę prei diĕľmš Hebrevet". Atęherę uafrue e mŏtęra e fŏšńesę ḱi rŭente diăľinę pęr sę ľargu, e i θa, "A do tę vete me θĭṙunę ńī grue prei Hebrevet, pęr me ť i δā̄nę ǵī diāľit?" Etsę, i θotę zońa. Eδe văiza vote me vrap, e prū̄ ť ămęnę. Kęštū̆ e ama e diāľit ubā̄ mamitsę pęr tę biyęn' e mbęretit. Eδe zońa mbasandai muer diăľinę ndę palăt tę vet, eδe si uṙĭt, i męsōi ǵiθę ditunīn' e Eǵyptiănęvet. Ayŏ ia vū̄ni ĕmęninę Moisĕ, ḱi do me θā̄nę "ndsieṙę prei uyit". (Tę daľę. 2.. 5-10.)

Ndęr kętĕ̄ kohę Israeľĭtętę ǵiθę-ńi štręngŏhešinę ndę punę. Moiseu kur ubā̄ būṙ, nuk' e bā̄nte vĕtęhenę pęr Israeľĭt, por pęr tę bīrin' e sę bĭyęsę Faraonit. Por atī i vinte keḱ kur šifte pŏpulin' e vet tue umunduem e tue uštręnguem. Ńī ditę ai dueľ yaštę, eδe kur pā ńi Eǵyptianę tue ṙăfunę ńi Israeľĭt, ai vote me i ndifun' Israeľitit, eδe vrau Eǵyptiăninę. Ai kuitonte se tę vęlăzęnitę doť

e mĕṙinę vešt, se Peręndia kište me špętuem ată me anę tę doręs' atī: por ată nuk' e mŭernę vešt. Kur ndęǵōi mbęreti kętĕ̄, Moisiu iku, e vote ndę δē tę Midiănęvet, andei kah ište Abrahami, eδe ṙinte ndę škretinęt afęr Dētit Kuḱ. Ndę ńi pus ndę kętĕ̄ škretinę ai u dueľ zot štatę tę bĭyavet Reuelit a tę Ieθrit, priftit Midiănęvet, kundrę disa barīve, ḱi nuk' i ľĭyšinę me ndsieṙę uyę. Prei kęsāi ai unǵŏf me Ieθrinę, ť ātin' e văizavet, i tsili ište i pari i Midiănęvet, eδe prifti i Peręndisę. Ai i δa pęr grue Zipporăhenę, ńī prei sę biyaš, eδe e vū̃ni me rŭeitunę δentę. Kęštū̃ i bīri ńī zońe mbęretęneše ubā̃ barī ndę δē tę hŭey, porsi ătęniť e atī, ḱi kĭšinę ḱĕnunę ńiherę. Ai rŭente δenť e tę viĕheṙit, eδe s' kište māl pęr palatet e Misirit.

Ĺetę ndęǵŏimę ḱiš θotę Δiata e Rē pęr Moisenę: eδe dotę na diftoyę pęr ḱiš punę ai sǵoδi kętĕ̄ yetę tę ŭľętę. "Me anę tę bĕsęsę Moiseu si ubā̃ i maθ, mohōi me uθā̃n' i bīri sę bĭysę Faraonit, sepsĕ sǵoδi mā̃ tĕpęrę me hiĕkunę keḱ baškę me pŏpulin' e Peręndisę, se me păsunę fitĭm fayi pęr păkezę herę: tue kuituem δunęn' e Krištit pęr mā̃ tę maδe păsęye, se θesŏrętę nď Eǵypt: sepsĕ kęḱu̥rte mbę špagimin' e păgęsę". (Heb. 11.. 24-26.)

Moiseu kište pasę ḱenę męsuem prei s' ămęsę vet ḱi i pat δā̃nę ḱyŭmęštę, me šikuem pęr ndęyesęn' e făyevet, eδe pęr špętimin' e špirtit, me anę tę maδit eδe tę ľavdŭemit Špęrbľu̥es ḱi kište pęr tę ărδunę: eδe ai i besonte tę zotŭemesę Peręndisę, se Messia kište pęr tę ľemę prei faręs' Abrahamit. Pęrandai ai sǵoδi me ḱĕnunę ńi Israeľĭt i vobĕk e i pęrbuzun' e i ndiĕkunę, se me ḱĕnunę ńi zotęnī Eǵyptianę me ǵā̃ e me ndēr ndęn' ŭrδęnę tę vet.

28. Moiseu pęrpara Faraonit.

Moiseu ḱe katęr-δētę viĕtš kur iku prei Misirit: ai rŭeiti δentę katęr-δētę viĕt ndęrmiĕt Midiănęvet: por mundimi i Israeľĭtęvet eδe s' ište mbaruem. Ńī dite kur ište tue kuľŏtunę δentę ndę škretinęt nday maľin' e Horebit, ai pā ńī feṙę te po dĭǵei ndę fľakęt, e ziaṙmi nuk' e hante. Ai kur ukęθu̥e pęr me pamę, dueľ ńi zā̃ prei feṙet, eδe e θiṙi, "Moisĕ, Moisĕ". Eδe ai θa, "Kętŭ yam". Zā̃ni bęrtiti, "Mos uavĭt kętŭ: sbaθ kępŭtsętę prei kambęš

tua, sepsĕ nd' atĕ ðē ki škeľ ti, ăštę vend i mirę". Anĭ θa, "Unę yam Peręndia i ţut-ĕt, Peręndia i Abrahamit, Peręndia i Isaakut, eðe Peręndia i Iakobit. Eðe Moiseu mpęšefi faken' e vet: sepsĕ kište frikę tę štinte sţtę te Peręndia. Eðe Zoti θa, Pašę, pašę mundimin' e pŏpulit tem ki ăštę ndę Misĭr, eðe sdripa me špętuem ată prei duerš Egyptiănęvet, eðe me i ndsieŕę prei atī ðēu, e me i špumę ndę ńi ðē tę mirę e tę gănę, ndę ńi ðē ki riĕθ kyumęšt e mialtę. Eya prā kętŭ, eðe kam me tę derguem te Faraoni, eðe kē me ndsieŕę prei Misirit pŏpulinę tem, tę biyt e Israeľit". (Tę daľę 3.. 1-10.)

Kęyŏ ke nī pūn' e maðe. "Eðe Moiseu i upęrgĕk Perendisę, Kuš yam unę, ki tę vete te Faraoni, e tę ndsier tę biyt e Israeľit prei Misirit? Eðe Perendia θa, Pęr tę vęrtĕt unę dotę yemi baškę me tţi". Por Moiseu θa, "Ată s' dotę mę besŏynę, as nukę dotę ndęgŏynę zăninę tem: sepsĕ kănę pęr me θănę, Zoti nuk' udŭk te ti. Eðe Zoti i θa atī, Kiš ăšt ayŏ ki kē n'dorę? Eðe ai θa, Škop. Eðe Zoti θa, Hið-e pęr ðē. Eðe ai e hoði pęr ðē, eðe ubă garpęn: eðe Moiseu iku pęrpara prei atī. Eðe Zoti i θa Moiseut, Štrī dŏręnę tande, eðe zēn-e pęr bišti: eðe ai štrīni doręn, eðe e zū, eðe ubă škop n'dorę t atī. Anĭ Zoti i θa atī, Ven dŏręnę ndę gīt tat. Eðe ai vūni dŏręnę ndę gīt tę vet: eðe kur e ndsuer, ke dōr' e atī tek ubă e kromŏsęme porsi bora. Eðe Zoti θa, Ven pęr-sę-rī dŏręnę ndę gīt tat. Eðe ai vūni dŏręnę ndę gīt tę vet: eðe kur e ndsuer prei gīnit vet, ke tek ubă porsi miši i atī. Eðe Zoti θa, Ndę mos tę besŏfšinę tţi, as ndę mos ndęgŏfšinę zănin' e šeńit parę, doť i besŏynę zănit šeńit dutę: eðe ndę mos u besŏfšinę kętune dų šĕńeve, as ndę mos ndęgŏfšinę zăninę tand, tę mariš uyę prei ľumit, eðe ta derðiš pęr ðē: eðe ŭyętę ki tę mariš prei ľumit, kā me ubāmę gak mbi ðēt. Eðe Moiseu i θa Zotit, Tę ľutem, Zot: unę s' kam goyę tę flas, as tšę diĕ, as tšę pardiĕ, as tšę mb atĕ herę kur i foľe šęrbętorit ţut: por yam beľbŭk e guhę-škurtęn. Eðe Zoti i θa atī: Tsili i kā ðānę goyę nieriut? a tsili e kā bāmę tę pa-goyin', a šurðin', a atĕ ki šef, a tę vĕrbętinę? a nukę yam unę Zoti? Ško prā tahĭ, eðe unę dotę yemi baškę me gŏyęnę tande, eðe kam pęr me tę męsuem kiš kē pęr tę fŏľunę".

Anĭ Zoti i θa, "Nuk' ăšt ụt-vẹlā Aarŏn Leviti? ke te po tę deľ pęrpara: ti prā kē me i foľun' atī, eδe kē me i vūmę fyăľętę n'goyę: eδe ai kā me i fŏľunę pŏpulit ndę vend teye". (Tę daľę 4.. 1-17.)

Eδe kęštŭ ubā. Moiseu eδe Aaroni mbęľoθnę pľekť e pŏpulit Israeľit, eδe u θān' atụne, se Perẹndia doť i ndsieťi prei Misirit. Mbasandai ată votnę te mbęreti, e i θānę, "Kęštŭ θotę Zoti Perẹndia i Israeľit, Dęrgŏ pŏpulinę ťem, ki tę festŏynę pęr mue ndę škretinęt. Eδe Faraoni θa, Tsili ăštę Zoti, pęr me i ndęģuem zăninę, ki tę dęrgoy Israĕľinę? Nukę ngof Zŏtinę, as s' kam me dęrguem Israĕľinę".

Eδe tšę atĕ ditę Faraoni urδẹnōi me i vūmę Israeľit baŕę mā tę rāndа se pęrpara. Eδe θa, "Mos u epni kętī pŏpuli mā kaštę porsi diĕ e pardiĕ, pęr me bāmę pękisa: ľetę venę vetę ată, eδe ľetę mbęľéδinę kaštę: por yu vūm' atụne me bām' aki pękisa, sā bāyinę pęrpara". (Tę daľę 5.. 1-9.) Moiseu me tę vęrtĕt bāni mẹrekulī me škopin' e vet pęrpara Faraonit: por atī nuk' i uduknę pęr punę tę mẹδā, sepsĕ bānę tę tilaš punę eδe maģistaręť e Misirit. Faraoni mbassi s' donte me ndiģuem, atęherę Perẹndia bāni mẹrekulī tę frikęšime ndę Misīr me anę tę Moiseut, eδe dęrgōi pľagę mbi pŏpulinę ńiānęnę mbas tiĕtęręsę.

Aaroni štrĭni škopin' e vet mbi ľum tę Nilit, eδe uyęť ubā ģak. Štatę ditt ľumi ťiθte ģak: kaki sā askuši s' mundei me pimę uyę, eδe ģiθę peškiť e ľumit ngorθnę. Ayŏ ke pľāg' e parę. Por Faraoni s' ľišonte pŏpulinę me škuem.

Mbasandai Aaroni štrĭni dŏrẹnę mbi ŭyẹnať e Misirit: eδe dŭeľnę bretękosa eδe mbęľŭenę δēn' e Misirit, eδe hụnę ndępęr štępiat e atụneve, e ndępęr štrătẹnat e atụneve, e ndępęr furat e atụneve, e ndępęr maģet e bŭkęsę. "Atęherę Faraoni θiri Moisēn' eδe Aaronę, e θa, I uľutni Zotit tę ngreyę bretękŏsatę prei meye, eδe prei pŏpulit ťem: eδe dotę dęrgoy pŏpulinę, ki ť i bāynę kurbăn Zotiť". (Tę daľę 8.. 9-15.) Eδe Moiseu i uľŭt Zotit, eδe ģiθę bretękŏsatę ngorθnę pęr ńī ditę, eδe i mbęľoθnę grŭmbulę kaki šumę, sa ukĕľp δēu prei asŏš. Por Faraoni ašpęrōi zĕmęrẹn' e vet, e nukę ľišonte tę biyť e Israeľit me škuem.

Atẹherẹ Aaroni štrī̃ni škopin' e vet, eδe ǵiθẹ pľŭ̃huni i δēut ubā̃nẹ moṙa, ḱi pľagŏišinẹ nierẹs e štā̃zẹ. Maǵistărẹtẹ θā̃nẹ, "Kụi ā̃štẹ gisti i Perẹndisẹ". Por Faraoni ašpẹrōi zĕmẹrẹn' e vet eδe mā̃.

Mbas moṙaš erθnẹ miza ḱenš mbi δēt, kaḱi sā ngorδẹn bagẹtīť e fŭšẹsẹ, kuăľť e gomarẹť e kamileť e ḱēť e δentẹ. Por zemẹr' e mbẹretit mbet por e ăšpẹrẹ.

Atẹherẹ Moiseu mbuši dŭertẹ me hī̃, eδe e špẹrdau nď erẹt ndẹr sū̃ tẹ mbẹretit; eδe umbušnẹ me drĕgẹza ǵiθẹ niĕrẹziť e stā̃zẹtẹ.

Pẹr ǵiθẹ herẹ Moiseu diftonte kŏhẹnẹ, kurẹ kište pẹr me filuem pľaga, e kurẹ kište pẹr me umbaruem: Por Faraoni pẹr ǵiθẹ herẹ ašpẹronte zĕmẹrẹnẹ, porsa škonte pľaga.

Mbas kẹsāi Moiseu štrī̃ni škopin' e vet ndẹ ḱiel, eδe Zoti ľišōi škrepẹtima e ńi brešẹn tẹ maθ, ḱi s' pat rā̃nẹ kuṙẹ ndońī herẹ ndẹ δē tẹ Misirit. Uθṳ̆enẹ drūtẹ, e uvranẹ nierẹs e bagẹtī ndẹpẹr fušat prei brĕšẹnit. Atẹherẹ Faraoni dẹrgōi me vrap pẹr Moisenẹ e pẹr Aaronẹ, eδe u θa atụ̤ne, "Kẹtĕ̃ herẹ fẹyeva. I uľutni Zotit ḱi tẹ pušŏynẹ bumbulimať e mẹδā e brĕšẹni". (Tẹ daľẹ 9.. 28.) Eδe Moiseu dueľ yaštẹ ḱụ̤tetit, eδe štrī̃ni duerť e i uľŭt Zotit: eδe pušŭenẹ bumbulimať e brĕšẹni. Por Faraoni pẹr-sẹ-rī ašpẹrōi zĕmẹrẹn' e vet porsi pẹrpara.

Atẹherẹ frụ̤ni ńī erẹ prei sẹ ľĕmesẹ dielit, e prū̃ni kartsaľetsa, e umbŭš ǵiθẹ δēu, eδe hangrẹn ǵiθẹ ḱiš pat ľā̃nẹ brĕšẹni pa prĭšunẹ. Pẹr-sẹ-rī Faraoni i uľŭt Moiseut e Aaronit, Tẹ ľutem, ndẹye-mẹ făyinẹ vetš kẹtĕ̃ herẹ". Atẹherẹ Zoti dẹrgōi ńī erẹ tẹ fortẹ prei sẹ perẹndŭemesẹ dielit, e tẹrhŏḱ kartsaľetsať, e i hoδi ndẹ Dēt tẹ Kuḱ. Por Faraonit nuk' i usbŭt zĕmẹra.

Moiseu štrī̃ni dŏrẹnẹ ndẹ ḱiel, eδe ubā̃ ńī eṙẹsīn' e maδe mbẹ ǵiθẹ δēn' e Misirit trī ditt, kaḱi sā s' mund tẹ šifte ńiani tiĕtẹrinẹ, eδe askuši nuk' ungrĭt prei vendit ḱi kište ndĕ̃yunẹ. Por ndẹ δē tẹ Gošenit, atiĕ ku ṙiyin' Israeľĭtẹtẹ, ište dritẹ.

Por Faraonit eδe s' i ukište sbŭtunẹ zĕmẹra, eδe i θa Moiseut, "Ik prei meye: rŭei vĕtẹhenẹ, tẹ mos mẹ šofiš mā̃ sū̃tẹ: sepsĕ atĕ̃ ditẹ ḱi tẹ mẹ šofiš sū̃tẹ, kē me vdĕkunẹ". (Tẹ daľẹ 10.. 28.)

29. Paška eðe tę ĭkunitę prei Eǵyptit.

Pūn' e Faraonit ubā̃ fort e maðe taštĭ. Atęherę Zoti i θa Moiseut, "Kam me prūm' eðe ńī pl'agę mbi Faraonin' eðe mbi Misĭrinę: mbasandai kā me u l'išuem yuve prei kęndụi: kā me u l'išuem yuve, eðe me tę vęrtĕt kā me u pęrzā̃nę yuve kreit prei kęndụi: sepsĕ kam me dęrguem ńi ĕnǵulę ki priš ndępęr Misĭr, i tsili kā me vramę ǵiθę diĕl'mt' e parę". Urðęnōi Israel'ĭtętę me ubā̃mę gati pęr uðę, eðe me bā̃mę ńi festę, e me piĕkunę ńi keńǵ pęr ǵiθę štępī; Keńǵi dŭhei me kĕnunę pa pal'avī: eðe kur ta θĕrinę, tę l'ụeinę me ǵăkunę tę dụ̄ štụlat' e dĕresę, eðe prakun' e dĕresę ndępęr ǵiθę štępīt' e Israel'ĭtęvet, ki kur tę škoyę ĕnǵuli ki priš ndępęr ðēt, tę kapęrtseyę štępītę ki yā̃nę stęrpĭkunę me ǵak, eðe tę mos vrasi atiĕ diĕl'mt' e parę. "Eðe kęštŭ kē̃ni me ngrā̃nę kĕńǵinę", θotę Zoti, "Nǵĕšunę brĕzatę tŭei, e mbăθunę kępŭtsętę ndę kămbętę tŭeya, eðe me stăpinę n'dorę tŭei: eðe ta hani atĕ me ndsitĭm: ăštę paška e Zotit. Eðe ǵaku dotę yetę te yu pęr šeńę mbi štępīt tŭeya atiĕ ku ĭini: eðe kur tę šof ǵăkunę, kam me u kapęrtsụem yuve, eðe pl'aga nukę dotę yetę pęr yu, ki t' u priši yuve". (Tę dal'ę 12.. 3-13.)

Kur erði koha ki ke urðęnuem, Israel'ĭtętę tę ǵiθ' ĭšinę bā̃mę gati pęr tę ĭkunę; Ndę mies-natę škōi ĕnǵuli ki priš, eðe vrau ǵiθę diĕl'mt' e parę tę Eǵyptiānęvet, tšę prei tę bīrit Faraonit kụš mbę tę bīrin' e tę vobegut šęrbętuer, eðe ǵiθę kęl'ụšt' e parę tę bagętivet. Atęherę ubā̃ ńī vayę e ńi tę kyamę ndęr Eǵyptianęt: eðe Faraoni e ǵiθę šęrbętoręt' e atī fęrgęlŏišinę prei friket. Ł̇ðe Eǵyptiānętę dęrgŭenę pŏpulinę yaštę me ndsitĭm tę maθ: sepsĕ θŏšinę, se "Tę ǵiθę dotę vdĕsimę". Kŭštŭ Israel'ĭtęt' iknę prei ðēut šęrbeseś, eðe mŭernę me vĕtęhe miăft arǵănd e ār, e enę tę pa-tšimŭešime, e pĕtęka, tę tsilat' i patnę matę prei Eǵyptianęvet. Ǵiθę-se-tsili muer brūmin' e bŭkęsę me vĕtęhe, sepsĕ s' kišinę kohę me e piĕkunę.

Tš' farę vayętimi e tę brĭtęmi dotę yetę l̇ām' atęherę, kur ugrĭt Faraoni e ǵiθę šęrbętoręt' e atī, e ǵiθ' Eǵyptiānętę ndę mies-natę, e panę se, "Nuk' ište ndońī štępī, ki s' kište ńi tę vdĕkunę!"

(Tę daľę 12.. 30.) Eδe tš' gęzĭm tę maθ dotę kĭšinę păsunę Israeľĭtętę, kur panę se ǵaku i ḱenǵit ḱi patnę ľu̯em dŭ̯ertę me atĕ̄, i rŭeiti prei vrăsies' enǵulit ḱi priš! Dieľmθiť e mī, ai ǵak donte me diftuem ǵakun' e Ḱenǵit Perędisę ḱi udĕrθ pęr nē. Tę Kręštenęť e vęrtetę mŭndenę me θā̆nę, "Krišti paška yonę ubā̆ kurbăn pęr nē". (Korinθ. 5.. 7.) Eδe me anę tę besęs' ā̆šť ai i pa-tšimŭešimi ǵak ḱi kā me špęrbľemę e me špętuem ată prei atī zemęrimit maθ ḱi kā me rā̆nę mbi ată ḱi s' upenduen' e s' besŭenę, atĕ̄ ditę kur tę ǵukoyę Perędia bŏtęnę me dreitęnī.

Porsa ndęǵōi Faraoni se Israeľĭtętę kišin' ĭkunę, eδe kĭšinę bā̆mę ńī ditę uδę ndę škretinęt, ai upendue ḱi i ľa me ĭkunę. Ai θiṙi špeit uštęrīn' e vet, eδe i ndoḱ mbrapa, eδe ua mbęṙī̆ni ndę buzę tę Dētit Kuḱ. Israeľitęť ufrikŭenę, kur pān' uštęrīn' e Eǵyptiănęvet tek ua mbęṙī̆nę. Eδe Moiseu u θa pŏpulit, "Mos kini frikę: Zoti kā me ľuftuem pęr yu: eδe yu kē̆ni me uprā̆ytunę". Sa-do-mŏs ată ǵĭndešinę ndę ńi vend fort tę keḱ: pęrpara atŭ̯neve ište dēť i θelę, mb̆-ať-ā̆n' e mbę-kęť-ā̆nę ṙępina maľeš, eδe mbrapa atŭ̯neve uštęria e Eǵyptiănęvet. "Eδe Zoti i θa Moiseut, Pęrsĕ mę θęṙĕt mue? θŭei tę biyvet Israeľit tę prī̆ynę". — Ku? mbrenda ndę dēt? — Po: "taštĭ dota măṙinę vešt Eǵyptiănętę se unę yam Zoti, kur tę ľavdohem mbi Faraonin', e mbi ḱeṙet e atī, e mbi kaľorīn' e atī".

Atęherę Zoti bā̆ni me frŭ̯mę ńī ēr' e fortę ǵiθ' atĕ̄ natę, ḱi kęθēu prapę ŭyętę, eδe θau dĕtinę nǵer ndę fund. Eδe ndęrmiĕt dŭ̯ uštęrĭavet ai vū̆ni ńī štu̯lę rē̆ye, ḱi ndriste prei ănęsę Israeľĭtęvet, e ubā̆nte dritę, eδe prei ănęsę tietęr' i mpęšifte ată prei Eǵyptiănęvet. Kęštŭ̆ nătęnę ată škŭenę ndępęr miedĭs tę dētit, eδe ŭyęnať ĭšinę bā̆mę porsi mūr prei sę diaθtet e prei sę mănǵętet ť atu̯ne.

Eðe Faraoni uľišue mbas atụne: eðe kur sbarði drita, Israeľítętę kišinę kapęrtsụem dętinę mb-ať-anę, por Egyptianęť išinę ndę miedis tę dętit. Atęherę Zoti pęrzieu Egyptiănętę me ziărm prei rẽyet, kaki sā bęrtitnę prei friket, "Ľeť ikimę prei sụš Israeľit: sepsẽ Zoti po ľuftŏn Egyptiănętę pęr ată". Eðe Zoti i θa Moiseut, "Štrĩ dŏrẹnę tande mbi dẽt": eðe ŭyęnať uderθnę mbi Egyptianęt, eðe umbụtnę tę ģiθę mbrenda ndę dẽt, e nukę špętōi as ńi prei atụne. (Tę daľę 14.. 10-28.)

Atęherę Moiseu eðe ģiθę pŏpuli i Israeľit i kęndŭenę Perẹndisę ńi kankę ľavdimi.

Iehovahu ăštę fukia eme eðe kanka eme,
Eðe ai ubā špętimi em:
Ai ăštę Perẹndia em, eðe kam me ľavduem atẽ:
Perẹndia i ťem-ẽt, eðe kam me naľtue atẽ.

Eðe Mariam profetęneša, e mŏtęra e Moiseut e Aaronit muer ńi daule n'dorę: eðe ģiθę grātę bānę vale mbas asāi me daule, e ja θęťitnę kănkęsę, e θānę,

Kęndoni Zotit: se uľavdue me ľavdĭm:
Hoði ndę dẽt kāľin' eðe kaľŏręsinę.

Kęštŭ umbarue puna, ndę tę tsilęn' e diftōi Zoti, se vętęmę Perẹndia i Israeľit ište ńi Perẹndī i vęrtẽť eðe i ģāl', eðe se perẹndinať e Egyptiănęvet išinę tę kotę, eðe s'mŭndešinę me u ndimuem atụneve ki i ľŭtšinę. Kiš tę dęnuem ke kęyŏ pęr iðullatrĩn' e pęr štręngĭminę ndęr ģiθę kombet e ndęr ģiθę motet!

30. Israeľi ndę škretinęt.

Uða prei Misĩrit pęr me vŏtunę ndę ðē tę Hanaanit biye ndępęr škretinę. Atiĕ s'kište ara, as ðē ndęn' uyę, porsi ndę Misĩr: kaki ditt uðę s'kište asģā, vetš rānę — s'kište krōye — s'kište bār tę ngomę — s'kište as ńī ģurmę kambe — s'kište as ńī štępī nieriu. Mbas trī ditš uðę prei Dētit Kuk, Israeľítętę ģetnę ńī pus me uyę: por uyęť ište i iðęt, e s'mŭndešinę me e pimę. Atęherę pŏpuli i uanękue Moiseut. Eðe Moiseu i θeťiti Zotit: eðe Zoti i diftōi atī ńi drū, tę tsilęn' ai e hoði nď uyę, eðe ubā i ambľę.

"Sepsĕ unę yam Zoti ḱi tę šęndŏš tṳ̄i", i θa Zoti pŏpulit. (Tę daľę 15.. 23-26.)

Ată pęr-sę-rī zū̃nę me uanękuem, se s' kišin' as bukę as miš. Atęherę Peręndia bā̃ni me ărδunę truma škŭrtęnaš: eδe ndę nĕsęret ndę męnǵĕs ľišōi mbi δēt ńi farę ǵā̃ye tę ṙumbulakęť e tę ĭ̃mętę porsi brṳ̄̃mę. Ḱiš ište ayŏ prā? Israeľitęť ia vū̃n' ĕmęninę Ḱiš — Hebraĭšt Mana: sepsĕ nuk' e nǵĭfšinę se ḱiš ište. Atęherę Moiseu θa, "Kęyŏ ā̃štę buka ḱi u δa yuve Zoti me ngrā̃nę". (Tę daľę 16.. 13-15.) Ayŏ ište porsi koḱe gruni tę vŏgęľę, i ambľę porsi miaľtę, eδe i šišim porsi miel' i holę.

Atṳne pęr-sę-rī u męngōi ŭyętę: eδe filŭenę pęr-sę-rī me uanękuem. Moiseu i θęṙiti Zotit, eδe Zoti e urδęnōi me maṙę stapin' e vęt, e me i rā̃nę škambit gūrit. Moiseu i rā škambit gūrit, eδe škamb̓ i gūrit ndsuer uyę. (Tę daľę 17.. 6.) Sā ṙalę e dinę pęr tę mirę niĕręzitę kętĕ tę pa-tšimŭešimenę δunętīn' e Peręndisę ḱi bā̃n me dăľunę uyę tę kęθiĕlętę prei šḱembeš gūrit!

Anĭ mbas pak kŏheye erθnę Amaľiḱętę me ľuftuem kundrę Israeľit. Moiseu dęrgōi Iošuanę kundrę atṳ̃neve, eδe ai vetę vote e ndeńi ndę mayę tę ńī kodre, eδe štrī̃ni dŭertę te Peręndia e făľei. Eδe Moiseu sā mbante dŭertę hăpętę pęrpietę, Israeľitęť mŭndinę; por kur ľišonte ai dŭertę tatpietę, Amaľikętę mŭndinę. Atęherę Aaroni eδe Huri i mbăyinę dŭertę Moiseut pęr mos me uľŏδunę: eδe kęštū̃ Israeľitętę mundęn Amaľikętę.

Por taštĭ dŭhetę me diftuem, si ǵinte Moiseu ŭδęnę ndępęr škretinęt? Rē̃ya eδe ziaṙmi ḱi škonte pę̃rpara Israeľitęvet kur štṳręn Dētin' e Kuḱ nukę pat ndăľunę kuṙę; eδe Peręndia i hiḱte ŭδęnę pŏpulit ǵiθę monę, sepsĕ dĭtęnę prī̃nte pęrpara atṳne ńī štṳlę rē̃ye, eδe nătęnę ńī štṳlę ziaṙmi.

31. Tę ðãnęť e Ĺĭģęsę. 1491 P. K.

Mbę tę kătęrtinę muey mbassi iknę prei Egyptit, pŏpuli i Israeĺit erθ ndę skretinęt tę maĺit Sinait. Nď atŏ fuša tę bŭkura pĺot me bār tę ngomę ndę ŕãzę tę kętī maĺi, atŭ ată ndĕytnę ńi vit tę tãnę baškę me grĭģęnat. Atĕ vit vũnę ndę ŕĕgulę farať e fęmiyť Israeĺit; numęrũenę pŏpulinę; eðe vũnę mbi ată krenę e tę parę e ģuķętarę. Nŭmęri i niĕręzęvet Israeĺit ište afęr ģastę kind miy: eðe nŭmęri tãnę baškę me grāt e me diĕĺmt dotę kište pase ķenun' afęr tre miĺiŭy. Kętŭ Peręndia u ða atųne ĺĭģęnę, si kĭšinę me punuem e si kĭšinę me bãmę ndę yetęt ť atųne; eðe kętŭ Israeĺitęť uvũnę vetš, ķi tę yenę pęr pŏpulin' e Peręndisę.

Israeĺitętę porsā nguĺnę uštęrīn' atŭ, Moiseu hipi ndę maĺ tę Sinait. Eðe Zoti i θa atī, "Ĺetę bãhetę gati *pŏpuli* pęr tę trĕtęnę ditę: sepsĕ tę trĕtęnę ditę Zoti kā me sdrĭpunę mbę maĺ tę Sinait, pęrpara ģiθę pŏpulit: eðe kē me vũmę kufĭ pęrķark pŏpulit: sepsĕ kuš ť i pęrkasi maĺit, kā me uvramę kreit". (Tę daĺę. 19.. 10-13.)

Kur erði e treta ditę, maĺi umbęĺue me rẽ tę dănduna, eðe ģimŏyšinę bumbulima e škrepętina, e ńi zãn' i maθ trumbete. Eðe ģiθę maĺi i Sinait ište pĺot me tųm, eðe zãni i trumbĕtęsę sā vinte, gęrθiste mã fort. Moiseu ndĕyti ndę maĺt pęrpara Peręndisę, eðe ģiθę pŏpuli ndĕyti pęrpŏš me pĕtęka tę pastra, tue ufrikun' e tue udrĭðunę.

Tę ðĕť Urðęnĭmetę.

Eðe Peręndia foĺi ģiθę kętŏ fyaĺę, tue θãnę,

Unę *yam* Zoti Peręndia ųt, ķi tę kam ndsieŕę prei ðēut Egyptit, prei štępisę šęrbĕsęsę.

1. Mos kēš tę tierę peręndina, vetš meye.

2. Mos bãiš pęr vĕtęhenę tande iðul, as tę pęrģāitunę ndońi *ģãye* ķi *ãštę* naĺt ndę ķiel, a ķi *ãštę* poštę ndę ðēt, a ķi ãštę ndęr ŭyęnat pęrpŏš ðēut: mos i aðuroyš, as ť u ĺuteš: sepsĕ unę Zoti Peręndia ųt *yam* Peręndī zelętār, ķi špagŭey fayeť e ătęnavet mbi diĕĺmt, deri mbę tę tretin' eðe tę kătęrtinę *bres* atŭneve ķi mę kãnę męnī, eðe bãy pęrdęlĭm mbę mĭyęna *brezaš* atŭneve ķi mę dŭenę, eðe rŭein' urðęnimeť e mia.

3. Mos maŕiš ĕmęnin' e Zotit Peręndisę tand mbę tę kotę; sepsĕ Zoti s' kā me ndsieŕę pa fāy atĕ ki meŕ ĕmęnin' e atī mbę tę kotę.

4. Kuitŏ ditęn' e Sabbatit (pušimit), pęr me šeńtęnuem atĕ. Ġaštę ditt punŏ, *eðe* bān ġi*θę* punęť e tua: por e štatta ditę *ăštę* Sabbat i Zotit Peręndisę tand: *nď atĕ ditę* mos bāyš as ndońī punę, *as* ti, as ut-bīr, as yot-biyę, *as* šęrbętori ut, as šęrbętŏreya yote, as bagętia yote, as i hŭeyi ut, ki *ăštę* pęrmbrenda duerš tua: sepsĕ *pęr* ġaštę ditt Zoti bāni kielin' *eðe ðenę*, detin', *eðe* ġi*θę* sā *yānę* nď atŏ, *eðe* tę štăttęnę ditę pušōi: pęrandai Zoti bekōi ditęn' e Sabbatit, *eðe* e šentęnōi.

5. Nderŏ tęt-āť e tęt-amę, ki tę bāheš yotę-ġatę mbi *ðēt*, ki tę ep Zoti Perendia ut.

6. Mos vrasiš.

7. Mos kurvęnŏiš.

8. Mos vie*ðiš*.

9. Mos bāiš dešmī mbę ŕēnę kundrę tę ăfęrmit tand.

10. Mos dęšęrŏiš štępīn' e tę ăfęrmit tand: mos dęšęrŏiš gruen' e tę ăfęrmit tand: as šęrbętorin' e atī, as šęrbętoren' e atī, as kān' e atī, as gomarin' e atī, as kiš do ġā ki *ăšť* e tę ăfęrmit tand. (Tę dalę. 20.. 1-17.)

Eðe ġi*θę* pŏpuli pā škrepętinať, *eðe* măľinę tue ndsieŕę tųm; *eðe* ndęġŭenę bumbulīmatę, *eðe* zānin' e trumbĕtęsę; *eðe* ată kur panę, uštęmagęn, *eðe* ndĕytnę ľark. *Eðe* i *θ*ānę Moiseut, "Tì na foľę neve, *eðe* na kemi me tę ndęġuem: *eðe* ľetę mos na fľasi Perendia, ki tę mos vdĕsimę". (Tę daľę. 20.. 10.) *Eðe* Zoti i *θ*a Moiseut, "Pătšinę ńī tę tilę zĕmęrę, ki tę mę kēnę frikę e tę rŭeyn' ur*ðę*nimeť e mia, ki tę bāhetę mirę pęr ată, *eðe* pęr diĕľmt e atųne pęr ġi*θę* monę".

Eðe Moiseu hipi ndę mayę tę maľit ndę miedīs tę rēvet, *eðe* ndĕyti atiĕ katęr-*ðē*tę ditt e katęr-*ðē*tę net. *Eðe* Zoti si mbarōi tę fŏľunitę me Moisenę, i *ða* dų ťaša tę gūrit pęr *ðiatę*, škruem me gištin' e Perendisę.

Anī Moiseu sdripi prei maľit, tue bărtunę n'dorę dų ťasať e *ðiătęsę*, ki i pat škruem Perendia. Por miĕr, se kiš pā Moiseu, kur er*θ* afęr uštęrisę! Pŏpuli kište bāmę ńi figure vitši, *eðe* išinę

tue kartsu̯em ṙeθ e ṙotul' atī me ľodra e me kankę. Atęherę Ḿoiseu uzemęrue fort, eδe hoδi tēy ṙasať e gūrit prei duerš, eδe uθŭ̯enę rępoš maľit. Eδe ai i θa Aaronit, "Ḱiš tę bā̃ni tū̯i ku̯i pŏpulę, kaḱi sā tę biyeš mbi ată ńi făy tę maθ? Eδe Aaroni i θa, Ľetę mos ndĭzetę zemęrimi i ťem-zot: ti e nǵef pŏpulinę, se kā rā̃nę ndę tę keḱet: sepsĕ mę θā̃nę, Na bā̃n perędina, ḱi tę prī̃ynę pęrpara neš: sepsĕ ku̯i Moiseu, ai nieriu ḱi na ndsuer prei δēut Eǵyptit, nukę dimę se ḱiš ubā̃: eδe un' u θāš' atu̯ne, Kuš tę kēť ār, ľeta hieki: eδe ată ma δā̃nę: atęherę un' e hoδa ndę ziăṙm, eδe dueľ ku̯i vitš". (Tę daľę. 32.. 19-24.)

Eδe Moiseu "muer vĭtšinę ḱi patnę bā̃mę, eδe e doḱ ndę ziăṙm, eδe e θęṙmōi eδe e bā̃ni pľŭ̃hunę, eδe e hoδi nď uyę, eδe ua δa tę bĭyvet Israeľit me e pimę". Eδe Moiseu i θa Perędisę, "Ku̯i pŏpulę kā bā̃mę ńi făy tę maθ, eδe bā̃nę pęr vĕtęhe ť atu̯ne perędina ť ārtę: por taštĭ nď ua ndęyĕfš atu̯ne făyinę; — por ndę mos, tę ľutem, šŭei-mę prei bĭblęsę s'ate ḱi škrove". Eδe Zoti i θa Moiseut, "Kuš tę ketę fęyu̯em kundrę meye, kętĕ kam me e šuem prei bĭblęsę s'eme: pęrandai taštĭ ets, u diftŏ ŭδęnę pŏpulit atiĕ ku tę θašę: ḱe ĕnǵuli em te dotę prī̃yę pęrpara teye: por ndę ditęt tę špagimit ťem, kam me ua špaguem atu̯ne făyinę mbi ată." (Tę daľę. 32.. 20, 31-34.) "Eδe Zoti i θa Moiseut, Pre pęr vetęvĕtęhenę dū̯ ṙasa tę gūrta, porsi tę păratę: eδe kam me škruem mbi ṙasat atŏ fyăľętę ḱi ĭšinę mbę ṙasat tę para ḱi θeve: eδe bā̃hu gati ndę męnǵĕs, eδe hip ndę męnǵĕs mbę maľ tę Sinait, eδe ṙi atiĕ pęrpara meye ndę mayę tę maľit". (Tę daľę. 34.. 1, 2.)

Kęštŭ̃ Moiseu ḱe pęr-sę-rī katęr-δētę ditt e katęr-δētę net baškę me Zŏtinę ndę maľt: eδe ǵiθ' atĕ kohę ai as hagęr as piu. Eδe Zoti škrōi mbi dū̯ ṙasat fyaľęť e δiătęsę — δēť urδęnĭmetę.

32. Ľiǵa ḱu̯tetore. 1491 P. K.

Perędia kur špętōi pŏpulin' e Israeľit prei Faraonit, eδe i ndsuer prei Eǵyptit, prei δēut šęrbĕsęsę, atī i pęľḱeu tę yēť ai vetę mbęreti i atu̯ne; eδe u δa atu̯ne ńī ľiǵę si dŭhei pęr ată, pęr me ṙeguluem punęť e vĕpęrať e yetęs' atu̯ne. Ľiǵa, ndęrmiĕt tę tiera punęš, u męsonte niĕręzęvet si me rŭeitunę yetęn' e korpin' e ǵā̃nę,

u mẹsonte detŭrẹnẹ bŭŕavet e grāvet, pẹrindvet e dieĺmvet, zotẹnivet e šẹrbẹtŏrẹvet, u mẹsonte Israeĺítẹvet tẹ ngranẹt̀ e tẹ vëšunitẹ, u mẹsonte si tẹ punŏyinẹ ðënẹ, eðe si t̀ i mbăyinẹ kafšaẗ e ǵala.

Dotẹ zā̆yẹ šumẹ vend ndẹ kẹtë̆ ĺibẹr tẹ vŏgẹĺẹ me diftuem pẹr ǵiθẹ punẹt e kẹsāi ĺiǵe ki škrunte: por kaki tẹ turpišim e tẹ mentšim e tẹ drëitẹ išin' ată ndẹ punẹt, eðe kaki fort dăišin' ată prei ĺiǵaš atụne tẹ tiërẹvet kŏmbevet vietẹr, ki Moiseu kište aŕẹsue me i θā̆nẹ pŏpulit, "Tsili komp ā̆štẹ kaki i maθ, ki kā ŭrðẹna e ǵụke tẹ dreita, porsi ǵiθẹ kẹyŏ ĺiǵẹ, ki po u vë̄ pẹrpara yuš sot?" (Ĺiǵ' e dụtẹ 4.. 8.)

33. Ĺiǵa e ĺŭtẹyesẹ.

Tẹ vẹrtëtetẹ ĺŭtẹsiẗ e Perẹndisẹ, tšẹ kurẹ se rā poštẹ i pari pẹrindi ụnẹ, e kĭšinẹ păsunẹ zakŏn ǵiθẹ monẹ me bā̆mẹ kurbăn pẹr fayet e atụne, eðe pẹr špẹrësẹnẹ ki kĭšinẹ mbẹ pẹrdẹlĭm tẹ Perẹndisẹ, me anẹ tẹ Šẹĺbŭesit ki u kište zotuem atụne. Ată e bă̆išinẹ kẹtë̆ me ŭrðẹnẹ tẹ Perẹndisẹ: por na nuk' e ǵë̆imẹ škruem kundi, se kĭšinẹ pasẹ ḱenẹ urðẹnuem kŏhẹna e vende vetš-anẹ pẹr kurbanet. Mbẹ ḱiš do vend ki ŕĭyšin' e punŏyšinẹ, atiẽ ngrĭfinẹ θerore pẹr Perẹndinẹ, eðe bă̆yšinẹ kurbăn: eðe Perẹndisẹ i pẹĺḱente besa e atụne. I āti fẹmĭyvet bā̆nte kurbăn pẹr vetẹ-vëtẹhen' eðe pẹr fẹmiyt e vet, sikundrẹ eðe fẹmĭytẹ kur dŏišinẹ, mŭndešinẹ me bā̆mẹ kurbăn pẹr vetẹvëtẹhenẹ, porsikur pat bā̆m' eðe Abeĺi, kur ište ǵalẹ Adami.

Por taštĭ pŏpuli i Perẹndisẹ ki kište pẹr tẹ ḱënunẹ ńi komp i damẹ vetš, ndẹnẹ ńi guvernī tẹ rë̄, Perẹndia deš me bā̆mẹ ĺiǵẹ, pẹr me vŭ̄mẹ ndẹ ŕëgulẹ kurbaneẗ eðe ðunẹtīẗ e tiera ki kĭšinẹ pẹr me prŭ̄mẹ. Fara e Ĺeviut, prei tẹ tsĭlẹsẹ kište daĺẹ Moiseu, uvŭ̄

vetš prei faraš tiera, eδe kęsāi fare i uδā̃nę tę tiera punę e tę tiera šęrbime pęr me bā̃mę. Tę biyť e Moiseut nukę mŭernę as ndońī punę pęr me bā̃mę vetš prei tę tieraš fara. Por Aaronit tę vęlāit, eδe tę biyvet atī, i uδă priftęnia: eδe prei fărę̄sę Ĺeviut dĭľšinę miĕštęrať e miĕkęsiť e krenęť e pŏpulit.

Aaroni vetę uvoyue pęr krṳe-prift, eδe uvĕš me pĕtęka priftęnie: eδe undęrtue ńī tendę e bŭkurę pęr me i ufăľunę Perę̄ndisę. Ndę arkę ť ārtę, ḱi ište vū̃mę mbrenda ndę kamare tę tĕndęsę, ḱi θŏhei Šin-vendi, ĭšinę vū̃mę tę dṳ̄ ṙasať e gūrit, ḱi kište škruem Perę̄ndia ľiǵęn' e vet mbi atŏ. Ndę kamaret pęryašta tĕndęsę, ḱi θŏhei Vendi-mirę, krṳe-prifti binte ḱem baškę me tę făľuna pęrditę pęrpara Perę̄ndisę. Ṙeθ e ṙŏtulę tendęs' ište ńi obŏṙ i maθ, ndę tę tsilin' ište θerŏreya ḱi dĭǵęšinę kurbaneť e δunętitę, kętŭ prĭftęnitę bĭyšinę kurbănetę: eδe atṳ̄ vĕtęmę mŭndešinę me ubā̃mę kurbănetę.

Pęr ǵiθę męnǵĕsie e pęr ǵiθę mbrămie bā̃hei kurbăn ńi ḱenǵ: eδe pęr tę šętunę bā̃hei dṳ̄ herę aḱi. Sepsĕ pęr ḱiš-do diāľ ḱi tę ľente ndę Israĕľt, doť i bā̃hešinę dṳ kurbane Perę̄ndisę — ńi kurbăn pęr tę diĕgunę, eδe ńi kurbăn pęr făy. Pęr ḱiš-do tę kromŏsunę ḱi tę šę̄ndŏšei, prifti dotę bā̃nte kurbăn dṳ ḱenǵa, por ndę ĭšinę fort tę vobegę, sę paku dotę bā̃yšinę kurbăn dṳ zoḱ tŭrtuyš. Pęr ḱiš-do fáy ḱi bā̃hei pa dĭtunę, dotę bā̃hei ńi kurbăn pęr fáy, mbas fuḱisę ḱi tę kište ai nieriu, ḱi bā̃ni fáyinę. Pęr ḱiš-do fáy ḱi bā̃hei me tę dĭtunę vetę, e pęr ḱiš-do fáy tę tierę̄š ḱi nuk' i diftonte, e pęr tę tiera faye kundrę ľiǵęsę ľŭtęyesę, kište pęr me ubā̃mę ńi kurbăn. Pęrvĕtš kętṳne, dotę bā̃hešinę kurbane kafšaš tę ǵala pęr diāľin' e parę ḱi ľente: eδe dotę bā̃hešinę tę tierę kurbane pęr ditt feste e pęr ditt me šeńę. Kaḱi sā nŭmęri i kurbănevet ḱi bā̃hešinę mbi

θerŏrenę ište fort i maθ. Tš' farę tę pamę tę frĭkęšim dotę ketę pasę ḱĕnunę! Tš' mendime tę frĭkęšime doť i vĭ̄yinę ndęr mend nieriut! Val' i pęl'ḱente Peręndisę vrăsęya e kętu̯ne kăfšave tę ǵala? Mŭndei ǵaku i kăfšavet ǵala me hiĕkunę fayeť e niĕręzęvet? A nuk' e meṙte me mend kętĕ̄ ndońi Iudē i feešim? por me kętŏ kurbane Peręndia diftonte męninę ḱi kište pęr făyinę, eδe nevoyęn' e špęrbl'imit, pęr me ufăl'unę fáyetę. Peręndia diftonte dreitęnīn' e vet se nukę l'inte făy pa e munduem; eδe pęrdęlĭminę ḱi kište pęr me kursu̯em špĭrtęnatę me kurbanet e tę tiĕręvet.

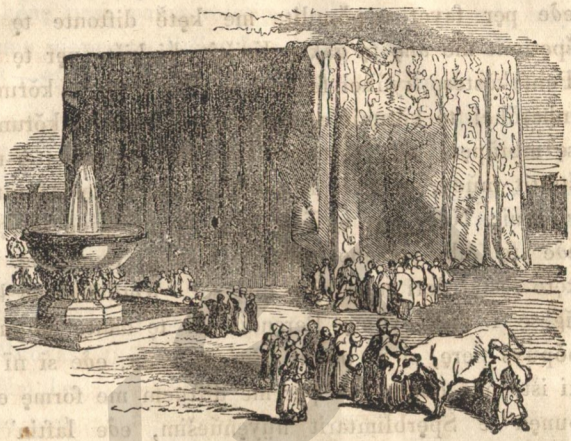

Kęndŏ, o diāl'θi em i dăšunę, Ĺĕtęręnę mbę Hebreyt, eδe kē me pamę, se l'iǵa e l'ŭtęyes' ište "ńī hiye punęš tę mira ḱi kĭšinę pęr tę ărδunę"; eδe kē me e ǵĕtunę špęrfăḱunę mirę, se si tę šeńtęnŭešimitę niĕręziť e motšim vĕ̄yšin' orē me anę tę kurbănevet e me anę tę l'iǵęsę l'ŭtęyesę pęr tę l'avdŭešiminę Špęrbl'imtār, Kru̯epriftin' e pŏpulit vet, Ḱenǵin' e Peręndisę, i tsili kište pęr me ngrĭtunę făyetę me kurbanin' e vetęvĕtęhesę.

Kętŭ ā̆štę bekimi ḱi i δa pŏpulit prifti Aarŏn, eδe tę biyť e atī:

"Zoti tę bekōfť e tę rŭeitę:
Zoti ndrittę faḱen' e vet mbi tū̯i, e tę pęrdęleftę:
Zoti ngritę sū̯ť e vet mbi tū̯i, e tę δaštę paḱtĭm".

Trī herę ndę vit kĭšinę festa tę męδā, ndęr atŏ ditt ǵiθę măškuytę dŭhei me ărδunę. Festa e Păskęsę, pęr me pęrmĕndunę tę ĭkunitę prei Eǵyptit, — festa e Pentekŏstęsę, pęr me pęrmĕndunę l'iǵęnę ḱi uδă ndę mal' tę Sinait, — eδe festa e tĕndavet. Kętŏ trī festa zĕ̄išinę n'goyę eδe tę punŭemiť e δēut, mbassi ngul'nę ndę Hanaan.

Pęr Paškę dotę vĭhešinę mbi θerŏrenę dŏręza kalĭš eľbi ki pĭkešinę mã pęrpara; sepsĕ dita e kęsāi feste binte ndę kohę tę kŏrunit eľbit. Mbasandai biye e Mãðeya Dĭť e Ndęyĕsęsę mbę ðētę ditt tę štattit mŭey. (Tę Mãðenę Ditęn' e Ndęyĕsęsę krụe-prifti dotę hụnte ndę Šin-vĕndinę me dĕrðunę ǵak kurbani pęr fayet e veta eðe pęr fayet e pŏpulit; me kętĕ diftonte tę vĕtęmen' uðęn' e špętimit me anę tę ǵakut Krištit ki kište pęr tę ărðunę.) Festa e Pentekŏstesę ǩyŭhei festa e sę filŭemesę tę kŏrunit, sepsĕ atęherę mbarŏhei tę kŏruniť e eľbit, eðe filonte tę kŏruniť e grũnit. Eðe sę mbrăpęni ište festa e Tĕndavet mbę kater-mbę-ðētę ditt tę štattit mŭey, e tsila ište eðe festa e tę fãľunit ndĕrs mbas tę viĕľunit. Ndęr ditt tę fĕstavet nukę pušŏišinę pŭnętę, vetš tę paręn' eðe tę mbrăpęmenę ditęn' e fĕstęsę punŏišinę. Iuděytę mbanę kętŏ festa deri mbę kętĕ ditę sot. Kętŏ festa e kętŏ urðęnime tę ľigęsę i kište vũmę Peręndia ki tę dante pŏpuli i Israeľit prei pŏpuyš tierę, si ńi popul' i šeńtęnŭešim, eðe si ńī kišę e Peręndisę ki ište ndę botęt; eðe pęr me diftuem me formę e me šęmbęlęturę punęn' e Špęrbľimtarit hụyęnŭešim, eðe ľaftin' eðe bekimin' e unǵilit.

34. Maľi i Sinait eðe Škretina.

Škretina ki ŕiyšin' Israeľítętę nď atĕ kohę nuk' ište nī fušę me rãnę, por ište ńi vend me škembe gũręš, e me maľe, e ńi vend i ǵatę: por mbę disa vende kište eðe fuša tę bŭkura me bār tę nǵomę. Hunda e maľit Sinait hũn ndęrmiĕt dũ grũkavet Dētit Kuk, eðe ãšť afęr dụ kind miľa i ǵatę, e ńi kind e pẽsę-ðētę miľa i gãnę. Prei ănęsę lŏręsę vendi ãšť i uľęť e šeš, por prei ănęsę mies-dĭtęsę kā šumę maľe tę męðĕy; eðe disa maľe yãnę nandę miy kambę tę naľtę. Ǵiθę kundi ãštę škretinę, bār i nǵomę e drũ gĭndenę ınbę pak vende, atiĕ ku ŕiĕðinę krońe e purŏy, eðe atiĕ mbęľiðenę barīť e uðętărętę. Sot mbę kętĕ ditę nukę gĭndenę mã tępęrę se ǵaštę miy vetę ndęr kętŏ vende, por ńiherę moti mŭndetę me pasę kĕnunę mã tępęrę.

As ndońi maľi taštī nuk' i θõnę Sină a Horĕb, eðe nukę dĭhetę me tę vęrtĕt tsilit maľ i kãnę pasę θãnę Sină ńiherę moti.

Šumę nieręs kuitŏynę se ăšť ai maľi ķi e kā ĕmęninę sot Sebeľ Musa, a Ras-es-Sufsafi ńiănęsę măyęsę maľit, eðe Horĕb i θošin' asāi făkesę maľit ķi ngrĭhetę drĕitę pęrpietę ńi miy e pēsę ķind kambę. Ndę ĭāzę tę kętī maľit ăšť eðe ńī fušę, atŭ ku dotę kēnę ķenę mbęľeðun' Israeľĭtętę pęr me ndęģuem zānin' e Perendisę, eðe prei andụi dotę kēnę pasę pamę vetętimať e škrepętĭnatę ndę mayę tę maľit. Por šumę nieręs tę ditšim ķi i kānę kęrkuem ato vende, kuitŏynę se maľi i Sinait dotę ketę pasę ķenun' ai maľi ķi i θōnę sot Sebeľ Serbal, i tsili dŭketę tę yetę me tę vęrtĕt mbas škrōyaš ķi kendŏimę, eðe maya e kętī maľi ăštę pľot me škrōya tę viĕtęra ndępęr gūręt.

Ŗăzať e kętụne măľevet yānę pľot me škrōya tę viĕtęra škruem ndępęr gūręt e ndępęr škembet: eðe tue bām' uðę ndęrmiĕt kętụne măľeve, ģiθę kundi dotę šofiš kęsŏ škrōyaš: pęrandai i θōnę ńi vendi atŭ Vadi Mokatteb, ķi do me θānę, Pūl i Škruem. Kętŭ ăštę ńī figure me asŏ škrōyas. Disa nieręs tę ditšim beSŏynę se i kānę pasę škruem Israeľĭtętę, kur ĭiyšinę ndępęr škretinat, eðe kuitŏynę se kānę mŭftụnę me kęθụem atŏ škrōya: por disa tę tierę nukę zānę besę, por θōnę se i kānę škruem Nabaθeānętę, ńi farę ģĭndie prei Arabie, ķi kānę pasę ķĕnunę katęr ķind viĕt mbas Krištit. Por ndonęse kętŏ mendime yānę damę dūš, mŭndemi me θānę, se i kānę pasę škruem Israeľĭtętę.

Sā męrekulī e maðe dotę ketę pasę ķenun' atęherę, kur kā pasę ndĕńunę kaķi viĕt ńi komp i maθ ndęrmiĕt kętụne măľeve, tue ngrānę bukę prei ķielit, e tue pimę uyę prei gūrit, e tue u hieķun'

ŭðęnę ńī štųlę rēye ditęn', e ńī štųlę ziaŕmi nătęnę! Pa ndęǵoni taštī kętŏ dų̄ urata ki θošte Moiseu, kur ngrĭhei naľt rēya, eðe pŏpuli filonte me bām' uðę:

"Ngreu, o Zot, eðe upęrdafšin' anęmĭkť e tū, eðe ĭkšinę prei făkesę s'ate ată ki tę kānę męnī tųi!"

eðe kur ŭľei rēya, eðe pŏpuli ŕinte me uprăitunę, ai θošte:

"Kęθehu, o Zot, mbę šumę miy vetę tę Israeľit!" (Numęr. 10.. 35, 36.)

35. Voŕeť e atųne ki dęšęrŭenę tę ngrāna. 1490 P. K.

Israeľītętę mbassi ndĕytnę ńi vit afęr maľit Sinait, eðe festŭenę ditęn' e vitit ki patnę špętuem prei šęrbętųręs' Egyptit, štųla e rēsę ungrĭt pęrpietę prei tĕndęsę dešmimit, eðe pŏpuli ište tue ubāmę gati pęr tę ĭkunę. Atęherę ǵiθę pŏpuli gęzŏhei, sepsĕ kĭšinę pęr me vŏtunę ndę ńi vend ki ŕiθte kyŭmęsť (t' ambęľ') e miaľtę. Por koditnę disa punę tę tiera ndęrmiĕt kętųne.

Israeľītętę porsā bānę trī ditt uðę, eðe uftŏf zĕmęra atųne. Ǵĭndia dęšęronte me ngrānę ǵelę tę tiera; ată kyăišin' e θŏšinę, "Kuš dotę na api miš me ngrānę? Bĭyemę ndęr mend pĕškitę, ki hăišimę ðunętī nď Egypt, e trănguyť e piępęniť e puŕĕyť e kepęť e hŭðratę: por taštī na uθā špirti: s' kemi *tiętęrę ǵā* ndęr sų̄t ťanę, vetš kętĕ manna". (Numęr. 11.. 4-6.) Eðe Zoti i θa pŏpulit, Šeńtęnoni vĕtęhetę pęr nĕsęrę, eðe kēni me ngrānę miš: — s' kēni me ngrānę ńī ditę, as dų̄ ditt, as pēsę ditt, as ðētę ditt, as ńi-zĕt ditt: *por kēni me grānę* ńi mŭey tę tānę, deri sā ť u daľi pęr hundęš, e ť u ndų̄hetę: sepsĕ nuk' e zų̄tę pęr ǵā Zŏtinę ki ăštę ndęrmiĕt yuš, por kyatę pęrpara atī, tue θānę, Pęrsĕ tę ĭkimę prei Egyptit? Eðe Moiseu θa, Pŏpuli ki yam unę ndęrmiĕt atųne yānę ǵaštę kind miy kamesorę, eðe ti θue, se doť u ap atųne miš, pęr me ngrānę ńi mŭey tę tānę". "Eðe Zoti i θa Moiseut, Mos uvogeľue dora e Zotit?" (Numęr. 11.. 18-23.) Kęštų̆ Moiseu pęrmbeľŏθ tę biyť e Israeľit.

"Eðe frųni ńī erę prei Zotit, eðe prū̆ škŭrtęza kah dēti, eðe i hoði ndę uštęrīt *ki ište* afęr ńī dīť uðę mbę-kęť-anę, e ńī dīť uðę mb-ať-anę, ŧeθ e ŧotuľ uštęrisę: eðe išin' afęr dų kutę pęrmbi fake

tę ðēut. Eðe ungritnę ģiθę pŏpuli, ģiθ' atĕ dīť e ģiθ' atĕ natę, eðe ģiθę dĭtęnę tiętęrę, eðe mbęľoθnę škŭrtęzatę. Eðe kur kĭšinę mĭšinę ndęr ðambęt pa pęrtŭpunę, undĕs zemęrimi i Zotit kundrę pŏpulit, eðe Zoti i ľišōi pŏpulit ńī plagę fort tę maðe". (Numęr. 11.. 31-34.) Eðe šumę vetę ki hangręn, vdikęn eðe uvoŕuen' atŭ: pęrandai ia vũn' ĕmęnin' atī vendi "Voŕeť e atųne ki dęšęrŭenę tę ngrãna".

36. Pęrģŏisitę. 1490 P. K.

Kur erθ pŏpuli ndę škretinęt tę Paranit, Moiseu dęrgōi nieręs me pęrģuem vendin' e Hanaanit, — ka ńi būŕ prei kĭš-do fare. Kętă škŭenę pęr miedĭs tę ðēut prei ănęsę bŏręsę deri mb anę tę miesdĭtęsę. Eðe ište kur kĭšinę zãnę filę me upiĕ'tunę ŕuštę; eðe ată kęputnę ńī harðī me pupa ŕuši, eðe e ngritnę dų vetę mbę kraha vărunę mbę stap; prũnę me vĕtęhe eðe šegę e fik e tę tiera pemę t atī vendi. Mbas katęr-ðētę ditš ată erθnę prap ndę uštęrī, eðe θãnę, "Vŏitęm nď atĕ vend ki na dęrgove, eðe ăštę me tę vęrtĕt *ńi ðē* ki ŕiĕθ kyumęšť e miaľtę: eðe ke pema e atī *vendi:* por pŏpuli, ki rī nď atĕ ðē, ăšť i fortę, eðe kŭtĕtete ŕeθuem me mūr *yãnę* fort tę mędā. Eðe atiĕ pām ģigăndętę, tę biyť e Anakut: eðe na dŭkešim ndęr sų *t' atųne* porsi kartsaľetsa, eðe ată kęštŭ na šifšinę neve". (Numęr. 13.. 27, 28, 33.)

Eðe ģiθę pęrmbęľĕðia ngriti zãnin' e bęrtiti: eðe pŏpuli kyau ģiθ' atĕ natę. Eðe ģiθę tę biyť e Israeľit murmurðišinę kundrę Moiseut e kundrę Aaronit, eðe ģiθę pęrmbęľĕðia u θa atųne, Tę donte Zoti, tę kišim vdĕkunę nď Egypt! a tę detę Zoti, tę vdĕsimę ndę kętĕ škretinę! e pęrsĕ na prũ Zoti ndę kętĕ ðē ki tę biyemę ndęnę θikęt, e tę na ŕembĕhenę grāť e dieľmtę? nuk' *ăštę* mã mirę pęr nē tę kęθĕhemi nď Egypt? Eðe i θošte ńiani tiętęrit, Ľetę vĕmę ńi tę parę, eðe ľetę kęθĕhemi nď Egypt.

Atęherę Moiseu eðe Aaroni rãnę me fake pęr ðē pęrpara ģiθę pęrmbęľĕðiesę tę biyvet Israeľit. Eðe Iošuai i bīri Naviut, eðe Halebi i bīri Iefunnehut, ată ki pęrģŭenę vĕndinę, grisnę pętękať e veta; eðe i θãnę ģiθę pęrmbęľĕðiesę tę biyvet Israeľit, Ai ðēu ki škuem pęr me e pęrģuem, *ăštę* fort fort ńi ðē i mirę, ndę na pęľkeftę Zoti, atęherę kā me na prũmę nď atĕ ðē, eðe kā me na e ðãnę atĕ

ðē ki riéθ kyumęšť e miaľtę: vetš mos ngrini krụe kundrę Zotit, as mos kini frikę pęr pŏpulin' e atī ðēu: sepsĕ ată yãnę bukę pęr nē: mbuľesa e atụne utęrhŏk sipęr atụne, eðe Zoti ăštę baškę me nē: mos i kini frikę ată. Eðe gíθę pęrmbęľĕðia θa t i vrăsinę me gūr' ată.

Atęherę udŭk ľafti i Zotit mbi tendęt tę dešmimit, eðe mbę gíθę tę biyť e Israeľit. Eðe Zoti i θa Moiseut, Deri kurę kā me mę zemęruem kụi pŏpulę? eðe deri kurę s' kãnę me mę besuem, me giθ' atŏ šeńe ki kam bãmę ndę miedīs t' atụne? — Sikundrę mę kēni fŏľunę ndę vešt, kęštŭ me tę vęrtĕt kam me u bãmę yuve: — mīšnatę tŭei kãnę me rãnę ndę kętĕ škretinę: eðe biytę tŭei kãnę me ušielę andey e kęndey katęr-ðētę viĕt ndę škretinęt". (Numęr. 14.. 1-28, 32, 33.)

Kęštŭ prā gíθę pŏpuli ki kište pasę kĕnunę ńi-zĕt viĕtš, kur dŭeľnę prei Egyptit, kīšinę pęr te vdĕkunę ndę škretinęt, pęrvĕtš Iošuait e Halebit: eðe tę biyť e Israeľit kīšinę pęr tę mbĕtunę ndę škretinęt eðe trī-ðēť e nardę viĕt.

Mã tę šŭmęnę kohę ată kīšinę nguľun' uštęrinę ndę škretinat tę Sinait, e ndę škretinat tę Kadešit, e ndę Parăn, atiĕ ku ndĕvtnę šumę viĕt. Ată patnę nguľun' uštęrinę mbę ńi-zĕt vende, kur īšinę mb uðę katęr-ðētę viĕt.

37. Murmurimi i Israeľit. 1471 P. K.

Por kęyŏ nukę ke e para herę ki ngritnę krụe Israeľitęte. Ńi prei tę pariš fęmiyvet făręsę Ľeviut, Korahu, i kušęrini Moiseut, ubã ńi me Daθanę e me Abiramę, ki īšinę krenęť e făręsę Reubenit, eðe ngritnę krụe kundrę Moiseut e kundrę Aaronit. Ată θŏšinę pęr Moisēn' e pęr Aaronę se yãnę maðęštorę, eðe kęrkŏišinę prei atụne gíθę pęrmbęľĕðia tę ketę piesę nď urðęn' e ndę priftęnī. Eðe Moiseu θa, Ětsęni nĕsęrę me kĕminę tŭei pęrpara Zotit, eðe Zoti dotę diftoyę atĕ ki tę ketę sgĕðunę.

Eðe Korahu pęrmbęľoði gíθę pŏpulinę pęrpara tĕndęsę. Eðe Moiseu i θa pŏpulit, "Dahi pęrńiherę prei tĕndavet kętụne niĕręzęve tę pa-besę, eðe mos i prekni as ndońī gãye ki ăšť e atụne, ki tę mos hupni ndę miedīs tę fãyevet atụne". (Numęr. 16.. 26.) Eðe

uhăp ðēu, e pęrpĩni Korahun' e Daθān' e Abiramę, eðe ǵiθ' ată ki išinę baškę me ată: "eðe dueľ ziătm prei Zoti, eðe hăngęr tę dų kind e pēsę-ðētę vętętę ki prūnę kĕminę". (Numęr. 16.. 35.) Por me ǵiθę kętē, pŏpuli murmurante kundrę Moiseut e kundrę Aaronit, eðe i pęrfiisinę se kętă bānę me uvrām' ată nieręs. Atęherę Zoti i ľišōi pŏpulit ńī pľagę; eðe vdiķęn katęr-mbę-ðētę miy e štatę ķind vetę.

Pŏpuli s' kište uyę ndę Kadeš; eðe ată uzūnę me Moisenę. Eðe Zoti θa, "Meť škopin', eðe θīť baškę pęrmbęľĕðienę, ti eðe Aaroni ųt-vęlā, eðe foľi gūrit pęrpara atųne: eðe kā me ðān' ŭyęnaťe vet. — Eðe Moiseu e Aaroni θęřitnę baškę pęrmbęľĕðienę pęrpara gūrit: eðe u θa atųne, Pa ndęǵoni taštĭ, yų o tę pa-tĭndunę: ťu ndsiĕřimę yuve uyę prei kętī gūri: eðe Moiseu ngriti dorę'n' e i rā gūrit dų herę me škŏpinę: eðe dueľ šumę uyę: eðe piu pęrmbęľĕðia eðe kafšaťe e ǵala. Eðe Zoti i θa Moiseut e Aaroni: Sepsĕ nukę mę besŭetę, ķi tę mę šeńtęnoni pęrpara Israeľit, pęrandai yu s' kēni me prūmę kętĕ pęrmbę-ĕðie nď atĕ ðē ķi u ðāš' atųne". (Numęr. 20.. 7-13.) Atī venai ia vūn' ĕmęninę Meribah, ķi do me θānę, uyęť e tę pęrbŭzunit.

38. Ǵărpęni i ramtę. 1452 P. K.

Mbę tę katęr-ðĕttinę vit, kur ište tue bām' uðę pŏpuli pęrkărk ðēut Edomitę-vet, pŏpuli murmurōi pęr-sę-rī e θa, "S' kā būk e s' kā uyę, eðe špirtit ťųnę i rdų̆hetę prei kę-sāi buke tę ľetę (tę mănnęsę). Eðe Zoti dęrgōi ǵarpĩy fľake mbi pŏpulinę, eðe šumę pŏpulę prei

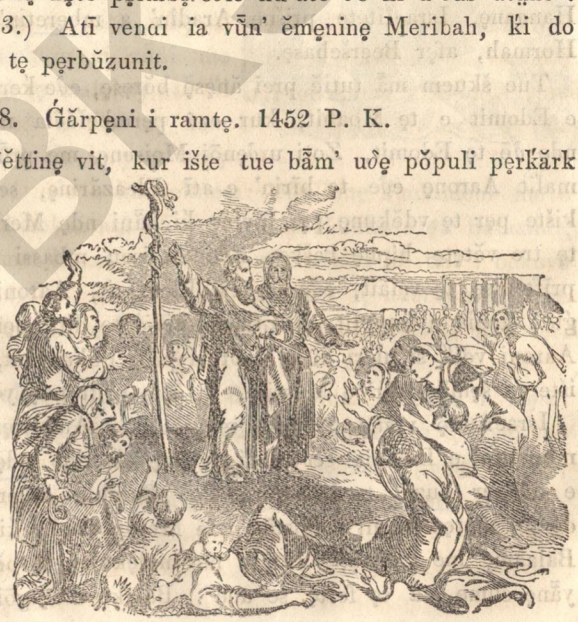

Israeľit vdiḱ. Eðe pǒpuli erθnę te Moiseu e i θãnę, Fęyụem, sepsẽ foľęm kundrę Zotit eðe kundrę teye: ľŭt-i-u Zotit tę ngreyę ǵarpĭytę prei reš. Eðe Moiseu uľŭt pęr pǒpulinę. Eðe Zoti i θa Moiseut, Bãn pęr vętęhenę tande ńi ǵărpęnę fľake, eðe vẽn-e atẽ mbi drũt: eðe tsĭlinę ta lapšoyę *ǵărpęni*, eðe tę štierę sũtę mb atẽ, kã me ŧuem. Eðe Moiseu bãni ńi ǵărpęnę tę ramtę, eðe e vũni mbi drũt: eðe ǵărpęni kur kapšonte ndońi, eðe kụi štinte sũtę mbi ǵărpęnin' e ramtę, ŧonte". (Numęr. 21.. 5-9.)

Kur ḱe ndę ðẽt Zoti ụnę Iesu Krišti, e diftōi hapętę punęn' e kętī ǵărpęni, se ubã pęr šeńę pęr vdekęn' e vętęhesę ndę krụḱt, si Šęľbŭesi i niĕręzęvet. Eðe ai θa, "Porsi Moiseu ḱi ngriti naľt ǵărpęninę ndę škretinęt, kęštŭ dŭhetę me ungrĭtunę naľt eðe i bĭr' i nieriut: pęr mos me uvdieŧę ǵiθę-kuš ť i besoyę, por tę ketę yetę tę pa-sŏsęme". (Ǵionni. 3.. 14-15.)

39. Vdeka e Aaronit. — Balaami. 1452 P. K.

Mbę tę mbarŭemit tę kaŧęr-ðẽtę vietvet filŭenę me puštuem Hanaanę. Israeľĭtętę prišnę Aradin' a mbęretin' e Hanaanit ndę Hormah, afęr Beeršebasę.

Tue škuem mã tutiĕ prei ănęsę bŏręsę, eðe ḱerθuluem ǵiθę ðẽn' e Edomit e tę Moabit, kur erθ pęrmbęľẽðia ndę maľ tę Horit, ndę ðẽ tę Edomit, Zoti u.ðęnōi Moisenę me prũmę ndę mayę tę maľit Aaronę eðe tę bĭrin' e atī Eleazărinę, sepsẽ atiĕ Aaroni kište pęr tę vdĕkunę pęr fãyinę ḱi bãni ndę Meribăh. Kęštŭ prā tę tre vętętę hipnę baškę. Eðe Moiseu mbassi i sveši pętękať e prĭftęnisę tę vęlāit, eðe ia veši Eleazarit, Aaroni vdiḱ atiĕ. Eðe ǵiθę štępia e Israeľit mbăitnę zī tri-ðẽtę ditt pęr Aaronę. Kęštŭ Aaroni vdiḱ si nierī ḱi ḱe, por si prift nukę vdiḱ, eðe pęr kętẽ ai ište ńi šęmbęlętũr' e Messisę, ḱi ãštę prift ndę yetęt tę yętęvet.

Israeľĭtętę vranę Sihonę, mbęretin' e Amorĭtęvet, eðe Ogunę, mbęretin' e Bašanit: eðe ată nguľnę uštęrinę ndę fušat tę Moabit e ndępęr buzat tę Iordanit. Por Balaku, mbęreti i Moabitęvet, dęrgōi nieręs te ńi maǵistār ndę Mesopotamī, ḱi e kiše ĕmęninę Balaam, me i θãnę, "Ets e mę malękŏ kętẽ pǒpulę; sepsẽ ată yãnę šumę mã tę fortę se unę". Balaku i dęrgōi nieręs pęr-sę-rī

Balaamit; eðe i dęrgōi nieręs mã tę męðey se tę părętę, eðe i uzotue Balaamit t̓ i ipte šumę ðunętī. Taštī Balaami e dinte fort mirę, se s̓ donte Perędia me votun' atiĕ; sepsĕ Zoti i pat θãnę atī me bekuem Israeľinę: por Balaami donte me ărðunę, pęr ðunętītę ki i kište zotuem Balaku; eðe Perędia e ľa atĕ me vŏtunę. Eðe engul' i Zotit i dueľ pęrpara mb uðę, eðe gomăreya kur pā ĕngulin' e Zotit me ńī špatę n'dorę, ukęθųe prapę prei ŭðęsę, e s̓ donte me ĕtsunę. Balaami nuk' e šifte ĕngulinę, por ngiste gomărenę me ĕtsunę: atęherę gomăreya rā mbę gųńę, por Balaami mã fort e ngiste me ĕtsunę. Atęherę Zoti i tšeľi gŏyęnę gomăresę, eðe ayŏ foľi me goyę porsi nierī, "Kiš tę kam bãm' unę tųi ki mę ref?" Atęherę Zoti i tšeľi sųtę Balaamit eðe pā ĕngulinę. Eðe ĕnguli i θa atī, "Ško baškę me niĕręzit; por kiš tę θom tųi, atĕ kē me fóľunę". (Numęr. 22.. 5-35.)

Eðe Balaami erθ te Balaku, eðe bãni kurbăn baškę me atĕ mbę ńi vend tę naľte; atęherę ai zũni me foľun', e θa, "Kųš tę malękoy atĕ ki s̓ malękŏn Perędia? a kųš tę nem atĕ ki s̓ nemi Zoti? Ke te yam urðęnuem me bekuem: eðe e kā bekuem: eðe unę s̓ mundem me e kęθųem". Eðe ai i bekōi ată trī herę. Eðe Balaku i θa Balaami, "Unę tę θiťa me malękuem anęmĭkt̓ e mī: eðe ti ke tek i bekove ată trī herę deri taštī. Unę θašę se kam pęr tę nderuem tųi me ndere: por ke Zoti te tę kā lãnę mbrapa prei ndērit". (Numęr. 24.. 10, 11.)

Eðe Balaami ukęθųe prap ndę ðē tę vet. Por ai i męsōi Moabitę̓t e Midianĭtętę me bãmę pŏpulin' e Israeľit tę fęyeyę, tue i θęritun' ată ndęr festa iðullatrie, e mbę tę tiera punę tę ľiga; pęrandai Perędia u ľišōi ńī pľagę, eðe vdikęn šumę vetę.

40. Vdeka e Moiseut. 1451 P. K.

Prei ǵiθ' atụne niërẹzẹvet ki ndsuer Moiseu prei Egyptit, kur e mbẹrĩnẹ nd' atẽ ðē ki u pat zotuem atụne Zoti, vẽtẹmẹ dụ vet' kĩšinẹ mbẽtunẹ tẹ ǵalẹ, Iošuai eðe Kalebi: ǵiθ' ată pleḱt e ľaštẹ kĩšinẹ vdẽkunẹ mb uðẹ. Sẹ mbrăpẹni Zoti i θa Moiseut, "Hip ndẹ kętẽ maľ tẹ Abarimit, *ndẹ* maľt Nebo, ki ăštẹ ndẹ ðē tẹ Moabit, kundruel Ierihosẹ: eðe ven orē ðēn' e Hanaanit ki po u ap tẹ biyvet Israeľit me e puštuem: — *sepsẽ* ti s'kē me hũmẹ nd' atẽ ðē ki po u ap tẹ biyvet Israeľit". (Lĩǵ' e Dụtẹ 32., 49-52. 34., 4-10.)

Atęherẹ Moiseu u ľa šęndẽt pŏpulit; eðe u prũ ndẹr mend atụne ǵiθẹ tẹ mirať e Perẹndisẹ; e u zũ n'goyẹ atụne ǵiθ' urðẹnimet e atī; bekōi ată ki t' i rŭeišin', e malękōi ată ki t' i prĩššinẹ: ani mã u prũ ndẹr mend atụne atẽ fyaľẹn' e maðe ki u pat zotuem atụne Perẹndia pẹrpara ndẹ maľ tẹ Sinait: "Zoti Perẹndia yŭei kā me u ngrĩtunẹ yuve ndẹr vęlăzẹnit tŭei ńi Profẽt porsi mue; atī kẽni me i nąę́nem". Por tue dĩtunẹ me anẹ tẹ Špirtit Perẹndisẹ, se pŏpuli kište me haŕuem Zŏtinẹ, e kište me ngrĩtunẹ krụe kundrẹ atī tue škuem mbas iðullatrisẹ e tue bãmẹ tẹ tiera fave tẹ męðā, eðe se kište pẹr me prũmẹ mbi krụe t' atụne zemẹrimin' e Perẹndisẹ, pẹr punẹ tẹ ðiătẹsẹ ki kĩšinẹ per ta prĩšunẹ. pẹrandai Moiseu foľi kętŏ fyaľẹ tẹ męðā e fort tẹ bŭkura, ki ǵindenẹ ndẹ Ľiǵẹ tẹ Dụtẹ, Kaptina 32.

"Mba veš, o kiel, se kam me fŏľunẹ,
Eðe ndęǵŏ, o ðē, fyaľęt e gŏyęsẹ šeme.
Męsimi em kā me pikuem porsi šīu,
Fyaľa eme kā me sdrĩpunẹ porsi vesa,
Porsi šīu i holẹ mbi bārin' e ngomẹ,
Eðe porsi pikať e šīut mbi ǵeθet e bārit:
Sepsẽ kam me ľavduem ẽmẹnin' e Zotit:
Epni maðẹnī Perẹndisẹ tŭei.
Škambi gūrit! punęt e atī yãnẹ tẹ kuluta:
Sepsẽ ǵiθ' uðẹ e atī *yãnẹ* ǵuke *tẹ drẽita:*
Perẹndia *ăštẹ* besętār, *tek ai* s'kā tẹ štrẽmbętẹ:
Ai *ăšt* i drēit e i mbarẹ".

Kęyŏ kānk' e mirę ište ńī profezī pęr pŏpulinę ki kište me ngrĭtunę krụe ndę ðē tę vet, eðe pęr mundĭminę ki kište me maťę, eðe sę mbrăpęni ki kĭšinę me ušpęrdamę ndępęr ģiθę kombet, e me undiĕkunę prei ģiθę bŏtęsę. Ndę ťiĕštənę 21 profezŏn se Israeľi ište pęr ť uhĕðunę tēy pęr šumę kohę, eðe se Perendia kište pęr tę sģĕðunę ńi tietęr pŏpulę prei kŏmbevet. Por ndę fund u ep bekĭm Israeľit eðe ģiθę bŏtęsę. Moiseu u męsōi tę biyvet Israeľit kętĕ kankę, ki tę yetę ńī dešmī pęr Perendinę kundrę atụneve mbę tš' do herę ki tę ngrĕišinę krụe; eðe kęštŭ u kā koditun' atụne deri mbę kętĕ ditę tę sŏtš'me.

Atęherę Moiseu hipi ndę maľt eðe vdiľk atiĕ; eðe Zoti voťōi atĕ, eðe askuši nukę di se ku ăštę voťi i atī. Moiseu ke ńi kind e ńi-zĕt viĕtš pľak, kur vdiľk.

Moiseu škrōi pēsę ľibrať e para tę Δiătęsę Viĕtęrę, ki kyŭhenę prei Iudeiš Ľiģa, ki yănę mā tę viĕtęra se ģiθę historiať e bŏtęsę. Moiseu škrōi eðe 90 psalmę, eðe disa nieręs kuitŏynę se ai kā škruem eðe ľibrin' e Iobit.

41. Iošuai, eðe tę škĕľuniť e Ierihosę. 1451-1426 P. K.

Sikurse Perendia kā pasę kĕnunę baškę me Moisenę, kęštŭ ai mbasandai ište baškę me Iošuanę. Sikurse Moiseu u hoľk uðęn' Israeľítęvet ndępęr Dēt tę Kuľk, kęštŭ eðe Iošuai u hoľk uðęn' atụne ndępęr ľum tę Iordanit. Ŭyęnať e ľumit uškęputnę; tę ĕtsuniť e ľumit ndaľōi prei ănęsę sĭpęrme, eðe ŭyęnať umbęľoθnę porsi mūr, deri sā škōi pŏpuli mb-ať-ānę ľumit.

Por Israeľítętę kĭšinę pęr tę maťę Ierihonę, ki ište ńi kụtĕt i fortę. Zoti θa, "Šif, tę ðašę n'dorę Ierihōn' eðe mbęretin' e asāi". Mbas ŭrðęnit Zotit, prĭftęnitę škŭenę pęrkărk kụtetit, tue bartun' arkęn' e Δiătęsę, eðe me trumbeta tę brĭnit n'dorę: eðe būrať armatĭsunę škŏyšinę pęrpara e mbrapa atụneve. Kęštŭ lānę ģaštę ditt. Mbę tę štăttęnę ditę prĭftęniť u rānę trumbĕtavet, eðe Iošuai i θa pŏpulit, "Brohorini: sepsĕ Zoti u ða yuve kụtĕtinę". (Iošua 6.. 1-16.) Eðe pŏpuli porsā ndęģōi zānin' e trumbĕtavet, brohorini me zā tę maθ, eðe rānę mūreť e kụtetit prei vetiu, eðe ată hŭnę mbrenda ndę kụtĕt: "eðe škŭenę ndępęr goyę tę θikęsę ģiθę būrať e

grāť e tę riyť e pľeḱť e ḱēť e δenť e gomărętę ḱi ĭšinę ndę ḱu̯tĕt". (Iošua 6.. 20, 21.)

Prei kętī fati tę keḱ ḱi i ǵeti vĕndęsiť e ḱu̯tetit Ierihosę, špętōi vĕtęmę ńī grue baškę me niĕręziť e vet, Rahaba me ť ātin' e me ť amęn' e me tę vęlăzęnit e me ǵiθę niĕręzit e štępīs', e me ǵiθę ḱiš kište: sepsĕ ayŏ mpešefi du̯ vetę ḱi pat dęrguem Iošuai pęr me pęrǵuem ḱu̯tetin' e Ierihosę. Kętĕ̄ ayŏ e bā̄ni, sepsĕ i pat besuem Peręndisę Israeľit, eδe i ukište mbŭšunę mĕndia, se ai dotę ľuftonte pęr pŏpulin' e vet, eδe kište pęr tę mŭndunę ǵiθ' anęmĭḱť e atu̯ne. (Iošua 6.. 25. 2.. Hebreyt 11.. 13.)

42. Gibeonitęt. 1451 P. K.

Mb̄ atŏ anę ṙĭyšin' eδe tę tierę nieręs ḱi kĭšinę frikę prei Israeľĭtęvet. Kętă erδęn, e ľiδęn fyaľę me Iošuanę, ḱi tę špętŏyinę prei θokęs' Israeľĭtęvet. Ată ĭšinę vendęsiť e Gibeŏnęsę, "Tę tsĭlętę kur ndęǵŭenę se ḱiš i bā̄ni Iošuai Ierihos' e Ăisę, bā̄nę punę me dinakęnī, mŭernę θasę tę viĕtęrę mbi gomaręt e vet, ṙęšiḱa vē̄ne tę vitęr' e tę grisun' e tę θŭrunę, eδe mbaθnę kęputsę tę viĕtęra e ť arnŭeme, eδe vešnę pĕtęka tę viĕtęra: eδe ǵiθę buka ḱi kĭšinę maṙę pęr uδę ište e θatę eδe e θęṙmŭeme". (Iošua 9.. 3-15.) Eδe ată erθnę te Iošuai, e i θā̄nę se kā̄n' ărδunę prei ńi δēu tę ľargę, kaḱi sā yā̄nę grĭsunę pĕtękať e ā̆štę θęṙmuem buka prei ŭδęsę ľargę. Eδe ată θā̄nę, se kā̄n' ărδunę me ľĭδunę fyaľę me Iošuanę e me Israeľitęt, ḱi tę yē̄nę miḱ, e tę kē̄nę paḱtĭm ndęrmiĕt atu̯ne. Iošuai u besōi fyăľęvet atu̯ne, eδe pa pü̯etunę Peręndinę, ľiδi fyaľę me Gibeonitęt tę kē̄nę paḱtĭm ndęrmiĕt atu̯ne.

Mbas trī ditš umuer vešt gęńeštra. Israeľĭtętę panę se Gibeonitęť ĭšinę fęḱińę, eδe se ṙĭyšinę ndęrmiĕt atu̯ne. Atęherę Iošuai nukę deši me i prišun' ată, sepsĕ u pat δā̄nę bĕsęnę, por u muer atu̯ne ḱu̯tĕtetę, eδe Gibeonitęť "i bā̄ni me premę drū̄ e me bartun' uyę pęr Israeľitęt e pęr θeroren' e Zotit". Eδe kęštū̄ ată mbetnę šęrbętoręť e Israeľĭtęvet bres mbas brezi. (Iošua 9.. 27.)

43. Tę puštŭemiť e Hanaanĭtęvet.

Peręndia i ndimonte Iošuait, deri sā puštōi e vrau tri-δēť e ńi

mbęretęn, ki kišinę mbęretęnia tę vŏgęla ndę ðē tę Hanaanit. Kur ubā ńi luft i maθ ndę fušę tę Aialonit, dieli eðe hāna ndalōi me fyalę tę Iošuait, deri sā Perę-ndia vrau Amorĭtętę me gūr ŧufeye.

Mbas pak viětš Iošuai puštōi gíθ' atĕ ðē, eðe filōi me u damę ðēnę tę dų-mbę-ðētę fāravet Israelit. Farę'n' e Reubenit eðe farę'n' e Gadit eðe gŭmęsę'n' e fāręsę Manassehut i nguli mb-aŧ-anę lumit Iordanit; eðe tę tiěratę nandę farat e gŭmęsę i nguli ndęrmiět Iordanit e dētit. Fāręsę Leviut nuk' i ða ðē as pak: por i ða kutete pęr me ndĕńunę ndęrmiět gíθę fāravet tiera. Tenda eðe Šeńtęnŏreya, laškę me arkęn e Δiātęsę, uvūnę ndę Šiloh.

Iošuai mbassi ubā ńi kind e ðētę viětš plak, eðe mbarōi gíθę pŭnętę, mbęlŏθ baškę gíθ' Israĕlinę ndę Šešem, ki t u linte šędět, se kište pęr tę vděkunę. Atęherę ai u prū ndęr mend atųne pęrdęlimin' e Perędisę, eðe u θa atųne tę yĕnę besętarę e tę ndęgŭešim. "Kini frikę Zŏtinę, eðe lutni atĕ me zĕmęrę tę kęθielet e tę vęrtetę. — Eðe ndę mos u pęlkeftę yuve me lŭtunę Zŏtinę, sgíθni sot atĕ ki tę doni me lŭtunę: — por un' eðe štępia em, kemi me lŭtunę Zŏtinę". Atęherę gíθę pŏpuli upęrgĕk, e θa, "Koftę lark, tę lāmę Zotin', e tę lŭsimę perędina tę tierę!" (Iošua 24.. 14-16.)

Yu mund tę mendoni kek, pęr kiš punę Zoti urðęnōi Israelitętę me vramę gíθ' atŏ kombe, e me u puštuem atųne ðēn' e kutetet e gānę ki kišinę. Perędia bāni kętĕ kęštŭ, sepĕ gíθ' atŏ kombe kišinę mohuem kreit tę vĕtęmin' eðe tę vęrtĕtinę Perędī, eðe kišinę bāmę perędina tę tierę pęr vĕtęhen' e atųne, tę tsilet i lutšin' e u šęrbĕišinę; eðe mbę gíθ' uðęt e mbę gíθę punęt išinę bāmę kaki fort tę kękiy, sā mā s mund t i duronte Perędia. Mbę

tę tiera kŏhęna, Peręndia kur deš me bā̃mę ǵu̯ḱin' e drĕitę, e me munduem bŏtęnę pęr tę kęḱiat, ai i pat munduem me pęrmbu̯tie uyi, porsi ndę kohę tę Noesę, e me šī ziaŕmi, porsi Sodomęn' e Gomŏręnę; por taštĭ ai vū̃ni pŏpulin' e Israeĺit me škuem ndępęr goyę tę θĭkęsę kętă iδullatęr, eδe kęštū̃ me mbaruem fyăĺęnę ḱi u pat zotuem ătęnavet atu̯ne pęr δēnę ḱi doť u epte ndęnę puštĕt.

44. Ǵu̯ḱętărętę. — Gideoni. 1249 P. K.

Mbassi vdiḱ Iošuai, Israeĺĭtętę nukę ḱindrŭenę ndę besęt. Ată šumę herę votnę mbas peręndinaš tierę, do me θā̃nę mbas ĭδuyš atu̯ne kŏmbevet ḱi ĭšinę pęrĺărk atŭneve. Atęherę Zoti i ĺišōi n'dorę anęmĭḱęvet. Eδe sā herę pendŏhešinę prei fayeš, Zoti i špętonte ată me anę krenęš e ǵu̯ḱętaręš ḱi vinte mbi ată, tę tsĭlętę mbęre ęnŏišinę mbi ńī farę a mbi šumę fara.

Ńī herę, Midianĭtętę hū̃nę ndę δē tę Hanaanit, eδe prišnę arať e vęneštęť, e ṙęmbŭ̯enę ǵiθę ǵā̃n' e ǵalę. Štatę viĕt kęštū̃ bā̃išinę mot pęr mot, eδe s' ǵindei nierī me i pęrzā̃n' ată. Atęherę Peręndia ndsuer Gideŏninę, ńi diāĺ tę rī prei fáręsę Mănassehut. "Eδe enǵul' i Zotit i udŭk atī, e i θa, Zoti ā̃štę baškę me tū̯i, o i fortę me fuḱī. Eδe Gideoni i θa atī, o zoti em, ndę ḱoftę Zoti baškę me nē, pęrsĕ prā na ǵĕ̃ynę ǵiθę kętŏ *tę kęḱia?* eδe ku *yā̃n'* atŏ męrekulīť e atī, ḱi na diftuen' ătęnitę ťanę? — Eδe Zoti štiu sū̯̃tę mb̆ atĕ̃, e θa, Ško me kętĕ̃ fuḱinę tande, eδe kē me špętuem Israĕĺinę prei dŏręsę Midianĭtęvet: a nukę tę kam dęrguem tū̯i unę? Eδe ai i θa atī, o zoti em, me se dota špętoy Israĕĺinę? ḱe štępia eme tek ā̃štę mā̃ e vobĕĺęta ndęrmiĕt *fărę̄sę* Manassehut, eδe unę yam mā̃ i vŏgęĺi ndę štępī tę ťem-ĕt. Eδe Zoti i θa atī, Por unę yam baškę me tū̯i, eδe ti kē me u rā̃nę Midianĭtęvet porsi ni būṙi". (Ǵu̯ḱętaręt. 6.. 12-16.)

Atęherę Gideoni ṙęzōi poštę θeroren' e ĭδulit Baal, ḱi e kište ngrefun' i āti, eδe preu drūť e pū̯lit afęr θerŏresę. Kęyŏ ište ńī trimęrī e maδe pęr Gideŏninę, sepsĕ ǵiθ' ată ḱi aδurŏišin' ĭδuytę, kęrkŏišinę me e vrām' atĕ̃: por i āti Gideonit θa, "Yu doni me maṙę špagĭm pęr Baălinę? — ai ndę ḱoftę peręndī, ĺetę maṙi špagĭm pęr vetęvĕtęhenę".

Por Gideoni ľụpi ńi šeńę prei Perẹndisę, pẹr me uvẹrtetuem, se e kište vūnę Zoti pẹr me špẹtuem Israẽlinę. Ai θa, "ke unę te dotę vẽ ľamšin' e ľešit ndę lămẹt: ndę raftę vesa vẽtẹmę mbi ľamš tę ľešit, *eδe ǵiθę δēu* tę yẽt i θatę, atẹherę dota ngof, se kē me špẹtuem Israẽlinę me dŏrẹnę ẹeme". Eδe kur ungrĭt ndę nẽsẹret me năție, "roku ľamšin' e ľešit, eδe štrụδi vẽsẹnę prei ľamšit ľešit, *eδe mbuši* ńi ľeǵẽn pľot me uyę". Anĭ Gideoni i ľụpi Perẹndisę eδe ńī herę tiẽtẹrę, "Tę ľutem, ľetę provoy eδe kętẽ herę ľamšin' e ľešit: ľetę bẵhetę taštĭ i θatę vẽtẹmę ľamši i ľešit, eδe ǵiθę δēu ľetę ľăgetę me vesę". "Eδe Perẹndia kẹštŭ bẵni atẽ natę: eδe ubẵ i θatę vẽtẹmę ľamši i ľešit, eδe ǵiθę δēu ište ľăgunę me vesę". (Ǵukętaret. 6.)

Atẹherę Gideoni ungrĭt, e mbęľŏθ tri-δēt e dụ miy uštorę prei faraš Israeľitẹvet. Eδe mbas ŭrδẹnit Perẹndisę, ai i θa uštẹrisę, "Kuš tę ketę frikę, ľetę kęθẽhetę prapę, ki tę mos u štierę frikęn' eδe tę tiẽrẹvet". Me kętẽ fyaľę ki foľi ai, ńi-zẽt e dụ miy vetę ukęθŭẹnę prapę, e iknę. Eδe Zoti i θa Gideonit, "Kŭi populʼ ăštę šumę: sdrụp-i ată nd' uyęt, eδe atiẽ kam me i sǵẽδunę pẹr tūi". Kęštŭ ai sdrụpi pŏpulinę nd' uyęt. Eδe Zoti i θa Gideonit, "Ǵiθę kuš tę lapi ŭyętę me ǵuhęn' e vet, porsi ken, ta vẽšę vetš atẽ: eδe ǵiθę-kuš t' ŭľetę mbę ǵuńę pẹr me pimę". "Eδe nŭmẹri i atụne ki lapnę me duert n'goyę, išinę tre kind būŕa, por ǵiθę tę tierẹt uuľnę me pimę uyę. Eδe Zoti i θa Gideonit, Me kętă tre kind būŕa ki lapnę ŭyętę kam me u špẹtuem yuve, eδe kam me tę δẵnę n'dorę Midianĭtętę, por ǵiθę tę tiẽrętę ľet ĭkinę ǵiθę-se-tsili ndę vend tę vet". Kęštŭ Gideoni mbăiti vẽtẹmę tre kind vetę, eδe tę tierẹt i ľišōi me ĭkunę, ki tę mos θõnę mbasandai Israeľitętę, se me duert ťona špẹtuem.

Gideoni dau tę tre ḱind vĕtętę trī tufaš, eðe ǵiθę-se-kuit i ða ka ńi hū̆ piše tę ndĕzunę, vūmę mbrenda ndęr štamba baḷte, eðe ka nī trumbetę n'dorę; eðe kęštū̆ si ubānę gati tę ǵiθę, erθnę ndę mies-natę, pa i pām' ată uštęria e Midianĭtętvet, anĭ zūnę me u rānę trumbĕtavet, pęr šeńę tę ḷŭftęsę, tue θānę, "Špata e Zotit, eðe e Gideonit". Ată kur pān' anęmiktę me hūna piše te ndrĭtšinę nd' eręt, e me uturimin' e trumbĕtavet, e me zānin' e štămbavet baḷte tek i θŭeišinę, ungritnę prei ǵūmit me frikę tę maðe, eðe kaḱi fort ĭšinę trubuluem e habĭtunę, sā kuitŏišinę šokęt' e vet pęr anęmikę, eðe vrĭtšinę šoku šokun' e vet. Atęherę Israeḷĭtętę sdripnę prei maḷit Gileadit e ndoḱęn anęmiktę, eðe vranę ǵiθę Midianĭtętę, eðe mŭernę šumę pḷătšęka. (Ǵuḱętaręt. 7.. 1-23.)

Gideoni kur ukęθųe ndę štępī tę vet, pŏpuli dŏišinę me e bāmę mbęrĕt: por ai nukę ndęǵōi, e u θa atųne, se "Zoti kā me ḱĕnunę krųe mbi yu. (Ǵuḱętaręt. 8.. 22, 23.)

45. Ruθa. 1322-1312 P. K.

Mbas šumę ḷŭftęnaš ḱi koditnę, po diftŏimę punęt' e ńī štępie ndę ńi katŭnd. Ndę kohę tę Ǵuḱętăręvet, ište ńī štępī nd' atĕ ðē. Ńi būr̆ kah Beθḷeema vote baškę me tę šŏḱenę Naominę eðe me me dų tę biyt ndę Moabit, eðe nguḷi atiĕ. Kętă tę dų tę biytę mŭernę atiĕ dų grā Moabiteša, Orpahęn' eðe Rŭθęnę. I āti atųne vdiḱ: anĭ vdiḱęu eðe tę dų tę biytę: eðe Naomia deš tę kęθĕhetę ndę ðē tę Israeḷit porsi ńī pḷāk' e vē ḱi ište; dešęn t' i ngĭtešinę mbrapa eðe tę dū̆ tę rāt' e asāi. Ayŏ u θa atųne tę rĭyinę ndę ðē tę vet: eðe kęštū̆ Orpaha mbeti, "por Ruθa θa, Mos mę ngut tę ḷā̆ tūi, a tę kęθehem prapę prei teye: sepsĕ atiĕ ku tę vetš ti, kam me votun' *eðe* unę: eðe atiĕ ku tę mbesiš ti, kam me mbetun' *eðe* unę: ǵĭndia yote *ăštę* ǵĭndia eme, eðe Perędia ųt ăštę Perędia em: atiĕ ku tę vdesiš, kam me vdekun', eðe kam me uvorŭem". (Ruθę 1.. 1-18.)

Kur erθ Naomia ndę Beθḷeemę, mezĭ e ngoftnę ǵĭndia. "Kęyŏ ăštę Naomia? θŏšinę *grātę;* eðe ayŏ u θošte atųne, Mos mę θoni Naomī, (ḱi do me θān' e pęḷḱųešime,) por mę θoni Mara, (ḱi do me θān' e ĭðętę.) — Sepsĕ ika pḷot *prei kęndųi*, eðe Zoti mę kęθeu

šprăzętę". (Ruθę 1.. 19-22.) Ište ndę kohę tę kŏŕunit eľbit, eδe Ruθa vote ndępęr arat me mbęľĕδunę kălęza. Eδe Perędia kęštŭ pat urδęnuem ḱi tę škonte ndępęr aręt tę ńi tę păsuni ḱi e kište ĕmęninę Boaz, i tsili ište fisi i tę šoḱt Rŭθęsę ḱi pat vdĕkunę. Boazi kur erθ nď arę, pu̯eti kŏŕęsitę, kuš ište ayŏ. Anĭ ai erθ, e i foľi me tę mirę Rŭθęsę, eδe i θa asāi, "Unę kam maŕę vešt fort mirę, se ḱiš i kē bā̃mę s̓at-viĕheŕę mbas vdĕkęsę ťu̯t-šoḱ. Zoti tę špagoftę punęn', eδe paga yote ḱōfť e pľotę prei Zotit Perędisę Israeľit, ḱi erδe me umbuľuem ndęnę fľetęt ť atī". Ai u θa dieľmvet ta măŕinę me tę mirę, eδe tę ľā̃nę tę bĭyenę disa koḱe grū̃ni pęr me i mbęľeδun' ayŏ. (Ruθę 2.. 3-12.)

Ruθa i θa sę viĕheŕęsę ǵiθę se ḱiš i θa Boazi. "Eδe Naomia i θa asāi, ai nieri ā̃štę fisi u̯nę prei mā̃ tę ăfęrmiš fĭsnavęt ťanę: ḱoftę bekuem Zoti ḱi nukę ľa mbę-ń'-anę pęrdęlimin' e vet prei tę ǵalęš e prei tę vdĕkuniš". (Ruθę 2.. 19, 20.)

Boazi kur pā ndę ǵiθę kohę tę kŏŕunit, se Ruθa ište ńī grue e urtę, e deš atĕ̃. Por ndęr Israeľitęt ište ńī ľiǵę, kur vdiste ndońi nierī pa ľā̃nę biy, dŭhei me e maŕę pęr grue tę vēnę mā̃ i ăfęrmi fisi i atī. Pęrandai e viĕheŕa i diftŏn sę rēsę ǵiθę se si ište puna, eδe Ruθa i rā ndęr kambę Boazit, mbas zakonit vendit, eδe ai e muer pęr grue, mbassi umbarue tę kŏŕunitę.

Kęyŏ Moabitēš' e vŏrfęnę ubā̃ e ǵũ̯śeya e mbęretit Davĭd, pęr tę tsĭlinę kemi me škruem šumę mbasandai. Perędia i faľi asāi ńi diāľ, ḱi ia θošin' ĕmęnin' Obed. "Eδe Obedit i ľeu Iesseu", ḱi ište i āti mbęretit Davĭd.

Kęštŭ Ruθa kā pasę ḱĕnunę prei pęrĭntš tę hu̯yęnŭešimit Bīrit Davit, Zotit Iesu-Krišt, ḱi Iudeyť e Ǵintaręť ubā̃nę ńi me anę tę vdekęs' atī; eδe pęrdęlimi i atī uštrī̃ mbę ǵiθ' ată ḱi i besuen'

ĕmęnit atī; eδe me anę ť atī kā̃nę me ušpętuem šumę vetę ḱi s' kā̃nę tę ngĕfunę prei ǵiθę kombeš, e ǵĭndieš, e pŏpuyš, e ǵŭhęnaš.

46. Eliu eδe Samueli. 1171-1095 P. K.

Mbas šumę ǵu̯ḱętareš, Eliu kru̯e-prifti ubā̃ ǵu̯ḱętār ndę Israeľ. Kęštū̃ dŭhei me ubā̃mę ǵiθę monę mbas ľĭǵęsę Moiseut. Tenda ište ndę Šilŏh, eδe Israeľĭtętę mbęľĭδešin' atiĕ pęr ditę festaš. Eliu ńī ditę pā ńī grue te po fāľei mbrenda ndę tendęt: ai e pā atē̃ te kište ngŭľunę sū̃tę, eδe te po ľŭišinę buzęť e asāi; por zā̃ni nuk' i ndęǵŏhei, sepsĕ ayŏ fľiste ndęr vĕtęhe me zĕmęrę tę vet. Eδe Eliu kuitōi se ište dĕitun' ayŏ grue. Tue kuituem kęštū̃, Eliu ia bā̃ni pa uδę asāi grŭesę ngratę. Ayŏ i ľŭtei Peręndisę ť i faľte ńi diāľ; sepsĕ ayŏ kište šumę viĕt ḱi ište martuem, e s' kište pielę kuṙę. Eliu kur e muer vešt kętē̃ prei grŭesę, i θa asāi, "Ško ndę paḱtĭm: eδe Peręndia i Israeľit tę faľtę ḱiš ľu̯pęn". Eδe Hanna iku prei andu̯i, eδe fāḱenę nuk' e kište mā̃ tę vrănętę, sepsĕ ayŏ ia tšeľi zĕmęręnę Peręndisę. Zoti ia ndęǵōi ľŭtien' asāi, eδe i faľi asāi ńi diāľ, eδe ia vū̃ ĕmęninę Samuel, ḱi do me θā̃nę, Ľŭ̯punę prei Peręndisę. (1. Samuel. 1.. 9-20.)

Mbas disa viĕtš, pęrintę prū̃nę me vĕtęhe diăľinę ndę Šilŏh pęr ditę feste, eδe e ama ia δa n'dorę priftit me i păsunę kuides. Mot pęr mot, kur vĭ̃yšin' ată pęr ditę feste, šĭfśinę diăľinę. Eδe mbas pak kŏhęye, Peręndia vetę i foľi diāľit, eδe e bā̃ni profĕt. Tę biyť e kru̯e-priftit, Hofni eδe Finehasi, ĭšinę fort tę prapę e tę kęḱiy, tę tsĭlętę ndū̃eišinę Šin-vendin' e Peręndisę me punę tę kęḱia ḱi punŏišinę. Eliu šumę herę u θa tę biyvet, se mbę kętē̃ męndu̯rę ḱi punŏišin' ată, i bā̃išinę fāy Peręndisę: por ai ište i butę, e nuk' i štręngonte as nuk' i mundonte ată sikundrę dŭhei me ua bā̃mę, porsi pęrĭnd eδe porsi ǵu̯ḱętār ḱi ište.

Ńī natę, Zoti θiṙi, "Samuel". Diāľi ungrĭt e vote te Eliu, sepsĕ kuitōi se e θiṙi Eliu. Kęyŏ ubā̃ kęštū̃ trī herę: atęherę Eliu e muer vešt se ište Zoti, eδe i θa atī, "Ndę tę θęṙittę pęr-sę-rī, ť i θueš, Foľę, Zot, sepsĕ šęrbętori u̯t ndęǵŏn".

Pęr-sę-rī undęǵue zā̃n' i Zotit, tue θiṙę, "Samuel, Samuel"; eδe Samueli θa, "Foľę, Zot, sepsĕ šęrbętori u̯t ndęǵŏn". Atęherę Zoti

θa, "Ḱe unę te kam me bãmę ńī punę ndę Israeľ, ki kuš ta ndęġoyę atĕ kãnę pęr me i uturĩmę vĕšętę. — Kam me bãmę kundrę Eliut ġiθ' atŏ ki i foľa pęr štępĩn' e ati: sepsĕ i ðašę zã atī, se unę kam me ġukuem štępĩn' e atī ġiθę monę pęr paľiġęninę: sepsĕ tue dĩtunę se tę biyť e atī prũnę malękĩm mbi vetę-vętęhet, e nuk' i pęrmbęľŏθ ată". (Samuel. 3.. 2-14.)

Ndę nĕsęret Eliu pųeti Samuĕlinę, "Ḱiš fyaľę tę foľi *Zoti* tųi? tę ľutem, mos pšefiš *gã* prei meye". Eðe Samueli i diftōi tę ġiθa Eliut. Eðe Eliu θa, "Ai *ăštę* Zot: ľetę ľãyę ḱiš t i pęľḱĕynę sũť e vet".

Fyaľa e Perendisę ki foľi nukę rā poštę pa umbaruem. Mbas pak kŏheye ubã ńi ľuftę. Filistĩnętę mundęn Israĕľinę; eðe pľekť e Israeľĩtęvet ndę vend ki tę ľuftōišinę trimęnĩšt, ată ndsŭernę ndę uštęrĩt arkęn' e Perendisę. Dų prĩftęniť e rī barin' ărkęnę. Eliu, nandę-ðĕť e tetę viětš pľak, ndĕyti ndę deręt tę ḱųtetit pęr me maŕę vešt se ḱiš dotę bãhei. Ńi i ľaim erθ me pětęka tę grĩsęme, e me faḱe tę vrãnętę. Eliu e pųeti ḱiš ubã ndę ľuftę. I ľaimi upęrġĕḱ, "Israeľi uθųe prei Filistĩnęvet: tę dų biyť e tũ uvranę; eðe arka e Perendisę uzũ". Eliu kur ndęġōi kętĕ, rā mbrăpętę prei vendit, eðe i ukępŭt ḱafa, e vdiḱ. (1 Samuel 3.. 17, 18: 4.. 13-18.)

Filistĩnętę prũn' arkęn' e Perendisę ndę Ašdod, eðe e vũnę ndę štępī tę ĭðulit atųne Dagonit. Tę dŭtęnę ditę ndę męngĕs Dagoni uġĭnd ŧezuem pęr ðē pęrpara ărkęsę, θųem kruęť e dŭertę. Atęherę ată prũn' arkęn' e Perendisę ndę Ekkronę, por eðe atiĕ bãni męrekulī tę frĩkęšime. Mbas štatę mŭeyš ată kęθŭenę prapę arkęn' e Perendisę ndę vend tę vet. Por Filistĩnętę kĩšinę ndęn' urðęn' Israĕľinę ńi-zĕt viĕt. Eðe ġiθ' atĕ kohę Israeľi hoḱ keḱ.

Por Samueli mbassi i prũ ată prap te Perendia i ătęnavet vet, Perendia ua bãni mbarę atųne, me maŕę prap ḱųtĕtetę ki ua patnę puštuem Filistĩnętę. Samueli vũ ńi gūr pęr kufĩ ndę ðē tę

Filistĭnęvet, eδe škrōi mbi atĕ̄, "Ebenezer", ḱi do me θā̄nę, "Deri kętŭ na ndimōi Zoti". Samueli urδęnōi me urtī e me dreitęnī, eδe ḱe mā̄ i mirę se ǵiθę ǵu̯ḱętărę̄vet ḱi patnę urδęnuem ndę Israĕl'.

47. Samueli eδe Sauli. 1095-1079 P. K.

Kur upl'ăk Samueli, u δa ŭrδęnę tę biyvet me ǵukuem pŏpulinę: por ată rā̄nę mbas l'akęmimit, e nuk' etsęn mirę, eδe i prišnę pŭnęnę t' ātit. Atęherę umbęl'oθnę ǵiθę pl'eḱt' e făravet Israel'it, eδe erθnę te Samueli ndę Ramah, me i θā̄n' atī, se ată nukę dŏišinę mā̄ me i urδęnuem ǵu̯ḱętărętę, por dęšęrŏišinę me păsunę ńi mbęrĕt. Samuelit nuk' i pęl'ḱeu kęyŏ; por Perędia i θa atī, "Ndęǵo-i zā̄ninę pŏpulit pęr ǵiθę ḱiš tę θō̄nę tu̯i: sepsĕ nukę tę kā̄nę hĕδunę tēy tu̯i, por mę kā̄nę hĕδunę tēy mue ḱi tę mos mbęretęnoy mbi ată". (1 Samuel 8.. 1-7.)

Nd' atĕ̄ kohę, ńi nierī prei făręsę Beniaminit, ḱi ia θošin' ĕmęninę Kiš, hupi disa gomare: eδe ai dęrgōi tę bĭrinę Saŭlinę, baškę me ńi šęrbętuer, pęr me kęrkuem atŏ. Kur erθnę ată afęr ḱu̯tetit Ramah, atiĕ ku ṙinte Samueli, i rā ndęr mend šęrbętorit me pü̯etunę profĕtinę t' u diftonte vĕndinę ku ĭšinę gomăretę. Ište atĕ̄ ditę ḱi i usbęl'ue profetit, "Ḱe ai nieriu ḱi tę θašę pęr atĕ̄; ku̯i kā me urδęnuem pŏpulinę t'em". Samueli i θa Saulit, "eδe pęr gomaret ḱi tę kā̄nę hŭpnnę taštĭ trī ditt, mos kī kuidĕs pęr atŏ, se uǵetnę: eδe mbę tsilin' ā̆štę ǵiθę dęšęrimi i Israel'it? as po nuk' ā̆štę mbę tu̯i, eδe mbę ǵiθę štępīn' e t'u̯t-ĕt?" Sauli nukę muer vešt pęr se fl'iste kęštŭ: por ndę nĕsęret me nătie, profeti duel' baškę me atĕ̄, eδe e muer atĕ̄ mbę-ń'-anę, eδe muer ńi kupę me voy, eδe ia derδi mbi kru̯et, anĭ e puθi, e i θa, "A nukę tę kā voyuem Zoti pęr tę parę mbi trašigimin' e vet?" Sauli mbasandai vote ndę štępī: eδe nuk' i diftōi ǵā̄ askuit, deri sā ta ndsirte pęr faḱe Samueli vetę.

Mbas pak kŏheye, Samueli mbęl'ŏθ ǵiθę pŏpulinę, eδe u ndsuer pęrpara atu̯ne mbęretin' e rī. Eδe ată kur e panę, gęrθitnę tę ǵiθę me ńi zā̄, "Ṙoftę mbęreti!"

Špeit mbasandai Sauli bā̄ni l'uftę, eδe mundi Ammonitęt', eδe špętōi Gilead prei puštetit atu̯ne, eδe kęštŭ ǵiθę kombi i ufāl'

ndērs atī pęr trimęninę. Por Sauli nukę rŭeiti urðęnimeť e Perendisę. Mbę ńi ľuftę kur mundi Amaľękętę, nuk' i vrau tę ǵiθę, sikurse ište ŭrðęni i Perendisę, por i faľi yętęnę mbęretit eðe ǵiθę ǵāsę ǵalę, eðe deš me bāmę kurbăn prei atųne kāfšavet ǵala ki pat urðęnuem Zoti me i vramę. Eðe Samueli erθ me upiekę me atĕ, eðe i θa, "Mos i pęľkĕinę Perendisę *kurbănetę* tę diĕguna tę ǵiθę, eðe kurbănetę, mā tĕpęrę se me i ndęǵuem zănine Zotit? ke ndęǵimi *tek ăštę* mā i mirę, se kurbani: ndęǵimi *ăštę mā i mirę*, se tę măyęmiť e dĕšęvet: sepsĕ tę pa-ndęǵŭemitę *ăštę porsi* fayi i maǵisę: eðe ðunia *ăštę porsi* pa-besęnia e *porsi* iðullatria: eðe sikundrę ti hoðe tęy fyaľęn' e Zotit, eðe ai tę kā hĕðunę tęy tųi prei mbęretęnisę". (1. Samuel. 9., 10.. 1-24: 15.. 22, 23.)

48. Davidi kur ište barī. 1063 P. K.

Samueli vote ndę Beθľeem, te Iesseu i bīri Obedit, diāľit asāi Rŭθęsę ngratę: sepsĕ Zoti i θa atī, "unę kam ǵĕtunę pęr vĕtęhenę ťeme ńi mbęrĕt ndęr tę biyť e Iesseut". Samueli θiri Iessenę baškę me tę biyt ńi ditę feste pęr kurbăn, ki ť i šifte ată, eðe tę voyonte pšĕfazę atĕ ki tę sǵiθte Perendia. Tę štatę tę biyť e Iesseut škŭenę pęrpara atī; eðe Samuelit i pęľkŭenę fort: por as ndońī prei atųne s' kište sǵĕðunę Zoti. Samueli pųeti Iessenę, paľe kište eðe tę tierę diĕľm. Iesseu θa, kā mbetun' eðe mā i vŏgęľi yaštę ndępęr fušat tue kulŏtunę ðentę, pęr tę tsĭlinę nukę na rā ndęr mend. Dęrgŭenę fyaľę me vrap tę vinte; eðe kur erθ, e panę se ište ńi diaľŏš "kime-kŭk, e sų̆-bŭkurę, e faķe-hĭyešim. Eðe Zoti θa, Ngreu, e voyŏ atĕ: sepsĕ kų̆i ăštę". (1. Samuel. 16.. 12.) Atęherę Samueli muer brĭninę me voy, eðe voyŏi atĕ ndę miedĭs tę vęlăzęnavet.

Tšę mb atĕ ditę Špirti i Zotit erθ e mbeti mbi atĕ. Por Špirti i Zotit

iku prei Saulıt, eδe ai s' kište tę prăytunę. Ai donte ndońi nieri ť i binte harpęs' e tę kęndonte, kur vinte frṳ̄m' e keḱe mbi atĕ. Ńi prei šęrbętoręš atī i θa, se i bīri i Ieseut, ńi diāľ i ūrť e trim, i biye fort mirę hărpęsę. Špeit dęrgōi e prū̃nę Davĭdinę; eδe Sauli e vinte me i rā̃nę hărpęsę.

Mŭndetę me ḱĕnunę, se Davidi tšę kurę se ište tue kulŏtunę griǵęn' e δenvet ndępęr kodrat tę Beθľeemit, dotę kište pasę nǵŏfunę Zŏtinę pęr Perędī tę pęrdęlṳ̄ešim ḱi faľ făyetę, eδe dota kište pasę sǵĕδunę pęr Perędīn' e vet, pęr me i šęrbṳem eδe me e dăšunę me ǵiθę zĕmęrę. Pęrandai umęsue me kęndṳem: —

Zoti ā̆štę bariu em: s' kā me mę męnguem ǵā̆.
Mę vū̃ni me ndĕńunę ndę kulota tę nǵoma:
Mę hoḱi ŭδęnę nď ŭyęna tę prā̆ituni.
Mę prū̃ni špĭrtinę ndę vend.
Mę hoḱi ŭδęnę ndępęr ŕuga dreitęnie, pęr punę ť ĕmęnit vet.
Ndę ĕtsęša eδe ndę gropęsinę tę hĭyesę vdĕkęsę,
S' do tę kem frikę *pęr ndońī* tę keḱe, se ti yē baškę me mue:
Škopi ṳt eδe purteka yote, atŏ mę ngušulŏynę. (Psalmę 23.)

Mŭndetę me ḱĕnunę pęr-sę-rī, se Davidi dotę kište pasę kęnduem kętĕ kankę, kur kā pasę rŭeitunę griǵęn' e δenvet nătęnę: —

O Zot Zoti ṳnę, sā i męrekulŭešim ā̆šť ĕmęni ṳt mbę ǵiθę δēnę!
Ḱi vū̃ne ľăftinę tand naľt pęrmbi ḱīlt.
Kur vē̆ orē ḱīlť e tū, punęn' e gĭšťęnavet tū,
Hanęn' eδe ṳ̄yetę, ḱi θemeľove ti!
Ḱiš ā̆štę nieriu, ḱi ta kuitoiš?
A i bīri nieriut, ḱi ta vęštroiš? (Psalmę 8.)

Porsi Samueli, kęštū̆ eδe Davidi usǵŏθ profĕt prei Perędisę tšę kurę se ište diāľ i rī. Ĺum ată ḱi nǵŏfinę Perędinę tšę mbę tę vogęľ', eδe e kā̃nę pęr āť e pęr uδę-hiekęs!

49. Davidi eδe Goľiaθi. 1063 P. K.

Mbas disa kŏheye pęr-sę-rī ľuftŭenę me Filis̱tinęt. Atęherę Davidi ište kęθṳem ndę Beθľeem; por tę vęlăzęnitę mā̃ tę męδĕ̄ytę vŏitnę me uštęrīn' e Saulit. I āti dęrgōi Davídinę nď uštęrī me pamę tę vęlăzęnitę. Kur erθ ai nď uštęrī, pā uštŏrętę te po ľuftŏišinę.

Eδe kište daľę prei uštęrisę Filistĭnęvet ńi ǵigănt (būṙ i ǵatę) i armatĭsunę, i tsili θęṙistę, kuš tę yetę trim ndęr Israeľitęt ľetę daľi tę ľuftoyę ńi me ńi me atẽ Mbęreti Saul i zotŏhei atī nieriu ḱi tę vriste ǵigăntinę, me i δãnę tę bĭyęnę pęr grue, eδe štępia e ť ātit atī me ḱenun' e dęľirę ndę Israeľ. Taštĭ Davidi e ndęǵōi kętẽ: eδe ai nukę kište gaiľe pęr atŏ ḱi kište zotuem me δãnę mbęreti, por atī i vinte keḱ šumę, si tę mos ǵĭndei ndońi Israeľĭt ḱi tę vinte špęrĕsęnę mbę Zotin', e tę ľuftonte me Filistĭninę. Atęherę ai i dęrgōi fyaľę mbęretit, se doť i daľi pęrpara ǵigantit. Mbęreti nuk' e ľinte, por i θošte, "ti yē tšun i vogęľ', e ai ãštę ńi būṙ ľuftętār tšę prei dieľmęnisę vet". "Eδe Davidi θa, Zoti ḱi mę špętōi prei gŏyęsę ľeonit, eδe prei gŏyęsę harŭšęsę, kụi kā me mę špętuem eδe prei dŏręsę kętī Filistinit". Sauli e armatisi atẽ me armęt e veta, e i vũ mbę krụe ńī pęrkrenare tę ramtę, e i veši ńī θurake, e i nǵeši špătęnę: por Davidi hoḱ ărmętę, sepsĕ s'ište męsuem me atŏ, e i vĩyinę tę rãnda, e s'mund tę ĕtsętę: eδe ai muer stăpinę n'dorę, eδe sǵoθ pẽsę gūrę tę ṙumbulăkętę, eδe ńī hobē, eδe kęštũ i dueľ pęrpara ǵigantit me hobē e me stap n'dorę.

Ǵiganti kur pā kętẽ tšun tę vŏgęľę ḱi i dueľ pęrpara, e šau atẽ, e θa, "Ḱen yam unę, ḱi viĕn tek unę me stap? — Etsę tek unę, eδe kam me δãnę mišnať e tū špĕndęvet ḱielit, e bĭšavet pụ̄lit". Eδe Davidi i θa Filistinit, "Ti viĕn kundrę meye me špāť e me štizę e me mburońę: por unę vĩy kundrę teye mb̆ ĕmęnit tę Zotit fuḱivet, Peręndisę uštęrĭavet Israeľit, tę tsĭlatę ti nuk' i zũne pęr ǵã". Eδe Filistini kur i uavĭt Davidit, kụi hoδi ńi gūr me hobē, eδe ia mbęrθeu mbrenda ndę trũt, eδe ai rā me faḱe pęrδē i vdĕkunę: atęherę Davidi muer špatęn' e Filistinit, e i preu krụetę me špatęn' e atī. (1. Samuel 17.. 32-51.)

Filistĭnętę kur panę se ḱiš ubã, i muer frika, e iknę: eδe Israeľitęť i ndoḱęn mbrapa deri ndę ḱụtetet ť atụne.

Sauli pụeti Davĭdinę, "I bīri kuit yē, o diāľ? Eδe Davidi upęrǵĕḱ, I bīri šęrbętorit ťụt Iesseut Beθľeemitit". (1 Samuel 17.. 57, 58.) "Eδe Sauli kur mbarōi sę fŏľuni, zemęr' e Ionaθanit tę bīrit Saulit unǵĭt me zĕmęręn' e Davidit, eδe Ionaθani e deši atẽ porsi špirtin' e vet". (1 Samuel 18.. 1.) Eδe Ionaθani, i bīr' i

mbęretit, i faĺi Davidit pętękaẗ e veta, e špatęn' e vet, e harkun' e vet, e brezin' e vet: eðe Sauli nuk' e ĺa Davĭdinę me ukęθụem mã ndę štępī ẗ et, por e mbăiti me vętęhe, eðe e bãni tę parę mbi uštoręt.

50. Tę ndiękuniẗ e Davidit. 1063-1056 P. K.

Israeĺĭtętę kur kęθęhešinę ndę štępī prei ĺuftit, mŭndunę Filistĭnętę, grātę dĭlšinę pęrpara tue kartsụem e tue kęnduem, "Sauli vrau ńī miy vetę, e Davidi *vrau* ðētę miy vetę".

Kur ndęģōi kętẽ mbęreti uiðęnue fort, e θa, "Ḱiš *i męngŏn* mã atī, vetš mbęretęnia?" Mbęreti kur šifte, se pŏpuli e donte fort Davĭdinę, kaḱi mã fort e kište zmir: deri sā sę mbrăpęni kęrkonte me e vramę. Ńī ditę Davidi kur po i binte hărpęsę pęrpara atī, Sauli soli me štizę mb atẽ. Mbasandai dęrgōi nieręs me e vramę ndę štępī; por e šŏḱeya Mihala, ḱi ište e biya e Saulit, e sdrụpi prei paraθyrit, eðe ai špętōi e iku.

Ionaθani šumę herę i ĺŭtei ẗ et, tę mos e ndiḱte atẽ: por Sauli i θa tę bīrit se e kā vūmę ndęr me mend me e vramę Davĭdinę. Ionaθani i θa Davidit, tę iki prei kętī vendi. Davidi atęherę vote te mbęreti Filistĭnęvet, eðe muer me vętęhe špatęn' e Goĺiaθit. Por tę paręẗ e Filistĭnęvet e šikŏišinę me sụ̄ tę keḱ, eðe mezĭ špętōi krụętę prei andụi.

Davidi taštĭ ṙinte ndępęr škrepaẗ e ndępęr špelat e ndępęr maĺet e Iudesę, eðe ĭšinę mbęĺĕðunę mbas Davidit afęr ģaštę kind būṙa, baškę me pĺeḱt e me grāt e me diĕĺmt, eðe šumę prei kęsĭš ĭšinę miḱẗ e fisi i Davidit, eðe pęr kętẽ punę i ndiḱte ată Sauli. Sepsĕ kaḱi zemęrĭm tę maθ kište Sauli kundrę Davidit, sā ńī ditę urðęnōi tę vrĭtetę krụe-prifti baškę me tetę-ðēẗ e katęr priftęn tę tierę, sepsĕ i kište ðãnę buḱę Davidit pa ńgofun' atẽ. Pęrvĕtš kętụne ai urðęnōi tę prĭššinę ḱutetin' e prĭftęnavet, eðe buṙaẗ e grāẗ e diĕĺmẗ e bagętitę tę škŏynę ndępęr goyę tę θĭḱęsę, eðe kęštŭ̃ Perəndia muer špagĭm prei ģiθę fęmiyvet Eliut, sikundrę pat θãnę pęrpara. Vĕtęmę ńi nierī špętōi, e erθ te Davidi; kụi ište Abiaθari, i tsili mbasandai ubã krụe-prift.

Davidi eðe si iku, e kište pęr mik tę mirę Ionaθănině: eðe sa-dŏ

ḱi ndĭḱei Davidi prei Saulit, por ai e donte atĕ̄, eδe e nǵifte pęr mbęretin' e vet e pęr tę viĕheṙin' e vet e pęr tę dăšunin' e vet.

Pak kohę mbassi uvranę prĭftęnitę, Sauli dueľ me trī miy vetę pęr me zā̄nę Davĭdinę ndępęr maľet e Iudesę. Eδe ńī ditę Sauli hṳ̄ni ndę ńī špelę pęr me uprā̆ytunę, atiĕ ku ište mpšĕfunę mbrenda Davidi baškę me niĕręzit e vet. Eδe niĕręziť e Davidit kur panę Saŭlinę te po fľinte mbrenda ndę špelęt, θā̄nę, "Ḱe *tek erδi ayŏ* dita ḱi tę pat θā̄nę Zoti, Ḱe unę te kam pęr me tę δā̄nę n'dorę anęmĭkunę tand, eδe bā̆n-ia atī si tę dŭketę mirę. Atęherę Davidi ungrĭt e i preu pšĕfazę sḱepin' e pĕtękut Saulit. Eδe mbasandai i ṙifte zĕmęra Davidit, sepsĕ kište premę sḱepin' *e pĕtękut* Saulit. Eδe u θa niĕręzęvet vet, Ḱoftę ľark prei meye, o Zot, ť i bā̆y unę kętĕ̄ punę ťem-zot, tę ľṳ̄emit Zotit, tę vē̄ dŏręnę ťeme mbi atĕ̄: sepsĕ ā̆šť i ľṳ̄emi Zotit. Eδe Davidi ndaľi niĕręziť e vet me *kętŏ* fyaľę, eδe nuk' i ľa tę ngrĭhenę kundrę Saulit. Eδe Sauli si ungrĭt prei špĕlęsę, muer uδęn' *e vet.* Mbasandai ungrĭt eδe Davidi, e dueľ prei špĕlęsę, eδe i bęrtiti mbrapa Saulit, e θa, Zoti em, o mbęrĕt. Eδe Sauli kur kęθeu krṳ̄etę mbrapa me pamę, Davidi rā me faḱe pęrδē, eδe i ufăľ ndērs *atī.* Anĭ Davidi i θa Saulit, Pęrsĕ ndęǵŏn fyaľęť e niĕręzęvet ḱi θō̄nę, Ḱe Davidi te don tę kĕḱenę tande? Ḱe kętĕ̄ ditę panę sṳ̄ť e mī me ḱiš męndṳrę tę δa Zoti n'doręt ťeme sot ndę špelęt: eδe *disa mę* θā̄nę tę vras tṳ̄i: por unę tę kurseva: eδe θašę, S' kam me vū̄mę dŏręnę ťeme mbi ťem-zot: sepsĕ ā̆šť i ľṳ̄emi Zotit. Šif prā, āti em, šif kętĕ̄ sḱepin' e pĕtękut tand n'doręt ťeme". Atęherę Sauli θa, "Ti ḱĕnęke mā̄ i drĕitę se unę". (1 Samuel 24.. 4-17.) Kęštū̆ Sauli ukęθṳe ndę štępī tę vet me turp.

Por nukę škōi šumę kohę, eδe Sauli dueľ pęr-sę-rī kundrę Davidit, eδe nguľi uštęrinę ndę kodręt tę Haḱilahut. Atęherę Davidi eδe Abišai hṳ̄nę nătęnę ndę miedĭs tę uštęrisę, "eδe Sauli po fľinte mbrenda ndę hendĕk, eδe kište ngŭľunę ndę δēt štizęn' afęr kresę: eδe Abneri eδe ǵĭndia po fľĕišinę ṙeθ e ṙotul' atī. Atęherę Abišai i θa Davidit, Peręndia tę kā ľišuem n'dorę anęmĭkunę tand sot: tahĭ prā ľeť i biye atī me štĭzęnę". Por Davidi i θa Abišait, "Mos e vra atĕ̄: sepsĕ tsili ā̆šť ai ḱi vē̄ doręn' e vet

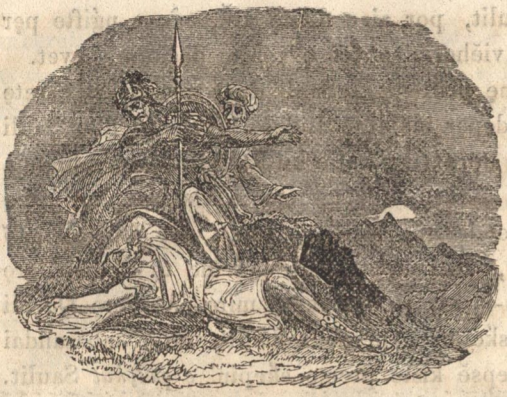

mbi tę ľųemin' e Zotit, eðe tę yetę pa fāy?" Eðe Davidi muer štizęn' eðe enęn' e uyit afęr kresę Saulit. Atęherę Davidi iku mb-ať-ān', e vote e nděyti mbę ńī mayę maľi pęr sę ľargu, eðe bęrtiti me zā tę maθ, "Abner! Abner!" Kapidani Saulit ungrĭt prei ģūmit, e θa, "Tsili yē ti, ki θęŕět mbęrētinę?" Davidi i θa atī, "A nukę yē ti ńi būr trim? e kuš ăštę si ti ndęr Israel? pęrsę prā nukę ruen ťųt-zŏt mbęrētinę? sepsę hų̄ni ńi nierī prei ģĭndiesę pęr me vramę mbęrētinę ťųt-zŏt. — Eðe tahĭ, šifni ku ăštę štiza e mbęretit, eðe ena e uyit, ki ište afęr kresę atī". Eðe Sauli ngofi zān̄in' e Davidit, eðe θa, "A zān̄i ųt ăšť, o bīri em Davĭd?" Eðe Davidi θa, "Zān̄i em ăštę, zoti em o mbęrĕt.—Pęrsę ndiěk kęštŭ zoti em šęrbętorin' e vet? sepsę kiš kam bām' unę? a tš' e keke ģĭndetę n'doręt ťeme?—Mbęreti i Israeľit kā daľę me kęrkuem ńi pľešt, porsi ai ki ndiěk fęlăzęnę ndępęr maľeť". Atęherę Sauli θa, "Fęyeva: kęθehu, o bīri em Davĭd: se s'kam pęr tę bāmę kek mā tų̄i, sepsę špirti em păsęka kĕnunę šumę i ndĕršim sot ndę sų̄t tę tū". Por Davidi nukę zinte besę me i rānę n'dorę, sepsę ia ngifte zĕmęręn' atī. Anĭ Davidi θa, "Ke štiza e mbęretit, ľetę vĭyę ndońi diāľ, eðe ľeta maťi". Kęštŭ Davidi muer uðęn' e vet, eðe Sauli ukęθųe ndę vend tę vet. (1. Samuel. 26.. 5-25.) Kęyŏ ke e mbrăpęmeya herę ki upanę ndęr sų̄ Davidi me Saŭlinę. Sauli nukę ťōi šumę viět mbasandai.

51. Vdeka e Saulit. — Davidi băhetę mbęrět. 1056 P. K.

Atęherę Davidi iku me gaštę kind vetę ndę ðē tę Filistĭnęvet: sepsę kište frikę, se mos ľierę n'dorę t̨ Saulit ndońī ditę. Eðe Akiši, mbęreti i Gaθit, i ða Davidit kųtetin' e Ziklagut, eðe nděyti atiě baškę me tę šoket e me fęmiyt e vet afęr ńi vit e ģų̄męsę.

Eðe tę paręť e Filistĭnęvet poķęn uštęřiatę baškę pęr me ľuftuem kundrę Israeľĭtęvet: eðe Akiši i θa Davidit, "Ti dotę vetš baškę me mue ndę ľuftę". Kęštŭ Davidi vote baškę me Akĭšinę. Por ată tę tiĕręte tę kater tę paręť e Filistĭnęvet patnę frikę prei atī; eðe Davidi ukęθųe prapę ndę štępī. Por tš' męrekulī tę frĭkęšime pā ai tę trĕtęnę ditę, kur erθ ndę Zikläg, ģeti ķutĕtinę ŧenuem e diĕgunę kreit! Amaľekitęť e kĭšinę ŧenuem, eðe kĭšinę ŧembųem grāť e fęmiyť e ģiθę ģānę. Ndonęse niĕręzit e Davidit ĭšinę ľŏðunę prei ŭðęsę ľargę, por ată u rānę mbrapa e ndokęn viĕðęsitę, eðe ģiθę natęn' etsęn ndępęr škretinęt, eðe pa sbărðunę drita ua mbęrĭn' atųne. Ată ĭšinę špęrdamę mb-ať-ān' e mbę-kęť-ānę tue ngrān' e tue pīm' e tue kartsųem: sepsĕ kĭšinę maŗę šumę pľătšęka prei ðēut Filistĭnęvet e prei ðēut Iudesę. Eðe Davidi u rā atųne, e i vrau, eðe muer prap ģiθę pľătšękatę ķi kĭšinę ŧembųem.

Por ndęr ģiθę kętĕ kohę ķiš ište bămę ndę maľ tę Gilboait? Israeľitęť ĭšinę mŭndunę prei Filistineš, Ionaθani ište vramę, eðe tę dų tę biyť e tierę tę Saulit ĭšinę vramę, eðe Sauli rā mbi špatę tę vet, e vrau vętęhenę.

Davidi porsā ukęθųe prei ľuftęš Amaľekĭtęvet ndę Zikläg tę ŧenuem, ai ndęģōi prei ńi Amaľekiti mŏrtien' e Saulit, eðe tę prĭšęmen' e atī. Ai nieriu kište dăľunę yaštę ndę fušęt tę ľŭftęsę, eðe ģet korpin' e mbęretit vramę, eðe muer pętękun' e mbęretęnĭš eðe kunŏręnę prei krĕš atī, eðe ia prū Davidit, e i θa se e vrau ai vetę. I mieri nierī kuitōi se dotę mirte ndońī pagę tę maðe me kętĕ ŧĕnę. Por Davidi grisi pętękať e bāni vayę tę maðe, eðe i θa atī, "Kųš nukę pate frikę tę vĕšę dŏręnę tande mbi atĕ me vramę tę ľųemin' e Zotit? — Gaku ųt koftę mbi krųet tat: sepsĕ goya yote dešmōi kundrę teye". (2 Samuel. 1.. 2-16.) Eðe Davidi urðęnōi ta vrasin' atĕ.

Davidi taštĭ ukęθųe ndę ðē tę vet baškę me niĕręzit e vet, eðe erði ndę Hebrŏn. Ai u dęrgōi ðunętī ģiθę pľĕkęvet ðēut Iudesę prei pľătšękaš ķi kište maŗę prei Amaľekĭtęvet. Niĕręzit e Iudęš e sģoðęn atĕ pęr mbęrĕt. Por Abneri bāni mbęrĕt pęr Israĕľinę Išbošĕθinę, tę bīrin' e Saulit. Kęštŭ pŏpuli kište dų mbęretęn, por kęyŏ ke pęr pak kohę. Mbas gaštę viĕtš Išbošeθi uvrā prei

šęrbętoręš vet, eðe sgoðęn Davĭdinę pęr mbęrĕt pęrmbi ǵiθ' Israĕl'inę.

Davidi donte tę bãnte Ierusal'ĕminę pęr krụe-k'ụtĕt tę mbęretęnisę vet: por Sioni, ãn' e sĭpęrme e kętī k'ụteti, ište ndęnę puštĕt tę Iebusĭtęvet, eðe ua muer atụne. Atęherę ai ngrefi k'ụtĕtinę, eðe ndęrtōi atiĕ ńi palăt pęr me ndĕńunę vetę. Kęštŭ ai maðōi eðe ndrek'i anęn' e pŏštęme tę k'ụtetit.

Mbasandai Davidi bãni vend eðe pęr arkęn' e Peręndisę, k'i kište mbĕtunę pẽsę-ðētę viĕt ndę Kiriaθ-iearĭm, nď atĕ vend tšę kurę se e patnę kęθụem prapę Filistĭnętę. Atęherę e prũnę me gęzĭm tę maθ ndę Ierusalem, eðe e vũnę ndę ńī tendę k'i pat bãmę Davidi pęr atĕ. Por Tenda e Vietęr' eðe θerŏreya mbetnę ndę Gibeŏn: eðe atiĕ bãhešinę kurbănetę pęr ditę, eðe mbăhešinę ǵiθę festať e męðā, deri sā undęrtue Tĕmpuli prei Solomonit.

Davidi bãni šumę l'ŭftęna, eðe štrĭni synoreť e mbęretęnisę vet tšę prei Dētit Barðę kah peręndŏn dieli, deri ndę l'um tę Eufratit kah l'ēn dieli, eðe prei Damăskęsę kah ãn' e bŏręsę, deri nď Eǵypt kah ãn' e mies-dĭtęsę. Eðe me ǵiθę kętŏ l'ŭftęna tę pa-nǵĕfuna k'i bãišinę, pŏpuli škonte mã mirę ndęn' ŭrðęnę t' atī, se kur ište ndęn' ŭrðęnę tę ǵụk'ętăręvet; kęštŭ eðe ǵiθ' atŏ kombe k'i k'enę puštuem — Syrianęť e Edomitęť e Moabitęť e Filistinęť — išinę tę l'ŭmunę, kur ĭšinę ndęn' ŭrðęnę tę Davidit.

52. Uria uvrā. 1035 P. K.

Nď atĕ kohę Davidi bãni fãy me Baθ-šebanę, tę šok'en' e Uriasę, kapidanit uštęrisę vet; eðe pęr kętĕ punę ai urðęnōi Ioăbinę kapidanin' e maθ, kur tę l'uftŏišinę, me vũmę Urianę ndę bāl tę l'ŭftęsę, k'i tę vrĭtei prei anęmĭkš. Doť i kište rãnę ndęr mend Davidit, se kęštŭ ia pat bãmę Sauli eðe atī, por Perendia e pat rŭeitun' atĕ. Por ai s'mendōi as pak pęr kętĕ, sepsĕ dašunia e Baθ-šebasę i kište verbuem sũtę; eðe Perendia l'a Urianę me uvramę. Pęr ńi vit tę tãnę Davidi nuk' upendue pęr fãyinę.

Atęherę Perendia dęrgōi profĕtinę Naθăn tek ai me i θãnę, "Išinę dụ nieręs ndę ńi k'ụtĕt, ńiani i pasun' e tiętęri i vol'ĕk. I păsuni kište fort šumę grĭǵęna ðenš e bagętī. Por i vobegu s'kište

tiĕtęrę ǵā̃, vetše ńī deľe tę vŏgęľę, tę tsilin' e pat bľemę, eδe e ušḱente: eδe uṙĭt baškę me atĕ̃, eδe baškę me diĕľmt e atī: hante prei bukęs' atī, e pinte prei potirit atī, e fľĭnte ndę ǵĭt ť atī, eδe e kište porsi biyę. Eδe erθ ńi uδętār tek i păsuni, eδe atī i ukursu̯e me maṙę prei grĭǵęnaš δenvet vet, e prei bagętivet vet, pęr me ia gatuem uδętarit ḱi erθ tek ai, por muer deľen' e tę vobegut, eδe e gatōi pęr atĕ̃ niĕrinę ḱi erθ tek ai. Eδe Davidit i undĕs zemęrimi fort kundrę atī nieriut: eδe i θa Naθanit, Ṙon Zoti, ai nierī ḱi bā̃ni kętĕ̃ ā̃štę pęr tę vramę: eδe kā me *ia* paguem dĕľenę katęr pęr ńī, sepsĕ bā̃ni kętĕ̃ punę, eδe nuk' i uδĭms. Eδe Naθani i θa Davidit, Ti *yē* ai nieriu. Kęštŭ̃ θotę Zoti Peręndia i Israeľit: Unę tę ľeva (voyova) tū̯i mbęrĕt mbi Israĕľt, eδe unę tę špętova tū̯i prei dŏręsę Saulit. — Pęrsĕ hoδe poštę fyaľęn' e Zotit, eδe punove tę kĕḱenę ndęr sū̯ ť atī? vrave me špatę Uria Hittin', eδe i more gruen' atī pęr vĕtęhenę tande, eδe atĕ̃ e vrave me špatę tę biyvet Ammonit". (2 Samuel. 12.. 1-14.)

Atęherę Davidi e ndieu se pat bā̃mę făy, eδe i uθu̯e zĕmęra, eδe ṙęfeu me goyę tę vet, "Fęyeva mbę Zŏtinę". Atęherę Naθani i θa Davidit, "Zoti ta kā făľunę făyinę: s' kē me vdĕkunę: por prei kęsāi pune *ḱi bā̃ne* i δē škak anęmĭḱęvet Zotit me nĕmunę, pęrandai tšuni ḱi tę ľeu kā me vdĕkunę kreit". (2 Samuel. 12.. 10-14.)

Historia kętŭ na męsŏn, se i drĕiti eδe i šeńtęnŭešimi Peręndī nukę ľĕ̃ făy ndę pŏpulę tę vet pa munduen. Niĕręzitę ndę dăľšinę prei ŭδęsę drĕitę, e tę bā̃ynę făy, Zoti punŏn šumę punę tę frĭkęšime pęr me i prū̃m' ată ndę pendesę, eδe heθ baṙęn' e fayit mbę ḱafę ť atu̯ne. Davidi θotę ndę ńī psalmę, kur fľet pęr Peręndinę, se ḱiš u bā̃n niĕręzęvet, "Ubā̃ne tek ată Peręndī faľes, por more špagĭm pęr punęt e atū̯neve". (Psalmę 99.. 8.)

Štatę ditt Davidi ṙinte pęr δē tue aǵinuem e tue ḱyamę, e tue i uľŭtunę Zotit pęr yetęn' e diāľit. Nď atĕ̃ kohę ai foľi ńī psalmę pendese, ḱi ǵĭndetę ndę Psaltēr, pęr ngušulimin' e ǵiθę-kui faytori ḱi i ukā θu̯em zĕmęra: "Pęrdęle-mę, o Peręndī, mbas pęrdęlimit tand: mbas tę šŭmętit tę δĭmtunavet tua, šŭei pa-uδęnīť e mia. Ĺai-mę tĕpęrę prei pa-uδęnisę s'eme, eδe ḱiro-mę prei fayit ťem.

Se unę ngof pa-uðęnīť e mia: eðe fayi em *ăštę* pęrpara meye kur-dŏ. Mbę tūi, vętęmę mbę tūi fęyeva, eðe bãna tę kękenę pęrpara teye. — Kriyŏ *ńī* zĕmęrę tę kęθiělętę tek unę, o Perendī; eðe pęrtęrī pęrmbrenda meye *ńī* frūmę tę drĕite". (Psalmę 50 [51.. 1-4, 10.)

53. Absalomi. 1023 P. K.

Vdeka e fŏšńesę vet ke vętęmę tę filŭemiť e iðęnĭmevet Davidit. Atī i rãnę mbę krue šumę punę mã tę ĭðęta. Absalomi, i bīr' i Davidit, vrau tę vęlān' Amnonę. Pęr kętĕ punę Davidi s' donte me i pamę sūtę tę bīrit; pęrandai Absalomi e vū ndęr mend me ndsiefę ť ătinę prei škambit mbęretęnisę. Akiθofeli, ki ište mã i maði i šęrbętŏrevet Davidit, ungĭt mbas Absalomit, eðe šumę gĭndie ubã baškę me atĕ. S' gĭndei tietęr nierī mã i bŭkurę se Absalomi ndęr gĭθę Israeľitęt, eðe pęr punę tę bukurisę tę gĭθ' e dŏišinę: por ai bãnte eðe šumę mieštęrī me ungĭtunę zĕmęra e pŏpulit mbas atī. Ńī ditę befas erði zãni ndę Ierusaľem, se Absalomi ubã mbęrĕt ndę Hebrŏn. Porsã ndęgŏi kętĕ fyaľę Davidi bęrtiti, "Ngrihi, ľeť ĭkimę: sepsĕ s' mŭndemi me špętuem prei Absalomit". Mbęreti dueľ prei kutetit sbaθun' e me krue tę mbuľuem, e vote ndę puťue tę Kedronit, eðe naľt ndę Maľ tę Ulĭvet, eðe gĭθę pŏpuli me krue tę mbuľuem i ngĭtešinę mbrapa mbęretit tue kyām' ŭðesę. Ńi fis i Saulit, ki e kište ĕmęninę Šimei, dueľ e hiθte me gurę, eðe e malękonte. Eðe Abišai, i bīr' i Zeruiahut, deš tę veyę me i premę krŭętę: por Davidi i θa, "Ľetę malękoyę, sepsĕ Zoti i θa atī, Malękŏ Davĭdinę. Tsili dotę θotę prā, Pęrsĕ bãne kęštŭ?" Davidi iku ndę Mahanaĭm.

Absalomi puštōi škambin' e ť et ndę Ierusalem; eðe nukę mendonte tiĕtęrę gã, vetše tę urðęnoyę pŏpulin' e Israeľit, tę bĭyinę ť ātin' a tę galę a tę vděkunę. Por gĭθ' ată nieręs ki ĭšinę besętarę umbęľoθnę teθ e ťŏtulę Davidit; eðe Ioabi dueľ me ńī uštęrī tę fortę kundrę atune ki kĭšinę ngrĭtunę krue. Ată nuk' e ľãnę mbęrĕtinę pľak me dăľunę baškę me ată, sepsĕ θŏšinę, "Taštī *ti ye* ðĕtę miy *here mã i fortę* se na: pęrandai taštī *ăštę* mã mirę tę na ndimŏiš neve prei kutetit". Eðe ată kur dŭeľnę me ľuftuem,

Davidi urðẹnōi kapidanẹť e u θa, "Tẹ mẹ špẹtoni diăľinẹ, Absalŏminẹ".

Ǵiθ' uštẹria e atụne ki kĭšinẹ ngrĭtunẹ krụe umŭnd. Absalomi tue ĭkunẹ me vrap mbi muškẹt ndẹpẹr miedĭs tẹ pụlit, uzũ pẹr fľokẹš ndẹpẹr degat tẹ ńi ľisi, eðe muška iku, eðe e ľa varẹ mbẹ drūt.

Ńi uštuer kur pā atẽ tek ište vieŕẹ mbẹ drūt, i θa kapidanit, eðe Ioabi i θa atī, "Pẹrsẽ nuk' e vrave atẽ, *ta ŕẹzoye* pẹr ðē? dotẹ kĭšiem făľunẹ tụi ðētẹ *šikla* arǵănd, eðe ńi bres". Por uštori i θa Ioabit, "Eðe ńi miy *šikla* arǵănd tẹ ĭšinẹ numẹruem ndẹ pẹlamẹt ťeme, nukẹ dotẹ kĭšiem vŭmẹ dŏrẹnẹ ťeme mbi tẹ bīrin' e mbẹretit: sepsẽ na e ndẹǵuem tẹ ǵiθẹ, kur urðẹnōi mbẹreti tụi eðe Abišainẹ eðe Ittainẹ, eðe θa, Ruhi mos *pẹrkasi* askŭš diăľinẹ, Absalŏminẹ". Atẹherẹ Ioabi θa, "Unẹ s'kam ngē me škuem kŏhẹnẹ kẹštŭ baškẹ me tụi. Eðe muer n'dorẹ trī šẹǵeta, eðe ia mbẹrθeu ndẹ zĕmẹrẹ tẹ Absalomit, atiẽ tek ište ǵalẹ ndẹ miedĭs tẹ ľisit".

Tẹ tilẹ mŏrtie muer ai bīr i pa-ndẹǵŭešim! Eðe tẹ tilẹ fat tẹ keť kăñẹ me pasun' ată ki nukẹ ndẹǵoyn' urðẹnimeť e Zotit, eðe nukẹ nderŏynẹ pẹrintẹ. Ľetẹ rŭhenẹ diĕľmť e rī, tẹ mos băynẹ tẹ kẹtilaš faye, ki tẹ mos i ǵĕynẹ tẹ kẹtilaš tẹ zeza.

Kur dueľ zăni, se umundẹn ată ki kĭšinẹ ngrĭtunẹ krụe, mbẹretit nuk' i erθ mirẹ, sepsẽ ište vrām' i bīri. Ai ky ante, e bẹrtiste me zã tẹ maθ, e θošte, "Absalom, bīri em, bīri em! tẹ donte Zoti, tẹ vdĭsiem unẹ pẹr tụi!" (2 Samuel. 18..) Atẹherẹ kur upẹrhăp fyaľa ndẹpẹr ǵiθẹ ðēn' e Iudesẹ, se umundẹn anẹmiktẹ, umbẹlŏθ ǵiθẹ pŏpuli i Israeľit me gẹzĭm tẹ maθ, eðe prūnẹ Davĭdinẹ ndẹ Ierusalem, eðe e vūnẹ pẹr-sẹ-rī ndẹ škamp tẹ mbẹretẹnise. Eðe mbẹretẹnia e Israeľit kindronte e fortẹ, sā ište ǵalẹ Davidi.

"Eðe Absalomi kur ište ġalę, pat ngrĕfunę ńī štụlę pęr vetęvĕtęhenę ndę Fušęt tę Mbęretit: sepsĕ θa, S' kam bīr ki tę pęrmendi ĕmęninę ťem: eðe i vū ĕmęnin' e vet štụlęsę: eðe nġer sot mbę kętĕ dīť i θōnę, Štụla e Absalomit". (2. Samuel. 18.. 18.) Kętŭ ăštę škruem figŭreya e štụlęsę, sikurse ġindetę taštī.

54. Murtaya ndę Israĕľ. 1017 P. K.

Mbas vdekęś Absalomit tę pęrziemiť eðe s' ište prăytunę. Mā pęrpara, ńi nierī prei făręsę Beniaminit, ki e kište ĕmęninę Šeba, i rā trumbĕtęsę, e θa, "Na s' kemi piesę te Davidi, as s' kemi trašigĭm tek i bīr' i Iesseut". Por Ioabi i priši ată me vrap. Atęherę ubā tę pęrziem mbrenda ndęr fęmiyt tę Davidit. Ioabi donte me bāmę mbęrĕt Adomianę, ki tę zāyę kambęn' e ť ĕt tę Davidit: por profeti Naθăn nukę ľa me ubāmę; eðe Solomoni, mā i vōgęľi i dieľmvet Davidit, ubā mbęrĕt. Por para se hipi Solomoni ndę škamp tę mbęretęnisę, koditi ńī męrekulī e frīkęšime.

Atęherę Davidi deš me numęruem ġiθę pŏpulin' e Israeľit, pęr me dītunę sā būŗa mund tę diľšinę ndę ľuftę, ndonęsę kęyŏ punę ište kundrę ľiġęsę Moiseut, por ai urðęnōi kabidăn Ioăbinę me škuem ndępęr ġiθę ðēn' e Iudesę, e me numęruem ġiθę farať e Israeľit: Ioabi baškę me tę tierę, votnę eðe bānę mbas urðęnit mbęretit, eðe mbas nandę mŭeyš ukęθụe Ioabi baškę me šokęt e vet, eðe i prū mbęretit nŭmęrin' e pŏpulit: por Davidi mbasandai e muer vešt se bāni keť, eðe upendue. Atęherę Perendia dęrgōi profĕtinę Gad te Davidi, i tsili i θa mb ĕmęnit tę Zotit, "Kam me tę ðānę

trī kafša, sǵiθ pęr vĕtęhe ńī prei kętu̯ne, eδe kam pęr ta bā̃mę.— *A don* tę bā̆hetę zī buke tri viĕt ndę δēt tat? a por trī mŭey tę ĭkiš prei sū̯̃š anęmĭḱęvet tū, eδe tę ndiḱeš? a por tę yetę murtayę tri ditt ndę δēt tat?" Davidi θa, "Yam fort štręngutę: mā̃ mirę ľetę biye n'dorę tę Zotit, sepsĕ pęrdęlimeť e atī yā̃nę šumę: por ľetę mos biye n'dorę tę nieriut". Ḱęštŭ̃ Perędia dęrgōi murtayę ndę Israĕľ, kaḱi sā vdiḱęn štatę-δētę miy vetę prei Danit nǵer mbę Beer-šeba. Eδe Ĕnǵuli kur štrī̃ni dŏręnę me prĭšunę Ierusaľĕminę, Perędia upendue pęr tę kĕḱenę, eδe i θa ĕnǵulit ḱi prište pŏpulinę, "Miăft mā̃: ndaľ taštĭ dŏręnę tande". (2. Samuel. 24..) Eδe enǵul' i Zotit ište nday ľā̃męn' e Araunah Iebusitit. Eδe Davidi vote e ngrefi atiĕ ńī θerore pęr Zŏtinę, eδe bā̃ni kurbane tę diĕguna, eδe kurbane paḱtimi. Kęštŭ̃ Perędia kurseu δēnę, eδe ndaľi murtăyęnę.

Davidi vū̃ni ǵaštę miy tę parę mbi pŏpulinę, tę tsilęť i sǵoθ prei Ḱevitęš, mbas ľĭǵęsę Moiseut: eδe Ḱevitęť e tierę i dau ńi zĕt e katęr tufa, tę yē̃nę pęr punę tę tĕmpulit, ǵiθę-se-tsila tufę kište ńi miy vetę; eδe vū̃ni valen' e tĕmpulit, ḱi kište katęr miy kankatorę, damę ńi-zĕt e katęr tufaš, tę tsilęť ĭšinę prei tę bĭyvet Asafit; eδe mbi ată ai vū̃ tę parę kankatŏrinę Ieduθun, eδe ḱiθarŏrinę Heman. Eδe pęr kętē̃ punę Davidi škrōi šumę psalmę a kankę tę šeńtęnŭešime me ā̃nę tę Špirtit Perędisę. Ndęr kętŏ psalmę Davidi škrōi šumę punę tę męδā pęr špęrbľimin' e Krištit, ḱi špęrente ǵiθę pŏpuli i Zotit tšę kurę se ungrĕf bota. T' ărδuniť e Krištit ndę botęt, e yeta e atī, e vdeka, e tę nǵălunitę, e tę hĭpunitę naľt ndę ḱiel, e ľaimęsia e atī, se ai ište eδe profĕt eδe prift eδe mbęrĕt, šoḱęnia baškę me pŏpulin' e Perędisę, eδe bekimi i pŏpulit me anę ť atī, tę θĭŕuniť e ǵintăręvet, ľafti i kĭšęsę ḱi kište pęr ť ărδunę, eδe i pa-sŏsuni bekĭm i ǵiθę tę špęrbľũ̯emivet — ǵiθę kętŏ kafša zī̃henę n'goyę ndę Psaltēr tę Davidit.

Sikurse Davidi kur hipi ndę škamp, bā̃ni mā̃ tę păręnę punę, ḱu̯š me i šęrbu̯em šeńtęnŏresę, kęštŭ̃ eδe ndę ditę tę pľeḱęnisę pat kuidĕs por pęr atē̃ punę. Pęrpara ǵiθę tę păręvet mbęretęnisę, eδe pęrpara krĕnęvet pŏpulit, Davidi ľa mbęretęninę n'dorę Solomonit tę bīrit, eδę i ľa fyaľę atī pęrmbi tę ǵiθa me ndęrtuem štępīn' e

Perẹndisẹ, ki e kište păsunẹ ndẹr mend ai vetẹ me e bãmẹ. Eðe i ða atī ār e arǵănd e rame e hĕkurẹ, ki i pat mbẹlĕðunẹ tšẹ pẹrpara pẹr kẹtĕ punẹ; i ða eðe šumẹ enẹ t' ārta e t' arǵantta, ki pat urðẹnuem ai me ubãmẹ, i ða eðe šumẹ ľandẹ e gurẹ; mbasandai urðẹnōi ǵiθẹ pŏpulinẹ, por mã fort tẹ păsunitẹ, pẹr me prūmẹ ðunẹtī ār e arǵănd e gurẹ tẹ pa-tšimŭešim pẹr ndẹrtĕsẹnẹ.

55. Solomoni. 1015-975 P. K.

Solomoni ište mã i maθ se tẹ ǵiθẹ mbẹrĕtẹnitẹ nď atĕ kohẹ. Sã mot nǵati mbẹretẹnia e atī, ǵiθẹ pŏpuli panẹ ditt tẹ barða. Ǵiθẹ-kuši flīnte pa frikẹ, e ťinte ndẹnẹ piĕrgulin' e vet e ndẹnẹ drūn' e fikut vet. Por ditunia e atī ište mã e maðe se ǵãya. Pak kohẹ mbassi hipi ndẹ škamp, Perẹndia i udŭk nď ăndẹrẹ e i θa, "Ḱup kiš do tẹ ap tūi?" Solomoni θa, "Ti i kē bãmẹ pẹrdẹlīm tẹ maθ šẹrbẹtorit ťut Davidit ťem-ĕt: eðe ti bãne mbẹrĕt šẹrbẹtŏrinẹ tand ndẹ vend tẹ Davidit ťem-ĕt: eðe unẹ yam ńi tšun i vŏgẹlẹ: eðe nukẹ diy *si* tẹ daľ e *si* tẹ hŭy: eðe šẹrbẹtori ụt ăštẹ ndẹ miedīs tẹ pŏpulit ťut ki sǵoðe, ńi pŏpuli tẹ maði ki s' mŭndetẹ me unǵefun' e me unumẹruem prei sẹ šŭmẹtit: ep-i prā šẹrbẹtorit ťut ńī zĕmẹrẹ tẹ mĕntšime pẹr me ǵukuem pŏpulinẹ tand, ki tẹ dāy tẹ mĭrẹnẹ prei sẹ kĕkesẹ: sepsĕ tsili mŭndetẹ me ǵukuem kẹtĕ pŏpulinẹ tand tẹ măðinẹ? Eðe Zotit i pẹľkeu fyaľa, sepsĕ Solomoni ľụpi kẹtĕ punẹ. Eðe Perẹndia i θa atī, Sepsĕ ľụpe kẹtĕ kafšẹ, eðe nukẹ ľụpe pẹr vĕtẹhe yetẹ tẹ ǵatẹ, por ľụpe pẹr vĕtẹhe mend pẹr me kupẹtuem ǵūk, ke te bãna mbas fyaľẹš tua: ke te tẹ ðašẹ ńī zĕmẹrẹ tẹ mĕntšime e tẹ kupẹtŭešime, ki s' kā kĕnunẹ pẹrpara tietẹr-kuš porsi ti, as s' kā me unǵalẹ mbas teye tietẹr-kuš porsi ti: por tẹ ðašẹ eðe kiš nukẹ ľụpe, eðe ǵã e ľaft, ki s' kā me kĕnunẹ askŭš ndẹr mbẹrĕtẹnit porsi ti mbẹ ǵiθẹ ditt e tua: eðe ndẹ etsẹš nď uðẹt mia, tue rŭeitun' urðẹnimeť e mia e porosīť e mia, sikurse etsi Davidi ụt-ātẹ, atẹherẹ kam me nǵătunẹ ditť e tua".

Ndonẹse kẹyŏ ke ńī ăndẹrẹ, por prei punẹš ki ubãnẹ, umuer vešt se ayŏ ăndẹrẹ ke prei Perẹndisẹ. Solomoni kā pasun' ĕmẹnẹ tẹ maθ pẹr ditunīn' e pẹr ǵãn' e pẹr ľăftinẹ, se askuŕẹ tietẹr mbẹrĕt ndońī herẹ. Maǵeť (harkať) e atī škŏišinẹ ndẹ Hindī kah

Dëť i Kuk. Mbęretęn' erθnę prei sę ľargu pęr me pām' atë, e me ndęģuem ditunīn' e atī. Fyäľętę ki kā foľun' ai, yãnę kaki tę vęrteta e kaki tę mëntšime, sā u äpinę mend e męsöyn' eðe tę dītuniť eðe tę pa-dītunitę.

Pęr me ndęģuem fyaľęn' e ťet, Solomoni ndęrtōi tëmpulinę ndę Ierusaľem: ńī ndęrtesę kaki tę maðe e kaki tę bŭkurę, ki s'ģindei tiętęrę porsi ayŏ ndę botęt. Eðe mbassi umbarue, uhäp pęr me aðuruem tę näľtinę Perendī. Prĭftęnitę prūnę arken' eðe e vūnę te Šin-vendi. Eðe Solomoni mbassi bãni ńī uratę tę maðe, sdrupi ziärm prei kieli, eðe dok kurbänetę ki išinę mbę θerŏrenę; eðe ľafti i Zotit mbuši štępinę. Kęštŭ i pęľkeu Perendisę me e diftuem me kętë męrekulī, se priti ðunętīť e šęrbętŏrevet vet. Kętŭ äštę škruem figŭreya e θerŏresę ki dikšinę kurbänetę mbi atë, mb atë formę ki e pat bãmę Solomoni, sikurse mbesöynę šumę nieręs.

Asģã nukę yãnę mã tę męðāť eðe mã tę bŭkuratę ndęrtesať e bŏtęsę, pęrpara maðęnīs eðe ľaftit Perendisę! Kęštŭ ndieu Solomoni, kur θa me zëmęrę tę pęrŭngętę, "A kā me ndĕńunę me tę vęrtët Perendia baškę me niĕręzit mbi ðēt? Ke kieli, eðe kieli i kĭyevet nukę yãnę miäft me tę ndsãnę tūi: sā mã e vogęľ äštę kęyŏ štępī ki tę ndęrtova tūi!" (2 Kŏhęnat. 6.. 18.)

Ģiθ' ayŏ mëndia e maðe ki pat Solomoni, nukę mūfti me e rŭeitunę pęr mos me rãnę ndę fäy. Ai kište ndę štępī tę vet šumę biya mbęrętęniš, ndęrmiët asŏš išin' eðe zońať e Hanaanit, e tę Sidonęs e tę Tyręs, e tę Egyptit, e tę tiëręve, ki kĭšinę prūmę baškę me vëtęhe besať e gęńeštra ndę Ierusaľemę, tę tsilať i mŭernę mentę Solomonit me rãnę ndę Iðullatrī. Kęštŭ mã i mëntšimi i ģiθę

mbęrętęnavet priši ðiątęnę ki pat bãmę Perędia me Israëlinę. Eðe prei kęsãi tę ręzŭemesę Solomonit mirętę vešt sã fort prišętę nieriu i mirę, ndę pastę šokęnī me nieręs tę kękiy: mirętę vešt eðe mã, se dŭhetę ńī ndifmę mã e maðe se mëndia e nieriut, kundrę sę ligęsę. Kęyŏ ãštę mëndia e vęrtetę ki na męsŏn me ufãlunę, "Ndif-mę, eðe kam me špętuem". (Psalmę 119.. 117.)

56. Tę damit e mbęretęnisę. 975 P. K.

Mbas vdëkęsę Solomonit, Israelitęt umbęloθnę baškę ndę Šehem. Reobohami ubã mbęrët pęrńiherę. Por nukę punōi porsi ńi mbęrët ki do tę yetę āti i pŏpulit; por punōi porsi ńi zotęnī i kek ki urðęnŏn me tę štime frikęnę. Pęrandai ată i θãnę, "Ut-ātę na e randōi sgëðęnę: taštī prā leno-*na* ti atë šęrbesęn' e ãšpęrę tę tut-ët, eðe atë gęðęn' e rãndę ki vũ mbi nē, eðe kemi me tę šęrbųem". Por Reobohami u θa atųne, "Em-ātę urandōi yuve sgëðęnę, por unę kam me ua bãmę yuve mã tę rãndę: em-ātę u mundōi yuve me škepĭy, por unę kam me u munduem yuve me akrepa".

I mari bīr' i tę mëntšimit Solomŏn kuitōi se doť u štinte frikęnę pŏpulit me kętŏ fyalę tę ĭðęta: por ată pęrńiherę e kęputnę fyălęnę, e θãnę, "Kiš piesę kemi na te Davidi? *s' kẽni* asndońi trašigĭm te i bīr' i Iesseut: te tendat e tua, o Israël: taštī šif pęr štępinę tande, Davĭd". (Mbęrętęnit. 12.. 4-16.)

Tę ðētę farať e Israelit udanę prei Iŭdęsę, eðe ngrefnę mbęretęnī vetš, ki θŏhei Mbęretęnia e Israelit, a Mbęretęnia e Samarisę, sepsë Samaria ište krųe-kųteti i kęsãi mbęretęnie. Ată sgoθnę Ieroboămině pęr mbęrët, eðe vetę Perędia i la me bãmę kęštŭ: sepsë Rehoboami kur deš me votun' e me luftuem me tę ðētę farat, Perędia dęrgōi ńi profët, e i θa mbęretit eðe gĭθę pŏpulit, "Mos hipni, as mos luftoni kundrę vęlăzęnavet tŭi tę biyvet Israelit: letę kęθëhetę gĭθę-se-tsili ndę štępī tę vet: sepsë kęyŏ punę ubã prei meye". Eðe tę gĭθę ukęθųenę ndępęr štępiat mbas urðęnit Perędisę. Tę dų farať e Iudęs' e tę Beniaminit mbetnę vetš ndęn' ŭrðęnę tę štępisę Davidit, eðe ngrefnę Mbęretęnīn' e Iŭdęsę.

57. Ieroboami eðe profeti. 975 P. K.

Ieroboami dueľ yaštę ŭðęsę Perędisę. Ai bãni dų vitša t' ãrtę pęr me i aðuruem, — ńiäninę ndę Beθel, e tiętęrinę ndę Dan — eðe urðęnōi pŏpulinę mos me vŏtunę mã ndę Ierusaľem pęr ditę festaš. Atęherę Perędia dęrgōi ńi nierī prei Iŭdęsę ndę Beθel, i tsili bęrtiti kundrę θerŏresę ki pat ngrĕfunę Ieroboami: "O θerore, θerore, kęštŭ θotę Zoti; ke te kã me ľemę ńi diãľ ndę štępī tę Davidit, ki doť ia θõn' ĕmęninę Iosia, eðe kã me θĕrunę mbi tųi prĭftęniť e vĕndevet naľta, ki tųmŏynę mbi tųi, eðe kãnę me udiegun' ĕštęna niĕręziš mbi tųi". Eðe pęr me e maŗę vešt pŏpuli, se ai ište dęrguem prei Perędisę, ai bãni ńī męrekulī atĕ ditę, eðe θa, "Kęyŏ ãštę šeńa, ki foľi Zoti: ke θerŏreya te kã me pľãsunę, eðe kã me udĕrðunę hĩni ki ãštę mbi atĕ". Ieroboami kur ndęģōi kętŏ fyaľę, štrĩni doręn' e vet, e θa, "Zĩni atĕ". Eðe uθã dora e atī, ki e štrĩni mbi atĕ, kaki sã s' mŭndei me e mbęľĕðunę mã mbas vętęhesę. Θerŏreya pľasi, eðe hĩni, ki ište mbi atĕ, udĕrθ. Eðe mbęreti i θa nieriut Perędisę, "Tę ľutem, ľŭtiu Zotit Perędisę tand, eðe faľu pęr mue, ki tę mę vĩyę dora ndę vend pęr-sę-rī". Eðe nieriu i Perędisę i uľŭt Zotit, eðe mbęretit i erði dora ndę vend porsi pęrpara. (1. Mbęrętęnit. 13..)

Nieriu i Perędisę mbassi mbarōi pŭnęnę, ki e pat urðęnuem Zoti, ukęθųe ndę štępī tę vet. Por ńi profĕt pľak kah Beθeli vote me vrap mbas atī, eðe e gęńeu me fyaľę, eðe e bãni tę kęθeheť e tę hayę bukę ndę štępī t' atī, kundrę urðęnimit Zotit. Mbasandai ai tue votun' ŭðęsę, i dueľ pęrpara ńi ľeõn, eðe e kapšōi me ðambę, eðe e ľa tę vdĕkunę baškę me gomarin' e vet pęr-anę, deri sã erði ai profeti pľak kah Beθeli, eðe voťōi atĕ profĕtinę ki pat gęńuem.

Por tšę kurę se Ieroboami nukę pat hĕkunę dorę prei kęsŏ punęš kękia, Israeľit nuk' i vĩyine mbarę pŭnętę. Pęr giθę monę išinę tę pęrzieme. Porsã vĩhei ńi mbęrĕt i rī ndę škamp, vinte ńi tietęr e sdrųpte atĕ, eðe vriste giθę fęmiyť e atī, eðe kętī kęštŭ ia bãnte ńi tietęr mã keť. Eðe yo vĕtęmę giθę mbęrĕtęnitę škŏyšinę mbas ŭðęsę Ieroboamit, tue aðuruem vitšať e ārtę, por fŭtšinę daľę ka daľę eðe giθ' ĭðuyť e kŏmbevet tiera.

58. Profeti Eľia. 910-896 P. K.

Ǵiθę mbęrĕtęniť e Israeľit mbas Ieroboamit, ĭšinę tę pa-besę; por mā̃ i keḱ se ǵiθ' ată ḱe Ahabi. E šŏḱeya e atī Iezebela, ńī zońę Sidoniane, ndęrtōi ńi tĕmpulę tę bŭkurę pęr ĭδuyt e Sidŏnęsę. Ayŏ mbante katęr ḱind e pē̃sę-δētę priftęn tę Baalit, ḱi ište peręndia i dielit; eδe katęr ḱind priftęn tę Aštarŏθęsę, peręndiešęs' hā̃nęsę, ḱi aδurŏhei ndępęr pu̯ye ť ĕṙęta me punę tę ndū̯ta; Ǵiθ' ată ḱi ľŭtšinę Peręndīn' e Israeľit ndĭḱešin', eδe profĕtęniť e atī vrĭtešinę. Por ndęr ǵiθę šęrbętoręt e Ahabit, ište ńi nierī ḱi kište frikę Peręndinę, tę tsilin' e ḱyŭešin' Obadiăh, ku̯i mpęšefi profĕtęniť e Zotit, pęr me i rŭeitun' ată, tę mos i vrĭtšinę šęrbętoręť e Iezebĕlęsę. Ai i mpęšefi ată ndęr špela, eδe u ipte atu̯ne būk' e uyę.

E kĕḱeya ište špęrdamę nď atē̃ kohę mbę tę katęr anęt e δēut, pęrandai Peręndia dęrgōi profetin' Eľia. Ai dueľ pęrpara mbęretit, e θa, "Ṙon Zoti Peręndia i Israeľit, ḱi ṙiy pęrpara atī, se s' kā me rā̃nę as vesę as šī kętŏ viĕt, por ḱe kęštū̃ mbas fyăľęsę s'eme". Mbassi nukę rā šī, nuk' ubā̃ as grū̃n' as bār i nǵomę; eδe ubā̃ ńī zī e maδe mbę ǵiθę δēnę. Profeti umpęšĕf ndę puṙue te Heriθit,

eδe atiĕ kŏrbęniť i bĭyšinę būk' e miš męnǵĕs pęr męnǵĕs e mbrămie pęr mbrămie, eδe pinte uyę prei puṙoit. Eδe sę mbrăpęni mbassi uθā puṙoi, Zoti i θa atī, "Ngreu, e etsę ndę Zarefăθ, eδe ṙi atiĕ: ḱe tek urδęnova atiĕ ńī grue tę vē me tę ušḱu̯em". Kur erθ ai ndę deręt tę ḱu̯tetit, ḱe tek ište ńi grue tue mbęľĕδunę škarpĭ̃y. Profeti i ľu̯pi asāi păkęzę uyę, eδe ayŏ kur vote me prū̃mę, ai i θa asāi, "Tę ľutem, bier-mę ńī tsopę bukę n'dorę". Por ayŏ θa, "Ṙon Zoti Peręndia u̯t, s' kam bukę, vetš ńī grušt miel ndę štambęt, eδe păkęzę voy ndę botiľet: eδe ḱe te po mbęľĕθ du̯ škarpĭ̃y, ḱi tę vete e tę bā̃y pęr vĕtęhenę ťeme, eδe pęr ťem-bīr, ḱi tę hamę atē̃, e tę vdĕsimę. Eδe Eľia i θa asāi, Mos ufrikŏ: ets e bā̃n si

tę θašę: por prei atī bǎn pęr mue mǎ pęrpara ńi kuľǎtš tę vŏgęľę, eðe bier-ma, eðe mbasandai bǎn eðe pęr vętęhenę tande, eðe pęr ťụt-bīr: sepsĕ kęštŭ ɓotę Zoti Perędia i Israeľit: "štamba e mielit s'kā me ušprăzunę, eðe botiľeya e voyit s'kā me uštĕrunę nger *mb atĕ* ditę kur tę ľišoyę šī Zoti mbi faket tę ðēut". (1. Mbęrętęnit. 17.. 7-14.) Eðe Eľia hante baškę me tę vēn' e vobĕkętę; eðe ndĕyti baškę me atĕ mǎ tĕpęrę si ńi vit. Eðe mieli ndę štambęt nukę mbarŏhei, as voyi ndę botiľet nukę štĕrei.

Mbassi s'kište rǎnę šī tre viĕt e ģụmęs, Zoti i θa Eľiasę, "Etsę e i udiftŏ Ahabit: eðe kam me sielę šī mbi faket tę ðēut". Eðe Ahabi kur pā atĕ tue ărðunę, i θa, "Ti yē ai ki pęrzien Israeľinę?" Eðe Eľia upęrģĕk, "Nukę pęrziey un' Israĕľinę, por ti, eðe štępia e ťụt-ĕt: sepsĕ yu ľatę urðęnimeť e Zotit, eðe vŏitęt mbas Baalit".

Atęherę Eľia i θa Ahabit, "Taštĭ prā, dęrgŏ e mę mbęľiθ ģiθ' Israeľinę ndę maľ tę Karmelit, biĕr' eðe tę katęr kind e pēsę-ðētę profĕtęniť e Baalit, eðe tę katęr kind profĕtęniť e pụyevet, ki hanę ndę truvezęt tę Iezabĕlęsę. Eðe Ahabi dęrgōi e mbęľŏθ ģiθę tę biyť e Israeľit eðe profĕtęnitę ndę maľ tę Karmelit.

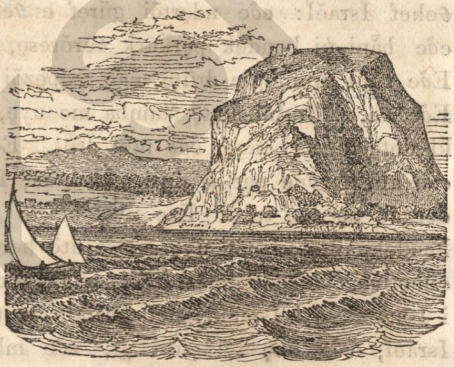

Mali Karmelit.

Atęherę Eľia erðį e i θa ģiθę pŏpulit, Deri kurę tšaľoni ndęrmiĕt dụ mendeš? Zoti ndę ķoftę Perędī, i unģitni atī: por ndę ķoftę Baali, i unģitni kętī. Eðe pŏpuli nuk' i upęrģĕk atī as mbę ndońī fyaľę. Atęherę Eľia i θa pŏpulit, Unę vętęmę kam mbĕtunę profĕt i Zotit: por profĕtęniť e Baalit yānę katęr kind e pēsę-ðētę būŕa: ľetę na ăpinę prā dụ vitša: eðe ľetę sģĕðinę ńiăninę vitš pęr vętęhen' e atụne, eðe ľeta tsopęzoyn' atĕ, eðe ľeta vēnę mbi drūt: eðe unę kam me bǎmę gati vĭtšinę tietęr, eðe kam me e vūmę mbi drūt, eðe s'kam me vūmę ziăŕm: eðe θętitni ĕmęnin' e perędĭnavet tŭei, eðe unę kam me θiŕun' ĕmęnin' e Zotit: eðe

ai Perẹndī ḱi tẹ ndẹǵoyẹ me ziăṙm, kṳi ḱoftẹ Perẹndī. Eδe ǵiθẹ pŏpuli upẹrǵĕḱ, e θa, Fyāľ e mirẹ. Atẹherẹ Eľia u θa profĕtẹnavet Baalit, Sǵiθni ńi vitš pẹr vĕtẹhenẹ tŭei, eδe bā̃ni-a gati yu mā̃ pẹrpara, sepsĕ yē̃ni šumẹ: eδe θẹṙitni ĕmẹnin' e perẹndĭnavet tŭei, por mos vē̃ni ziăṙm. Eδe ată mŭernẹ vĭtšinẹ ḱi u δā̃n' atṳne, eδe e bā̃nẹ gati, eδe θẹṙitšin' ĕmẹnin' e Baalit tšẹ ndẹ mẹnǵĕs deri ndẹ mies-ditẹ, tue θā̃nẹ, Ndẹǵo-na, o Baal: por s' kište as zā̃, as tẹ ǵĕǵunẹ: eδe ată brĭδinẹ pẹrḱărk θerŏresẹ ḱi kĭšinẹ ndẹrtuem. — Atẹherẹ Eľia i θa ǵiθẹ pŏpulit, Afrohi tek unẹ. Eδe ǵiθẹ pŏpuli uavĭt tek ai. Eδe ai ndreḱi θeroren' e Zotit, ḱi ište ṙẹzuem. Eδe Eľia muer dṳ-mbẹ-δētẹ gurẹ, mbas nŭmẹrit tẹ dṳ-mbẹ-δētẹ făravet tẹ biyvet Iakobit, mbẹ tẹ tsĭlinẹ pat ărδunẹ fyaľa e Zotit, e i pat θā̃nẹ, Ĕmẹni ṳt dotẹ θoheť Israĕľ: eδe ndẹrtōi gūrẹť e θerŏresẹ mb̓ ĕmẹnit tẹ Zotit, eδe bā̃ni ńi henděk pẹrḱărk θerŏresẹ, ḱi ndsinte dṳ mătẹsa fare. Eδe vū̃ni grŭmbulẹ drū̃tẹ, eδe tsopẹzōi vĭtšinẹ, eδe e vū̃ mbi drū̃t. Eδe θa, Mbušni štatẹ štamba me uyẹ, eδe i derθni mbi kurbănt ḱi dotẹ diǵeť i tā̃nẹ, eδe mbi drū̃t. Eδe θa, Derθni pẹr sẹ dṳti: eδe ată derθnẹ pẹr sẹ dṳti. Eδe θa, Derθni pẹr sẹ treti: eδe ată derθnẹ pẹr sẹ treti. Eδe uyẹť ĕtsẹte pẹrḱărk θerŏresẹ: por eδe hendeku umbŭš me uyẹ. Eδe atĕ̃ herẹ kur kište pẹr me prū̃mẹ δunẹtinẹ, uafrue profeti Eľia, e θa, Zot, Perẹndia i Abrahamit, e i Isaakut, e i Israeľit, ľetẹ mĭṙetẹ vešt sot, se ti *yē* Perẹndī ndẹ Israĕľ, eδe unẹ šẹrbẹtori ṳt; eδe mbas fyăľẹsẹ s'ate bā̃na ǵiθẹ kẹtŏ punẹ: ndẹǵo-mẹ, o Zot, ndẹǵo-mẹ, ḱi ta nǵofi kṳi pŏpulẹ, se ti, o Zot, yē Perẹndia, eδe u kẹθeve atṳne zĕmẹrẹnẹ mbrapa. Atẹherẹ rā ziăṙm prei Zotit, eδe pẹrpī̃ni kurbanin' eδe drū̃ť eδe gūrẹť eδe baľtẹn', eδe ľa ŭyẹtẹ ḱi ište ndẹ henděk. Eδe kur pā ǵiθẹ pŏpuli, rā̃nẹ me faḱe *pẹr δē*, e θā̃nẹ, Ai Zot *ẵštẹ* Perẹndī! ai Zot *ẵštẹ* Perẹndī! Eδe Eľia u θa atṳne, Zē̃ni profĕtẹniť e Baalit: eδe ľetẹ mos špẹtoyẹ as ni prei atṳ̃neve. Eδe i zū̃n' ată: eδe Eľia i sdrṳpi ndẹ puṙue tẹ Kišonit, eδe i θeri ată atiĕ. Eδe Eľia i θa Ahabit, ha e pi: sepsĕ ẵštẹ zā̃ šumẹ šīu. Eδe Ahabi hipi me ngrā̃n' e me pimẹ: eδe Eľia hipi ndẹ mayẹ tẹ *maľit* Karmelit, eδe ukuṙŭs mbẹ δēt, e vū̃ni faḱen' e vet ndẹṙmiĕt

ǵŭńẹvet vet, eδe i θa šẹrbẹtorit vet, Hip taštĭ, e šif prei dētit. Eδe ai hipi e pā, eδe θa, Nuk' ā̆šť asǵā̆. Eδe ai *i* θa, Hip pẹr-sẹ-rī, *deri* mbẹ štatẹ herẹ. Eδe mbẹ tẹ štăttẹnẹ herẹ θa, Ḱe te po hipẹn prei dētit ńī rē̆ e vŏgẹľẹ, sā ńī pẹlamẹ nieriu. Eδe *ai* θa, Hip e i θŭei Ahabit, Bā̆n gati ḱĕŕenẹ, eδe sdrip, ḱi mos tẹ ndaľi šīu. Eδe pẹrńiherẹ uvranue ḱieli prei rē̆vet e prei ĕrẹsẹ, eδe rā ńi šī i maθ". (1. Mbẹrĕtẹnit. 18.. 1-45.)

59. Ahazia eδe kapidanať e vet. 896 P. K.

Mbẹreti Ahazia, i bīr' i Ahabit, ište sẹmū̆nẹ; eδe ai dẹrgōi nierẹs me pṳ̆etunẹ Baal-zebub, perẹndīn' e Filistĭnẹvet, paľe kurẹ dotẹ šẹndŏšetẹ. Eľia vote mbas ŭrδẹnit Perẹndisẹ, e haši me niĕrẹzit, e u θa, "A nuk' ā̆štẹ Perẹndī ndẹ Israĕľ, *ḱi* veni me pṳ̆etunẹ Baal-zebub, perẹndīn' e Akkrŏnẹsẹ? Taštĭ prā kẹštū̆ θotẹ Zoti: S' kē me sdrĭpunẹ prei atī štratit, ḱi kē hĭpunẹ, por kē me vdĕkunẹ kreit". Eδe niĕrẹziť ukẹθṳ̆enẹ prapẹ, e i θā̆nẹ mbẹretit, se ḱiš u pat θā̆n' ai nierī. Mbẹreti i pṳeti ată, tš' farẹ nieriu ište ai ḱi θa kẹtŏ fyaľẹ. Ată i θā̆n' atī, se ište ńi nierī vĕšunẹ me ľikurẹ te ľeštẹ, eδe nǵĕšunẹ me ńi ṙṳp ľikure ndẹ miedĭst. Eδe ai θa, "Ā̆šť Eľia Tišbiti".

Eδe ai dẹrgōi ńi kapidăn me pē̆sẹ-δētẹ vetẹ me e prū̆m' atē̆ tẹ ľĭδunẹ. Eľia ište tue ndĕńunẹ ndẹ mayẹ tẹ ńī kodre, eδe kapidani i θa atī, "Ti, o nieriu i Perẹndisẹ, mbẹreti kā θā̆nẹ, Sdrṳp poštẹ". Eľia θa, "Ndẹ ḱofśa nieriu i Perẹndisẹ, ľetẹ sdrṳpi ziăŕm prei ḱieli, eδe ľetẹ diegi tṳ̄i eδe tẹ pē̆sẹ-δĕtẹtẹ". Eδe ubā̆ aštū̆ si θa. Eδe mbẹreti dẹrgōi ńi tietẹr kapidăn me pē̆sẹ-δētẹ vetẹ, por sdrṳpi ziăŕm prei ḱieli, eδe doḱ eδe atē̆ baškẹ me tẹ pē̆sẹ-δētẹt. Mbasandai erδi ńi i tretẹ, eδe i rā ndẹr kambẹ Eľiasẹ, e θa, "Tẹ ľṳtem, o nieriu i Perẹndisẹ, ľetẹ kursĕhetẹ ndẹr sṳ̄ tẹ tū yeta eme, eδe yeta e kẹtṳne pē̆sẹ-δētẹ šẹrbẹtŏrẹvet tū". Atẹherẹ Eľia vote baškẹ me atē̆ te mbẹreti, e i θa, "Kẹštū̆ θotẹ Zoti, sepsĕ dẹrgove nierẹs me pṳ̆etunẹ Baal-zebub, perẹndīn' e Akkrŏnẹsẹ, sikurse nuk' ište Perẹndī ndẹ Israĕľ pẹr me kẹrkuem fyaľẹn' e atī, pẹrandai s' kē me sdrĭpunẹ prei atī štrati, ḱi kē hĭpunẹ, por kē me vdĕkunẹ kreit". (2 Mbẹrĕtẹnit 1.. 2-16.) Kẹštū̆ Ahazia vdiḱ, eδe nukẹ ľa diāľ mbrapa.

60. Eľiša. 896-838 P. K.

Me ŭrðęnit tę Perendisę, Eľia ľa mbę kambę tę vet Eľišanę. Eľiša pā Eľianę tue hĭpunę ndę ķiel ndępęr ńī erę tę fortę mbę ńī ķeŕe fľake; eðe frūma e fuķia e Eľiasę erθ mbi atĕ. Ndę Beθel, atiĕ tek ište ngrĕfunę vitši i ārtę, disa diĕľm tę kękiy pęrķešnę profetin' e i θānę, "Hip, o krųe pa ķime". Eðe Eľiša, ķi dinte se kurę āštę koha pęr tę duruem, e kurę pęr tę munduem, i malękōi ată mb ĕmęnę tę Zotit. Eðe atiĕ dŭeľnę dū haruša prei pūlit, eðe hangręn katęr-ðēť e dų tšuna. (2. Mbęrĕtęnit. 2.. 23, 24.)

Eľiša kur vote ńiherę ndę ńī školę profĕtęniš, e vēya e ńi profeti i θa, "Mę vdiķ būri,—eðe erði hua-ðănęsi me maŕę tę dų diĕľmť e mī pęr šęrbętorę". Eľiša i θa asāi, "Ķiš kē ndę štępī?" eðe ayŏ θa, "S' kam asgā ndę štępī, vetš ńī enę voyi". Ai i θa, "Etš e uhuay enę prei ģiθę fękĭńęvet pęryašta, enę tę šprăzęta: mos uhuay pak: mbasandai hųn e mbųl dĕrenę mbrapa teye e mbrapa biyvet tū, eðe derθ *vòyinę* ndępęr ģiθ' atŏ enęt, eðe ven-i mbę-ń'-anę atŏ ķi tę mbŭšenę". Eðe ayŏ bāni aštŭ si e urðęnōi, eðe mbuši šumę enę. Mbasandai ayŏ i θotę tę bīrit, "Bier-mę eðe ńī tietęr' enę". Eðe i bīri i θa asāi, "S' kā *mā* tietęr' enę". Eðe voyi ndaľi. Eðe ayŏ erθ, e i θa nieriut Perendisę. Eðe ai i θa, "Etš e šit voyin', eðe ľai detŭrenę tande, eðe ťo ti eðe diĕľmť e tū me atĕ ķi tę mbesi". (2. Mbęrĕtęnit. 4.. 1-7.)

61. Naamani. 894 P. K.

Naamani, kapidani i uštęrisę mbęretit Syrisę, ište ńi nierī i maθ e i ndĕręšim, por ai kište krŏmęnę, ńī sęmundę tę ndŭtę. E šŏķeya e Naamanit kište ńī šęrbętore tę vŏgęľę, maŕę rop prei Iudesę. Eðe šęrbętŏreya e vŏgęľę θa, "Tę ište em-zot pęrpara profetit ķi

ăštę ndę Samarī! sepsĕ doť i šęndošte atī krŏmęnę". I θ̄ānę kętŏ fyaľę Naamanit: eðe kaki mbę sų̄ tę mirę e kišin' atĕ̄ Israeľitešę, sā Naamani i ndęģōi asāi. Kęštų̄ ai bān̄i uðę, e erθ ndę ðē tę Israeľit baškę me kuaľ e me ķeŕe, eðe ķindrōi ndę deręt tę Eľišasę. Eðe Eľiša i dęrgōi ńi i ľaimę me i θ̄ānę, "Etś e ľahu štatę herę ndę Iordăn, eðe kā me tę ărðunę pęr-sę-rī miši ųt, eðe kē me ukiruem". Kur ndęģōi kętĕ̄ Naamani, uzemęrue e θa, "Ķe, unę θŏšiem, se kā me mę daľę *pęrpara*, eðe dotę ķindroyę, e dotę θęŕęsi ĕmęnin' e Zotit, Perędīšę vet, eðe dotę vēyę doręn' e vet mb̄ atĕ̄ vend, eðe dotę šęndoši krŏmęnę: Abanai eðe Farpari, ľŭmęnať e Damăskęsę, mos nukę yān̄ę mā̄ tę mirę se ģiθę ľŭmęnať e Israeľit? nukę mundeš' unę me uľām' atiĕ, eðe tę ķirŏheše? Eðe ukęθųe, e iku me zemęrĭm. Eðe šęrbętoręť e atī uavitnę eðe i foľnę e i θ̄ānę, Āti em, profeti ndę tę kište pasę θ̄ānę pęr ndońī punę tę maðe, nukę doť *e* kīšie bām̄ę? sā mā̄ fort taštĭ ķi tę θotę, Ľahu, eðe ķirohu. Atęherę sdripi, eðe užų̄t štatę herę ndę Iordăn, mbas fyăľęsę nieriut Perędisę: eðe miši i atī ubā̄ porsi miš diāľi tę vŏgęľę, eðe ukirue. Eðe ukęθųe te nieriu i Perędisę, ai eðe ģiθ' uðętaręť e atī, eðe erθ e ķindrōi pęrpara atī, e θa, Ķe taštĭ tek e ngofta, se s'kĕnęka Perędī ndę ģiθę ðēnę, vetś ndę Israeľ: pęrandai taštĭ tę ľutem, prit kętĕ̄ ðunętī prei šęrbętorit ťųt. Eðe ai θa, Ŗon Zoti, pęrpara tę tsilit ťiy, *se* s'kam me *e* prĭtunę. Eðe ai e nguti me e prĭtunę, por ai nukę deš". Eðe ai i θa atī, "Etsę ndę paktĭm".

Por Gehazi, šęrbętori i Eľišasę, dęšęronte pęr arģănd, e pęr ār, e pęr pętęka tę bŭkura: eðe ai vote mbrapa Naamanit. "Eðe Naamani kur pā *atĕ̄* tue ętsunę, hovi prei ķĕŕesę me i daľę pęrpara, eðe i θa, A yē mirę? Eðe ai θa, Mirę: em-zŏt mę dęrgōi, tę θom, Ķe kętĕ̄ herę tek erðęn tek unę, kah maľi i Efraimit, dų diĕľm prei tę biyvet profĕtęnavet: tę ľutem, ep-u atųne ńi talănd arģandi, eðe dų̄ paľę pętęka. Eðe Naamani θa, Meť me ģiθę zĕmęrę dų talanda arģandi. Eðe e nguti atĕ̄, eðe ľiði dų talandať e arģandit ndę dų̄ kuľeta, baškę me dų̄ paľę pętęka: eðe ua vų̄ mbę kraha tę dų šęrbętŏręvet vet, eðe i bărinę pęrpara atī. Eðe kur erθnę ndę Ofel, i ųuer prei duerš atųne, eðe i rŭejti ndę štępī: eðe

ľišōi būŕať, e iknę. Eδe ai hu̯ni e ndĕ̆yti pęrpara tę zot. Eδe Eľiša i θa atī, Kah *viĕn* Gehazi? Eδe ai θa, Šęrbętori u̯t nukę vote askundi. Eδe ai i θa atī, Nukę vote zĕmęra eme *baškę me tū̯i*, kur ukęθu̯e nieriu prei ḱĕŕesę vet me tę daľę pęrpara? *a ă̆štę* kohę me maŕę arǵănd, e me maŕę pĕtęka, e ulī̆šta, e vęneštę, e δen, e ḱē, e šęrbętorę, e šęrbętore? pęrandai kroma e Naamanit kā me ť unǵĭtunę tū̯i, eδe făręsę s'ate pęr ǵiθę monę. Eδe ai dueľ yaštę prei atī i kromŏsunę porsi bora". (2. Mbęrĕtęnit. 5.. 1-27.)

"Mbęreti i Syrisę kur ľuftonte kundrę Israeľit, eδe bā̆nte kęšile baškę me šęrbętoręt e vet, e θošte, Mḃ akę vend e mḃ akę vend kam me nguľun' uštęrinę. Nieriu i Peręndisę i dęrgonte mbęretit Israeľit, e *i* θošte, Ruhu mos škoiš mḃ atĕ̆ vend, sepsĕ Syriănętę kā̆nę nguľun' uštęrinę atiĕ. Eδe mbęreti i Israeľit dęrgonte mḃ atĕ̆ vend ḱi i θošte nieriu i Peręndisę, eδe porosiste pęr atĕ̆: eδe urŭeit prei andu̯i yo ńī herę e dū̯ herę. Eδe i upęrzie zĕmęra mhęretit Syrisę pęr kętĕ̆ punę: eδe θiŕi šęrbętoręť e vet, e u θa atu̯ne, Nukę dotę mę epni zā̆, tsili prei neš *ă̆štę* baškę me mbęretin' e Israeľit? Eδe ńi prei šęrbętŏręvet atī i θa, Askŭš, zoti em, o mbęrĕt: por profeti Eľiša, ḱi ă̆štę ndę Israĕľ, i ep zā̆ mbęretit Israeľit pęr atŏ fyaľę ḱi fľet *ti* ndę kamare tę štratit ťu̯t. Eδe ai θa, Veni, e šifni ku ă̆štę, ḱi tę dęrgoy, ta zā̆ atĕ̆. Eδe ată i δā̆nę zā̆, e i θā̆nę, Ḱe *tek ă̆štę* ndę Doθăn. Eδe ai dęrgōi atiĕ kuaľ, e ḱeŕe, e uštęrī tę maδe, tę tsilęť erθnę natęn', e ḱarkŭenę ḱu̯tĕtinę. Eδe šęrbętori i nieriut Peręndisę kur ungrĭt ndę męnǵĕs, e dueľ, ḱe uštęria te kište ḱarkuem ḱu̯tĕtinę me kuaľ e me ḱeŕe. Eδe šęrbętori i atī i θa, O, zot! ḱiš tę bă̆imę? Eδe ai θa, Mos ufrikŏ: sepsĕ mā̆ tę šŭmętę *yā̆nę* baškę me nē, se baškę me ată. Eδe Eľiša ufăľ, e θa, Zot, tę ľutem, tšiľ-i sū̯̆tę kętī, ḱi tę šofi. Eδe Zoti i tšeľi sū̯̆tę šęrbętorit, e pā: eδe ḱe maľi *tek ište* pľot me kuaľ e me ḱeŕe ziaŕmi pęrḱărk Eľišasę. Eδe sdru̯pnę tek ai *Syriănętę*, Eľiša i ufăľ Zotit, e θa, Tę ľutem, verboye kętĕ̆ pŏpulę. Eδe i verbōi ată, mbas fyaľęs' Eľišasę. Eδe Eľiša u θa atu̯ne, Nuk' *ă̆štę* kęyŏ uδa, as *nuk' ă̆štę* ku̯i ḱu̯teti: ĕyani mbas meye, eδe kam me u prū̆mę yuve tek ai nieriu ḱi kęrkoni. Eδe i prū̆ ată ndę Samarī. Eδe kur erθnę ndę Samarī, Eľiša θa, Tšiľ-u sū̯̆tę kętu̯ne, o Zot,

ḱi tę šŏfinę. Eδe Zoti u tšeľi sṳ̄ť atṳne, eδe panę: eδe ḱe *tek* ĭšinę ndę miedĭs tę Samarisę. Eδe mbęreti i Israeľit kur pā ată, i θa Eľišasę, ť i vras, ť i vras, o āti em? por ai θa, Mos i vra: doť i kĭšie vrām' ată, kur ť i kĭšie maṙę rop me špătęnę tande e me hărkunę tand: ven-u būk' e uyę pęrpara atṳne, eδe ľetę hā̃n' e ľetę pinę, e ľetę škŏynę tek i zoti vet. Eδe u vū̃ pęrpara atṳne miăft uškĭm: eδe mbassi hangręn e pinę, i ľišuen' ată, eδe iknę tek i zoti vet. Eδe nuk' erθ mā̃ uštęria e Syrisę ndę δē tę Israeľit". (2. Mbęrĕtęnit. 6.. 8-23.)

62. Profeti Ionă. 862 P. K.

Peręndia dęrgōi ńi profĕt prei Israeľit tek Asyrianęt. Ninevia, krṳe-ḱṳteti i Asyrisę, ište ńi ḱṳtĕt fort i maθ e i bŭkurę.

"Eδe erδi fyaľa e Zotit te Ionai, i bīr' i Amaθit, e i θa, Ngreu, e ško ndę Ninevī, nď atĕ ḱṳtetin' e maθ, eδe bęrtĭt kundrę atṳne; sepsĕ pa-besęnia hṳpi pęrpara meye. Eδe Ionai ungrĭt ḱi tę iki ndę Tarsĭš prei sṳ̄š Zotit, eδe sdrṳpi ndę Ioppę: eδe ǵeti ńī barkę pęr Taršĭš, eδe pagōi navlęn', eδe hṳ̄ni nď atĕ, ḱi tę iki baškę me ată ndę Taršĭš prei sṳ̄š Zotit. Por Zoti ngriti ńī erę tę maδe mbi dēt, eδe ubā̃ ńi θęlĭm i maθ ndę dēt, eδe barka ište mbę ṙezĭk pęr me uθṳem. Eδe detaręť ufrikuen', eδe ǵiθę-se-tsili θęṙiti peręndīn' e vet, eδe hoθnę ndę dēt tĕšatę ḱi ĭšinę ndę barkęt, ḱi tę ľenŏhei prei atṳne. Eδe Ionai sdripi ndę gufomę tę bărkęsę, eδe rā, e fľī̃nte *ńi ǵū̃mę tę* rā̃ndę. Eδe guvernatori i barkęs' uafrue tek ai, e i θa, Pęrsĕ fľĕ̃ ti? ngreu, e θęṙĭt Peręndinę tand, drŭese na kuitŏn Peręndia, e tę mos hŭpimę. Eδe ǵiθę-se-tsili i θa ť ăfęrmit vet, Eni, e ľetę štiymę šortę, ḱi ta nǵŏfimę, pęr punę tę kuit *erδi* kęyŏ e keḱe mbi nē. Eδe štinę šortę, eδe šorta i rā Ionait. Atęherę i θā̃n' atī, Na θŭei tahĭ, pęr ḱiš punę *erδi* kęyŏ e keḱe mbi nē? Ḱiš *ā̆štę* puna yote? eδe kah viĕn ti? Tsili *ā̆štę* vendi ṳt? eδe prei ḱiš pŏpuli yē ti? Eδe ai u θa atṳne, Unę *yam* Hebrē: eδe ľus Zŏtinę Peręndīn' e ḱielit, i tsili bā̃ni dētin' eδe tŏkęnę. Atęherę i muer ńī frīk' e maδe niĕręzitę, eδe i θā̃n' atī, Ḱiš *ā̆štę* kęyŏ *ḱi* bā̃ne? sepsĕ e nǵofnę niĕręzitę, se iku prei sṳ̄š Zotit, sepsĕ *ua* kište diftuem atṳne *kętĕ*. Eδe ată i θā̃n' atī, Ḱiš

tę bā̆ymę tṳ̄i? ḱi tę pušoyę dēti prei neš. Sepsĕ dēti po bā̆nte vaľę mā̆ tĕpęrę. Eδe ai u θa atṳne, Mę ngreni, e mę hiθni ndę dēt, eδe dēti kā me pušuem prei yuš: sepsĕ e nǵof, se pęr punęt ťeme *ubā̆* kṳi θęlĭm i maθ mbi yu. Por niĕręzitę vozĭtšinę fort, ḱi tę kęθĕhešinę ndę tokęt, por nukę mŭndešinę: sepsĕ dēti bā̆nte vaľę mā̆ tĕpęrę kundrę atṳne. Pęrandai θęṙitnę Zotin' e θā̆nę, Tę ľŭtemi, o Zot, tę ľŭtemi, ľetę mos hŭpimę pęr yetęn' e kętī nieriu, eδe mos na ven mbę ḱafę ǵak tę pa-fāy: sepsĕ ti, o Zot, bā̆ne si deše. Eδe ngritnę Ionanę, eδe e hoδęn ndę dēt: eδe dēti ndaľōi zemęrimin' e vet. Atęherę i muer ńī frīk' e maδe niĕręzitę prei Zotit, eδe i prū̆nę kurbăn Zotit, eδe θā̆n' urata". (Iona. 1..)

"Eδe Zoti urδęnōi ńi pešk tę maθ me pęrpī̆mę Ionanę. Eδe Ionai ište ndę barkut tę peškut tri ditt e tri nett. Eδe Ionai i ufāľ Zotit Peręndisę vet prei barkut peškut, eδe θa, Θęṙita Zŏtinę ndę štręngĭm ť em, eδe mę ndęǵōi: θęṙita prei barkut voṙit, *eδe* ndęǵōi zā̆ninę ť em. Sepsĕ mę hoδe ndę tę θelat, ndę zĕmęrę tę dētit, eδe mę ḱarkŭenę ṙiĕδietę: ǵiθę θęlimeť e tua eδe vaľęť e tua škŭenę pęrsipęr meye. Eδe unę θašę, Uhoδa tēy prei sṳ̄̆š tū: por kam me štimę sṳ̄̆tę pęr-sę-rī ndę tĕmpulinę tand tę šeńtęnŭešiminę. Ŭyęnatę mę ḱarkŭenę nǵer ndę špīrt, abṳssa mę mbṳli, băręnať e dētit umpęštolnę pęrḱărk kresę s'eme. Sdrṳpa ndę maľet tę mbrăpęme: šuľtsať e δēut *yā̆nę* pęrmbi mue ǵiθę-herę: por yeta eme hipi prei sę vdiĕṙęsę, o Zot Peręndia em. *Eδe* kur nukę kište mbĕtunę tek unę špirti em, kuitova Zŏtinę: eδe tę fāľunitę ťem hṳ̄̆ni te ti, ndę tĕmpulinę tand tę šeńtęnŭešiminę. Ată ḱi rŭeynę kotęsina ṙē̆naš hĕḱinę dorę prei pęrdęlimit vet. Por unę kam me tę bā̆mę kurbăn tṳ̄i baškę me zā̆ ľavdimi: kam me paguem ǵiθ' atŏ ḱi ufaľa: špętimi *ā̆štę* prei Zotit. — Eδe Zoti urδęnōi peškun' e maθ, eδe voli Ionanę mbi tokęt". (Iona. 2.)

"Eδe erδi fyaľa e Zotit te Ionai pęr sę dṳti, e θa, Ngreu, *e* ško ndę Ninevī, nď atĕ̆ ḱṳtetin' e maθ, eδe ľetšĭt atiĕ atĕ̆ tę ľetšĭtunę ḱi dotę fľas unę tṳ̄i. Eδe Ionai ungrĭt, e vote ndę Ninevī, mbas fyāľęsę Zotit: eδe Ninevia ište ńi ḱṳtĕt i maθ fort, tri ditt uδę. Eδe Ionai filōi me škuem ndępęr ḱṳtĕt ńī dite uδę, eδe ľetšiti e θa, Eδe katęr-δētę ditt, eδe Ninevia kā me uṙenuem. Eδę niĕręziť

e Ninevisę i besŭenę Perędisę, eδe ľetšitnę tę aǵinŏyinę, eδe uvešnę me θasę tę męδĕ̄y e tę vĕǵiľę: sepsĕ fyaľa e kište mbęr̄ĭmę te mbęreti i Ninevisę, eδe ungrĭt prei škambit vet, eδe hoḱ stoľīn' e vet ḱi kište mbi vĕtęhe, eδe umbuľue me θes, eδe ndĕ̄yti mbi pľŭ̄hunit. Eδe uľetšĭt e ubā̄ e dĭtunę me ŭrδęnę tę mbęretit e tę męδĕ̄yvet atī, *eδe* ufŏľ, Niĕręziť e bagętitę, ḱēť e δentę, tę mos nǵinoyn' asǵā̄: as tę mos kulŏsinę, as tę mos piyn' uyę: por nieręs e bagętī tę mbuľŏhenę me θasę, eδe tę bęrtăsinę fort te Perędia: eδe ǵiθę-se-tsili ľetę kęθĕhetę prei ŭδęsę keḱe, eδe prei sę štrĕ̄mbętęsę ḱi *ā̆štę* ndę duert ť atu̯ne. Kuš e di, *se* kęθeheť e pendŏhetę Perędia prei męnīs' e prei zemęrimit vet, eδe nukę hŭpimę? Eδe Perędia pā punęť e atu̯ne, se ukęθŭ̯enę prei ŭδęsę keḱe: eδe Perędia upendue pęr tę kĕḱenę, ḱi θa ť u bā̄yę atu̯ne: eδe nuk' *e* bā̄ni". (Iona. 3..)

"Eδe Ionai uiδęnue fort, eδe uzemęrue. Eδe i ufăľ Zotit, e θa, O Zot, nuk' *ište* kęyŏ fyaľa eme, kur ĭšiem̱ por ndę δēθi̯t ťem? pęrandai e vū̄na ndęr mend me ĭkunę ndę Taršĭš: sepsĕ e diyem, se *ti yē* Perędī i pęrdęlŭ̯ešim, e i δimšim, zemęr-ǵā̄nę e pęrdelĭm-maθ, eδe ḱi pendohe pęr tę kĕḱenę. Eδe tahĭ, o Zot, tę ľutem tū̯i, meṙ-mę špĭrtinę: sepsĕ *ā̆štę* mā̄ mirę pęr mue tę vdes, se tę ṙoy. Eδe Zoti θa, A ā̆štę mirę me uzemęruem? Eδe Ionai dueľ yaštę ḱu̯tetit, eδe ndĕ̄yti mb̓ anę tę ḱu̯tetit prei sę ľĕmesę dielit, eδe atiĕ bā̄ni ńī katsolę pęr vĕtęhe, eδe ṙinte ndęnę hiye ť asāi, nǵer sā tę šifte, se ḱiš dotę bā̆hei ndę ḱu̯tĕt. Eδe Zoti Perędia urδęṅōi ni kŭngulę, eδe e bā̄ni tę hipi pęrmbi Ionanę, ḱi tę bā̄yę hiye sipęr kresę atī, ḱi ta ľenoyę atĕ̄ prei štręngimit vet. Eδe Ionai ugęzue fort pęr kŭngulinę. Eδe Zoti urδęnōi ńi kru̯mp, kur sbarδi drita ndę nĕsęret, eδe hangęr kŭngulinę, eδe uθā. Eδe porsā ľeu dieli, Perędia urδęnōi ńi erę tę ndsē̄tę prei sę ľĕmesę dielit: eδe dieli binte mbi kru̯e tę Ionait, kaḱi sā i rā tę hŏlętę, eδe kęrkonte me zĕmęrę tę vet tę vdiste: eδe θa, *Ā̆štę*

mā̃ mirę pęr mue tę vdes, se tę ṙoy. Eδe Perędia i θa Ionait, A ā̃štę mirę me uzemęruem pęr kŭngulinę? Eδe ai θa, Ā̃štę mirę me uzemęruem nǵer mbę vdekęt. Eδe Zoti θa, Ti uiδęnove pęr kŭngulinę ḱi nuk' umundove pęr atĕ, as nuk' e bā̃ne atĕ me uṙĭtunę, ḱi ai bī̃ni pęr ńī natę, eδe hupi pęr ńī natę. Por unę nukę dŭhei me uiδęnuem pęr Ninevinę, ḱu̯tetin' e maθ, ḱi yā̃nę mā̃ šumę se du̯-mbę-δētę ḱind miy nieręs, tę tsĭlętę nukę dăynę tę diaθtęn' e vet prei sę mănǵętęsę vet, *yā̃nę* eδe šumę bagętī". (Iona. 4.)

63. Mbęretęnia e Asyrisę — Ninevia. 2218-625 P. K.

Taštĭ dotę fĺăsimę pak fyaĺę pęr Asyrianęt ḱi mŭernę rop tę δētę farať e Israeĺit, eδe pęr kru̯e-ḱu̯tetin' e atu̯ne Ninevinę, ḱi ište mā̃ i viĕtęri ḱu̯tĕt eδe me ĕmęnę tę maθ ndę botęt. Na foĺęm pęrpara ndę Ǵenesis, kaptina 10, se Nimrodi, i bīr' i Kušit, eδe i nipi i Hamit, ište ńi ǵuatār egęrsinaš, eδe ngrefi ńī mbęretęnī ndę Babylonę, nday ĺumin e Eufratit. Ai mbasandai vote e nguĺi ndę δē tę Ašurit, a ndę Asyrī, eδe ngrefi ḱu̯tetin' e Ninevisę nday ĺumin' e Tigrit, eδe tę tiera ḱu̯tete ndę mbęretęnī tę Asyrisę. Historia e kęsāi mbęretęnie ā̃štę fort e ĕṙętę, e nukę pęrmĕndetę pęr šumę viĕt: por na e dimę se Ninevia kā pasę ḱĕnunę mā̃ e maδe se ǵiθę ḱu̯teteť e tiera, ndonęse mbęrĕtęnitę s' kā̃nę pasę ndĕńunę pęrherę nď atĕ ḱu̯tĕt vĕtęmę. Por sę mbrăpęni Ninevia ubā̃ i pari ḱu̯tĕt asāi mā̃ tę viĕtęręse mbęretęnisę Babylonęs' a Haldesę.

Mbęrĕtęniť e Asyrisę e kĭšinę zakŏn me šęnuem ǵiθ' atŏ punę ḱi bā̃hešinę ndę mbęretęnī ť atu̯ne ndę ṙasa tę gūrit škruem me figure niĕręziš, e štāzęš, e ḱu̯teteš, e ĺŭftęnaš, e punę fēye, e ǵāye, eδe me ńi farę škrō̃ye ĺĕtęraš ḱi θŏhenę Ǵatore. Tahĭ ndęr kętŏ mote tę ĺašta, tri-δētę viĕt e tethū̃, kā̃nę zā̃nę me kęnduem kętŏ farę škrō̃yaš niĕręziť e ditšim. Me miy tę tilaš škrō̃ya ǵĭndenę sot mbę kętĕ ditę ndępęr tę ṙenŭemeť e ḱu̯tetit Ninevisę, e ndępęr vende tę tiera. Vendi i ḱu̯tetit Ninevisę kā pasę ḱenę haṙuem kreit, as-nierī nukę dinte se ku ište vendi i kętī ḱu̯teti, nǵer sā e ǵeti vĕndinę zotęnī Botta, konsoli i Frăntsęsę, mbę 1842 viĕt;

eδe zotęnī Layardi, ńi Engľĕs, mbę 1845 viĕt, filōi me gęrmuem atŏ kodra ḱi yā̃nę ndę bāl tę ḱu̯tetit Musulit, a tę Nemrodit, sikurse e kā ĕmęninę. Tue gęrmuem ndępęr atŏ vende, — ḱiš tę šofiš? — na uǵĭnd ńi kru̯e i maθ i gūrtę, ľatuem ndę škamp tę gūrit! kru̯eť e kište porsi nierī, štatin' e kište porsi ľeŏn, e me fľetę porsi šḱipońę. Mbasandai uǵĭndęn šumę kęsŏ figureš; disa e kĭšinę štătinę porsi ľeŏn, e disa tę tiera e kĭšinę štătinę porsi kā, por tę ǵiθa e kĭšinę krũ̯etę si nierī, e me fľetę ndę kraha. Eδe šumę ṙasa gūri tę škrŭeme uǵindęn mbę šumę vende atu̯-drĕiti, tę tsilať ĭšinę mbęľuem ndęnę δēt du̯ miy e pē̃sę ḱind viĕt. Šumę tę tilaš figure taštĭ i kā̃nę prū̃mę ndę Londrę e ndę Parĭs, e ndępęr tę tiera ḱu̯tete, eδe i rŭeynę pęr me pamę, e pęr me maṙę vešt zakoneť e atī pŏpuli tę motšim, ḱi kā pasę ndĕńunę nď atĕ̃ ḱu̯tĕt me ĕmęnę tę maθ, sot trī miy viĕt pęrpara. Mbę ńi vend, mbrenda ndę palatet tę Koyunjikut, uǵindęn mā̃ šumę se δētę miy ṙasa baľte tę diĕgęme, škruem pľot me škrō̃ya: dŭketę se kętŏ ṙasa baľte tę diĕguna, dotę ḱē̃nę pasę ḱĕnunę ľibrať e atu̯ne, a punęť e mbęretęnisę šęnuem mbi atŏ. Ḱu̯teti i Ninevisę ište ǵaštę-δētę miľa i maθ me i rā̃nę ṙeθ e ṙŏtulę, eδe ište ṙeθuem me ńi mūr ńi ḱind kambę tę naľtę, eδe kaḱi tę ǵā̃nę, sā mund tę škŏišinę trī ḱeṙe baškę pęrmbi mūrt, eδe pęrmbi mūrt ĭšinę ngrĕfunę ńī miy e pē̃sę ḱind pyrǵe, pęr me rŭeitunę ḱu̯tĕtinę. Por pęrmbrenda kętu̯ne mŭreve ĭšinę vęneštę, e ara, e ḱĭpštęna, e fuša me bār tę nǵomę pęr ǵā̃n' e ǵalę. Palateť e mbęretit, e vendeť e ŭrδęnit, ĭšinę fort tę męδā e tę bŭkura, e škruem pęrmbi atŏ historīn' e

mbęretęnisę. Por ndę kętŏ figure šifeť e mĭřetę vešt sā fort tę kękiy išin' ată nieręs. Kętŏ figure ki yãnę škruem kętŭ, tę tsĭlatę yãnę ģĭntunę ndę kụtĕt tę Ninevisę, diftŏynę se fyaľęť e profetit Amos dŭelnę tę ģiθa—"Zoti Perędia bãni bē pęr šeńtęnīt tę vet, se ke te doť u vinę ditt yuve, *o Israeľ*, ki kãnę me u zãnę yuve me grepa, eðe fęmiytę tŭei me grepa pešķiš". (Amos. 4.. 2.) Kęštŭ θōť eðe Nahumi—"Ľeoni *(mbęreti i Ninevisę)* škori miăft pęr kęlŭšt e vet, eðe mbuti pęr ľeonęn' e vet, eðe mbuši špelať e veta me ģā, eðe vendeť e veta me ŧembesę." (Nahum. 2.. 12.) Sā bukurī e ģã tę maðe kište ai kụtĕt, kaki tę kękia tę męðā kište, eðe mbę disa punę dŭketę se bãišinę porsi Sodoma e Gomora; pęrandai nuk' ăštę pęr tę męrekuluem, pęrsĕ Ionai kište frikę me votun' atiĕ, e me i θãnę pŏpulit tę pendŏhešinę.

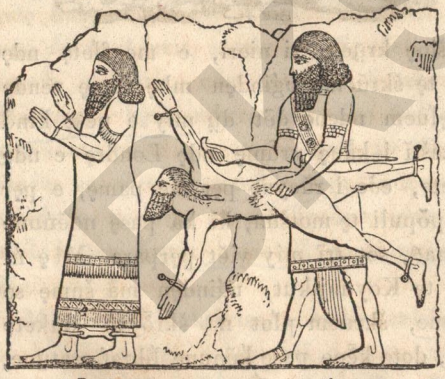

Nukę dĭhetę se kurę filōi me ubãm' i maθ e i fortę kụteti i Ninevisę, por ište krụe-kụtĕt i ńī mbęretęnie tę maðe ndę ditt tę Ionait, 862 viĕt para Krištit. Por ndritšimi i Asyrisę ište ndę ditt tę Sennaheribit, 710 viĕt para Krištit, i tsili e bãni tę pasun' atĕ me pľătšękat ki ŧembeu prei atụne vendeš tiera ki išinę ŧeθ e ŧŏtulę, eðe ndęrtōi atŏ palateť e męðā tę Koyunjik. Por sę mbrăpęni Medęť eðe Babylŏnasiť ubãnę baškę kundrę Ninevisę, eðe e prišnę atĕ kreit, eðe ľumi i Tigrit ŧęzōi ńī anę tę mūrit, eðe mbụti kụtĕtinę, eðe mbęreti

Sarrakos a Sardanapali i vũ ziărminę palatit vet, eđe udŏk mbrenda. Kęyŏ ubã 625 viët para Kriŝtit, eđe tŝę mb atęherę Ninevia nuk' uzũ n'goyę mã.

Figureť e Ninevisę ki ģindenę škruem mbi ŕasat, vęrtetŏynę šumę punę ki zẽ n'goyę Šeńteya Škrõyę; por ndęr ģiθ' atŏ, ată ľavdŏynę mbęrĕtęniť e vet e perędinať e Asyrisę. Sã męrekulī e mađe ãštę, se Perędia i vęrtetę, i mađi yĕtęsę, ndsuer ndę dritęt prei đēut atŏ punę tę mŏtšime, ki išinę haŕuem kaki miy viët, pęr dešmī tę sę vęrtĕtęsę fyăľęsę vet!

64. Robęnia e tę đētę făravet. 721 P. K.

Mbas Ahabit, dụ-mbę-đētę mbęretęn urđęnũenę ndę mbęretęnī tę đētę făravet, por mbęretęnia e atụne ke e škŭrtęnę. Ńiani vriste tiĕtęrin', e bãhei mbęrĕt ndę vend ť atī. Miĕr atī vendi ki ndęŕõhenę špeš krĕnętę! Erθnę Syrianęť e pľatškitnę vendin' eđe e škretŭenę. Por pŏpuli nukę vinte mend. Profĕtęnitę ģiθę-ńi i ķartõišinę: por pŏpuli rā mã felę ndę iđullatrī e nď eŕęsinę. Sę mbrăpęni Asyriănętę, ńi komp ľuftętār e i fortę, erθnę e puštŭenę vendin', eđe bãnę pŏpulinę me paguem tę đãna. Hošea, mbęreti i Israeľit, ľiđi fyaľę me Šalmanesĕrinę, mbęretin' e Asyrisę, por mbasandai ai dueľ prei fyăľęsę. Atęherę Šalmaneseri erθ ndę đē tę Israeľit me uštęrī tę mađe, eđe ŕenōi Samarinę, eđe muer me vĕtęhe šumę ģindie, e i špęrdau ndępęr Armenī, e ndępęr vende tę tiĕra tę mbęretęnisę vet. Ľa pak pŏpulę vĕtęmę me ndĕńunę ndę đē ť atụne: eđe ndę vend ť atụne ki škuľi prei đēut atụne, Šalmaneseri dęrgōi tę tierę nieręs prei Syriet, e prei Mesopotamiet, e prei tę tiera vendeš, eđe i nguľi nď atẽ vend ki škretōi. Eđe tŝę ndę krụe tę hĕręsę kur nguľnę atiĕ, ată nukę patnę frikę Zŏtinę. Pęrandai Zoti ľišōi ľeonę ndęr ătă, tę tsĭlętę hangrẹn š mę vetę prei atụne. Atęherę ată dęrgũenę te mbęreti i Asyrisę me e pụ̈etunę pęr kętẽ punę: eđe mbęreti urđęnōi, tę veyę ńi prift, ki e kište prŭmę prei Samariet, e tę ŕiyę atiĕ, e ť i męsoyę ată si ta kẽnę frikę Perędinę. Me ģiθę kętŏ, ată ģiθę-ńi ađurõišinę perędinať e vet, mbas męndụręś atụne kõmbevet ki išinę ŕeθ e ŕotul' atụneve.

Kęštŭ umbarue mbęretęnia e tę đētę făravet. Ată Israeľitęť e

pakę, ki patnę mbĕtunę, upęrzienę me atŏ kombe iðullatrę ki nguĺnę atiĕ; eðe tšę mb atęherę dueĺ kụi kombˍ i Samaritănęvet.

65. Mbęrĕtęniť e hĕręšim tę Iŭdęsę. 975-698 P. K.

Mbassi udā mbęretęnia, ndĕytnę ndę škamp tę Davidit ńi-zĕt mbęretęn ndę Ierusaĺem pęr tre kind e štatę-ðēť e dụ viĕt; eðe mbęretęnia e Iŭdęsę nǵati ńi kind viĕt mbas atụne ðētę făravet. Por eðe mbas Davidit mbęretęnŭenę mā šumę mbęretęn tę pa-besę e tę kękiy, se tę mirę. Ĕmęnať e te tĭlęve niĕręziš tę mirę, si Iehošafati e si Hezekia, ndrĭsinę ndę historī porsi ụye tę ťalę ndę miedĭs ť eręšinęsę.

Ahazi ngrefi θeroreť e Baalit ndępęr uðęt e Ierusaĺemit, eðe ai mbụli dụreť e štępisę Zotit: kęštŭ tĕmpuli i Peręndisę ište pęr disa kohę i škretę, porsi ńī štępī ki i kā vdekun' i zoti.

Hezekia ńi bīr i feešim i tę pa-besit Ahaz, tšeĺi pęr-sę-rī dụreť e tĕmpulit, eðe kirōi Ierusaĺĕminę prei iðuyš. Ai θeu eðe atĕ ǵărpęnin' e ramtę, ki pat ngrĭtunę naĺt ndę drŭt Moiseu, kur ište ndę škretinęt, sepsĕ ke rŭeitunę deri mb atĕ kohę. (2. Mbęrĕtęnit. 18.. 4.) Sepsĕ Israeĺitęť i lĭyšinę kem kęsāi tsope tę ramtę, eðe e aðurŏišinę pęr ǵā tę šeńtęnŭešime: ată kuitŏišinę se ǵărpęni i ramtę u šęndošte pĺagęn' Israeĺitęvet, e yo ai Iehovahu vetę. Mbassi bāni kętĕ punę tę mirę e tę nevŏyęšime, Hezekia dęrgōi ĺetęr', e θęriti tę ðētę farať e pŏpulit tę kęθĕhenę prap ndę besęt tę Peręndisę ătęnavet atụne, eðe tę vĭnę me festuem păškętę. Koditi ndę ditt tę kętī mbęreti, kur ubānę rop tę ðētę farať e Israeĺit prei Asyriănęvet: eðe me miy Israeĺitę erθnę ndę ðē tę Iŭdęsę, e umbęšefnę ndę mbęretęnīt tę Hezekisę. Atęherę Šalmaneseri dęrgōi kapidanin' e vet me uštęrī, eðe puštōi ǵiθę kụteteť e Iudesę, eðe kerθulōi Ierusaĺĕminę. Por ai kur foĺi kek kundrę Peręndisę ǵalę, Hezekia grisi pĕtękať e veta, eðe i uĺŭt Peręndisę Israeĺit. Atęherę enǵul' i Zotit rā ndę uštęrī tę Asyriănęvet, eðe vrau pęr ńī natę ńi kind e tetę-ðēť e pēsę miy vetę; eðe kiš tę šofiš! ndę męnǵĕs išinę štrĭmę pęr ðē tę ǵiθę tę vdĕkunę.

Kęštŭ Perendia špętōi mbęretęnīn' e Iudęs eðe mbęretin' e mirę Hezekinę, pęr me diftuem tę măðenę fukīn' e vet; eðe priši

uštęrīn' e maðęštorit mbęretit Asyrisę, pęr me ŧęzuem iðullatrinę. Psalm' e katęr-ðēť e kătęrtę mŭndetę me ťenę škruem kur dęrgōi kapidanaŧ e vet Sennaheribi pęr me i fōľunę keť Zotit eðe šęrbętorit atī Hezekisę, eðe Psălmatę 73, 75, 76, dotę kēnę ťenę škruem mbassi upriš uštęria e Asyriănęvet.

Perendia *ăšť* i ngŏfunę ndę Iudenīt: emęn' i atī *ăšť* i maθ ndę Israeľ.

Eðe tenda e atī ăštę ndę Salemę, eðe tę ndĕńuniť e atī ndę Sionę.

Atiĕ θēu šigętaŧ e harkut, mburŏńęnę, eðe špătęnę, eðe ľŭftęnę.

Ti yē fort mă i ndritšim se maľeť e ŧembimit.

Zemęr-ăšpęręť uropnę: fyetnę gŭmin' e vet: eðe kurkŭš prei bŭŧavet fortę s'geti dueŕť e veta.

Prei ťirtimit tand, o Perendia i Iakobit, rānę ndę gŭmę eðe ťĕŧeya eðe kăľi.

Ti yē i frikęšim: eðe kuš dotę ťindroyę pęrpara teye, kur tę zemęroheš. (Psalmę 76.. 1-7.)

Kętŭ kam škruem figuren' e ńi kambęsori me štizę e me mburońę, me hark e me šigętę, sikurse ľuftŏišinę nihere moti pa daľuu' armęť e ziaŕmit: šif eðe ťeŕen' e ľŭftęsę; sepsĕ ńiherę moti trimaŧ e ľuftętareť e męðĕy kānę pasę ľuftuem hĭpunę mbi ťeŧet.

Nď atĕ kohę Hezekia usęmūe fort; atęherę erθ profeti Isaia, e i θa, "Ven mbę vend punęť e štępisę s'ate, sepsĕ kē me vdĕkunę, e s'kē me ŧuem *mă*". Atęherę Hezekia i uľŭt Zotit me ľot, ť i ngasi yĕtętę. Eðe Zoti i θa Isaisę, tue dăľunę prei štępisę, "Kęθehu, e θŭei Hezekisę, Kęštŭ θotę Zoti Perendia i Davidit

ťu̯t-ĕt: ndęǵova tę ľŭtunitę ťat, eδe pašę ľott e tua: ḱe te kam pęr tę štuem eδe pē̃sę-mbę-δētę viĕt ndę yetęt tande". Eδe Isaia e męsōi me vū̃mę fiḱ mbi pľagęt, eδe mbas trī ditš ušęndŏš, eδe vote ndę tĕmpulę pęr me i ufăľunę ndērs Perędisę ḱi e šęndoši.

66. Tę mbęrăpęnitę mbęrĕtęniť e Iŭdęsę. 698-588 P. K.

Mbas vdĕkęsę Hezekisę hu̯pi ndę škampt i bīri Manassehi, ńi mbęrĕt i keḱ; i tsili mbęretęnōi mā̃ tĕpęrę se pē̃sę-δētę viĕt, eδe priši ǵiθ' atŏ punę tę mira ḱi pat bā̃m' i āti, eδe kęθeu pŏpulinę pęr-sę-rī ndę iδullatrī. Pak kohę pęrpara vdĕkęsę, ai uprū̃ i ľĭδunę ndę Babylonę. Atiĕ i uθu̯e zĕmęra atī, e i uľŭt Perędisę vęrtetę, eδe Zoti i ndęǵōi tę ľŭtunitę; eδe uvū̃ pęr-sę-rī ndę mbęretęnī tę vet.

Amoni, i bīr' i Manassehit, ište mā̃ i keḱ se ǵiθ' ată ḱi patnę mbęretęnuem pęrpara atī; por ai nukę nǵati šumę, sepsĕ mbas du̯ viĕtš e vranę šęrbętoręť e vet. Ndę kambę ť atī uvū̃ Iosia, ńi diāľ tetę viĕtš i vŏgęľę.

Eδe Iosia bā̃ni atĕ̃ ḱi ište e pęľḱu̯ešime ndęr sū̯̃ tę Zotit, eδe etsi mbas ŭδęsę Davidit. Ai kur ište diāľ i vŏgęľę, tetę viĕt mbas mbęretęnīs' atī, zū̃ me i rā̃nę mbrapa pŭnęsę Perędisę: eδe du̯-mbę-δētę viĕt mbas mbęretęnīs' atī, ai ḱirōi Ierusaľemin' eδe ǵiθę Iudenę prei ĭδuyš, eδe bā̃ni me undęrtuem pęr-sę-rī štępia e Zotit. Eδe tue ḱiruem tĕmpulinę, ǵetnę ńi ľibęr tę viĕtęrę, haṙuem e ľā̃nę mbę-ń'-anę ḱu̯š ndę kohę tę Manassehit; ai ľibęr ište Bibla, do me θā̃nę Ĺiǵa e Moiseut. Kętĕ̃ ľibęr e prū̃nę eδe e kęndŭenę pęrpara mbęretit, i tsili kur ndęǵōi se ḱiš ište škruem mbrenda, kaḱi fort e muer frika e uhabĭt, sā grisi pĕtękať e veta. Eδe ai dęrgōi nieręs te Haldaha, profetęneša, e u θa atu̯ne, "Škoni, e pu̯etni Zŏtinę pęr mue, eδe pęr ată ḱi kā̃nę mbĕtunę ndę Israĕľ e ndę Iudę, pęr fyaľęt e kętī ľibri ḱi uǵĭnd, sepsĕ ătęnitę ťanę nukę rŭeitnę fyaľęn' e Zotit: sepsĕ ǵiθę ku̯i zemęrimi maθ i Zotit ḱi udĕrθ mbi nē, *ẵštę* sepsĕ ătęnitę ťanę nukę rŭeitnę fyaľęn' e Zotit, pęr me punuem mbas ǵiθ' atu̯ne ḱi yā̃nę škruem ndę kętĕ̃ ľibęr". Eδe ayŏ u θa atu̯ne, "Kęštū̃ θotę Zoti Perędia i Israeľit: θoni atī nieriut ḱi u kā dęrguem tek unę, Kęštū̃ θotę Zoti: Ḱe unę te dotę ľišoy tę kęḱia mbi kętĕ̃ vend, eδe mbi vĕndęsit e atī,

ǵiθ' atŏ malẹkime ḱi yā̃nẹ škruem nď atẽ ľibẹr ḱi ukẹndu̯e pẹrpara mbẹretit Iŭdẹsẹ: sepsĕ hoḱnẹ dorẹ prei meye, eδe u doǵẹn ḱem perẹndĭnave tẹ tierẹ, ḱi tẹ mẹ zemẹrŏynẹ pẹr ǵiθẹ punẹt e dŭervet veta. — Por mbẹretit Iŭdẹsẹ ḱi u kā dẹrguem me pü̯etunẹ Zŏtinẹ, kẹštŭ̃ ť i θõni atī: Kẹštŭ̃ θotẹ Zoti Perẹndia i Israeľit, pẹr atŏ fyaľẹt ḱi ndẹǵove: sepsĕ zĕmẹra yote ḱe e butẹ, e upẹrunǵe pẹrpara Perẹndisẹ kur ndẹǵove fyaľẹť e atī kundrẹ kẹtī vendi, eδe kundrẹ vĕndẹsivet atī, pẹrandai ti kē me umbẹľĕδunẹ ndẹ voṙ tand me paḱtĭm, eδe sũ̯ť e tū s̓ kā̃nẹ me pamẹ ǵiθ' atŏ tẹ kẹḱia ḱi kam me ľišuem ndẹ kẹtẽ vend". (2. Kŏhẹnat. 34.. 14-28.)

Taštĭ Iosia dẹšẹronte mā̃ fort pẹr me punuem ǵiθ' Israeľi mbas ľĭǵẹsẹ Moiseut. Umbẹľŏθ ǵiθẹ pľeḱẹsia e pŏpulit, eδe ukẹndue ľibri pẹrpara atu̯ne; eδe mbẹreti ľiδi fyaľẹ pẹrpara Zotit baškẹ me ǵiθẹ pŏpulinẹ. Ai dẹrgōi ŭrδẹnẹ mbẹ ǵiθ' anẹt e Iudesẹ, eδe ṙẹzoyẹ θerŏrenẹ ḱi ište ndẹ Beθĕl, eδe ndsuer ĕštẹna tẹ vdĕkuniš prei voṙeš, eδe i doḱ mbi θerŏrenẹ, mbas fyăľẹsẹ Zotit ḱi pat θā̃nẹ me anẹ tẹ nieriut Perẹndisẹ kundrẹ θerŏresẹ ndẹ kohẹ tẹ Ieroboamit.

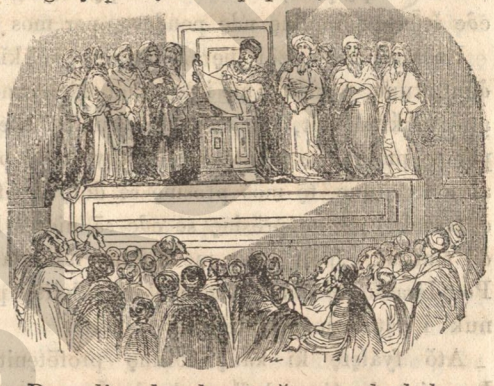

Por mbassi vdiḱ Iosia, ǵiθẹ pŭnẹtẹ ḱi pat bā̃m' ai uprišnẹ. Du̯ tẹ biyť e atī eδe du̯ tẹ nĭpẹniť e atī hĭpinẹ ndẹ škamp tẹ mbẹretẹnisẹ, ńiani mbas tiĕtẹrit, ndẹrmiĕt pak kŏheye; eδe tẹ ǵiθ' ată uṙẹzŭenẹ prei škambit; eδe atẹherẹ koditnẹ šumẹ punẹ me šeńe, tẹ tsĭlatẹ diftŏišinẹ, se ište nǵat koha e ǵu̯ḱit.

66. Profĕtẹnitẹ.

Ǵiθẹ kẹtŏ šeńe i sgiθšin' e i diftŏišinẹ profĕtẹnitẹ. Šumẹ fyaľẹ ḱi kā̃nẹ foľun' ată, ǵĭndenẹ škruem ndẹ Biblẹ. Puna e atu̯ne ište me mẹsuem pŏpulinẹ tẹ nǵĭfinẹ Perẹndinẹ, eδe tẹ ndăľinẹ tẹ kẹḱĭatẹ

ki băhešinę šumę herę eðe prei mbęrĕtęniš eðe prei prĭftęniš. Perędia ngriti tę tileš nieręs ndę mbęretęnīt tę ðētę făravet Israeľit e tę Iŭdęsę, eðe prei dŏręsę maðe eðe prei dŏręsę vŏgęľę. Isaia eðe Danieli ĭšinę prei dųerš mbęretęnie. Ieremia eðe Ezekieli ĭšinę prei ťăńęsę prifteništ. Eľia e Eľiša e Ionai e Mikai ĭšinę prei dŏręsę miedĭsęme. Amosi ište ńi ľopār.

Kur ište mbęretęnia e Babyloneś e vogęľ eðe pa ĕmęnę, Isaia profetizōi se kište me uštuem e me umaðuem špeit, eðe kište me puštuem śumę ðēna; eðe sę mbrăpęni kište me uprišunę prei ńi bīr mbęreti kah Persia, ki doť ia θošin' ĕmęninę Kyrŭs.

Ieremia profetizōi pęr tę prišuniť e Ierusaľemit prei Haldeănęvet, eðe diftōi pęrpara, sā viĕt kište pęr tę mbetun' i škretę Ierusaľemi: eðe štų̄nte pŏpulinę ndę pendesę, pęr mos me u ărðunę prišia.

Ezekieli profetizōi pęr Israeľitęt, se kĭšinę me i škŭľunę prei ðēut atųne, e kĭšinę me i ngŭľunę ndę Armenī, e kĭšinę me mbetun' atiĕ ńi kind viĕt, eðe ai vetę, sikundrę eðe gið' Iuděytę, špęrĕišinę pęr tę prišuniť e mbęretęnisę Babylŏnęsę prei ănęsę Perędisę; eðe ai u θa atųne, tę mos prĕsinę se dotę ngrĭfetę pęr-sę-rī mbęretęnia e Israeľit, por tę prĕsinę se eðe sā nieręs ki tę kē̆nę mbĕtunę ndę ðē ť atųne, špĕit kā̆nę me ărðunę mbrapa atųne ndę ðē tę hŭey. Por Israeľítętę nuk' i besuen' Ezekielit, porsi pŏpuli i Iŭdęsę ki nuk' i pat besuem Ieremisę.

Atŏ fyāľętę ki kā̆nę fŏľunę profĕtęnitę yā̆nę fort tę męðā. Ieremia ndę ńi vend fľet mbę kętĕ męndųręː "Sdrųpa ndę štępī tę tiegularit: eðe ke te po bā̆nte punę mbi ťotoviľet. Eðe i upriš ena ki po bā̆nte prei baľte, n'dorę tę tiegularit: eðe pęr-sę-rī e bā̆ni atĕ ńi tietęr' enę, sikundrę i pęľkeu tiegularit me e bā̆mę. — O štępia e Israeľit, nukę mundem unę me u bā̆mę yuve, porsi kųi tiegulari? θotę Zoti. Ke porsi baľta n'dorę tę tiegularit, kęštŭ *yē̆ni eðe* yu n'dorę meye, o štępia e Israeľit". (Ieremia 18.. 3-6.) Ńī herę ai bľeu ńī štambę baľte prei tiegularit, eðe e θeu pęrpara pľekvet Israeľit, e pęrpara prĭftęnavet, eðe θa, "Kęštŭ θotę Zoti i fukĭavet: Kęštŭ kam me θųem kętĕ popul' eðe kętĕ kųtĕt, porsikur me θųem *kuši* enęn' e tiegularit, ki s' mŭndetę me e ndrĕkunę mā̆ pęr-sę-rī: — eðe štępiať e Ierusaľemit, eðe štępiať e mbęrĕtęnavet

Iŭdęsę kā̃nę me undū̃em, baškę me ǵiθę štępiat ḱi kā̃nę diĕgunę ḱem mbi kuľmit atu̯ne ǵiθ' uštęrisę ḱielit, eδe ḱi u kā̃nę prū̃mę δunętia tę stęrpĭkuni perędĭnavet tierę". (Ieremia 19.. 11-13.)

Por mā̃ tę męδatę profezia ĭšinę pęr ť ărδęmen' e Šęľbŭesit. "Pęr tę tsĭlinę bā̃ynę dešmī ǵiθę profĕtęnitę". (Punęt. 10.. 43: Sbuľesa 19.. 10.) Kĭšinę profetizuem, se ai dotę diľte prei fęmiyvet Davidit. (Isaia 11.. 1: Ieremia 23.. 5.) Eδe ište sbuľuem e špęrfăḱunę, se ai doť ište eδe Perędī eδe nierī. Isaia fľiste pęr atĕ̃ kęštū̃, "Perędia i fortę, Āti i yĕtęsę pa-sŏsęme, Kru̯eť e paḱtimit". (Isaia. 9.. 6.) "Zoti dreitęnia yonę". (Ieremia. 23.. 6: 33.. 16.) Ĕmęni i atī dotę θŏhei Emmanuel, a Perędia baškę me nē: (Isaia 7.. 14.) eδe atī i vĕ̃išinę ǵiθ' ĕmęnať e hu̯yęnisę. Ai i udŭk profetit Isaisę mbę ńī tę pame, sikur ište porsi nierī, por me maδęnī porsi Perędī. "Pašę Zŏtinę tue ndĕńunę mbi ńi škamp tę naľtę e ngrĭtunę naľt, eδe spęľḱini i atī mbuši tĕmpulinę. Sipęr atī rĭyšinę Serafimę, ǵiθę-se-tsili kište ka ǵaštę fľetę: me tę du̯yat mbuľonte faḱen' e vet, eδe me tę du̯yat mbuľonte kambęť e veta, eδe me tę du̯yat fľuturonte. Eδe ńiani i gęrθiste tiĕtęrit, e θošte, Šeńt, šeńt, šeńt ẵštę Zoti i fuḱiavet: ǵiθę δēu ẵštę pľot me ľaftin' e atī". (Isaia 6.. 1-3.)

Profetizŭenę pęr Messinę, se dotę ľentę ndę Beθľeem: e se dotę bā̃nte męrekulī tę męδā, doť u tšiľte sū̃tę tę vĕrbęnavet, e doť u epte vĕšętę šŭrδavet, eδe se "i tšaľi dotę hofte porsi drē̃ni, eδe ǵuha e tę bĕľbęnit dotę kęndonte": (Isaia 35.. 5, 6.) se ai "doť u epte zā̃nin' e mirę tę vobĕgęvet, e dotę šęndošte zemęr-θū̯emitę": (Isaia 61.. 1.) eδe se "dotę kuloste griǵęn' e vet porsi barī: eδe dotę mbęľiθte ḱĕnǵatę me krahin' e vet, eδe doť i mbante ndę ǵī̃y tę vet". (Isaia 40.. 11.) Profĕtęnitę kā̃nę profetizuem pęr pęsimet e pęr vdekęn' e Šęľbŭesit, kaḱi sbuľutę e kaḱi kęθiĕlętę, sā kur kęndoim' atŏ profezia, na dŭkenę se po fľăsinę pęr disa punę ḱi ĭšinę bā̃mę, e yo pęr atŏ punę ḱi kĭšinę per me ubā̃mę. Kĭšinę fŏľunę pęrpara pęr atĕ̃, se ai dotę ište "ńi nierī me štręngime, e i provuem me sęmundie"; se ai "doť ište pľaguem pęr fayet ťona, e hiĕkunę keḱ pęr pa-uδęniat ťona"; "se doť ipte špirtin' e vet ndę vdekęt, e dotę numęrŏhei me tę pa-uδęt, eδe ai dote barte fayeť e tę

šŭmęve, eðe dotę bãnte ľaimęsī pęr tę pa-uðęt". Mbę kętĕ męndurę fľet pęr vdekęn' e atī: "uprū porsi ķeng mbę tę θĕrunit, eðe porsi daš pa zã pęrpara atī ķi e ķeθ, kęštŭ nukę tšeľi goyęn' e vet.". (Isaia 53..) Eðe ģiθ' atŏ punę ķi koditnę mbę vdekęt t' atī, e mbę tę voŕŭemit t' atī, e mbę tę nģălunit t' atī, e mbę tę hĭpunit ndę ķiel, yãnę fŏľunę fort kęθiĕlętę. Zãnę n'goyę eðe pęr Špĭrtinę Šeńt ķi ķe zotuem, eðe θõnę pęrmbi tę ģiθa, se kã me ărðunę ńī kohę, ķi "ðēu kã me umbŭšunę me tę nģŏfęmen' e Zotit, porsi ŭyęnat ķi mbuľöynę dĕtinę". (Isaia. 44.. 3: Ioel 2.. 28, 29: Isaia 11.. 9.)

Kęštŭ i pęľķeu Perendisę me i ľišuem ńī ŕeze drite pŏpulit vet, pęr atŏ punę ķi kĭšinę me ubãmę pęr špęrbľimin' e maθ. Eðe kęštŭ besętărętę ngušulŏhešin' e fortsŏhešinę ndę besęt; por tę pabesęt išinę ľãnę mbę-ń'-anę pa pęrdęlĭm e pa ndęyesę.

67. Robęnia e Israeľĭtęvet ndę Babylonę. 588 P. K.

Ģiθ' atŏ fyaľę ķi profetizŭenę profĕtęnitę kundrę Israeľĭtęvet, dŭeľnę tę vęrteta sę mbrăpęni, ndonęse ată s'patnę besuem, a patnę besuem. Erθnę Haldeănętę — ńi popul' i keķ — eðe ŕenuen' e škretŭenę Ierusaľemin', atĕ kŭtĕt tę bŭkurę. Por eðe taštī Perendia bãni ģŭķinę daľę ka daľę. Nebuhadnezzari, mbęreti i Haldeănęvet, i vū tę ðãna ðēut Iudesę, eðe muer me vĕtęhe mbęrĕtinę Iehoiakĭm, eðe ðētę miy būŕa ķi barin' armę prei bālit pŏpulit, eðe ģiθę mieštriť e punętorę' e vendit. Ai vū ńi tietęr mbęrĕt ndę Iudē; eðe kęštŭ mbęretęnia nģati eðe ðētę viĕt.

Mbęreti Zedekia kęrkōi ndifmę prei Egyptiănęvet kundrę Haldeănęvet; por uštęria e Haldeănęvet erθ porsi bľetę ndę ðē tę Iudesę, eðe kerθulŭenę Ierusaľĕminę. Iuděytę kindrŭenę dų viĕt kundrę atųne. Kaķi zī e maðe pęr bukę ubã mbrenda ndę kŭtĕt, sā e ama vriste tę bīrin', eðe i hante mĭšinę. Sę mbrăpęni anęmiķtę mūftnę me hŭmę mbrenda ndę kŭtĕt. Zedekia tue ľuftuem rā n'dorę tę anęmĭķęvet: eðe taštī dueľ e vęrtetę profezia e Ezekielit ķi pat θãnę pęr atĕ — se ai dotę škonte ndę Babylonę, eðe dotę vdiste atiĕ, por ai nukę dota šifte vĕndinę. Haldeanęť i ndsŭernę sŭť atī; ai nukę pā mã tiętęrę ģã, vetš kur i vranę tę biytę ndęr sŭ ť atī, pęrpara se ta verboyin' atĕ; eðe mbasandai e prūnę tę

vĕrbętę pa sū̧ ndę Babylonę. Ḱu̧teti i Ierusaľemit eδe tĕmpuli upľatškitnę eδe udoǵęn, eδe prū̃nę ǵiθę kafšať eδe ē̃nęť e tĕmpulit ndę Babylonę eδe i vū̃nę ndę tĕmpulę tę Belit. Ǵiθę pŏpulin' e Israeľit e škuľnę prei vendit, eδe e špęrdanę ndępęr mbęretęnīt tę Babylŏnęsę, ľā̃nę ndę Iudē vĕtęmę disa štępia tę para, eδe pak ǵĭndie tę vobĕkętę: eδe kęštū̃ dŭeľnę tę vęrteta fyaľęť e profĕtęnavet.

Ndęrmiĕt atu̧ne niĕręzęvet parę ḱi mbetnę ndę δēθit ť atu̧ne, ište Gedelia, tę tsĭlinę mbęreti i Babylonęs' e bā̃ni guvernuer mbi Iudenę. Por Iudeyť e vranę kętē̃ nierī besętār Profeti Ieremia i uľŭt mbęretit Babylŏnęsę ta ľā̃yę tę mbesi ndę δēθit tę vet; eδe atęherę ai škrōi Ĺibrin' e tę Ḱyămesę ndęrmiĕt gŭręvet e tę ṙenŭemeve ḱu̧tetit Ierusaľemit ḱi kište mbetun' i škretę.

68. Diaľošať e Hebrevet. 607-580 P. K.

Taštĭ na dŭhetę me e maṙę vešt, se Iudeyť ĭšinę rŏbęniť e Babylŏnasivet, eδe ată u šęrbĕišin' atu̧ne, e bā̃išinę ǵiθę ḱiš tę dŏyinę. Por Perędia ndę zemęrĭm tę vet bā̃ni pęrdęlĭm, eδe "bā̃ni ḱi ť u δimpsen' atū̧neve ḱi i mŭernę rop". Disa prei atu̧ne hu̧pnę mbę kambę tę maδe. Me ǵiθę kętŏ, Iudĕytę s' mŭndešinę me e haṙuem δēθin' e vet ḱi kĭšinę ľēm' atiĕ, eδe Ierusaľemin' e dăšunę, eδe tę ľavdŭešiminę tĕmpulę ḱi ište ṙenuem taštĭ; eδe anęmiḱtę kur u θošin' atu̧ne me kęnduem kankę, ată pęrǵĕǵešinę, "Ḱu̧š tę kęndŏimę kankęn' e Zotit ndę δē tę hŭey?" anĭ kęθĕhešin' e i θŏšinę vĕtęhesę, "Ndę tę haṙofśa Ierusaľemę, m' uhaṙōfť e diaθta! Ndę mos tę kuytofśa, m' unǵittę ǵuha ndę gurmăst: ndę mos vū̃fśa mā̃ pęrpara Ierusaľĕmęnę ndę kru̧et tę gęzimit ťem!" (Psalmę 137 [136.) Nabuhadnezzari kište vū̃mę disa diĕľm Iudeiš me umęsuem e me dsā̃nę kęndĭm e die: ndęrmiĕt kętu̧ne išin' eδe Danieli e Šadrahu e Mešahu e Abednegu.

Ată e kĭšinę pęr tę keḱ me ngrā̃nę prei asŏ ǵelęš ḱi u dęrgonte Nabuhadnezzari prei truvĕzęsę vet, tę tsĭlatę mund tę kĭšinę pasę ḱĕnunę miš kurbani tę ĭδuyvet; por ată hăišinę vĕtęmę koḱe faraš e bār tę nǵomę, eδe ndę vend tę vĕ̃nęsę pĭyšinę uyę. Eδe Perędia u epte atu̧ne šęndĕt, e ĭšinę mā̃ tę šęndošę e mā̃ tę bŭkurę se ǵiθę diĕľmť e tierę; eδe kur erθ koha me i ndsieṙę

pęrpara mbęretit, ată ĭšinę mã̄ tę mentšim e mã̄ tę ditšim se ǵiθę tę tiĕrętę.

Mbasandai mbęreti i hipi ată mbę škalę tę naľtę, eðe kĭšinę kaki ndēr' e fukī tę maðe, sā mŭndešinę me i bã̄mę mirę kombit vet, eðe me špęrdamę besęn' e tę vęrtetit Perę̆ndī ndęrmiĕt iðullătrę̆vet.

Prei ǵiθ' atụne pľătšękavet ki kište ŗembụem Nabuhadnezzari prei sę katęr anęš ðēut, urðęnōi me ubã̄mę ńī figure e ārtę, ǵaštę-ðētę kutę e naľtę, e ǵaštę kutę e gã̄nę. Atĕ ditę kur kĭšinę pęr tę aðuruem kętĕ figure, nī ľetšitęs θošte me zã̄ tę maθ, "Yuve u urðęnoyn', o pŏpuy, e kombe, e ǵŭhęna, nd' atĕ herę kur tę ndęǵoni zãnin' e trumbetęs, e tę fūlit, e tę kiθarę̆s, e tę sambụkęs, e tę psalterit, e tę zãnit drĕitę, e ǵiθę kiš farę musike, tę bini pęr ðē e tę aðuroni figuren' e ārtę, ki kā ngrĕfunę mbęreti Nebuhadnezzār: eðe kuš tę mos bierę e tę mos e aðuroyę, nd' atĕ herę kã̄ me uhĕðunę ndę miedĭs tę fŭŗęsę ki dĭǵetę ziăŗm". (Daniel. 3.. 4-6.)

Atęherę i θã̄nę mbęretit se ǵiθę gĭndia kur rã̄nę pęr ðē, eðe aðurŭenę figuren' e ārtę, vĕtęmę Šadrahu e Mešahu e Abednegu kindrŭenę mbę kambę, e nukę rã̄nę pęr ðē me aðuruem figuren' e ārtę. Eðe Nebuhadnezzari urðęnōi me i prūmę pęrpara atī, eðe u θa atụne, "A me tę vęrtĕt, o Šadrăh, e o Mešăh, e o Abedněk, nukę ľutni perę̆ndinaŧ e mī, eðe nuk' aðuroni figuren' e ārtę ki ngrefa? — Tsili ăšť ai Perę̆ndī ki doť u špętoyę yuve prei duerš mia?" Eðe ată upęrǵeǵęn e i θã̄nę mbęretit, "Perę̆ndia ụnę, ki ľŭsimę na, ăšť i zoti me na špętuem prei fŭŗęsę ki dĭǵetę ziăŗm: eðe kā me na špętuem prei dŏŗęsę šate, o mbęrĕt. Por eðe ndę mos *koftę kęštŭ*, ta maŗiš vešt, o mbęrĕt, se na nukę ľŭsimę perę̆ndinaŧ e tū, as nuk' aðuroim' atĕ figuren' e ārtę ki ngrefe".

"Atęherę Nebuhadnezzari umbŭš me zemęrĭm, eðe i undęťue fãkeya kundrę Šadrahut e Mešahut e Abednegut: *eðe* foľi e urðęnōi tę diĕginę fŭŗęnę štatę herę mã̄ fort, se sā ište diĕgunę. Eðe urðęnōi mã̄ tę fŏrtętę būŗaŧ e uštęrisę vet, tę ľiðinę Šadrahun' e Mešahun' e Abednegun', e ť i hĕðinę ndę fuŗę ki dĭǵetę ziăŗm. Atęherę ŋiĕrę̆ziť i ľiðęn ată baškę me tę vešunat e atụne, e me tę mbăθunat

e atụne, e me kẹsuľat e atụne, e me pẽtẹkat e atụne, eðe i hoθnẹ ndẹ miedĩs tẹ fŭřẹsẹ ki dĭǵei ziařm. Eðe ŭrðẹni i mbẹretit mbassi ište i strẹngutẹ, fuřa udŏḱ kaḱi fort tẽpẹrẹ, sã fľaka e ziařmit vrau ată niẽrẹzitẹ ki ngritnẹ Šadrahun' e Mešahun' e Abedněgunẹ.

Eðe kẹtă tre nieres, Šadrahu e Mešahu e Abednagu rãnẹ ľiðunẹ ndẹ miedĩs tẹ fŭřẹsẹ ki dĭǵei ziařm. Atẹherẹ mbẹreti Nebuhadnezzār uhabĭt: eðe ungrĭt špeit, e foľi e u θa niẽrẹzẹvet meðĕy, A nukẹ hoðẹm na tre vetẹ ľiðunẹ ndẹ miedĩs tẹ ziařmit? Eðe ată upẹrǵegẹn e i θãnẹ mbẹretit, Po, o mbẹrĕt. *Eðe* ai u θa atụne, Ḱe unẹ te po šof katẹr vetẹ tẹ sgĭðunẹ tue ĕtsunẹ ndẹ miedĩs tẹ ziařmit, eðe nuk' u bãhetẹ dam atụne: eðe fãḱeya e tẹ kătẹrtit *ăštẹ* porsi bīr Perẹndie. Atẹherẹ Nebuhadnezzari ufrue ndẹ grụkẹt tẹ fŭřẹsẹ ki dĭǵei ziařm, eðe foľi e θa, Šadrăh, e Mešăh, e Abedněk, o šẹrbẹtoreť e Perẹndisẹ naľtẹ, diľni yaštẹ, e ĕtsẹni *kẹtŭ!* Atẹherẹ Šadrahu e Mešahu e Abednegu dŭeľnẹ yaštẹ prei miedizit ziařmit. Atẹherẹ umbẹľoθnẹ krenẹť e ðẽut, e guvernoreť, e kapidanať, e tẹ mẹ.ẽyť e mbẹretit, eðe pān' ată niẽrẹzitẹ ki nuk' u bãni ǵã ziařmi kŏrpẹnavet atụne, as nuk' u doḱ atụne ńī ḱime tẹ kresẹ, eðe tẹ vẽšuniť e atụne nuk' undẽťŭenẹ, as erẹ ziařmi nukẹ škōi mbi ată. *Atẹherẹ* Nebuhadnezzari foľi e θa, "*Ḱoftẹ* bekuem Perẹndia i Šadrahut, e i Mešahut, e i Abednegut, ki dẹrgōi ĕngulin' e vet, eðe špẽtōi šẹrbẹtoreť e vet, ki špẹrŭenẹ mb atẽ, eðe nuk' i ndẹǵŭenẹ fyăľẹsẹ mbẹretit, eðe ðãnẹ n'dorẹ kŏrpẹnať e atụne, ki tẹ mos ľusin' as tẹ mos aðurŏynẹ tietẹr Perẹndī, vetš Perẹndīs atụne. Pẹrandai bãy ŭrðẹnẹ, se ǵiθ' ai popul', e komp, e ǵuhẹ, ki tẹ fľasi keḱ pẹr Perẹndīn' e Šadrahut, e tẹ Mešahut, e tẹ Abednegut, kā me utsopẹzuem, eðe štẹpiať e atụne kãnẹ me ubãmẹ vende pľẽheneš: sepsĕ nuk' ăštẹ tietẹr Perẹndī, ki mŭndetẹ me špẹtuem kẹštŭ.

Atęherę mbęreti vũ mbę škalę mã tę maðe Šadrahun' e Mešahun' e Abedněgunę ndę pęr ðē tę Babylõnęsę". (Daniel 3..)

69. Mbęretęnia e Haldesę — Babylona. 2247-538 P. K.

Babylona, i pari kụtět ndęrtuem mbas pęrmbụ̃tiesę, dũenę me θãnę se ãštę ngrěfunę prei Ninus, i tsili mũndetę me pasę kěnunę Nimrodi, ki do me θãnę Škip Krụe-naltę. Ai dũketę me e pasę ngrěfunę kętẽ kụtět nday pyrgun' e Babelit, eðe Semiramisa, e šõkeya e atī, dota ketę pasę karkuem me mũr. Ai pyrg mã pęrpara kã pasę kenę ngrěfunę pęr ńī šeńę maðęnie, mbasandai atụ̃ kãnę pasę aðuruem ụyeť e kielit, eðe sę mbrãpęni atụ̃ kãnę pasę lũtunę Belin' a Baalinę me kiš-do punę tę kękia e tę ndụ̃ta. Me tę vęrtět Babylõnasitę kãnę pasę hụ̃punę nãtęnę ndę mayęt tę kętī pyrgu pęr me vũm' orẽ e pęr me šikuem ụyeť e kielit se si etsin' e se si škõynę, kurę leyn' e kurę perendõynę, sepsẽ atã kãnę pasę kenun' astronomę tę męðẽy, eðe i kãnę pasę rãnę mbrapa fort kęsãi ditunie. Babylona kã pasę kenę ngrěfunę pęr-ãn' atụne lũmęnavet męðẽy tę Eufratit e tę Tigrit. Kętă lũmęna pĩkešinę me hendeke e me viya, tę tsilať i bãišinę niẽręzitę pęr me lundruem e pęr me uyĩtunę ðēnę. Kętõ fuša ndęn' uyę ẽpšinę šumę drīθ, e bãišinę šumę pemę. Ndę kętẽ vend bãhei šumę treketī ndępęr lũmęnat me lundra, e ndępęr tokęt me kafšę tę gala. Babylona kã pasun' ẽmęnę tę maθ pęr pęlhurat e mira e pęr pẽtękat e bũkura e pęr plafat ki bãnte: eðe dũenę me θãnę, se ndę Babylonę mã pęrpara ndrekęn mãtęsať e drehẽmętę pęr me matun' e pęr me pešuem.

Por me gíθę kętõ tę mira ki kište fãlunę Perendia mb atẽ vend, põpuli aðuronte iðuy e bãnte punę tę kękia e tę ndụ̃ta. Dũenę me θãnę, se iðullatria erθ ndę Grekī e ndę Romę heręn' e parę prei Babylonet.

Babylona kište hĩpunę ndę maðęnī t'asãi ndę kohę tę Nebuhadnezzarit, i tsili renõi Ierusalemin', e priši mbęretęnīn' e Iũdęsę, eðe muer rop Israelitęt e i prũ ndę kụtět tę vet. Pęr kętẽ pat profetizuem Isaia para ńi kind viẽtš se dotę bãhei. Ai profeti vetę zũ n'goyę eðe ẽmęnin' e Kyrusit mbęretit Persisę, se kište pęr tę puštuem Babylonęn', eðe se kište per tę lišuem Iuděytę tę škõišinę

ndę vend tę vet, eðe se kište pęr tę prišun' iðuyt e Babylŏnęsę: eðe Ieremia profetizōi, se robęnia dotę nġaste štatę-ðētę viët.

Ḱụteti i Babyloneṣ̀ ište ndęrtuem me katęr fake; ġiθę-se-tsila fake ište pẽsę-mbę-ðētę miła e ġatę. Ḱụteti ište ŗeθuem me ńi mūr 300 kambę tę naltę, e 87 kambę tę ġãnę, kaki sā mbę mayę tę mūrit mŭndešinę me ĕtsunę katęr ķeŗe kraha pęr kraha: eðe pęrmbi mūret ĭšinę ngrĕfunę 250 pyrġe pęr me rŭeitunę ķụtĕtinę. Ŗeθ e rŏtulę mŭrevet ķụtetit ište ńi henděk i ġãnę mbŭšunę me uyę prei ľŭmęnaš. Tę katęr fakeť e ķụtetit kĭšinę ka 25 dụer tę hĕkurta; pęrmbrenda mŭrevet ĭšinę 676 ŗuga tę drĕita, ķi dăišinę ķụtetin' anę mb anę. Ḷumi i Eufratit, 500 kamb i ġãnę, škonte pęr miedĭs tę ķụtetit, eðe e dante dū aneṣ̀ sā ńiana tiĕtęra. Tę dụ aneť e ľumit ĭšinę nġĕšunę me mūr tę ġãn' e tę fortę, pęr mos me ngrãnę ðēn' ŭyętę: eðe mbę tę dụ aneť e ľumit ĭšinę dụ henděke tę θatę, ķi kur tę vęršonte ľumi, tę dĕrðei ŭyętę mbrenda nď ată, e tę mos mbụste ķụtĕtinę. Pęrmbi ľumt ište ńī urę 30 kamb e ġãnę: eðe pęrpŏš ľumit ndęnę ðēt ište ńī ŗugę mbeľuem pęr sipęr, ķi hŭišinę prei palatit rī ķi ište mbę-kęť-anę lŭminę, e dĭlšinę ndę palăt tę vietęr ķi ište mb-ať-anę lŭminę. Por mã i męrekulŭešim se ġiθę punęť e Babyloneṣ̀ ište kŏpęšti, varę nď eret 300 kambę naľt, e 400 kamb i ġãn' e i ġatę, mbŭšunę me ðē, e mbielę ġiθę tš' farę drūš, tę tsilin' e kište bãmę Nebuhadnezzari pęr tę šoken' Amitĭsęnę. Ġiθ' atŏ ndęrtesa ĭšinę ndęrtuem me pęķisa diĕgunę ndę furę, a θamę ndę diel, eðe tę ġiθa šęnuem me ĕmęnin' e mbęretit. Me miy kęsŏ pęķisaš ġĭndenę sot mbę ķętĕ ditę, eðe šumę prei asŏš yãnę tę škrŭeme me škrōya ġatore, porsi atŏ tę Ninevisę. Mbas škrōyaš ķi yãnę ġĭndunę ndępęr tę ŗenŭemet e ķụtetit, mĭŗetę vešt, se nď atĕ kopęšt štĭyšinę tę vdĕkunitę mbasandai.

Ḱyrusi, mbęreti i Persisę, muer ķụtetin' e Babylŏnęsę. Ai kęθeu ŗụmin' e ľumit, eðe e derði nď atŏ hendeke tę θata ķi θãm pęrsipęr, mbasandai ai hŭni me ġiθ' uštęrinę ndępęr zāl tę ľumit ķi škonte pęr miedĭs tę ķụtetit: por eðe kęštŭ si e bãni, ai s' dotę kište mŭftunę me hŭmę ndę ķụtĕt, ndę mos ĭšinę tšeľę dụerť e ľumit prei tę dụ aneṣ̀ pęr punę tę fĕstęsę Belit. Ai kur hŭni mbrenda,

ǵet pŏpulinę dĕi̱tun' e fyĕtunę, eδe vrau mbęrĕtinę Balšazzar, eδe puštōi mbęretęnīn' e Babylŏnęsę, sikurse e zē̃ n'goyę profeti Daniel. Persianęť ĭšinę ziaṙm-ľŭtęsa *(i ľŭtešin ziaṙmit)*, eδe prišnę iδuyť e Babylŏnęsę, sepsĕ i kĭšinę męnī.

Tre ḱind e ńi-zĕt e trī viĕt pęrpara Krišṙit, Aľeksandęr Maḱedŏnasi puštōi mbęretęnīn' e Persiănęvet, eδe kur erθ ndę Babylonę, ai ǵeti ńi pyrg astronomie ḱi ište ngrĕfunę 1900 viĕt pęrpara, pęr me vū̃m' orē e me šikuem ṳyeť e ḱielit; kętŭ mĭṙetę vešt se kṳi pyrg doť ište pasę ndęrtuem 125 viĕt mbas pęrbṳ̆tiesę bŏtęsę. Aľeksandri, mbassi ukęθṳe prei Hindisę, vdiḱ ndę Babylonę.

Mbassi ungrĭt škambi i mbęretęnisę prei Babylŏnęsę, atęherę ai ḱṳtĕt rā poštę eδe uškretue: prei gūręš kętī krṳe-ḱṳteti undęrtŭenę tę tiera ḱṳtete, Seľeukia e Ktesifoni e All-Madaani e Kufa.

Ndęr ǵiθę tę ṙenŭemet e Babylŏnęsę mā̃ i vietęr ā̃štę Birs-Nimrodi, a Pyrgu i Nimrodit, ḱi kemi škruem figŭrenę kętŭ. Disa θō̃nę se

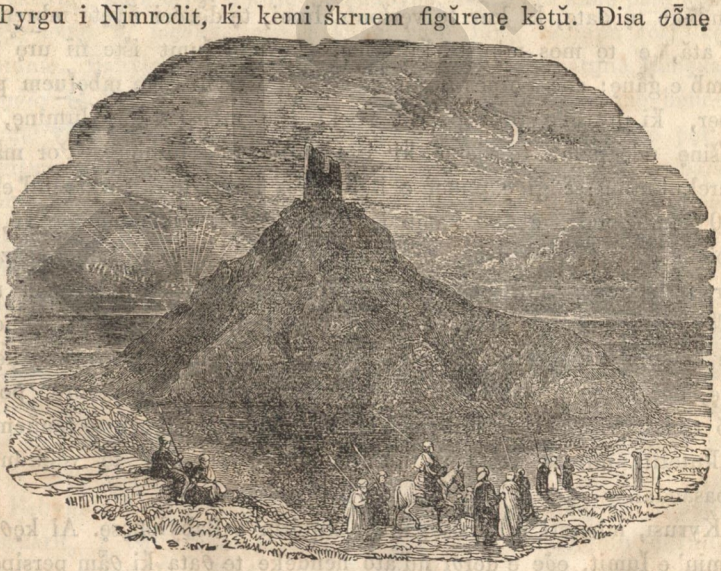

kṳi ā̃štę Pyrgu i Babelit: por rĭštazę kā̃nę ǵĕtunę škrō̃ya mb̓ atē̃, ḱi šprovŏhetę se ā̃štę Pyrgu i Nebosę ndę Borsippa. Kṳi pyrg undęrtue pęr-sę-rī prei Nebuhadnezzarit, i tsili θotę se heręn' e parę mbeti pa ndęrtuem pęr punę tę ǵŭhęnavet ḱi upęrzienę.

Babylona kā 1400 viĕt nǵer taštĭ ḱi kā mbetun' e škretę pa farę nieriu, pa farę drūš, pa farę bāri tę nǵomę, por vetš kukuvayaš e egęrsinaš pṳ̄lit ḱi ǵinden' atṳ-drĕiti; eδe mā̃ tę šŭmęnę piesęn' e ḱṳtetit e kā mbṳtun' uyęť e ľumit, e mbuľuem ľeθi e zāli. Eδe taštĭ kā 2400 viĕt ḱi dŭeľnę tę vęrteta fyaľęť e profĕtęnavet ḱi foľnę me anę tę frṳ̄̃męsę Perędisę, i tsili urδęnŏn ḱielin' e δēn' e dĕtinę, eδe bā̃n ǵṳḱę tę drĕitę mbi tę miręt e mbi tę kęḱiyt.

70. Danieli. 537 P. K.

Sikundrę Nebuhadnezzari pat nderuem Daniĕlinę kur ište i rī, kęštū̃ eδe Belšazzari e pat hĭpunę mbę škalę tę naľtę; por Dariu Mediani, e ngriti fort naľt atĕ̃, eδe e bā̃ni tę parę mbi tę tretęn' e mbęretęnisę. Pęrandai ǵiθę krenęť e mbęretęnīs' e kĭšinę zmir Danielin', eδe mendŏhešinę me e ṙęzuem prei škălęsę: por nukę mŭndešinę me i ǵetun' as ndońi făy, pęrvĕtš sepsĕ i besonte ľĭǵęsę Perędisę vet. Atęherę anęmĭḱť e atī i mbušnę mĕndienę mbęretit me bā̃m' ŭrδęnę, se kuš ť i ľŭtetę ndońi perędie, a ndońi nieriu, pęrvetš mbęretit, kā me uhĕδunę ndę gropęt tę ľeŏnęvet. Danieli nukę ndęǵōi ŭrδęnin' e mbęretit, por i ľŭtei Perędisę vet trī herę ndę ditęt, me fľetęt e dṳ̃ervet hăpunę prei ănęsę Ierusaľemit, sikurse e kište zakŏn ǵiθę monę. Anęmĭḱť e atī kur e ǵetnę atĕ̃ tue ufaľun' e tue uľŭtunę pęrpara Perędisę vet, vŏitnę e i δā̃nę zā̃ mbęretit.

Mbęreti donte me e špętuem Daniĕlinę, por mbassi kište bā̃mę ńi tę tilę ŭrδęnę, eδe s' mŭndei me daľę prei fyaľet, urδęnōi me e hĕδunę ndę gropęt tę ľeŏnęvet, eδe i θa, "Perędia ṳt ḱi ľut ti pa pušĭm, ai kā me tę špętuem". Mbasandai mbęreti mbṳli deręn' e grŏpęsę, eδe i vū̃ni šeńę me unazęn' e vet, eδe vote ndę vend tę vet: por as nukę hangęr, as nukę piu, as nukę fyeti ǵiθę nătęnę. Eδe ndę

nëṣeret ungrĭt fort heret, e vote me vrap ndę gropęt tę ľeŏnęvet, eðe bęrtiti e θa, "O Daniel, šęrbętori i Perędisę ġalę, a mūfti me tę špętuem prei *gŏyęsę* ľeŏnęvet ai Perędia ki i ľute ti pa pušĭm?" Danieli upęrġĕk, T' unġattę yeta, o mbęrĕt! "Perędia em dęrgōi ĕnġulin' e vet, eðe u mbętšeľi gŏyatę ľeŏnęvet, eðe nukę mę bān' as ndońi dam". Atęherę mbęreti ugęzue fort, eðe urðęnōi me ndsieŕę Daniĕlinę prei gropet, eðe me hĕðunę ndę gropęt ată nieręs ki kalęzŭenę pęr atĕ: tę tsĭlętę, porsā i hoθnę, i tsopęzuen' e i hangręn ľeŏnętę.

Atęherę mbęreti Dariu bāni kętĕ ŭrðęnę: "Ndępęr ġiθę ðēn' e mbęretęnisę ṡeme ľetę kēnę frikę niĕręziť e ľetę drĭðenę pęrpara Perędisę Danielit: sepsĕ ai *ăštę ńi* Perędī ki ŧon eðe mbet pęr ġiθę yĕtęnę, eðe mbęretęnia e atī s' kā me uprĭšunę, eðe pušteti i atī *kā me kĕnunę* nġer sę mbęrăpęni: ai ăštę špętimtār eðe šęľbues, eðe ai bān šeńe e męrekulī ndę ki̇el e mbi ðēt, ai špętōi Daniĕlinę prei fukisę ľeŏnęvet". (Daniel. 6.. 10-28.)

71. Mbęretęneša Esθirę. 521-495 P. K.

Ahasueros, mbęreti i Persisę, ki tę ġiθę besŏynę se ai kā pasę kĕnunę Kserksi ki škeľi Greki̇nę, bāni ńī gostī tę maðe, eðe θęriti ġiθę niĕręziť e męðĕy e krenęť e mbęretęnisę ndę Šušanę. Atŭ ku po hăišin' e po pĭyšinę, mbęreti urðęnōi tę daľi pęrpara mbęretęneša Vaštę, pęr me pamę bukurīn' e asāi ġiθ' ată ki ĭšinę ndĕńunę ndę męsalę; por mbęretęneša nukę ndęġōi me daľę pęrpara, eðe ai ľišōi mbęretęnĕšęnę. Atęherę prūnę ġiθę văizať e bŭkura, pęr me sġĕðunę mā tę mĭręnę pęr mbęretęnešę: eðe mbęretit i pęľkeu Esθira, ńī Iudeońę e vobĕgętę, por fort e bŭkurę, e tsila ŧinte ndę Šušanę baškę me Mordehanę t' ŭnġinę. Por mbęreti nuk' e dinte se ayŏ ište Iudeońę.

Mordehai i unġi asāi škonte špeš ndę deręt tę palatit pęr me pŭętunę pęr tę mbĕsęnę: eðe ńi dite ai ndęġōi atiĕ dų šęrbętorę ki po bāišinę fyalę pęr me vramę mbęrĕtinę. Mordehai ða zā pęr kętĕ, eðe špętōi yetęn' e mbęretit: eðe mbęreti vrau ată tę dų vetę, eðe e šęnōi kętĕ ndę punęt tę mbęretęnisę.

Nď atĕ kohę Haman Agagiti, prei kombit Amelikut, kište ndēr

tę maθ pęrpara mbęretit, eðe kur hųnte ai ndę palăt, tę ǵiθ' i ŭľšinę krųętę, pęr vetš Mordehai, i tsili as krųętę nuk' i uľte, as nuk' e nderonte. Pęrandai Hamani ńi maðęštuer, kęrkonte si me prišunę Mordehanę baškę me ǵiθę kombin' e Iuděyvet. Pęr kętĕ punę Hamani vote e i mbuši mĕndienę mbęretit me bām' ŭrðęnę tę vrĭtenę ǵiθ' Iuděytę ndępęr mbęretęnīt, sepsĕ ată kĭšinę tietęr fē, e tietęr ľiǵę, e tę tiera zakone, eðe dăišinę prei ǵĭndieš tiera: eðe i uzotue mbęretit me i ðāńę ðētę miy talanda. Eðe mbęreti pa umenduem as pak, bāńi ŭrðęnę mbas fyaľęš atī me uvramę ǵiθ' Iuděytę ku-dŏ t ĭšinę ndępęr ǵiθ' anęt e mbęrĕtęnisę, eðe i ða unazęn' e vet Hamanit pęr me šęnuem ľĕtęręn' e ŭrðęnit ki kište škruem. Ľĕtęrat uškrŭenę mbę ǵiθę ǵuhat e mbęretęnisę, eðe udęrgŭenę ndępęr ǵiθ' anęt e mbęretęnisę.

Kur dueľ kụi ŭrðęnę ndę Šušanę, Mordehai špeit i dęrgōi fyaľę mbęretęnešęš Esθirę, se kiš ište pęr t ubāmę, eðe e nguste atĕ me i uľŭtunę mbęretit tę kęθeyę prapę kętĕ ŭrðęnę, sepsĕ nukę dotę vrĭtšinę vĕtęmę ǵiθę pŏpulin' e Iuděyvet, por eðe atĕ, ndonęse ište mbęretęnešę.

Esθira urðęnōi ǵiθ' Iuděytę ki ĭšinę ndę Šušanę me aǵinuem e me ufāľunę tri ditt e tri nett baškę me atĕ, ki t i špętonte Perędia prei fatit kek ki po i priste. Esθira veši pĕtękať e mbęretęnisę, eðe hų̄ni mbrenda atiĕ ku po ŗinte mbęreti ndęrmiĕt tę męðĕyvet e ndęrmiĕt ŗŏńęsę: ndonęse askuši s mundei me hų̄m' atiĕ ku ŗinte mbęreti, sepsĕ ište ŭrðęnę me uvramę, pęrvĕtš kur štrī̆nte škopin' e ārtę mbęreti, e θęŗiste kend. Eðe mbęreti kur pā mbęretęnĕšęnę tue ndĕńunę ndę obŏŗ, štrī̆ni škopin' e ārtę, eðe e θęŗiti; eðe ayŏ uafrue, eðe preku mayęn' e škopit.

Mbęreti e pụeti atẽ, ḱiš dęšęronte? *eđe* Es*θ*ira i uľŭt tę vinte ai *eđe* Hamani ndę gostī ḱi kište bãmę gati pęr ată. Ată votnę ndę gostī, *eđe* mbęreti pęr-sę-rī pụeti Es*θ*ĭrẹnę, ḱiš dęšęronte; por mbęretęneša pęr-sę-rī i uľŭt atī *eđe* Hamanit, tę vĭyinę ndę nẽsęret mbę tę ngrãnę ndę palăt t' asāi, *eđe* atęherę ayŏ doť i *θ*ošte se ḱiš dęšęronte.

Atẽ ditę Hamani mbăheni mbę tę ma*θ*, se vetęm' ai u*θ*ęĭĭt ndę gostī baškę me mbęretin' e me mbęretęnẽšęnę; por kur dueľ prei dẽręsę palatit, pā Mordehanę se nuk' i uľi krŭętę; *eđe* Hamani kaḱi fort uzemęrue, sā e vũ ndęr mend me i uľŭtunę mbęretit ndę nẽsęret me vramę Mordehanę.

Atẽ natę nuk' i er*θ* ǵũm mbęretit, *eđe* pęr me škuem kŏhęnę, ur*đ*ęnōi tę kęndŏhenę pęrpara atī ǵi*θ*ę pŭnętę ḱi ĭšinę bãmę ndę mbęretęnī t' atī. E*đe* tue kęnduem ǵetnę škruem, se Mordehai ndęǵōi ată dụ šęrbętŏrętę ḱi dotę vrĭtšinę mbęretęn', *eđe* i špętōi yętęnę mbęretit. Atęherę mbęreti pụeti, Ḱiš e mirę i ukā bãmę Mordehait pęr kętẽ? E*đe* ată upęrǵeǵęn, Asǵã. Atęherę mbęreti pụeti, paľe ăštę kuš kętŭ. Hamani ndođi atŭ, sepsẽ kište ărđunę me i uľŭtunę mbęretit, tę vrĭtei Mordehai. Atęherę mbęreti *θ*a, Ľetę vĭyę kętŭ Hamani. Ai er*θ*, *eđe* mbęreti e pụeti — Ḱiš dŭhetę me i bãm' atī nieriu ḱi i pęľḱẽn mbęretit me e nderuem? Hamani kuitōi, se mbęreti po *θ*ošte pęr vętęhen' e atī, *eđe* ai *θ*a — "Ľetę bĭyenę stolĭn' e mbęretęnisę ḱi veš mbęreti, *eđe* ľetę hipi nď atẽ kāľ ḱi hipęn mbęreti, *eđe* ľeť i vẽnę mbę krụet t' atī kunoręn' e mbęretit, — *eđe* ľeta biyen' atẽ ndępęr u*đ*ęt e ḳụtetit, *eđe* ľetę ľetšisi ńi pęrpara atī, Kęštŭ i bãheť atī nieriu ḱi i pęľḱẽn mbęretit me e nderuem". Atęherę mbęreti i *θ*ōť Hamanit, etś e bãni-a kęštŭ Mordehait, *eđe* mos męngoyę asǵã prei asŏš ḱi *θ*ẽ. E*đe* Hamani bãni sikundrę uur*đ*ęnue; mbasandai Mordehai uk*ę θ*ụe ndę deręt tę mbęretit me gęzĭm, por Hamani vote ndę štępī tę vet me i*đ*ęnĭm.

Porsā mbarōi kętẽ punę Hamani, er*θ* ńi nierī me e *θ*ĭťunę ndę gostī tę mbęretęnẽšęsę. Tue ngrãnę ndę truvezęt, pęr-sę-rī pụeti mbęreti — Ḱiš kęrkŏn prei meye, o mbęretęnešę Es*θ*irę? sepsẽ kam me ta fãľunę, nǵer ndę ǵŭmęsę tę mbęretęnisę. E*đe* Es*θ*ira *θ*a, "Ndę patša ǵętunę hĭr pęrpara teye, o mbęrẽt, *ęđe* ndę i pęľḱeftę

mbęretit, ľetę mę făľetę yeta pęr kętĕ ḱi kęrkoy unę, eδe yeta e ǵĭndiesę s'eme pęr kętĕ ḱi kęrkoy unę: sepsĕ ušitęm un' eδe ǵĭndia eme, pęr hŭmbie, *e* pęr tę θerun', e pęr tę vdieṙę: eδe ť išim šĭtunę si šęrbętōr' e *si* sęrbętore, dotę kĭšiem pušuem, ndonęse anęmiku nukę mŭndetę me ľamę damin' e mbęretit". Atęherę mbęreti θa, Kuš ăšť ai ḱi kutsōi me bā̃mę kętĕ? Eδe mbęretęneša θa, Ku̯i anęmiku eδe nieriu i keḱ Hamani. Eδe mbęreti ungrĭt e dueľ yaštę me zemęrĭm tę maθ kundrę Hamanit; eδe urδęnōi me vramę Hamăninę nď atĕ drū̃t ḱi kište bā̃mę gati ai pęr Mordehanę. Atęherę mbęreti škrōi ľĕtęra ndępęr ǵiθ' anęt e mbęretęnisę vet, eδe i šęnōi me unazęn' e vet, ḱi tę mos vē̃yę dorę kuš me u bā̃mę keḱ Iudĕyvet, por tę vrĭtenę ǵiθ' anęmĭḱť e atü̯neve. Kęštŭ Iudĕytę bā̃nę gęzĭm tę maθ atĕ ditę, eδe vranę ǵiθ' anęmĭḱť e vet, eδe tę δētę tę biyť e Hamanit.

Mbę kętĕ męndu̯rę Iudĕytę špętŭenę yetęn' e vet atęherę, eδe deri sot mbę kętĕ kohę festŏynę pęranę-vere, e i dęrgŏynę δunętī ńiani tiĕtęrit, eδe e kā̃nę pęr ńi ditę gęzimi. Kęštŭ Peręndia pat kuidĕs pęr pŏpulin' e vet, e i rŭeiti eδe nď atĕ kohę kur i pat špęrdamę ndępęr ǵintaręt pęr fayet e atu̯ne. Kętŭ ăštę škruem figŭreya e ńī ndęrtese, ḱi e kā ĕmęninę nǵer mbę sot, Voṙi i Esθiręs' e i Mordehait.

72. Tę ndęrtŭemiť e Ierusaľemit pęr sę du̯ti. 536 P. K.

Štatę-δētę viĕt mbassi uprĭš Ierusaľemi, Ḱirus Persiani ubā̃ mbęrĕt i Asyrisę, e i Medisę, e i Babylŏnęsę. Tę părinę vitin' e mbęretęnīs' atī, bā̃ni ŭrδęnę mbę ǵiθ' Israeľĭtętę ḱi ṙĭyšinę ndę mbęretęnīt ť atī, pęr me ukęθu̯em ndę δēθit vet, e me ndęrtuem pęr-sę-rī ḱu̯tetin' eδe tĕmpulinę. Kęštŭ bā̃nte ŭrδęnę mbęreti,

"Zoti Perẹndia i ḱielit mẹ urδẹnōi me i ndẹrtuem atī štẹpī ndẹ Ierusaľĕm, ḱi ā̆štẹ ndẹ Iudēt: tsili *ā̆štẹ* prei yuš ndẹr ǵiθẹ pŏpulit atī? Perẹndia i atī ḱoftẹ baškẹ me atē̆, eδe ľetẹ hipi ndẹ Ierusaľem, ḱi *ā̆štẹ* ndẹ Iudēt, eδe ľeť i ndẹrtoyẹ štẹpinẹ Zotit Perẹndisẹ Israeľit". (Ezdra. 1.. 1-3.) Eδe u δa prapẹ Israeľĭtẹvet pē̆sẹ miy e katẹr ḱind enẹ ť ārta, ḱi i patnẹ prū̆mẹ ndẹ tĕmpulẹ tẹ Babylŏnẹsẹ.

Ǵiθ' ată ḱi s' patnẹ haṙuem Ierusaľĕminẹ, taštĭ zū̆nẹ me bā̆m' uδẹ pẹr δēθin' e vet. Por ńi piēs' e maδe prei Iudeiš kĭšinẹ zā̆nẹ vend nď Asyrī e ndẹ Babylonẹ, eδe šumẹ prei atu̯ne ĭšinẹ bā̆mẹ tẹ păsunẹ. Eδe ǵiθ' ată ḱi ukẹθŭ̯enẹ ndẹ Ierusaľĕm, ĭšinẹ katẹr-δēť e du̯ miy špirtẹ pẹrvĕtš granīs' e fẹmĭyvet, eδe kẹtu̯ne u hiḱšin' ŭδẹnẹ Iešuai kru̯e-prifti, eδe Zerubbabeli, ḱi ište prei ṙăńẹsẹ Davidit. Atẹherẹ ukẹndu̯e kẹyŏ psalm' e bŭkurẹ: (Psalmẹ 126.)

Zoti kur kẹθeu prapẹ šklavẹť e Siŏnẹsẹ, išim si ndẹpẹr ăndẹṙẹ.
Atẹherẹ umbŭš me gas goya yonẹ, eδe ǵuha yonẹ me gẹzĭm:
Atẹherẹ θŏšinẹ ndẹr kombet, Zoti bā̆ni punẹ tẹ mẹδā pẹr ată.
Zoti bā̆ni *punẹ* tẹ mẹδā pẹr nē: ugẹzuem.
Kẹθĕ, o Zot, sklăvẹtẹ ťanẹ, porsi puṙŏytẹ mb̆ anẹ tẹ mies-dĭtẹsẹ.
Ată ḱi mbiĕlinẹ me ľott, kā̆nẹ me koṙẹ me gẹzĭm.
Ată vēn' eδe ḱyăinẹ, tue bărtunẹ farẹ tẹ štrē̆itẹ,
Kẹtă kā̆nẹ me ukẹθu̯em me gẹzĭm, tue bărtunẹ dŏrẹzať e veta.

E para pūn' e atu̯ne ište me ngrĕfunẹ ńī θerore pẹr Perẹndinẹ, eδe me vū̆mẹ θemĕľ pẹr štẹpīn' e Zotit. Prĭftẹniť u rā̆nẹ trumbĕtavet pẹr me ľavdu̯em Zŏtinẹ: eδe ǵiθẹ pŏpuli bẹrtiti me zā̆ tẹ maθ, tue ľavduem Zŏtinẹ, sepsĕ vū̆nẹ θemĕľ pẹr me ndẹrtuem pẹr-sẹ-rī štẹpīn' e Zotit. Por šumẹ prei pľeḱš vietẹr, ḱi mbăišinẹ mend tĕmpulin' e parẹ, ḱyān me vayẹ tẹ maδe, kur panẹ se po ndẹrtŏišinẹ kẹtē̆ tĕmpulẹ tẹ vŏgẹľẹ; kaḱi sā nukẹ dăhei zā̆n' i tẹ rīvet ḱi bẹrtĭtšinẹ tue ugẹzuem, prei zā̆nit pľeḱvet ḱi bẹrtĭtšinẹ tue ḱyamẹ.

Ndẹr ǵiθ' atŏ tẹ vẹštira ḱi kĭšinẹ pẹr pŭnẹnẹ, profĕtẹnitẹ Haggai eδe Zeharia u ĕpšinẹ zemẹr' e i ngŭtšinẹ mbẹ punẹt. Haggai mā̆ fort i ngušulonte ată, e u θošte, se ndonẹse ku̯i tempulẹ nuk' ā̆štẹ ǵiθ' aḱi i maθ e i bŭkurẹ, por dotẹ yetẹ mā̆ i ľavdŭešim e mā̆ i maθ se i pari me ǵiθ' atē̆ ndritšĭm ḱi kā păsunẹ, sepsĕ ndẹ kẹtē̆ tĕmpulẹ tẹ du̯tẹ kā me ărδunẹ Messia, "Dẹšẹrimi i ǵiθẹ

kŏmbevet", eδe kā̃ me e mbŭšunę me ľaftin' e fāḱesę vet. Kęyŏ profezī dueľ e vęrtetę, kur erθ Iesu-Krišti, eδe predikōi mbrenda nď atẽ tĕmpulę tę dṳtę. Kęyŏ punę koditi ndę kohę tę Dariut e tę Artakserksit ḱi zū̃nę kambęn' e Ḱyrusit.

Dariu dęrgōi ndę Ierusaľĕm Ezranę škrŭišinę: ai muer me vĕtęhe prei Babylonet ǵiθ' atŏ enęť e tĕmpulit ḱi kĭšinę mbĕtunę: eδe ai vū̃ni mbę vend pęr-sę-rī ndę Ierusaľĕm aδurimin' e Peręndisę, e priftęninę, e ľĭǵęnę, ḱi kĭšinę păsunę pęrintę tę paręť e atṳne. Mbas kęsāi Artakserksi dęrgōi Neheminę ndę Ierusaľĕm, i tsili ište vẽnę-ḱĭtęsi eδe šęrbętōr' i atī, pęr me ndęrtuem pęr-sę-rī mūreť e ḱṳtetit ḱi ĭšinę ṙęzuem; sepsĕ ată ndonęse kĭšinę ndęrtuem tĕmpulin' eδe šumę štępia, por ḱṳteti nuk' ište ḱarkuem me mūre. Samaritănętę dŏišinę me punuem baškę me ată e me u ndifun' atṳne mbę punęt, por Iudĕytę nukę dŏišinę. Atęherę ată ľuftŏišinę me ndăľunę tę ndęrtŭemiť e tĕmpulit, eδe špĭfšinę fyaľę tę kęḱia te mbęreti pęr ată, eδe šumę herę upęrǵaknę me ată: pęrandai sā kohę ište tue undęrtuem tĕmpuli, punętŏrętę punŏišinę me armę n'dorę, eδe tę tierę ṙĭyšin' e rŭeišin' anęmiḱtę pęr mos me u rā̃nę mbę špinę.

Nď atẽ kohę Nehemia ište guvernuer ndę Ierusaľĕm, i tsili nukę miṙte as ndońī pagesę prei atṳne, por ušḱente me bukę eδe ńi ḱind e pẽsę-δētę vetę ndę štępī tę vet. Ai u ndimonte me būk' e me ǵelę ǵiθ' atṳne ḱi kĭšinę nevoyę, eδe nukę kursĕhei pęr farę ǵā̃ye; šęrbętoręť e atī punŏišinę baškę me ǵĭndienę tue ndęrtuem mūreť e Ierusaľemit. Me kętẽ šęmbęlętṳrę ai bā̃ni krenęť e pŏpulit e tę păsuniť e pŏpulit me kęθṳem prapę kafšať e tę vobĕgęvet ḱi i mbăišinę penḵ pęr detṳrat ḱi u kišin' atṳne, eδe me u fāľunę detṳrať atṳne, e mos me ua kęrkuem mā̃.

Tę kętilę nieręs tę mirę išin' Ezra eδe Nehemia, tę tsilęť

upęrpokęn fort pęr pŏpulin' e Israeľit me i nguľun' e me i θemeľuem ndę ðēθit t' atųne. Por pęr tę vęrtětinę θemeľtār Zoti pat θãnę me anę tę profetit Malahisę: "Ke unę te po dęrgoy ěngulinę ťem, eðe kā me bãmę gati ŭðęnę pęrpara meye: eðe Zoti, ki kęrkoni yu, kā me ărðunę befas ndę tĕmpulę tę vet, po, ěngŭli i ðiătęsę ki kẽni me vũmę yu: ke te po viěn, θotę Zoti i fukĭavet". (Malahia 3.. 1.)

73. Tšę prei Δiătęsę Viětęrę ngęr mbę kohę tę Krištit.

Mbas profezisę Danielit, dŭhešinę me škuem katęr kind e tetę-ðēť e trī viět mbassi undęrtue tĕmpuli pęr sę dųti, pęr me ărðunę Krišti. Ndęrmiět kęsāi kŏheye Iuděytę panę ditt tę barða eðe ditt tę zeza.

Aľeksandri maθ, mbęreti i Makedonisę, mbassi puštōi Persinę, erθ me uštęrīn' e vet ndę Iudēt; kapidanať e atī kuitŭenę se dotę prište Iudenę, por ai u bãni ndēr tę maθ prĭftęnavet Perendisę vęrtetę, eðe muer me tę mirę pŏpulin' e Israeľit. Mbas vdekęs atī, Ptoľemeu, mbęreti i Egyptit, puštōi ðēn' e Iudesę, eðe škuľi prei anduį šumę Iudey, e i prū nď Egypt. Mbas vdekęs atī hųpi ndę škampt i bīri, i tsili u bãni šumę tę mira Iuděyvet, eðe kųi kęθeu Šĕńtenę Škrōyę ndę ǵuhę Gęrkište.

Mã tĕpęrę se ńi kind viět Iudeyť išinę ndęnę mbęrětęnit tę Egyptit, mbasandai rãnę ndęn' ŭrðęnę tę Antiohut, mbęreti Syrisę. Kųi mundōi fort Iudeyť, e i bãni iðullatrę: por šumę prei atųne sǵoðęn mã fort vděkęnę, se me mohuem besęn' e vęrtetę.

Ndę kętĕ kohę dŭeľnę Makkabĕitę, disa trima tę fortę, eðe špętŭenę vĕndinę prei ŭrðęnit hŭey. Me ǵiθę kętŏ pŏpuli s'mŭndei me kindruem vĕtęmę, pęrandai kęrkŭenę ndifmę prei Romănęvet, tę tsĭlętę škeľnę ðēn' e Iudesę, eðe vũnę ńi guvernuer mbi atĕ vend. Riga Herŏd, ńi Edomĭt, urðęnonte vĕndinę mb ĕmęnę tę Romănęvet. Kųi ište ńi nierī i mentšim, por i vražęť e i ăšpęrę. Ată ki hăišin' e pĭyšinę baškę me Herodin', i θŏšinę me ťēna se vũ mbę vend pęr-sę-rī škambin' e Davidit, por Israeľitęť e vęrtetę e kĭšinę męnī, eðe piklŏhešinę, sepsĕ išinę ndęnę ńi ŭrðęnę tę hŭey, eðe sepsĕ i kište dăľunę prei dŏręsę škopi Iŭdęsę. Me ǵiθę

kętŏ, ată panę šĕńęnę, se ište afruem koha e sę ărđęmesę Messisę, ki pat profetizuem Iakobi, i pari pęrind i atụne, se ai dotę mbęľiθte pŏpulinę baškę.

Mbas Malahisę, nuk' erθ mā tietęr profĕt pęr me u đān' atụne ngušulĭm prei ănęsę Peręndisę: pęrandai ată dęšęrŏišinę mā fort se tietęr herę pęr Messinę — tę Bīrin' e Davidit — tę Ľŭęmin' e Zotit, — pęr me vūmę ndę vend pęr-sę-rī škambin' e Davidit, eđe (sikundrę špęrĕišinę) pęr me pęrzānę Romănętę prei vendit atụne. Sa-do-mos Iuđĕytę nuk' e dĭyšinę mirę punęn' e Messisę; ată kuitŏišinę se kište pęr me ărđunę ńi nieriu i maθ me pęrzānę tę hŭeytę prei vendit atụne, e me ngrĕfunę škambin' e Davidit ndę Ierusaľĕm, e me mbęretęnuem kętŭ ndę đĕt; eđe tę pakę išin' ată ki po prĭtšinę pęr "Ngušulimin' e Israeľit" me mend tę dęľirę e me zĕmęrę tę kęθiĕlętę. Por eđe mbassi erθ Messia, ată nukę mŭftnę me e marę vešt fyăľęnę ki θa ai, se "Mbęretęnia eme nuk' ăštę prei kęsāi bote". (Ġionn. 18.. 36.)

74. Pŏpuli i Israeľit.

Taštĭ ki mbaruem historĭn' e Δiătęsę Viĕtęrę, ľetę fľasim eđe pęr pŏpulin' e Israeľit, ki zĭhetę n'goyę ndępęr ġiθę kętĕ ľibęr.

Na pām porsā fęyeu nieriu, kụš Perendia uzotue se "*fara e grŭesę*" kā me mŭndunę Satanę, eđe kā me vūmę nierinę mbę kambę tę parę pęr-sę-rī. Niĕręzitę dŭhei tę kĭšinę dăšunę fort Perendinę, e t' i kĭšinę šęrbụem me ġiθę zĕmęrę pęr kętĕ tę zotŭeme: por kaki e mađe ište e kĕkeya e atụne niĕręzęvet parę, sā Perendia i farōi me pęrmbŭtienę. Por eđe mbas pęrmbŭtiesę pęr-sę-rī e kĕkeya dueľ pęr fake, eđe iđullatria hŭni ndęr niĕręzitę: atęherę Perendia pęr me ndăľunę pęr-sę-rī tę kĕkenę, mā pari pęrzieu ġuhęn' e bŏtęsę, eđe dau niĕręzitę mbę kombe e mbę pŏpuy e mbę fara; mbasandai sġoθ ńi nierī tę mirę e me besę, pęr me i diftuem se kiš kište pęr tę bāmę, eđe *prei farę́ atī* kište pęr tę daľun' ai ki kište me mŭndunę Satanę, eđe me vūmę nierinę mbę kambę tę parę pęr-sę-rī, sikundrę ke zotuem. Eđe ndonęse Perendia ľa kŏmbetę me ĕtsunę mbas uđę́ atụne pęr disa kohę, por ai kište pęr me pęrdęlụem tę ġiθę sę mbrăpęni,

sikundrę mĭŕetę vešt prei fyăĺęvet ḱi pat θā̃nę, "eδe ndę faręt tande kā̃nę me ubekuem ǵiθę kombeť e δēut". (Genesis. 12.. 1-3 eδe 22.. 16-18.)

Atē̆ nierī ḱi sǵoθ ište Abrahami, eδe fărẹnę ḱi sǵoθ ište Isaaku e Iakobi, eδe ai komḃ i maθ i Israeĺit ḱi dueĺ prei atī, damę dṷ-mbę-δētę faraš vetš fărẹsę Ĺeviut ḱi ĭšinę priftęn. Peręndia i uzotue kętī pŏpuli me i δā̃nę δēn' e Hanaanit, eδe me i štuem porsi ṷyeť e ḱielit, eδe porsi rā̃nęn' e dētit. Ai ište zotuem se kište pęr me ngrĭtunę Šęĺbŭesinę ndęrmiĕt atṷne, eδe kište me bekuem ată, eδe ǵiθ' ată ḱi ť i dŏyin' e tę ĺŭtšinę Peręndīn' e atṷne, eδe kište me i nǵĕfunę pęr pŏpulin' e vet.

Pęr me bā̃mę gati uδęn' e sę ărδęmesę Šęĺbŭesit, Peręndia ĺiδi fyaĺę me pŏpulin' e Israeĺit ndę maĺ tę Sinait, eδe u δa atṷne tę Δēť Urδęnimeť, eδe šumę tę tiera porosia, eδe vū̃ni priftęn, eδe ngrefi šeńtęnoren', e kurbaneť, e festať, e tę tiera punę feye, pęr me i dām' ată prei kombeš tiera, ḱi tę rŭeinę tę kęθiĕlętę besęn' e ńi tę vęrteti eδe tę ǵali Peręndī. Eδe ai uzotue atṷne, se ndę rŭeitšinę ĺiǵęn' e atī, eδe ndę datšin' atē̆, eδe ndę i šęrbĕfšinę vetęm' atī, doť u epte ǵiθę tę mĭratę ndę δē tę Hanaanit; por ndę ngrĭtšinę krṷe kundrę atī, dotę silte ndę δēt ť atṷne sęmŭndie, e zī buke, e murtayę, eδe dotę silte anęmĭḱ me u bā̃mę keḱ atṷne; por eδe ndę mos bĭndešin' as pak, doť i špęrdante ată ndępęr botęt, eδe dotę prište e dotę škretonte vendin' e atṷne, eδe dotę ŕenonte ḱṷteteť e atṷne, eδe dota bā̃nte δēn' e atṷne tę θatę porsi hĕkurę. (Ĺevi. 26 eδe Ĺiǵ' e dṷtę 28.)

Pęrandai bā̃ni ǵiθę ḱiš u θa atṷne. Ai u δa atṷne δēn' e Hanaanit, i šumōi e i ŕiti e i bā̃ni ńi komp tę maθ, u faĺi ǵiθę tę mirať, e ua bā̃ni mbarę pŭnętę; eδe porsi ńi āť i mertšim, i mundonte sā herę ngrĕišinę krṷe. Eδe dęrgōi šumę profetęn kohę mbę kohę me i ḱirtuem pęr fayet, e me i kęθṷem mḃ uδę tę drĕitę, e me i prū̃mę ndę pendesę; por kur nukę ndęǵŏišinę, atęherę i lī̃nte tę băhešinę rop ndę Asyrī e ndę Babylonę: eδe mbassi upenduen', e kęrkŭenę me pamę faḱen' e Zotit, ai i prū̃ pęr-sę-rī ndę δē tę Hanaanit, e u ngrefi ḱṷtĕtetę pęr-sę-rī, e tę̆mpulin' e ĺŭtiesę, eδe i špętōi prei šumę anęmĭḱš: eδe mbassi

ubŭš koha, Perẹndia dẹrgōi Zŏtinẹ Iesu-Krišt, i tsili ľeu ndẹ Beθleem prei fărẹsẹ Davidit, nď atĕ vit ḱi pat profetizuem Danieli pẹr atĕ (Daniel. 9.. 24-27.); por Israeľĭtẹtẹ, sikurse e dimẹ prei Δiătẹsẹ Rē, nuk' i besŭenẹ Messisẹ, por e zū̃n' eδe e vranẹ, sikundrẹ ua patnẹ bā̃m' eδe profĕtẹnavet: eδe kẹštŭ Perẹndia sẹ mbrăpẹni dẹrgōi Romănẹtẹ, štatẹ-δētẹ viĕt mbas Krištit, ndẹ kohẹ tẹ Tĭtosẹ, tẹ tsĭlẹtẹ ṙenŭenẹ Ierusaľemin', eδe mŭernẹ rop niĕrẹzitẹ. Ḱu̯š mb̓ atẹherẹ e nǵer mbẹ kẹtĕ ditẹ pŏpuli i Israeľit ẵštẹ špẹrdamẹ mbẹ tẹ katẹr anẹt e δēut ndẹrmiĕt ǵiθẹ kŏmbevet, eδe šaheť e štū̯heť e mundŏhetẹ prei ǵiθẹ kuit, eδe vẹštrŏhetẹ si ńi ǵĭndie e hŭey damẹ vetš prei ǵiθẹ niĕrẹziš; por me ǵiθẹ kẹtŏ, "ată yā̃nẹ tẹ dăšunẹ pẹr punẹ ť ătẹnave". (Romanẹt. 11.. 28.)

Δiata e Viĕtẹrẹ ẵštẹ pľot me profezia pẹr punẹ tẹ Israeľit; eδe nǵer mbẹ kẹtĕ ditẹ Iudĕytẹ yā̃nẹ dešmitarẹť e Perẹndisẹ mbẹ ǵiθẹ kombet pẹr ľiǵẹn' e Zotit ḱi kā̃nẹ n'dorẹ: sepsĕ prei historīs̓ atu̯ne provoheť e drĕita, eδe dăľinẹ tẹ vẹrteta profezitẹ ḱi kā fŏľunẹ Moiseu 3319 viĕt pẹrpara.

Iudĕytẹ yā̃nẹ špẹrdamẹ ndẹpẹr ǵiθẹ δēnat, eδe ǵiθẹ-kundi i kā̃nẹ mẹnī e i măṙinẹ me tẹ keḱ: por tẹ Krištenẹť e vẹrtetẹ ǵān ť i măṙinẹ me tẹ mirẹ e ť i dŭenẹ, sepsĕ prei atu̯ne kā̃nẹ ľemẹ profĕtẹniť e apŏstuyť e Zoti Krišt. Na dŭhetẹ me i uľŭtunẹ Zotit, ť u štierẹ Iudĕyvet mĕndien' e mirẹ tẹ kẹθehen' e ť i besŏynẹ Messisẹ ḱi erθ ndẹ botẹt pẹr ată eδe pẹr ǵiθẹ kŏmbetẹ, sepsĕ ẵštẹ škruem, "Tẹ biyť e Israeľit kā̃nẹ me mbĕtunẹ šumẹ ditt pa mbẹrĕt, e pa tẹ parẹ, e pa kurbane, e pa figure, e pa efŏd, e pa serafĭm. Mbasandai kā̃nẹ me ukẹθu̯em tẹ biyť e Israeľit, eδe kā̃nẹ me kẹrkuem Zŏtinẹ Perẹndīn' e vet: eδe kā̃nẹ me drăšunẹ Zotin' eδe mirẹnīn' e atī ndẹ ditt tẹ mbrăpẹme". (Hosea. 3.. 4, 5.) Eδe apŏstuli Pauľ na mẹsŏn kẹštŭ — "Eδe e ṙẹzŭemeya e atu̯ne ndẹ *ḱoftẹ* păsẹye bote, eδe tẹ mănguniť e atu̯ne păsẹye kombeš, sā mā̃ tĕpẹrẹ *ḱā me ḱĕnunẹ* tẹ mbŭšuniť e atu̯ne?" Eδe pẹr-sẹ-rī θotẹ — "Sepsĕ e hŭδẹmeya tēy e atŭ̯neve *ẵštẹ* tẹ paḱtŭemiť e bŏtẹsẹ, ḱiš *dotẹ yetẹ* tẹ prĭtuniť *e atu̯ne*, vetše se yetẹ sẹ vdĕkuniš?" (Romanẹt. 11.. 12, 15.) Pẹr ǵiθẹ kẹtŏ fyaľẹ ḱi yā̃nẹ škruem, kuš ť i ketẹ besuem Krištit, ľetẹ mos pušoyẹ tue uľŭtunẹ kẹštŭ — "Daľtẹ

špętimi i Israeľit kah Siona!" (Psalmę 14.. 7.) sepsĕ kur tę kę*θ*ĕhenę tę ģi*θ*ę Israeľitętę, atęherę kā me ubŭšunę me gęzĭm bota e tānę.

75. Bibla, a Šĕńteya Škrōyę.

Mbas ģi*θ*' atųne tę pa-ngĕfunavet *ð*unętia tę dăšunit Bīrit vet, mā e pa-tšimŭešimeya ģā, ki u kā *ð*ānę Perędia niĕrędędvet, ăštę Šĕńteya Škrōyę — fyaľa e vet ki ăštę škruem. E*ð*e porsi Zoti ųnę Iesu-Krišti ľeu prei pŏpulit Israeľit, kęštŭ e*ð*e Bibla uškrue prei niĕręziš šeńtęnŭešim kah štępia e Israeľit, tę tsĭlętę foľnę sikurse ķenę męsuem prei Špirtit Šeńt.

Ndę Šĕńtenę Škrōyę yānę škruem tę vęrtĕtatę fyaľęť e Perędisę ķi nukę ndęrohen' as nukę kę*θ*ĕhenę, tę tsilať ua kā *ð*ānę niĕręzędvet pęr me ģetun' u*ð*ęn' e drĕitę, e me păsunę ndęyēš e paķętĭm ndę *ð*ēt, e*ð*e me trašiguem gęzimin' e pa-sŏsunę ndę ķiel me anę tę Iesu-Krištit. Me kętŏ fyaľę ķi yānę škruem ndę Šĕńtenę Škrōyę Špirti Šeńt i ndritšŏn mĕndienę nieriut, e i kirŏn zĕmęręn', e i pęrtęrĭn špirtin', e*ð*e i diftŏn u*ð*ęn' e drĕitę besętarit: pęrandai Perędia kā ur*ð*ęnuem Israeľinę kęštŭ: —"E*ð*e kętŏ fyaľę ķi po tę *θ*om unę sot, kē me i rŭeitunę ndę zĕmęręt tande: e*ð*e kē me ua męsuem me kuiděs dieľmvet tū, e*ð*e pęr kętŏ kē me foľunę kur tę riyš ndę štępīt tande, e kur tę etsiš mb u*ð*ę, e kur tę biyeš *me fyetun'*, e kur tę ngriheš *prei ģŭmit*". (Ľīģ' e dutę 6.. 6, 7.) Kęštŭ *θ*ōť e*ð*e Davidi: — "Ľīģ' e Zotit *ăšť* e kę*θ*iělętę": (Psalmę 119.. 7-11.) e*ð*e e tānę Psalma e ńi ķind e nandę-mbę-*ð*ēttę diftŏn sā tę vęyŭešime yānę fyaľęť e Zotit. E*ð*e ģi*θ*ę monę mbęrĕtęniť e mirę, porsi Iehošafati e Hezekia e Iosia, kur kānę pasę dăšunę me męsuem pŏpulinę ndę frikę tę Perędisę e ndę punę tę mira, u ĕpšinę n'dorę Šĕńtenę Škrōyę me e ķenduem.

Taštĭ ľetę fľăsimę pak fyaľę pęr ķętĕ ľibęr tę męrekulŭešim.

Ndonęse Bibla ăštę ńi ľibęr i tānę, por nď atĕ yānę mbęľĕ*ð*unę šumę ľibra, škruem prei šumę vetęš. Ndę Δiatęt tę Viĕtęrę yānę mbęľĕ*ð*unę tri-*ð*ēť e nandę ľibra, škruem prei ńi-zĕt e katęr vetęš, ķi u dīm' ĕmęnatę: e*ð*e mund tę kĕnę pasę ķenun' e*ð*e tę tierę vetę ķi kānę škruem, tę tsĭlęvet ĕmęnatę nukę zĭhenę n'goyę. Bibla

nuk' ăštę škruem mbę ńi kohę, por pęr šumę viět, e pęr šumę kŏhęna e mote: Ļibri i Kriyesęs' (*Genesis*) ăštę škruem prei Moiseut 1491 viět para Krištit, por Malahia, i ļašti profět, škrōi 397 viět para Krištit, do me θănę, 1094 viět mbas Moiseut. Ată nieręs ki kănę škruem Bĭblęnę dăišinę ńiani prei tiětęrit kah puna e kah mĕndia e kah škala; ńiani ište barī, e tiětęri ište dietār, e tiětęri ište ļuftętār, dų tę tierę išinę ģųkętarę, e dų tę tierę išinę mbęretęn, e dų tę tierę išinę priftęn, e šumę tę tierę išinę nieręs tę poštęm. Kętă nieręs prei kaki duerš, eðe vděkunę kaki viět ńiani mbas tiětęrit, škrŭenę ńi ļibęr ki nukę dān as mbę mĕndiet, as mbę fyaļęt, as mbę punęt, tę tsĭlętę ļavdŏišinę ńi Perędī tę větęmę, eðe profetizŏišinę pęr ńi Šęļbues tę maθ ki kište pęr tę ărðunę; eðe ģiθę fyaļęt e atųne dŭeļnę tę vęrteta, kur erθ Messia ndę botęt: kętŭ mĭřetę vešt fort mirę, se ată s' kănę pasę kenę męsuem prei mĕdiesę nieriut, por škruen' eðe foļnę pęr atŏ punę ki ua sbuļōi Perędia me anę tę Špirtit Šeńt. Bibla ăštę mă e viětęrę se ģiθę ļibraŧ e bŏtęsę; nď atĕ gĭndenę škruem ģiθ' atŏ ki yănę tę nevŏyęšime pęr me dĭtunę nieriu; ģiθę kiš tregŏn kụi ļibęr, yănę tę vęrteta e tę drĕita pa ŧĕna e pa gęńeštra.

Ļibraŧ e Bĭblęsę mŭndenę me udamę dū piesaš tę męðā — ńiana piesę ăštę historī, e tiětęra piesę ăštę poesī.

I. Ļibraŧ e historisę — yănę pĕsę ļibraŧ e Moiseut, ki θŏhenę Ļiga a Pentateuhu, anĭ Iošua, e Gųkętaręť, e Ruθa, e dų tę Samuelit, e dų tę Mbęrětęnavet, e dų tę Kŏhęnavet, e Ezra, e Esθira, e Nehemia.

II. Ļibraŧ e poesisę — mŭndenę me udamę pęr-sę-rī trī piesaš.

1. Ļibraŧ e kănkavet — yănę mă tę šŭmatę Psalmęť, e Kanka e Kănkavet, eðe tę Ķyameť e Ieremisę.

2. Ļibraŧ e męsimit — yănę Iobi, e Proverbaŧ, e Predikatori. Nukę dĭhetę se kuš e kā škruem ļibrin' e Iobit; mŭndetę me e pasę škruem Moiseu. Šumę nieręs tę ditšim besŏynę, se kụi ļibęr ăštę mă i vietęr se ģiθę Bibla.

3. Ļibraŧ e profezisę — yănę Isaia, e Ieremia, e Ezekieli, e Danieli, e Hosea, e Ioeli, e Amosi, e Obadia, e Ionai, e Mikaia, e Nahumi, e Habakuku, e Zefania, e Haggai, e Zaharia, e Malahia.

Kęštŭ mŭndetę me udamę Bibla: por eδe ndę ľibrat tę historisę ǵĭndetę miăft poesī, eδe ndę ľibrat tę profezisę ǵĭndetę miăft historī, eδe ndęr ǵiθę kętŏ ľibra ǵĭndetę miăft profezī.

Taštĭ ǵiθę bota i kā detu̯rę kętī kombit Hebrevet, sepsĕ kā rŭeitunę fyaľęn' e Perędisę tę škrŭeme ndę kartęt. Ǵiθę ľibrať e Δiătęsę Viĕtęrę yā̃nę škruem ndę ǵuhę Hebraište, pęrvĕtš disa kaptĭnave tę Danielit e tę Ĕzręsę ḱi yā̃nę škruem Haldeĭšt ndę ǵuhę tę Babyloniănęvet. Hebrĕytę mbassi ukęθü̯enę prei robęnisę Babylŏnęsę, kĭšinę haŕuem ǵuhęn' e vet, e fľĭsinę Haldeĭšt: pęr kętĕ̃ punę Hebreytę patnę škruem Haldeĭšt, nď atĕ̃ ǵuhę ḱi fľiste pŏpuli a ęherę. Mbasandai Aľeksandri, mbęreti i Maḱedonisę, kur puštōi anęť e sę ľĕmęsę dielit, špęrdau Gęrḱĭštenę ndępęr atŏ vende, pęrandai Hebreyť e ditšim kęθü̯enę kętŏ ľibra ndę ǵuhę Gęrḱište. Štatę-δēť e du̯ vetę tę ditšim kā̃nę kęθü̯em Šĕńtenę Škrō̃yę ndę ǵuhę Gęrḱište; pęrandai θŏhetę Tę kęθü̯emiť e tę Štatę-δĕtęvet, a sepsĕ upęľḱue prei pľeḱęsisę Aľeksandrisę, tę tsilęť ĭšinę štatę-δētę vetę. Tę pē̃sę ľibrať e Moiseut eδe Proverbať e Solomonit ukęθü̯enę ndę kohę tę Ptoľeomeut Soter, 285 viĕt para Krištit, eδe nǵer 170 viĕt para Krištit ukęθü̯en' eδe ǵiθę ľibrať e tiera tę Δiătęsę Viĕtęrę: Pentateuhu eδe Provĕrbatę yā̃nę kęθü̯em fort mirę, por Psalteri eδe ľibrať e tiera mbę šumę vende s' mĭŕenę vešt kęθiĕlętę. Šumę mirę ubā̃ pęr bŏtęnę ḱi ukęθü̯e Šĕńteya Škrō̃yę ndę tiĕtęrę ǵuhę, sepsĕ u tšeľi sū̃tę niĕręzęvet mbę tę katęr anęť e δēut pęr me ndęǵuem zā̃nin' e unǵilit, eδe me i besuem Zotit Krišt, Šęľbŭesit ťü̯nę. Kęštŭ eδe mbasandai zū̃nę me kęθü̯em Δiatęn' e Vietęr eδe Δiatęn' e Rē ndę šumę ǵuha tę tiera; eδe si dueľ pęr faḱe mieštria e štü̯pa-škrŏ̃yęsę, 1440 viĕt mbas Krištit, atęherę umbuš bota me ľibra: por tšę kurę se ugrĕf Šoḱęnia e Bĭblęsę ndę Egęľterę, 1804 viĕt mbas Krištit, Δiāť e Vietęr eδe Δiāť e Rē ā̃štę kęθü̯em ndę 205 ǵuha tę hŭeya nǵer mbę sot. Daštę Zoti, ḱi ta kęndŏynę Šĕńtenę Škrō̃yę ǵiθę bota, kętĕ̃ δunętī tę pa-tšimŭešime ḱi ua kā δā̃nę Perędia niĕręzęvet pęr me u diftuem uδęn' e yĕtęsę pa-sŏsęme!

FUNDI.

BKSH

839	Amaziah	29		Ioaš	16	Ionah.	841
				Ieroboam II.	41	Hosea, Amos.	825
810	Uzziah	52	Ioel, Zehariah II.				
				Zehariah	1/2		773
				Šallum	1/12		772
				Menahem	11		772
				Pehahiah	2		761
758	Ioθam	16	Isaiah, Mikah.	Pekah	20	Oded.	759
742	Ahaz	16		Hošea	9		730
726	Hezekiah	29	Nahum.	Robęnia.			721
698	Manasseh	55					
643	Amon	2					
641	Iosiah	31	Zefaniah, Ieremiah.				
610	Iehoahaz	1/4					
610	Iehoiakim	11					
607	Robęnia I.		Daniel.				
599	Iehoiakin	1/4	Habakuk.				
599	Robęnia II.		Ezekiel.				
599	Zedekiah	11	Obadiah.				
588	Robęnia III.						

535 Tę ndęrtŭemiť e Ierusaľemit pęr-sę-rī. Haggai, Zehariah III, eðe Malahia, Profetęn.

Tę ŧenŭemiť e Ierusaľemit prei Tĭtosę, 70 viět mbas Krištit.

P. K.	Mbęrětęniť e gjiθ' Israeľit.	Viět	Profětęnitę.	P. K.
1096	Saul	40	Samuel.	1096
1056	David	40	Naθan, Gad.	1056
1016	Solomon	40	Ahiyah.	1016

	Mbęretęnia e Iŭdęsę.			Mbęretęnia e Israeľit.			
	Mbęrětęnitę.	Viět.	Profětęnitę.	Mbęrětęnitę.	Viět.	Profětęnitę.	
975	Rehoboam	17	Šemaiah, Iddo.	Ieroboam I.	22	Ahiyah.	975
958	Abiyam	3					
955	Asa	41	Azariah, Hanani.	Nadab	2		954
				Baaša	24	Iehu.	953
				Elah	2		930
				Zimri	7 dit.		929
				Omri	12		925
914	Iehošafat	25	Iehu, Iehaziel.	Ahab	22	Eľiah, Mikaiah.	918
				Ahaziah	2	Eľiša.	898
892	Iehoram	8		Iehoram	12		896
885	Ahaziah	1					
884	(Aθaliah)	6		Iehu	28		884
878	Ioaš	40	Zehariah I.				
				Iehoahaz	17		856

BKSH

BKSH

BKSH

BKSH

ĹIBRA ŠḰIP

ndę ǵuhę Gegęnište, me ľĕtęra Latinište.

Śĭtunę ndę Stambŏl, uδa Tahta-kaľĕh, Nŭmęri 52.

1.	Δiata e Rē, ľĭδunę . . .	groš	6
2.	Katęr Unǵilať eδe punęť e Apŏstuyvet, ľĭδunę	„	3 ½
3.	Psalteri, ľĭδunę	„	3
4.	Historia e Šĕńtesę Škrōyę, ľĭδunę .	„	3
5.	Abetari	„	1
6.	Katęr Kateḱisma	„	½

ΒΙΒΛΙΑ ΣΚΙΠ

νdę γλȣ́χę Τοσκęρίσ̈τε, με σ̈κρόνα Γρεκίσ̈τε.

Σ̈ίτȣρę νdę Σταμbόλ, ȣδα Ταχτα-καλέχ, νȣ́μęρι 52.

1.	Αλφαβιτᾱρι	γρόσ̈	1.
2.	Πσαλτῖρι, λίδȣρę . . .	„	3.
3.	Διάτα ε Ρε̄ Γęρκίσ̈τ εδέ Σ̈κίπ, λίδȣρę	„	6.